

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Alenka Magajne

**Pomen izobraževalnih programov za krepitev moči začasno
nezaposljivih oseb**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Alenka Magajne

Mentorica: izr. prof. dr. Vesna Leskošek

**Pomen izobraževalnih programov za krepitev moči začasno
nezaposljivih oseb**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici izr. prof. dr. Vesni Leskošek za dobro sodelovanje, usmerjanje in strokovno podporo pri nastajanju magistrskega dela. Zahvaljujem se tudi udeležencem programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela za sodelovanje v intervjuju in Ljudski univerzi Ajdovščina, ki mi je dala možnost, da sem vodila ta program in dobila neprecenljive izkušnje z delom s težje zaposljivimi osebami.

Velika zahvala prijateljici Aleksandri Gregorič za spodbudo in nasvete ter moji mami, ki mi je pazila sinčka Petjo, da sem lahko raziskovala in pisala.

Povzetek: Pomen izobraževalnih programov za krepitev moči začasno nezaposljivih oseb

Danes ima izobraževanje pomembno vlogo pri preprečevanju neenakosti in izključenosti. Pomanjkanje temeljnega znanja namreč vzbuja ljudem občutek nemoči. Ljudje, ki se počutijo nemočni in nesposobni prispevati v socialnem okolju in na delu, pogosto postanejo destruktivni do sebe in do svoje okolice. Zaradi pomena izobraževanja pri preprečevanju izključenosti sem v nalogi raziskala razpoložljivost in učinkovitost programov opismenjevanja, ki jih trenutno nudimo v Sloveniji začasno nezaposljivim osebam, tako imenovanim osebam, ki niso vključene v socialno-varstvene programe in tudi ne v programe aktivne politike zaposlovanja. Ker imajo te osebe običajno veliko negativnih izkušenj iz izobraževanja ter precej nizko samopodobo, jih je (kot predlagam v magistrskem delu) potrebno izobraževati s perspektive moči. Ko si ljudje utrdijo notranje vire moči, so zmožni samorefleksije in družbene kritičnosti ter lahko sprejemajo tehtne in neodvisne odločitve. Krepitev moči se v izobraževalnem procesu odvija na treh medsebojno povezanih ravneh: z opismenjevanjem - tako udeleženci pridobijo ključne kompetence za aktivno sodelovanje v družbi; s samo metodo poučevanja, ki mora biti usmerjena v enakopravni, sodelovalni odnos z udeležencem, v katerem se išče znanje, vire in sposobnosti, spodbuja potencialne; ter s skupinsko dinamiko, v kateri sodelovalci programa s svojimi zgodbami pozitivno vplivajo na druge.

V obdobju 2013-14 se je v Sloveniji izvajal program *Spodbujanje neaktivnih oseb, ki so dalj časa oddaljene od trga dela, za njihovo vrnitev oziroma ponovni vstop na trg dela s poglobljeno individualno in skupinsko obravnavo*. To je bil tudi edini izobraževalni program, ki se je izvajal za to ciljno skupino v raziskovanem obdobju. V magistrski nalogi predstavljam formativno evalvacijo njegove pilotne izvedbe, s katero sem želela prispevati k boljšemu razumevanju potreb začasno nezaposljivih oseb po izobraževalnih programih. Program sem ovrednotila z vidika krepitev moči in z vidika zaposlitvenih možnosti, ki jih imajo udeleženci po uspešno opravljenem programu. Ugotovila sem, da je bil program pozitivno sprejet. Udeleženci so si v njem okrepili notranjo moč, dobili ključne kompetence, potrebne za aktivnejšo sodelovanje v družbi, ter spoznali svoje interese za uspešnejše preživljanje prostega časa in intenzivnejše udejstvovanje v socialnem življenju s prostovoljnim delom, pomočjo v soseski, z okrepljenimi hobiji. Žal pa program ni imel predvidenih možnosti izhoda iz njega. Namreč po uspešno zaključenem programu udeleženci, čeprav so si želeli prilagojenega dela in socialne vključenosti, praktično niso imeli zaposlitvenih možnosti (v prilagojenih podjetjih, socialnih podjetjih, preko programov aktivne politike zaposlovanja ipd.). Ravno tako niso imeli veliko možnosti za nadaljnje izobraževanje.

Ključne besede: krepitev moči, izobraževanje, opismenjevanje, začasno nezaposljivi, socialna aktivacija.

Abstract: The importance of educational programmes for the empowerment of temporarily unemployable people

Education plays today an important role in the prevention of inequality and exclusion. The basic knowledge deficit induces a sense of impotence. People who are inspired by a feeling of powerlessness and who are incapable of making a contribution into the social environment and their place of work become very often self-destructive as well as adverse towards their environment. Because of the importance of education in preventing exclusion, I have carried out the research on the availability and effectiveness of literacy training programmes that are being offered at the moment in Slovenia for temporarily unemployable people, i.e. for the so-called people who are not incorporated in any social protection programmes and not even in active employment policy programmes, the results of which have been presented in the present master's thesis. Due to the fact that these people usually had many negative experiences during their educational period and due to their rather low self-image, it is necessary to educate them in the perspective of empowerment, which I also highly recommend in my master's thesis. Once their inner power sources are restored, they are capable of self-reflection and social criticism, and then they can accept cogent and independent decisions. Empowerment in the process of education is performed in three inter-connected levels: with the literacy training, as the participants thus receive key competences for an active collaboration in the society; with the teaching method itself, which has to be oriented towards equal relations and the collaboration between the participants where knowledge, sources and capabilities are being explored and where potentials are being promoted; and with the group dynamics where the very same participants of the programme have an impact with their stories on the other participants.

In Slovenia in the period between 2013-14 the programme *Encouragement of non-active/inactive people, who have been away from the labour market for a long period of time, to return or re-enter the labour market with an in-depth individual and group treatment* has been performed. This was also the only educational programme performed for this target group in the research period. In my master's thesis I am presenting the formative evaluation of the pilot version of the present programme, with which I wanted to make a contribution to a better understanding of the needs for educational programmes of the temporarily unemployable people. This programme has been evaluated from the perspective of empowerment as well as in terms of employment opportunities which the participants had after they had successfully completed the programme. I found out that the programme was very positively received. The inner power of the participants has increased during the programme and they have obtained key competences necessary for a more active participation in social life through voluntary work, neighbourhood assistance and hobbies. They have as well identified their interests for a more active leisure time. Unfortunately, however, the programme did not provide any proper exit options for the participants. The participants, after the successfully completed programme, thus had practically no employment opportunities, even though they wanted to be involved in the social life, and they even didn't have many prospects for further education.

Key words: empowerment, education, literacy training, temporarily unemployed people, social activation.

KAZALO

PREDGOVOR.....	9
1 TEORETIČNI UVOD	11
1.1 STANJE BREZPOSELNOSTI V SLOVENIJI	11
1.2 ZAČASNO NEZAPOS LJIVE OSEBE	15
1.3 POSLEDICE BREZPOSELNOSTI ZAČASNO NEZAPOS LJIVIH.....	16
1.3.1 MATERIALNE POSLEDICE.....	17
1.3.2 PSIHO FIZIČNE POSLEDICE BREZPOSELNOSTI.....	18
1.3.3 SOCIALNE POSLEDICE BREZPOSELNOSTI.....	19
1.4 NOVE POLITIKE SOCIALNE AKTIVACIJE.....	20
1.5 IZKLJUČENOST ZAČASNO NEZAPOS LJIVIH IZ IZOBRAŽEVANJA	23
1.6 KREPITEV MOČI ZAČASNO NEZAPOS LJIVIH PREKO IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV.....	25
1.6.1 RAZVOJ KONCEPTA KREPITVE MOČI.....	25
1.6.2 POMEN KREPITVE MOČI PRI TRAJNOSTNI REHABILITACIJI ZAČASNO NEZAPOS LJIVIH.....	28
1.6.2.1 OPISMENJEVANJE KOT VIDIK KREPITVE MOČI.....	30
1.6.2.2 IZOBRAŽEVALNI PROCES KOT METODA KREPITVE MOČI	37
1.6.2.3 NARATIVNOST KOT METODA KREPITVE MOČI	48
1.7 PROGRAM SPODBUJANJA NEAKTIVNIH OSEB ZA PONO VNI VSTOP NA TRG DELA	51
1.7.1. CILJI IN VSEBINA PROGRAMA.....	51
1.7.2 POTEK PROGRAMA V GORIŠKI REGIJI	54
1.7.2.1 POGLED NA IZVEDBO PROGRAMA Z VIDIKA KREPITVE MOČI S POMOČJO IZOBRAŽEVANJA.....	55
2 FORMULACIJA PROBLEMA IN HIPOTEZE NALOGE.....	62
2. 1 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE.....	62
2.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA.....	62
3 METODOLOGIJA	64
3.1 PREDSTAVITEV METOD RAZISKOVANJA.....	64
3.2 POPULACIJA IN VZORČENJE KVALITATIVNEGA DELA RAZISKAVE	65
3.3 ZBIRANJE PODATKOV IN ANALIZA KVALITATIVNIH PODATKOV	66
4 REZULTATI RAZISKAVE	70

4.1 OBSTOJEČA PONUDBA IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV ZA ZAČASNO NEZAPOSLJIVE OSEBE V GORIŠKI REGIJI.....	70
4.2 ANALIZA PROGRAMA SPODBUJANJE NEAKTIVNIH ZA USPEŠEN VSTOP NA TRG DELA Z VIDIKA KREPITVE MOČI TER LAŽJE ZAPOS LJIVOSTI UDELEŽENCEV IZOBRAŽEVANJA.....	76
4.3 ZAPOS LJIVOST UDELEŽENCEV PO OPRAVLJENEM PROGRAMU SPODBUJANJE NEAKTIVNIH ZA PONO VNI VSTOP NA TRG DELA.....	91
4.4 TRENUTNA RAZPOLOŽ LJIVOST DELA ZA OSEBE Z DOLGOTRAJNO IZKUŠNJO BREZPOSELNOSTI V GORIŠKI REGIJI	101
5 RAZPRAVA.....	106
6 SKLEPI IN PREDLOGI.....	111
7 LITERATURA.....	114
PRILOGA A: VPRAŠALNIK ZA ZAČASNO NEZAPOSLJIVE OSEBE, KI SO KONČALI VSE ŠTIRI MODULE PROGRAMA SPODBUJANJE NEAKTIVNIH ZA USPEŠEN VSTOP NA TRG DELA.....	123
PRILOGA B: TRANSKRIPTI.....	125
PRILOGA C: TABELE ODGOVOROV PO PROUČEVANIH KATEGORI JAH.....	188

KAZALO TABEL

Tabela 1.1: Brezposelne osebe glede na trajanje brezposelnosti, povprečje leta	12
Tabela 1.2: Dolgotrajno brezposelne osebe glede na trajanje brezposelnosti, povprečje leta.....	13
Tabela 1.3: Prejemniki denarnih pomoči med dolgotrajno brezposelnimi osebami, 2007–2015	18
Tabela 1.4: Predvideno število vključitev po modulih v Goriški regiji	54
Tabela 1.5: Realizacija vključitev po modulih v Goriški regiji	55
Tabela 3.1: Število registriranih brezposelnih oseb po ravneh izobrazbe, januar 2016.....	101
Tabela 3.2: Prikaz izračuna prispevkov in davkov za bruto znesek 200€ v primeru avtorske pogodbe, podjetne pogodbe ali občasnega dela	104

KAZALO SLIK

Slika 1.1: Brezposelne osebe, ki so se zaposlile v letu 2014, glede na trajanje brezposelnosti	14
Slika 1.2: Hipoteze krepitev moči.....	29
Slika 1.3: Komponente notranje moči	41
Slika 1.4: Poslanstvo programa PUM	46
Slika 1.5: Izdane knjige treh udeležencev programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela.....	58
Slika 1.6 Razstava Od hobija do poklica, ki so jo pripravili udeleženci programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela	60
Slika 3.1: Primer transkripta intervjuja udeleženca programa Spodbujanje neaktivnih oseb za uspešen vstop na trg dela	67
Slika 3.2: Združeni transkripti, sortirani glede na kategorijo proučevanih vprašanj.....	69

PREDGOVOR

Dolgotrajno brezposelni in začasno nezaposljivi postajajo dandanes vse bolj tarče sovražnih govorov, češ da so lenuhi ter izkoriščevalci državne blagajne. Marsikdo meni, da so socialne pomoči in nadomestila tako visoka, da se posamezniku ne splača delati. Si ti posamezniki res ne želijo delati, čeprav je delo visoka družbena vrednota, ki daje posamezniku identiteto?

Kot mentorica programa v Goriški regiji sem bila aktivno vključena v pilotno izvedbo programa za začasno nezaposljive Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela. Življenjske zgodbe udeležencev, razmere na trgu dela in zelo omejene možnosti za izobraževanje, so me spodbudile h globljemu raziskovanju te tematike. Večina udeležencev, ki so uspešno zaključili vse štiri module programa, je bila zelo motivirana za pridobivanje znanja ter si je želela redne zaposlitve z dostojnim dohodkom. Vendar so jim bila zaradi njihove preteklosti (večkratno prestajanje zaporne kazni, uživanje nedovoljenih drog, podvrženost družinskemu nasilju, celo duševna bolezen, ki se je pojavila že med študijem ...) praktično zaprta vsa vrata delovnih organizacij, marsikomu tudi vrata humanitarnih organizacij, v katerih bi se lahko udeleževali kot prostovoljci. Brez dela, ključnih kompetenc in socialnih stikov ti posamezniki postajajo vse bolj odrinjeni na družbeni rob in se vse bolj predajajo etiketiranemu stanju. Čeprav dobijo navdih, da bi se želeli spremeniti in začeti novo poglavje svojega življenja, naletijo na veliko oviro današnjega časa – manjkajo jim glavne vstopnice za delovno mesto: pomanjkljiva izobrazba, slaba pismenost, slabe delovne navade ...

Torej brez izobraževanja ne gre. V Ustavi RS je zapisano, da je vsak državljan upravičen do brezplačnega šolanja. To je sicer res, če upoštevamo osnovno šolo in drugo redno izobraževanje. Ko pa nekdo izstopi iz rednega šolanja in se zaradi slabih izkušenj z osnovno šolo ne želi več vključiti vanjo oz. ga je tega strah, je prepuščen »samoizobraževanju« oziroma natančneje »neizobraževanju«, glede na to, da večina dolgotrajno brezposelnih nima dovolj informacij o tem, kako in kje pridobivati nova znanja. Tudi aktivna politika zaposlovanja omogoča kar nekaj brezplačnih programov za brezposelne, med drugim tudi programe opismenjevanja: Usposabljanja za življenjsko uspešnost, ki so namenjeni osebam z do deset let šolanja. Ko pa je oseba z Zavoda za zaposlovanje predana Centru za socialno delo

kot začasno nezaposljiva, izgubi pravice do programov aktivne politike zaposlovanja in ima omejene možnosti do brezplačnega izobraževanja. V današnji informacijski dobi, ko se konstantno srečujemo s spremembami, nas funkcionalna nepismenost potiska še dlje na obrobje, kjer verjetno tudi ostanemo.

V Operativnem programu za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 (Evropski strukturni in investicijski skladi 2014) je predvidena tudi priprava programov socialne aktivacije za začasno nezaposljive. Zato bom podrobno predstavila pomen izobraževanja pri krepitvi moči in socialni aktivaciji za začasno nezaposljive osebe. Opredelila bom tudi, kateri programi so razviti za ciljne skupine začasno nezaposljivih in kakšna je njihova učinkovitost z vidika krepitve moči pri posameznikih ter z vidika povečanih možnosti, ki jih imajo za zaposlitev.

V teoretičnem delu naloge predstavljam stanje brezposelnosti v Sloveniji, opredelim začasno nezaposljive osebe, ki jih proučujem v nalogi, ter opišem posledice, ki jih prinaša daljša odsotnost z dela. Začasno nezaposljivi se, poleg izključenosti s trga dela, srečujejo tudi z izključenostjo iz izobraževanja, to pa jih vse bolj potiska na sam družbeni rob. V nalogi temeljim na dejstvu, da ima izobraževanje za začasno nezaposljive velik pomen pri krepitvi moči posameznikov, kar je ključnega pomena pri trajnostni rehabilitaciji začasno nezaposljivih oseb.

V empiričnem delu naloge raziskujem pomen izobraževanja na krepitev moči udeležencev programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela ter ugotavljam, kakšne zaposlitvene možnosti imajo po uspešno zaključenem usposabljanju.

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 STANJE BREZPOSELNOSTI V SLOVENIJI

Razmere na trgu dela so se v Sloveniji ob koncu osemdesetih let precej spremenile. Iz sistema relativne varnosti oz. polne zaposlenosti, ki jo je desetletja zagotavljal prejšnji sistem, smo dokaj hitro prešli na tržno gospodarstvo. Transformacijska depresija je povzročila velike spremembe, med drugim tudi izrazito povečanje števila brezposelnih¹ zaradi pomanjkanja delovnih mest in zaradi strukturnih sprememb (Ignjatović 2002, 12). Gospodarska kriza je z neskladjem povpraševanja in ponudbe delovne sile povzročila naraščanje brezposelnosti. Obenem pa je posebnost trga delovne sile v tem, da je delovna sila neločljivo povezana s svojim prodajalcem. Tako ni odvisna le od razmerij na trgu dela, temveč tudi od motivacije, predhodnih izkušenj in drugih lastnosti delavca (Svetlik in drugi 2002, 34).

Brezposelnost se tako koncentrira pri skupinah, ki so po poklicnem položaju že tako zapostavljene. Tveganje, da postanejo in ostanejo brezposelne, se povečuje pri osebah z minimalno izobrazbo ali brez nje, pri ženskah, starejših delojemalcih ali pri tujcih, pri osebah z zdravstvenimi motnjami ali mladostnikih (Beck 2009, 135).

»Število dolgotrajno brezposelnih² oseb narašča od leta 2009 naprej. Konec leta 2009 je bilo dolgotrajno brezposelnih več kot 34 tisoč oseb, konca leta 2011 več kot 56 tisoč oseb. Konec leta 2013 se je število dolgotrajno brezposelnih zopet povišalo, in sicer na dobrih 59 tisoč. Konec septembra je bila povprečna brezposelna oseba na Zavodu prijavljena 25 mesecev« (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2014, 22).

¹ Danes uporablja Urad za zaposlovanje pri zbiranju informacij o nezaposlenosti družbeni prikaz po definiciji Mednarodne organizacije za delo (ILO) o nezaposlenosti. »Ta opredeljuje, da so nezaposleni tisti, ki so bili brez zaposlitve v določenem tednu, ki so bili na razpolago, da začnejo z delom v naslednjih štirinajstih dneh in so v preteklem mesecu čakali na zaposlitev ali jo iskali« (Haralambos in Holborn 1999, 247). Zakon o urejanju trga dela opredeli brezposelnega kot iskalca zaposlitve, ki je zmožen za delo, prijavljen na zavodu, aktivno išče zaposlitev in je pripravljen sprejeti ustrezno oziroma primerno zaposlitev, ki mu jo ponudi zavod ali drug izvajalec storitve posredovanja zaposlitve ter ni v delovnem razmerju, ni samozaposlen, ni poslovodna oseba v osebni družbi in enoosebni družbi z omejeno odgovornostjo ter zavodu, ni kmet, ni upokojenec ter nima statusa dijaka, vajenca, študenta ali udeleženca izobraževanja odraslih, mlajšega od 26 let (Zakon o urejanju trga dela 2010, 8. člen).

² Dolgotrajno brezposelne osebe so osebe, ki so, v skladu z definicijo ILO, že 1 leto ali več prijavljene v evidenci brezposelnih pri Zavodu (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2015, 3).

»V marcu 2015 je bila povprečna brezposelna oseba v evidenci brezposelnih pri Zavodu prijavljena 24,3 mesecev« (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2015, 6).

Tabela 1.1: Brezposelne osebe glede na trajanje brezposelnosti, povprečje leta

Trajanje brezposelnosti	ø 2007	ø 2008	ø 2009	ø 2010	ø 2011	ø 2012	ø 2013	ø 2014	ø I-III 2015
0-2 meseca	13.330	12.488	22.777	20.712	21.218	21.515	23.275	21.618	25.281
3-5 mesecev	9.311	8.033	15.186	15.524	16.588	14.903	17.917	16.430	17.727
6-8 mesecev	6.839	5.771	10.232	11.748	12.614	10.561	13.306	12.407	9.946
9-11 mesecev	5.362	4.591	6.672	9.769	10.098	8.047	9.975	9.795	7.594
Dolgotrajno brezposelni	36.494	32.334	31.487	42.750	50.174	55.157	55.355	59.858	61.095
Skupaj	71.336	63.217	86.354	100.503	110.692	110.183	119.828	120.108	121.643

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (2015, 7).

Naraščanje števila dolgotrajno brezposelnih je tako v Evropski uniji kakor tudi v Sloveniji ena ključnih težav na trgu dela, saj ima negativne posledice, tako ekonomske kot socialne, za posameznika in za družbo v celoti. Dolgotrajna brezposelnost pri posamezniku povečuje socialno stigmo, vpliva na zmanjševanje njegovih kompetenc, zmanjšuje motivacijo in veča možnost za pojav zdravstvenih težav. Zato imajo dolgotrajno brezposelni manjše možnosti za zaposlitev (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2015, 29).

Ti se že srečujejo s pomembnim indikatorjem socialne izključenosti³, zato je zelo pomembno, da so vključeni v ukrepe aktivne politike zaposlovanja, da ne podležejo posledicam, ki jih prinaša brezposelnost.

Zaskrbljujoče je, da narašča število izredno dolgotrajno brezposelnih oseb, t. i. brezposelnih, ki neuspešno iščejo zaposlitev že 2 leti ali več. K temu so bolj izpostavljeni starejši brezposelni, ki med delodajalci veljajo za manj zaželeni zaradi manjše fleksibilnosti in prilagodljivosti, v mnogih primerih z neprimerno izobrazbo in nepripravljenostjo za nova znanja. Poleg tega pa jih delodajalci ne zaposlujejo zaradi

³ Socialna izključenost v najširšem smislu pomeni »proces in stanja izključevanja posameznikov in/ali skupin iz priložnosti, ugodnosti in pravic (političnih, ekonomskih in socialnih), ki so sicer na razpolago v sodobnih družbah« (Svetlik in drugi 2002, 497). Završek in Škerjanec (2000, 387) namesto termina »socialno izključena skupina« uporabljata tudi termine »diskriminirana družbena skupina«, »izključena skupina« in »ranljiva družbena skupina«.

višjih stroškov (dodatki na delovno dobo, starejši so varovana kategorija). Največjo težavo predstavlja dolgotrajna brezposelnost oseb z nizko ravniyo izobrazbe (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2015, 3).

Na Zavodu za zaposlovanje je v evidenci brezposelnih vedno prijavljenih največ dolgotrajno brezposelnih. V prvih mesecih leta 2015 je znašal ta delež kar 50,2 % oz. nekaj več kot 61 tisoč brezposelnih oseb (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2015, 7).

Tabela 1.2: Dolgotrajno brezposelne osebe glede na trajanje brezposelnosti, povprečje leta

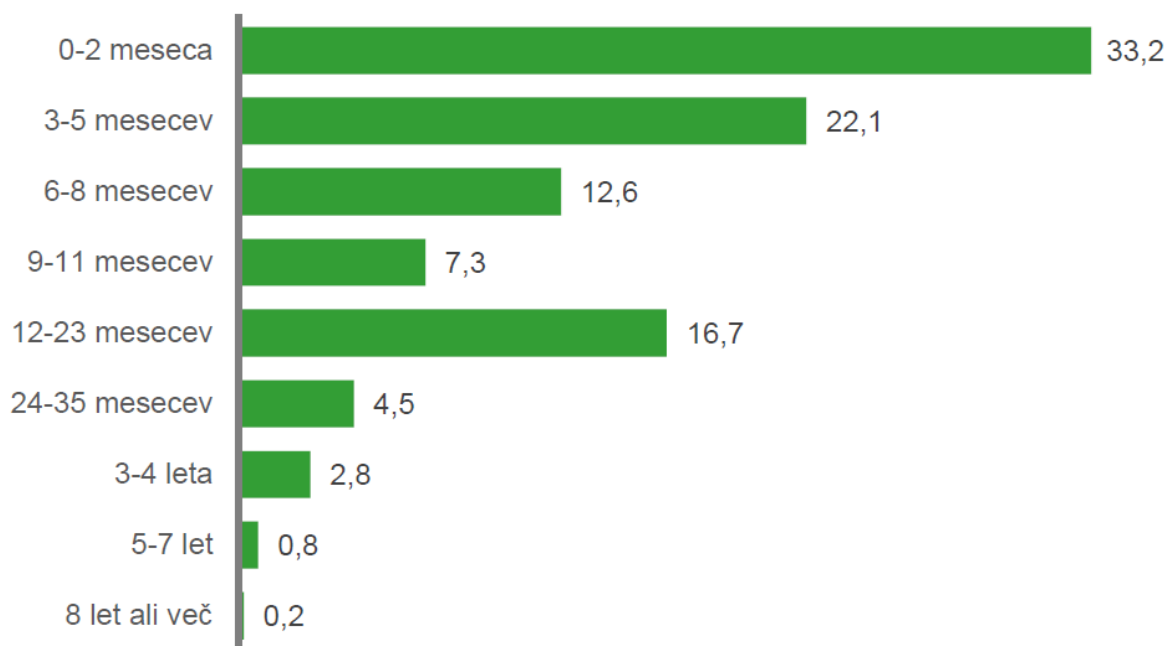
Trajanje brezposelnosti	Ø 2007	Ø 2008	Ø 2009	Ø 2010	Ø 2011	Ø 2012	Ø 2013	Ø 2014	Ø I-III 2015
Dolgotrajno BO	36.494	32.334	31.487	42.750	50.174	55.157	55.355	59.858	61.095
12-23 mesecev	13.562	11.438	11.700	22.014	22.818	23.779	21.407	24.455	23.654
24-35 mesecev	7.328	6.079	5.762	6.606	11.717	11.528	11.525	10.706	11.633
3-4 leta	7.177	6.545	6.023	6.090	7.241	10.866	12.827	12.658	12.263
5-7 let	4.314	4.367	4.309	4.237	4.380	4.760	5.325	7.551	8.864
8 let ali več	4.113	3.905	3.694	3.803	4.018	4.223	4.271	4.488	4.481

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (2015, 9).

Ob koncu marca 2015 je bilo izredno dolgotrajno brezposelnih kar 37.312 oseb, kar je 6,3 % več kot ob istem času leta 2014. Med izredno dolgotrajno brezposelnimi osebami je največ takih, ki imajo samo osnovnošolsko izobrazbo ali manj (36,5 %), hkrati pa je tudi 10 % takih, ki imajo le poklicno šolo. Visoko število izredno dolgotrajno brezposelnih oseb lahko pojasnimo tudi tako, da je med njimi 31,1 % invalidov in kar 46,8 % oseb, starejših od 50 let (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2015, 9).

Dolgotrajni brezposelnosti so, in sicer v večji meri kot druge starostne skupine, podvržene starejše osebe. Ti so po mnenju delodajalcev manj fleksibilni kot mladi. Formalna izobrazba, ki so jo pridobili v preteklosti, verjetno ni več skladna z današnjimi zahtevami, pripravljenost za nova izobraževanja je običajno manjša, motivacija za delo z leti upada, obenem pa se delodajalci izogibajo zaposlovanju starejših oseb zaradi višjih stroškov, povezanih z zaposlovanjem teh (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2015, 13).

Slika 1.1: Brezposelne osebe, ki so se zaposlile v letu 2014, glede na trajanje brezposelnosti

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (2015, 20).

Iz grafa je razvidno, kako pada zaposljivost glede trajanja brezposelnosti. Izstopa samo podatek zaposlitev brezposelnih od 12-23 mesecev, to je, ker z dopolnitvijo 12 mesecev preidejo brezposelni pod dolgotrajno brezposelne, s čimer so upravičeni do ukrepov aktivne politike zaposlovanja, kamor spadajo: zaposlovanje preko javnih del, spodbude delodajalcem za zaposlitve, kreiranje novih delovnih mest, podpore pri samozaposlitvi ipd.

V raziskavi socialne in ekonomske vključenosti ranljivih oseb v Sloveniji so v primerih intervjujev z njimi ugotovili, da je pri marsikomu prav izguba zaposlitve (zaradi stečajev ali odpuščanj) pogosto delovala kot sprožilec prej morda latentnih ali še obvladljivih težav (Trbanc in drugi 2003, 61).

Ricca (V Kavar-Vidmar, 1993) pravi, da imajo velik delež v populaciji dolgotrajno brezposelnih težje zaposljivi. Po drugi strani pa je velika verjetnost, da dolgotrajno brezposelne osebe ostanejo zaradi svojega položaja tudi težje zaposljive. Znano je namreč, da je trajanje brezposelnosti v obratnem sorazmerju z verjetnostjo, da se bo ta oseba ponovno zaposlila. Z brezposelnostjo sčasoma izgubijo delovne navade in

izkušnje, prikrajšani so za nova znanja, ki bi jih bili deležni kot zaposleni, obenem pa so zaradi slabih finančnih razmer potisnjeni vse bolj na rob družbe.

1.2 ZAČASNO NEZAPOS LJIVE OSEBE

Zakon o urejanju trga dela opredeli začasno nezaposljive osebe kot brezposelne, ki zaradi težav z odvisnostjo, težav v duševnem zdravju, večjih socialnih težav in drugih podobnih težav niso zmožni za delo. Komisija⁴ oceni težave brezposelne osebe, pripravi mnenje o razlogih za začasno nezaposljivost ter poda predloge možnih ukrepov in aktivnosti za čimprejšnje izboljšanje (Zakon o urejanju trga dela 2010, 9. in 117. člen).

Mednje sodijo brezdomci, osebe s težavami v duševnem zdravju, osebe v postpenalni obravnavi, odvisniki od nedovoljeni drog oz. od alkohola, osebe z izkušnjo (domačega) nasilja, osebe brez dovoljenja za delo in invalidi. Posameznike je težko uvrstiti v eno samo skupino, saj se problemi opisanih skupin velikokrat prekrivajo. Tako so na primer med brezdomci pogosto odvisniki, ki imajo tudi težave v duševnem zdravju. Pri osebah v postpenalni obravnavi pa so pogosto tudi osebe s težavami odvisnosti. Njihova kompleksnost prepletanja različnih težav kaže, da je za reševanje problematike potreben celovit pristop, ne le posamezni, kratkotrajni ukrepi, usmerjeni le na reševanje najbolj izrazitega problema (Trbanc in drugi 2003, 10—11).

Te skupine so zaradi svojih lastnosti, oviranosti, načina življenja, življenjskih okoliščin in/ali pripisane stigme, pogosto manj fleksibilne pri odzivanju na hitre in dinamične spremembe družbe (Trbanc in drugi 2003, 5).

Zaradi svoje stigme so pogosto tarče »sovražnih govorov, katerih namen je poniževati, razčlovečiti, odvzeti dostojanstvo ter postaviti v podrejeni položaj« (Leskošek 2005, 81). Vse to jim slabi samopodobo, identificirajo se s kritikami in vse bolj verjamejo, da so tatovi, narkomani, shizofreniki ... in to lahko celo postanejo.

⁴ »Z namenom ugotavljanja začasne nezaposljivosti oseb z ovirami pri zaposlovanju, v skladu s 117. členom ZUTD, so bile oblikovane medinstitucionalne komisije ZRSZ in CSD, ki obravnavajo brezposelne osebe, pri katerih je poleg zdravstvenih ovir zaznati vrsto kompleksnih socialnih in osebnih razlogov, zaradi katerih se predlaga status začasno nezaposljivih oseb« (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2015, 21).

Obenem pa sovražni govori vplivajo tudi na splošno mnenje ljudi in pogosto povzročajo posploševanje. »Romi na primer težko najdejo zaposlitev, ker so delodajalci prepričani o njihovi tatinski in leni naravi« (Leskošek 2005, 81).

1.3 POSLEDICE BREZPOSELNOSTI ZAČASNO NEZAPOSLENIH

Stališča do dela se skozi zgodovino spreminjajo⁵. Z industrializacijo in kapitalizmom se predpostavlja, da postane delo predpostavka socialne integracije modernega individuuma. Delo se povezuje s stanjem lagodnosti in sreče (Zorc Maver 2007).

Zaposlitev predstavlja osrednji del vsakdanjega življenja in je ključni vir socialne participacije, statusa, prestiža in finančne neodvisnosti (Rapuš Pavel 2005, 12). Z delom se človek spreminja, saj razvija nove spretnosti, pridobiva nova znanja, nove potrebe, spreminja svoj socialni položaj, samozavedanje ter identiteto (Bjørkøe 2009). Tudi Lamovec meni, »da je plačano delo eden najpomembnejših virov samopotrditve. Izvira iz občutka, da smo zmožni dobro opraviti delo« (Lamovec 2003, 232).

Upravičeno se lahko sprašujemo, kako se počutijo brezposelni, ki jim je pravica do dela izvzeta. Sklepamo lahko, da brezposelnost za delo sposobnemu in voljnemu človeku onemogoča oziroma otežuje veliko aktivnosti, med drugimi tudi aktivno udeležbo v dogajanjih v civilni družbi in v državi. Brezposelni so prikrajšani pri moralni pravici prispevati, pravi Kavar-Vidmar. Slovenska ustava pa žal med človekovimi pravicami in temeljnimi svoboščinami ne navaja pravice do dela (Kavar-Vidmar 1993).

⁵ V družbah lovcev in nabiralcev se produktivna dejavnost ohranja na potrebnem minimumu. Ko je bilo hrane dovolj, je bilo konec lova in nabiranja. Stari Grki in Rimljani so delo prezirali, večji del so ga opravljali sužnji. Kasneje, v predindustrijski Britaniji, je bilo delo precej neredno in večinoma so ga opravljali nižji razredi. Tudi Barbari so povzdigovali vojščaka, ki si je pridobival sredstva za preživetje s krvjo, in prezirali obdelovalce zemlje. Obenem pa je tudi v Bibliji delo obravnavano kot kazen za greh. Odkar sta bila Adam in Eva izgnana iz raja, si morajo ljudje z lastnim znojem zaslužiti sredstva za preživetje. Sprememba stališča do dela se pojavi v protestantizmu. Kalvinisti so obravnavali delo kot poklicanost od boga in so delali z vso predanostjo, da bi jih Bog izbral za nebesa. Temu prepričanju so kmalu sledili Viktorijanci, katerih vrednote so bile varčevanje, marljivo delo in umirjen način življenja. Največji povod sprememb vrednot pa je bil ravno z industrijsko revolucijo. Drage stroje je bilo treba stalno uporabljati, da so se povrnili stroški, zato so delodajalci vsilili delavcem predpisane delovne vzorce. Karl Marx je opredelil delo kot najpomembnejšo človekovo dejavnost, ki je ključna za njegovo srečo in samouresničitev (Haralambos in Holborn 1999).

Izguba zaposlitve je vsekakor stresna situacija. »Ljudje se vsak po svoje odzivajo na dejstvo, da so ostali brez službe. Za vse pa je neprijeten položaj, ki v trenutku, ko ostane, sproži v človeku predvsem negativne predstave o njem samem, pa tudi o njegovem položaju doma in v družbi« (Pačnik 1995, 18). Ali bo brezposelni podlegel stresu, je odvisno od njegovih osebnih značilnosti, preteklih izkušenj, socialnega statusa ter nenazadnje tudi podpore okolja. Če se oseba v novi situaciji ne znajde, se z brezposelnostjo večajo tudi posledice, ki jih ta prinaša.

V grobem bi lahko delili posledice brezposelnosti na materialne, socialne ter psihofizične. Te so medsebojno povezane in vplivajo druga na drugo. Brezposelni najprej občutijo finančni primanjkljaj, nato socialno stisko zaradi pomanjkanja prisostvovanja pri kreiranju družbene blaginje, kasneje se pa nezadovoljstvo izrazi tudi na psihofizičnem nivoju. Ali pa gre obratno pot, da brezposelni najprej začuti socialne posledice, ki se nato kažejo kot psihofizične, in vse skupaj vodi do izrazito dolgotrajne brezposelnosti ter pripelje brezposelnega finančno na sam rob preživetja.

1.3.1 MATERIALNE POSLEDICE

Z izgubo zaposlitve se znižajo ali celo prekinejo prihodki, kar dolgoročno lahko pripelje brezposelne v relativno ali absolutno revščino.

Med leti 2007 in 2015 je le dobra polovica dolgotrajno brezposelnih koristila denarno nadomestilo⁶ ali denarno socialno pomoč. Kar pomeni, da jih je bila slaba polovica brez dohodka ali so jih preskrbovali družinski člani ali so bili prisiljeni oprijeti se dela na črno ali celo nelegalnih del.

⁶ Denarno nadomestilo je nadomestilo izgube plače oziroma dohodka, ki se zagotavlja na podlagi zavarovanja za primer brezposelnosti po Zakonu o urejanju trga dela (ZUTD). Pogoj za pridobitev denarnega nadomestila je delovna doba, z naraščanjem trajanja te pa se daljša tudi čas prejemanja denarnega nadomestila (Zavod Republike za zaposlovanje 2015, 15).

Tabela 1.3: Prejemniki denarnih pomoči med dolgotrajno brezposelnimi osebami, 2007-2015

	Ø 2007	Ø 2008	Ø 2009	Ø 2010	Ø 2011	Ø 2012	Ø 2013	Ø 2014	Ø I-III 2015
Prejemniki DN	4.776	4.453	4.350	6.528	7.536	8.726	5.901	5.606	4.174
delež	13,10	13,80	13,80	15,30	15,00	15,80	10,70	9,40	6,80
Prejemniki DSP	17.366	14.498	14.567	20.493	22.901	20.912	21.995	24.879	27.568
delež	47,6	44,8	46,3	47,9	45,6	37,9	39,7	41,6	45,1

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (2015, 15).

1.3.2 PSIHOFIZIČNE POSLEDICE BREZPOSELNOSTI

Pri delu je človek aktiven, pridobiva zunanjo potrditev, izguba tega pa človeku odvzame samospoštovanje. Prične dvomiti vase, kar se kaže v vedno večji negotovosti in malodušju.

Kot enega prvih znakov nekonstruktivnega odzivanja na brezposelnost navaja Pačnik (1995) nespečnost, katere posledica je vse manjša dejavnost, večja zaskrbljenost in nestrpnost do drugih. Avtor opozarja, da se bolezenski znaki pokažejo neopazno, sčasoma pa se stopnjujejo in lahko vodijo do pravih psihosomatskih bolezni. Tudi delavci Centrov za socialno delo opažajo pri brezposelnih osebah apatijo, pretirano občutljivost ali vzkipljivost, težave v družini, zlasti pri mladih pa tudi vedenjske motnje, kot so agresivnost, kraja, popivanje in jemanje drog, navaja v svoji raziskavi Kavar-Vidmar (1994).

Porušen imajo občutek varnosti, ki je zelo pomemben za konstruktivno delovanje človeka (Pačnik 1995). Kavar-Vidmar (1994) ugotavlja, da posamezniki pogosto preživljajo izredno hude krize, ki se kažejo v psihičnih in osebnih stiskah, občutkih nemoči in neperspektivnosti, depresiji in celo poskusih samomora. Tudi Pačnik pravi, da sta nezaposlenost in samomori nedvoumno povezani (Pačnik 1995, 12).

Hanse in Engstrom (v Žorga in Poljšak-Škraban 2007) navajata analize raziskav, ki kažejo na povezanost brezposelnosti s povišanim krvnim tlakom, fizično neaktivnostjo, nevrotskimi simptomi in splošno duševno bolehnostjo. Tudi Pačnik navaja, da so nezaposleni bolj nagnjeni k zasvojenostim in nesrečam ter trpijo za

psihosomatske težave, kot so težave v delovanju srca in ožilja, nagnjenost k alergijam, kožni ekcem, zartje ali driska (Pačnik 1995, 73–74).

Lamovec pravi, da »številne raziskave kažejo, da med brezposelnimi najdemo znake, ki delno spominjajo na negativne simptome shizofrenije. Iz tega lahko sklepamo, da odsotnost plačanega dela povzroča ali vsaj pospešuje duševne motnje« (2003, 231). Obenem navaja tudi Warnerja, ki je v raziskavi ugotovil, da se pri zaposlenih uporabnikih krize ponavljajo bistveno manj pogosto (Lamovec 2003, 231).

1.3.3 SOCIALNE POSLEDICE BREZPOSELNOSTI

V modernih družbah je delo pomembna družbena vrednota. Kot brezposelni ne prisostvujejo pri produkciji družbenih dobrin ter se tako ne čutijo koristne državljanke. Ko ostane človek brez službe, izgubi status identifikacije. Beck pravi, da se ob predstavitvi neznancem običajno predstavimo kar s svojim poklicem in s tem damo nekaj ključnih informacij o sebi, denimo glede potreb, sposobnosti, družbenega in ekonomskega položaja (Beck 2009, 204).

Ob izgubi dela pa ne izgubimo del sebe, temveč tudi velik del socialne mreže. Najprej predstavlja izgubo le krog sodelavcev in strank, ki smo jih imeli med zaposlitvijo, kasneje se socialna mreža še dodatno skrči, ker nizki dohodki ne omogočajo normalnega socialnega druženja. Velikokrat se začnejo krhati tudi sorodstvene vezi. Obenem pa jim izgubljanje socialnih stikov predstavlja nižjo samopodobo in s tem večje težave pri vzpostavljanju novih vezi, kar vodi dolgotrajno brezposelne in težje zaposeljive v družbeno izključenost.

Dolgotrajnejša izločitev iz delovnega okolja vpliva tudi na težave pri vzpostavljanju novih in ohranjanju obstoječih socialnih stikov. Trgati se začnejo sorodstvene in prijateljske vezi, brezposelni pa opuščajo tudi družbeno in kulturno življenje, saj zaradi spremenjenega materialnega položaja in življenjskega stila ne morejo ostajati v stiku z dotedanjim okoljem, razlaga Kavar-Vidmar, ki omenjene težave povezuje pri dlje nezaposlenih osebah tudi z občutki sramu, krivice in prevaranosti (Kavar-Vidmar 1994).

Vse to jih pogosto pripelje do družbene izključenosti. Ta pa, kot pravi Jelenc Krašovec (2012, 112), »zanika človeško dostojanstvo, je v nasprotju s temeljnimi človekovimi pravicami, in – v povezavi z družbeno in ekonomsko nestabilnostjo – vodi k marginalizaciji in povečanju neenakosti v družbi«.

Ule (2008, 39) pravi, da socialno izključevanje v sodobnih družbah »temelji na novih izkušnjah in oblikah revščine, ki jo bolj kot materialno pomanjkanje in nezaposlenost določajo primanjkljaj alternativ, volje in motivacije ter revna predstava o mogočem drugačnem življenju«.

1.4 NOVE POLITIKE SOCIALNE AKTIVACIJE

Da bi rešili problem socialne izključenosti in omogočali začasno nezaposljivim delo – t. i. največjo vrednoto današnjega časa, ter na drugi strani omilili nestrpnost do brezposelnih, se v politiki socialne aktivacije iščejo nove možnosti.

Iskanje izgubljenega ravnotežja med (ekonomsko) učinkovitostjo in (socialno) varnostjo, ki je bilo vzpostavljeno v moderni socialni politiki predvsem v prvi polovici 20. stoletja⁷, se v zadnjem obdobju kaže predvsem v poudarjanju pomena dela oziroma participacije na trgu delovne sile za posameznikovo aktivno vključevanje v družbo in družbene procese (Kopač 2005). »Za sistem socialne varnosti ima brezposelnost dvojne negativne posledice: naraščanje izdatkov za dajatve brezposelnim in zmanjševanje prispevkov za vsa področja socialne varnosti, ker so prispevki odvisni od števila zaposlenih in njihovih plač« (Kavar-Vidmar 1993, 99).

Hvinden pravi, da je princip aktivacije danes osrednji element preobrata iz pasivne k aktivni socialni politiki (oz. t. i. »aktivacijski« socialni politiki), pri čemer izhaja iz normativne predpostavke, da je »aktivno« življenje boljše kot »pasivno« in da lahko

⁷ Za moderno socialno politiko, predvsem v prvi polovici 20. stoletja, je bila značilna povečana stopnja odgovornosti države za zagotavljanje socialne varnosti in socialne blaginje, ki so delovali na predpostavki polne zaposlenosti in standardnih zaposlitvenih pogojih. Ta, bolj ali manj »harmonični« odnos blaginje, enakosti in polne zaposlenosti, temelji predvsem na »keynesianskem konsenzu«, ki s spodbujanjem povpraševanja s strani (ekonomsko zaprte) države zagotavlja neinflacijsko rast, ki je omogočala polno zaposlenost. Z nastopom strukturnih sprememb v ekonomski sferi (deindustrializacija, tehnološke revolucije), procesa globalizacije (kapitala, storitev, proizvodnje in trgovine), demografskih sprememb (predvsem staranjem prebivalstva) ter sprememb v sferi družine in gospodinjstev so se v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja začeli rušiti temeljni pogoji vzpostavljenega ravnotežja med trgom delovne sile in sistemom socialne varnosti (Kopač 2005).

le aktivna politika poveča možnosti ljudi za aktivno življenje in polnopravno članstvo v družbi. Pri tem večina teoretikov in političnih akterjev izhaja iz predpostavke (oblikovane v 90. letih), da je polnopravno državljanstvo (kot cilj države blaginje) mogoče le s sodelovanjem na trgu dela (Hvinden v Kopač 2005, 774). Vse pogosteje govorimo o »novi politiki blaginje« in o premiku od »keynesianske« države blaginje k »schumpeterjanski« državi dela ter o premiku od »države blaginje« (»welfare state«) k »državi dela« (»workfare state«) oziroma od »kompenzacijske države blaginje« k »aktivacijski državi blaginje« (Geldof 1999 v Kopač 2005, 776).

Socialno aktivacijo različno interpretiramo tako pri nas kakor tudi v Evropi. Vse bolj se govori o programih socialne vključenosti za začasno nezaposljive in prejemnike denarne socialne pomoči. Vendar še ni jasno opredeljenega koncepta, za kakšen tip programov sploh gre in ali so cilji programov vezani na zaposlitvene možnosti ali pa bodo zastavljeni širše z vidika socialnega vključevanja in krepitev moči oseb iz ranljivih skupin. Eden izmed planov Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 je tudi določitev koncepta socialne aktivacije, »kakšni so cilji tovrstnih programov, kaj lahko v resnici od njih pričakujemo, katere ciljne skupine naj zavzamejo, katere vsebine naj vključijo, kdo naj jih izvaja ter zlasti, kako naj se programi socialne aktivacije umeščajo v druge že obstoječe programe« (Evropski strukturni in investicijski skladi 2014, 163–164).

Glede na obstoječe aktivacijske strategije in ukrepe ločimo v praksi dva različna modela aktivacije, t. i. liberalni in univerzalni model.

Prvi, **liberalni model**, je posledica (neo) liberalnih principov, kjer prevladuje trg delovne sile in je vloga državne blaginje močno omejena. Izključenost s trga delovne sile je razumljena predvsem kot osebni problem, pri čemer so družbenoekonomski razlogi zanemarljivi. Brezposelnost (neaktivnost) je tako posledica pomanjkanja morale oziroma pravega odnosa posameznika do dela. V skladu s tem prepričanjem se »aktivacijska« politika usmerja na oblikovanje ukrepov za spremembo posameznikovega odnosa do dela (npr. vpeljevanje novih oblik socialne kontrole in pogojevanje upravičenosti do socialnih prejemkov s posameznikovo pripravljenostjo do dela, zniževanje višine in omejevanje trajanja socialnih prejemkov itd.) Gre za aktivacijo, ki izpostavlja elemente discipliniranja (motiviranja) državljanov in se kaže v obligatorni naravi, mnogokrat poimenovani tudi »workfare« (Kopač 2005).

S tem pristopom naj bi zmanjšali število dolgotrajno brezposelnih in prejemnikov denarne socialne pomoči ter jih usmerili v aktivno iskanje dela. Predpostavlja se, da je večina dolgotrajno brezposelnih pasivnih in jih je potrebno dodatno motivirati, integrirati ter usposobiti za delo. »Socialno naravnan sistem naj bi po tovrstni miselnosti le spodbujal nedelo, nezaposleni pa naj bi odklanjali delo, saj je njihova finančna situacija enaka, če delajo ali ne delajo« (Jurančič Šribar 2007, 173).

Pri konceptu »workfare« moramo paziti, da ostane delo, kakor je zapisano v Ustavi Republike Slovenije⁸, prostovoljna odločitev vsakega posameznika. Obenem pa to ne sme postati izkoriščanje, na račun katerega bi bogateli lastniki podjetij. V Angliji so že protestiranja proti takemu načinu izkoriščanja, kjer pravijo, da pri »workfaer« sploh ne gre za »fair work« (pravično delo), temveč za izkoriščanje, pri katerem gre za velike profite brez plačil delavcem (Boycott Workfare 2015, 10. 12. 2015). Obenem pa ta pristop predstavlja pritisk tudi za zaposlene, saj se kaj hitro pojavijo neplačila in očitki delavcem s strani delodajalcev: »Zakaj bi vas plačevali, ko pa lahko zavrtimo telefon in takoj dobimo več delavcev, ki nam bodo delali zastonj« (Boycott Workfare 2015, 10. 12. 2015).

Drugi, tako imenovani **univerzalni model**, pa je posledica (neo)socialdemokratskih vrednotnih orientacij, kjer prevladujejo vrednote enakosti in kjer zagotavljanje socialne pravičnosti ni bilo nikoli prepuščeno zgolj trgu delovne sile. Izključenost predstavlja strukturni problem, ki zahteva aktivno vlogo države (blaginje), zlasti z omogočanjem posameznikom, da prilagajajo svoje sposobnosti in znanja potrebam trga delovne sile. Aktivacijski ukrepi so, v skladu s tem principom, usmerjeni predvsem k dvigovanju posameznikove stopnje zaposljivosti z oblikovanjem različnih programov usposabljanja in izobraževanja. Govorimo torej lahko o neki obliki **»blaginje«, temelječe na izobraževanju in usposabljanju** (Kopač 2005, 781).

Univerzalni model najdemo v skandinavskih državah. Tam so aktivacijski ukrepi usmerjeni predvsem k povečanju možnosti posameznikov za vključevanje na trg delovne sile. Prevladujejo ukrepi aktivne politike zaposlovanja, katere temeljni cilj je dvig človeškega kapitala in krepitev moči posameznikov. Osredotočeni so lahko k delu ali k izobraževanju. Prvi vključujejo različne oblike subvencioniranih zaposlitev,

⁸ V Ustavi Republike Slovenije je zapisano: »Zagotovljena je svoboda dela. Vsakdo prosto izbira zaposlitev. Vsakomur je pod enakimi pogoji dostopno vsako delovno mesto. Prisilno delo je prepovedano« (Ustava Republike Slovenije 1991, 49. člen).

kjer je posameznik, ki prejema socialne prejemke, začasno zaposlen v zasebnem ali javnem podjetju ali pa sodeluje v občinskih zaposlitvenih projektih. Drugi, izobraževalno usmerjeni ukrepi, pa so posebno oblikovani programi izobraževanja in usposabljanja. Poleg omenjenih ukrepov se za aktivacijo šteje tudi sodelovanje v različnih drugih organiziranih aktivacijskih programih in prostovoljnih neplačanih aktivnostih (Kopač 2005, 782).

Menim, da je univerzalni model boljši, saj brezposelnim omogoči izobraževanje in usposabljanje, da izkoristijo lastne potencialne, s katerimi lahko po svojih zmožnostih prisostvujejo v državno blaginjo. Vsekakor pa je ključno, kakor pravi tudi Kopač (2005, 779), za učinkovitost in uspešnost današnje socialne politike vprašanje doseganja pravega razmerja med (za)varovano, to je bolj pasivno politiko, ki je prevladovala v preteklosti, in novejšo, aktivacijsko politiko, ki bo omogočala vključevanje posameznikov na trg delovne sile in hkrati spoštovala njihovo temeljno pravico do socialne (dohodkovne) varnosti in pravico do svobodne izbire zaposlitve.

1.5 IZKLJUČENOST ZAČASNO NEZAPOSLENIH IZ IZOBRAŽEVANJA

Ko oseba enkrat izstopi iz formalnega izobraževanja, je prepuščena samoizobraževanju, kar pomeni, da je popolnoma odvisno od posameznika od posameznika, ali si izobraževanje lahko financira, ali ima dovolj motivacije ter dovolj informacij o možnostih izobraževanja odraslih. Socialno izključeni imajo običajno nizko motivacijo za pridobivanje novih znanj⁹. Kranjc pravi, da se motivacija za izobraževanje pridobiva že v otroštvu, to je z družinsko vzgojo, s stališči staršev, s splošnimi pogledi, mnenji, odvisna pa je tudi od zadovoljenih osnovnih materialnih potreb. Družine z višjim družbenoekonomskim položajem prav gotovo višje vrednotijo izobraževanje in vzorec prenašajo na otroke. Pomanjkanje motivacije za učenje v

⁹ Jelenc navaja McGivney in Cross, ki na osnovi raziskovanj ugotavljata, da je iz nekaterih plasti prebivalstva izrazito manj udeležencev v izobraževanju odraslih. Mednje uvrščata tiste z nizko stopnjo izobrazbe, brezposelne, starejše, imigrante, ljudi z nizkim prihodkom in nekatere skupine žensk. Gre za skupine, ki so socialno in ekonomsko prikrajšane (McGivney in Cross v Jelenc 1996, 33). Tudi Radovan navaja številne raziskave, značilnosti udeležbe v izobraževanju odraslih, ki kažejo, da se v izobraževanje najpogosteje vključijo odrasli, ki prihajajo iz višjih socio-ekonomskih skupin z več izobrazbe ter zasedajo delovna mesta, ki spodbujajo in zahtevajo dodatno izobraževanje (Radovan 2002).

otročtvu lahko nadoknadi posameznik šele, ko ekonomsko in psihološko dozori. V odraslosti pa imajo na motivacijo za izobraževanje vpliv tudi mnenja o izobraževanju zakonskega partnerja ter osebnih prijateljev (Kranjc 1982, 116-125).

Fryer poveže motivacijo za neudeležbo v vseživljenjskem učenju tudi z nizko samozavestjo. Pravi, da se veliko tistih, ki bi lahko z vseživljenjskim izobraževanjem največ pridobili, žal ne zavedajo pomena učenja ali pa nimajo samozavesti in možnosti, da bi se ga udeležili. Vse preveč ljudi je danes ujetih v okvire kulture, ki doživlja učenje kot nedostopno, nepotrebno ali nezanimivo. Ko zaključijo obvezno šolanje, si želijo predvsem to, da se jih pusti na miru (Fryer 1999).

Nemotiviranost začasno nezaposljivih za izobraževanje ter pomanjkanje spodbud iz okolice jih z nepismenostjo vse bolj odrinja na rob družbe. Ko je oseba enkrat evidentirana kot začasno nezaposljiva, ni upravičena do brezplačnih izobraževalnih programov Aktivne politike zaposlovanja. Tako si, čeprav bi si želeli, ne morejo privoščiti dragih izobraževanj. Nepismenost postaja vse večji osebni in družbeni problem.

Vrečar navaja, da sta »po mnenju OECD (1999) neustrezno šolanje in funkcionalna nepismenost najpomembnejša vzroka socialne izključenosti. Izboljšanje funkcionalne pismenosti otrok, mladine in odraslih je tudi eden izmed temeljnih ciljev, ki jih v prizadevanjih za zmanjševanje revščine in socialne izključenosti uresničuje izobraževalna politika v Sloveniji« (Vrečar 2011, 152).

Kritična točka današnjega razvoja je zaostajanje ljudi za sodobno tehnologijo. O tem dokazujejo podatki o odstotku ljudi, ki uporabljajo računalniško tehnologijo, in o odstotku njene izkoriščenosti. Ta v povprečju ne preseže 10 odstotkov izkoristka. Občutek nemoči odvaja ljudi v razne socialnopatološke oblike vedenja in življenja: povečano agresivnost zaradi povečanega občutka ogroženosti, alkoholizem, odvisnost od drog in povečan kriminal. Človek, ki ne more več konstruktivno sodelovati na delu in v obstoječem socialnem okolju, postane destruktiven do sebe in svoje okolice. Zato bi ključ do bolj učinkovitega izobraževanja zmanjšal probleme na več področjih družbenega življenja (Kranjc 2008, 26).

Vrečar navaja rezultate analize intervjujev in literature, ki kažejo na »povezavo med izključenostjo iz izobraževanja in brezposelnostjo. Crea (2008) je v analizi literature

ugotovila, da so posledice pomanjkanja spretnosti pismenosti, nižjih stopenj izobrazbe in osipništva vidne v težavah pri iskanju službe in dolgotrajni brezposelnosti. Poleg tega so službe oseb z nižjo izobrazbo manj stabilne, bolj prekarne, imajo nižjo plačo, pogosto pa je zanje značilna tudi nižja produktivnost« (Crea v Vrečar 2011, 153–154). Obenem navaja izsledke analize, da izobraževanje pomembno vpliva na zdravje. »Pomanjkanje izobrazbe namreč posredno vpliva tudi na to, da je v povprečju zdravje manj izobraženih slabše. Statistični podatki razkrivajo, da ljudje z nižjimi stopnjami izobrazbe umirajo mlajši, prav tako dlje časa živijo s primanjkljaji kot višje izobraženi« (Vrečar 2011, 155). Navaja tudi Elo in Preston, ki ugotavljata, da vsako dodatno leto šolanja zmanjša smrtnost za 8 %. »Poleg tega preživijo respondenti z nižjo izobrazbo več dni v bolnišnici kot tisti z višjo izobrazbo in imajo več poškodb pri delu. Ljudje z nižjo stopnjo izobrazbe so bolj nagnjeni k bolj tveganemu vedenju kot tisti z višjo stopnjo izobrazbe, več jih na primer kadi« (prav tam, 156).

Izobraževanje ima pomembno vlogo pri preprečevanju neenakosti in izključenosti. »Neenakost lahko zmanjšamo le tako, da omogočimo vsakomur prehod po družbeni lestvici navzgor z enakimi pogoji, pri tem pa s posebnimi politikami krepimo tiste, ki imajo tradicionalno manj možnosti in so zaradi neenakosti izključeni ali osamljeni« (Dragoš in Leskošek 2003, 8).

1.6 KREPITEV MOČI ZAČASNO NEZAPOSRLJIVIH PREKO IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV

1.6.1 RAZVOJ KONCEPTA KREPITVE MOČI

V zadnjem obdobju se vse več govori o konceptu krepitve moči¹⁰ tako v socialnem delu kakor tudi v sociologiji, pedagogiki, psihologiji, politiki pa tudi ekonomiji. Avtorji si

¹⁰ V Slovenskem prostoru se na področju socialnega dela prvič omenja termin »opolnomočenje« leta 1994, uvajajo pa ga različni avtorji najprej predvsem na področju duševnega zdravja. Kasneje uporaba tega termina spodbudi številne kritike in razprave, saj izraz opolnomočenje v slovenskem knjižnem jeziku (Bejec ur. 1994) namreč pomeni »pooblastiti«. V kontekstu socialnega dela to pomeni, da so strokovni delavci pooblaščenca, ki jih je deprivilegirana skupina ljudi pooblastila za nekaj (Videmšek, 2008). Obenem so avtorji opozarjali tudi na neustreznost termina z vidika navajanja na neenakopravni položaj med udeleženi, kar je pa v nasprotju s konceptom krepitve moči. Na prelomu stoletja se pojavni ustrežnejši termin – krepitev moči, ki je po mnenju Mesca izrinil zastarel izraz »pomoč«. Ta

niso ravno enotni v tem, ali gre za nov koncept, ali gre le za povzemanje že znanega na nov način. Ravno tako si niso enotni, od kdaj in od kje izvira izraz krepitev moči oz. angleško »empowerment«. Bokšić navaja Herrmanna, ki je odkril, da ima ime lahko izvor v besedi »pouair«, ki se je v 13. stoletju uporabljala za »moč«. Nanašala se je na lastnino, posest, pomenila pa je »biti sposoben, biti zmožen«. Izraz pa naj bi se uporabljal v povezavi s socialnim delom in vsako vrsto družbenega angažiranja. (Herrmann v Boškić 2005, 178).

Tak koncept krepitev moči, kakor ga poznamo danes, pa se začne sredi dvajsetega stoletja in se je najprej navezoval na koncept **kolektivne krepitev moči**. Zavzemali so se za pravice in izboljšanje položaja marginalnih in zatiranih skupin ljudi. Kolektivna krepitev moči se v praksi velikokrat uporablja takrat, ko gre za kršenje posameznikovih pravic, neenake možnosti in zatiranje nekaterih posebnih skupin (Videmšek 2008, 212).

Eden izmed kolektivnih načinov krepitev moči je na primer **deinstitucionalizacija** – premik iz totalnih ustanov¹¹ v družbo. Pri tem procesu gre za usposabljanje hendikepiranih za normalno, samostojno življenje izven institucij. Na ta koncept so vezane tudi temeljne vrednote socialnega dela: spoštovanje ljudi, pravica do samoodločanja, vključujoč pravico do napake, omogočanje in spodbujanje normalnega življenja, uživanje enakih možnosti kot drugi, možnosti biti cenjen član skupnosti, ne pa stigmatiziran in ločen od skupnosti, osredotočenje na posameznikove moči in možnosti razvoja, namesto pestovanja slabosti in patologij, učenja iz izkušenj uporabnikov, da bi izboljšali sisteme socialne varnosti in hkrati omogočili uporabnikom, da postanejo samostojnejši (Ramon 2003, 211–212). Tudi Flaker pravi, da gre pri deinstitucionalizaciji za krepitev družbene moči uporabnikov, kjer se zanika dominantno vlogo strokovnjaka, spremeni njegovo skrbniško, varuško vlogo v zagovorniško, v vlogo, ki ne odvzema uporabnikove moči, in v krepitev

izraz se namreč v socialnem delu ne uporablja več predvsem zaradi tega, ker naj bi navajal na enosmerni odnos in podrejeni položaj uporabnika (Mesec 2006, 239).

¹¹ Koncept institucionalizacije je namreč veljal od 18. stoletja naprej, ko so »verjeli, da bodo institucije revnim in obubožanim ponudile zavetje, oskrbo in zaščito pred težkim življenjem, hkrati pa se bodo ti naučili družbeno sprejemljivega obnašanja. Med drugo svetovno vojno se pojavijo prve kritike tega sistema, da predstavlja institucionalizirano življenje veliko pasivnost varovancev; odsotnost priložnosti za normalno življenje, za stike varovancev z drugimi ljudmi, tudi prikrajšanost za učne izkušnje, posledično razvrednotenje in ponotranjenje nizke samozavesti, češ da poraja zlorabe tako pri osebu kot pri varovancih ter predstavlja stigmatizacijo tistih, za katere velja, da niso zmožni živeti med drugimi (Ramon 2003, 211).

strokovnjakove, temveč v produktivno uporabo družbenih pooblastil (Flaker 1998, 251).

Podobno krepitev kolektivne moči zasledimo v pedagogiki v 60. oziroma 70. letih prejšnjega stoletja, ko se pojavi premik od segregacija¹² k integraciji oz. »mainstrimingu« otrok s posebnimi potrebami v redne šole. V začetnih prizadevanjih je bilo gibanje za integracijo oseb s posebnimi potrebami neposredno povezano s Splošno deklaracijo o človekovih pravicah in z Deklaracijo o pravicah otroka. Namen celotnega gibanja je bila sprememba v skrbi za osebe s posebnimi potrebami, ki naj bi pomenila konec dveh ločenih poti izobraževanja otrok s posebnimi potrebami in otrok brez posebnih potreb, pomenila naj bi skupno izobraževanje otrok v rednih oddelkih, vendar z nekaterimi prilagoditvami (Vršnik 2003, 144).

Malo kasneje, po konceptu kolektivne krepitev moči, se pojavi koncept **individualne krepitev moči**, ki je opredeljen kot individualno pridobivanje notranje moči in iskanje individualne podpore. Izhaja iz tega, da si posameznik ponovno pridobi zaupanje vase in si okrepi lastne resurse moči. Udeleženci v procesu postajajo tako najpomembnejši akterji. Omenjene spremembe vplivajo na spremenjen odnos strokovnega delavca do posameznika z izkušnjami, zlasti v smislu enakopravnjšega odnosa vseh udeležencev v procesu (Videmšek 2008, 214). Koncept individualne krepitev moči se osredotoča na notranjo moč, ki jo socialni delavci skušajo okrepiti pri klientih. »Krepitev moči vključuje procese, kako pridobiti in povečati avtonomijo in samoodločanje v notranjem, kognitivnem, zlasti pa v zunanjem okolju. Rečemo lahko, da je to koncept učenja in pridobivanja integritete, upoštevajoč procese socializacije. Krepitev moči je tesno povezana s principom sodelovanja; ker je oblika razvoja, so tisti, ki jih zadeva, njeni akterji in ne pasivni sprejemniki« (Anastasiadis in Weihs 2006, 258).

Začetki individualne krepitev moči so s **konceptom normalizacije** - procesom, pri katerem ljudje z različnimi ovirami, omejitvami oz. sposobnostmi zaživijo v običajnem okolju in prevzemajo pozitivno vrednotenje vlog. Koncept je razvil Wolfensberger pri delu z duševno prizadetimi, ko ni več iskal vzrokov za odklonsko vedenje

¹² Segregacijo na področju vzgoje in izobraževanja opredelimo kot ločevanje določene skupine posameznikov, učencev, od večinske populacije na podlagi psihomotoričnih značilnosti oz. lastnosti, saj naj bi bile te neposredni vzrok za posebne pedagoške potrebe teh otrok v vzgoji in izobraževanju. Pojavi se relativno pozno – ob koncu 19. stoletja (Vršnik 2003, 142).

posameznikov v njih samih, temveč je naredil premik k virom, močem in potencialom v posameznikih, v skupnosti in okolju. Nato se koncept začne uporabljati tudi v socialni pedagogiki ter v pedagoškem delu v vzgojnih zavodih. Lačen (2001, 25) pravi, da cilj normalizacije ni normalizirati ljudi, temveč pogoje njihovega življenja, tako da drugačnost postane njihova vsakdanja, ter izpostavlja, da pri normalizaciji izhajamo iz spoznanja, da normalizacija ne pomeni enakih pravic za vse, saj bi to pomenilo največjo diskriminacijo.

Saleebey je razvil **koncept perspektive moči**, v katerem poudarja, kako pomembno je, da se usmerimo na varovanje prednosti in na uporabo razpoložljivih virov v družbi, ne pa da se osredotočimo na njegove oz. njene šibkosti in pomanjkanje teh virov. Krepitev moči definira kot »processe pomoči posameznikom, skupinam, družini in skupnosti, da odkrijejo in začnejo uporabljati sredstva in orodja znotraj in okoli njih« (Saleebey 2009, 11). Fokus socialnega dela se tako premakne od problemov in od njihovih rešitev k novim možnostim življenja. Pomembno je, da mobiliziramo moč udeležencev (odkrijemo talente, znanja, vire, sposobnosti) z namenom, da podpremo njihova prizadevanja, da dosežejo svoje cilje ter vizije. S tem bodo imeli kvalitetnejše življenje v skladu z njihovimi koncepti kvalitete (Saleebey 2009, 11).

Individualna krepitev moči se vzporedno pojavi tudi v pedagogiki in andragogiki z metodami učenja, kot je **mentorstvo, koučing in svetovanje**. To so sodelovalne metode, usmerjene v individualni razvoj udeleženca izobraževalnega procesa. Nova znanja pridobivajo na podlagi svojih interesov in zanimanj, mentor (kouč, svetovalec) ni več v nadrejeni vlogi učitelja, temveč v enakopravni vlogi svetovalca in usmerjevalca.

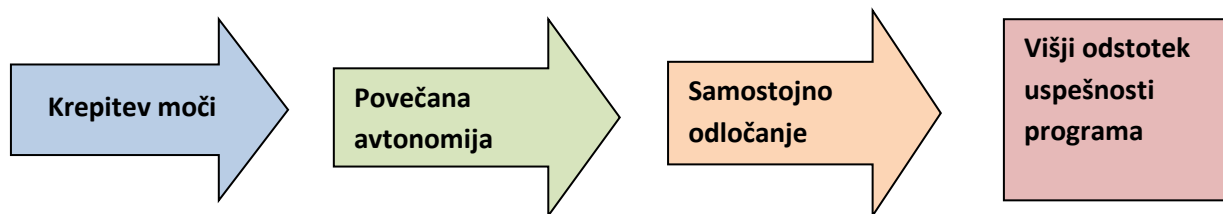
1.6.2 POMEN KREPITVE MOČI PRI TRAJNOSTNI REHABILITACIJI ZAČASNO NEZAPOSLENIH

Začasno nezaposleni in socialno izključeni so običajno polni patologij, nemalokrat so podvrženi besedam zaničevanja, poniževanja in so podhranjeni spodbud in podpore. Sčasoma postane patologija njihov vodilni status. Npr. oseba, ki trpi za shizofrenijo, postane shizofrenik, oseba, ki je imela težave z drogo, postane bivši narkoman. Ko enkrat dobimo tako etiketo, se vsi ostali elementi osebe (osebni značaj, izkušnje,

znanja, sposobnosti) počasi pomikajo v ozadje, saj običajno poteka pogovor o patologiji in ne o vizijah, željah ter znanjih te osebe. Neizogibno je, da to postane posameznikova identifikacija. Če hočemo prebiti ta začarani krog patološke identifikacije, je pri socialno izključenih in začasno nezaposljivih še toliko bolj pomembna uporaba koncepta krepitev moči. Različni avtorji zelo podobno, vendar z nekaterimi odstopanji, definirajo elemente, ki jih moramo upoštevati v procesu krepitev moči. Vsi so si enotni, da je cilj krepitev moči notranje vodstvo.

De Koning meni, da ko si posamezniki utrdijo notranje vodstvo, so sposobni samorefleksije in imajo sposobnost, da ozaveščeno, neodvisno odločajo. S tem imajo večjo avtonomijo in so sposobni narediti svoje lastne odločitve, kar lahko vodi do boljših možnosti v rehabilitacijskem procesu (De Koning 2008, 12).

Slika 1.2: Hipoteze krepitev moči

Vir: De Koning (2008, 12).

Pri samem izobraževanju bi izpostavila tri pomembne vidike, ki vplivajo na krepitev moči začasno nezaposljivih. V tem poglavju tudi vsakega posebej podrobno predstavim.

- 1) **Pismenost:** pridobljeno znanje predstavlja nova obzorja, večje možnosti pri uveljavljanju in izražanju posameznikov ter povečuje avtonomijo in samostojna odločanja. To postavko bi lahko definirali tudi kot rezultat izobraževanja.
- 2) **Izobraževalna metoda usmerjena v krepitev moči:** pot izobraževanja, po kateri nas vodi usposobljen mentor na podlagi enakopravnega odnosa. Omogoča odkrivanje lastnih virov in potencialov ter spodbuja talente, sposobnosti in išče znanja udeležencev.

- 3) **Soudeleženci izobraževanja vplivajo s svojimi zgodbami:** izobraževanje v skupini ima na udeležence poseben vpliv, saj se velikokrat učijo tudi iz zgodb soudeležencev v izobraževalnem procesu, obenem pa na svoje zgodbe začnejo gledati konstruktivnejše.

1.6.2.1 OPISMENJEVANJE KOT VIDIK KREPITVE MOČI

Opredelitev izobraževanja za pismenost

Živimo v informacijskem času, kjer so pridobivanje informacije, izboljšanje znanja ter spretnosti prvi pogoj za udeležbo v ekonomskih dejavnostih ter v polnem in aktivnem državljanstvu. Po mnenju Vrečar ima izobraževanje odraslih pomembno vlogo pri preprečevanju brezposelnosti in dolgotrajne revščine. Ravno tako ima izobraževanje pomembno vlogo pri krepitvi moči posameznikov, ker zagotavlja kompetence, ki jim koristijo pri vstopu na zaposlitveni trg (Vrečar, 2011). Tudi Freire (1996) pravi, da lahko dosežemo pravo krepitev moči le z dovajanjem sredstev in z nudenjem podpore skozi učenje, kolektivno akcijo skupnosti.

Jelenc Krašovec navaja več avtorjev (Street, Morell, Mahiri, Bounous), ki razpravljajo o odnosu moči v povezavi z izobraževanjem ranljivih odraslih. Ugotavljajo, da so prav družbene okoliščine in kulturna raznolikost danes najpomembnejši dejavniki oblikovanja procesa pismenosti. Nezmožnost mnogih odraslih, da bi razvili ustrezne spretnosti pismenosti, največkrat niso posledica njihovih nižjih intelektualnih sposobnosti, temveč nepovezanosti vsebine in izvedbe kurikula v preteklih izobraževalnih izkušnjah. Te namreč niso bile povezane s kulturnimi značilnostmi manjšinskih družbenih skupin. »Teoretiki menijo, da so ti odrasli pismeni, vendar pa njihove prakse pismenosti nimajo veliko skupnega z značilnostmi prevladujoče pismenosti, ki se spodbuja v javnih šolah in drugih izobraževalnih institucijah« (Street v Jelenc Krašovec 2011, 53). »Učitelj, ki razume izvor družbenih neenakosti in si prizadeva, da bi razvil kritično refleksivno prakso, ima možnost, da s spodbujanjem odnosov s študenti vpliva na njihovo razumevanje lastnega položaja in njihovo opolnomočenje« (Bounous 2001, 197 v Jelenc Krašovec 2011, 53).

»Vloga izobraževanja odraslih pri zmanjševanju izključenosti ranljivih ciljnih skupin je pomembna in zahtevna. Ta vloga je povezana z vprašanjem enakopravnosti, pravičnosti, z vplivom odnosov moči« (Jelenc Krašovec 2012a, 65). Izobraževanje predstavlja v najširšem pomenu enega od vidikov socializacije: vključuje pridobivanje znanja in učenje veščin ter pomaga oblikovati prepričanja in moralne vrednote (Haralambos in Holborn 1999, 733). Tako lahko izobraževanje socialno izključenih precej pripomore ne le k zaposljivosti, temveč tudi na izboljšanje njihovih vrednot in stališč. Novo pridobljeno znanje poveča njihovo samozavest in pozitivno samopodobo, kar posledično vpliva na zadovoljstvo ter telesno in duševno zdravje.

»Marginalizacija je še posebno močna na področju pismenosti ranljivih odraslih, saj je pismenost hkrati vzrok in posledica marginalizacije. Različni avtorji tudi trdijo, da je sporno spremenjeno poimenovanje ideje vseživljenjskega učenja kot »kolonizacije izobraževanja odraslih«, saj se ob spodbujanju družbene vključenosti uporablja ideološki govor, ki vsebuje pojme, kot sta »kultura učenja za vse« in »učeca se družba«. Zastavlja se seveda vprašanje, ali je vseživljenjsko učenje uresničeno za vse. Evropski dokumenti sicer pritrjujejo temu vprašanju, vendar podrobnejša analiza razkrije, da je s tem mišljeno predvsem institucionalno izobraževanje, to pa ni izobraževanje, ki se ga udeležujejo pripadniki ranljivih skupin« (Jelenc Krašovec 2012a, 68). Največji osebni in družbeni problem ni to, da so posamezniki za svoje delo slabo plačani oz. da ne dobijo dela in živijo na robu družbe, ampak to, da so bili prikrajšani za možnost, da bi se osebno razvili in primerno izobrazili, zato ne morejo izkoristiti priložnosti, ki jim jih ponuja okolje (Drofenik 2012, 34).

Izobraževanje postaja vse bolj ključni instrument na področju socialnega vključevanja in pri razvoju posameznikov. Beck (2009) ugotavlja, da postajajo posamezniki v postindustrijski družbi odvisni od trga dela, zato tudi od izobraževanja. Dejansko delovno identiteto predstavljajo sposobnosti, znanja ter razpolaganje z informacijami. Novo revščino naj bi bolj določali: neznanje, nekvalificiranost ali napačna kvalifikacija. Izobraževanje postaja torej vse pomembnejši instrument socialne politike, ki naj bi tudi marginalnim skupinam omogočil ustrezne zaposlitvene kvalifikacije in prispeval k večji socialni pravičnosti na trgu dela (Rapuš Pavel 2007, 10–11).

Ko govorimo o izobraževanju začasno nezaposljivih oseb, imamo v mislih pridobivanje zaposlitvenih kvalifikacij ter izobraževanje za pismenost¹³, preko katerega dodajamo moč udeležencem izobraževanja, da se lažje vključujejo v družbeno okolje. Pod izrazom pismenost danes ne razumemo le pisno/bralne veščine, temveč tudi računalniško opismenjevanje ter druge spretnosti in veščine, ki omogočajo širše osebno delovanje v družbi. »V preteklosti se je pismenost razumela kot sposobnost za pisno, govorno-jezikovno komunikacijo, danes pa pismenost vse bolj vsebuje znanje, spretnosti in vrednote, ki omogočajo poklicno, državljansko in osebno delovanje v družbi« (Jelenc Krašovec 2012a, 70).

»Koncept pismenosti kot socialne prakse se je pojavil v zadnjih letih, pomeni pa odmik pismenosti od zgolj šolske prakse k večrazsežnostnim pristopom razvoja in uporabe pismenosti v različnih okoliščinah« (Možina 2011, 34). Razvoj koncepta pismenosti odraslih je vedno povezan z enakostjo, socialno pravičnostjo in krepitvijo moči posameznikov za dostop do kulturnih in materialnih dobrin, s tem pa posledično z demokratizacijo družbe.

Razvoj izobraževanja za pismenost pri nas

Pri nas smo postali pozorni na pismenost odraslih šele v začetku devetdesetih let, ko so strokovnjaki v izobraževanju odraslih začeli opozarjati na problem t. i. funkcionalne nepismenosti odraslih v industrijsko razvitih deželah, ko začne klasično industrijsko proizvodnjo nadomeščati računalniško vodena proizvodnja. Izpostavili so štiri temeljne razloge, ki vodijo v funkcionalno nepismenost: socialno-ekonomski položaj, socialno-kulturni položaj, izobraževalni sistem in individualne značilnosti. Slabša funkcionalna pismenost naj bi bila povezana z dvema skupinama prebivalcev, z mlajšimi odraslimi, ki niso končali šolanja, ter z nekvalificiranimi delavci in brezposelnimi (Možina 2012, 12).

¹³ Izraz »izobraževanje za pismenost« je namerno izbran izraz, saj vključuje premislek o kompleksnosti koncepta pismenosti, po drugi strani pa opozarja na raznolikost možnosti za razvoj pismenosti in opolnomočenja odraslih. V tem smislu se zdi termin »opismenjevanje« preozek (Javrh v Jelenc Krašovec 2012b, 116).

V okviru projekta Funkcionalna pismenost odraslih je leta 1992 skupina raziskovalcev in strokovnjakov soglašala z opredelitvijo »Funkcionalna pismenost pomeni, da ima posameznik tisto temeljno znanje in spretnosti, ki so potrebni za uspešno delovanje v življenju, in zajemajo potrebe delovnega, družbenega in osebnega razvoja« (Možina 2012, 13). To bi pomenilo razumevanje in uporabo pisnega gradiva, dokumentov (voznih redov, zemljevidov), uporabo osnovnih računskih operacij, socialno komunikacijo, uspešno poučnost ipd.

V obdobju 1997-2000 je bila izvedena nacionalna raziskava pismenosti, ki je potrdila, da v Sloveniji še vedno ni rešen problem pismenosti. Pri testu pismenosti se je na prvi dve najnižji ravni (od skupaj petih) uvrstilo od 65 do 77 % odstotkov odraslih, starih od 16 do 65 let. V skupini 20 razvitih držav članic OECD se je Slovenija po pismenosti prebivalstva umestila na dno. Med najpomembnejšimi dejavniki za neugodne dosežke pismenosti štejemo štiri: starost, stopnjo izobrazbe, izobrazbo staršev in zaposlitveni položaj. Podrobnejša analiza je pokazala medsebojni vpliv teh dejavnikov, pokazalo pa se je tudi, da so nekatere skupine odraslih ranljivejše na področju pismenosti. To so predvsem tisti, ki so končali manj kot srednjo šolo, med njimi so bili zaposleni na lažjih delovnih mestih, mlajši odrasli, prebivalci podeželja, brezposelni, migranti in odrasli s posebnimi potrebami « (Možina 2012, 17–18).

Program Lizbonske strategije leta 2000 se osredotoča na rast in zaposlovanje, zato so predstavniki držav članic Evropske unije opredelili znanje kot največjo evropsko prednost v globalnem tekmovalnem okolju. V skladu s tem se tudi v Sloveniji temeljne zmožnosti, skupaj z razvojem pismenosti, pojavljajo v vseh nacionalnih dokumentih za obdobje 2004-2007 in 2007-2013. Tudi Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju, in sicer v poglavju o izobraževanju odraslih, določa kot načelo oblikovanje nacionalnih, mednarodno primerljivih standardov temeljnih zmožnosti in možnosti, da odrasli nenehno razvijajo in posodablajo temeljne zmožnosti na tej ravni (Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju 2011, 371–419).

Globalizacija postaja bolj opazna, vsak dan se razvijajo nove tehnologije, spremembe potekajo vse hitreje. Zato Evropa zaznava, da je treba imeti, poleg delovnih zmožnosti in spretnosti, tudi splošne, ključne ali temeljne zmožnosti, ki niso vezane na delovno mesto. Te omogočajo hitrejše prilagajanje spremembam, hkrati pa večajo možnosti pridobivanja novih znanj za boljše življenje (Kuran 2012, 44). Na Svetu

Evrope in v Evropskem parlamentu so leta 2006 tako sprejeli osem temeljnih kompetenc, ki smo jih kasneje vključili tudi v naše programe opismenjevanja:

- sporazumevanje v maternem jeziku,
- sporazumevanje v tujih jezikih,
- matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji,
- digitalna pismenost,
- učenje učenja,
- socialne in državljanske kompetence,
- samoiniciativnost in podjetnost,
- kulturna zavest izražanja (Kuran 2012, 46).

Sprejete temeljne zmožnosti omogočajo avtonomno delovanje vsakega posameznika. To pomeni, da posameznik polno in odgovorno nadzoruje svoje življenje v vsakdanjem in delovnem procesu (Drofenik 2012, 27–29). S čimer osebnostno raste in krepi svojo notranjo moč, da lahko uresničuje svoje pravice, izraža mnenje in je lahko aktiven državljan.

Javno veljavni izobraževalni programi pismenosti pri nas

A) Usposabljanje za življenjsko uspešnost

Andragoški center je že od svojega začetka namenjal precej velik poudarek opismenjevanju odraslih. Leta 1992 je z Zvezo ljudskih univerz in ob podpori Ministrstva za šolstvo pripravili in vpeljali program Usposabljanje za življenjsko uspešnost (v nadaljevanju UŽU). Program je bil namenjen predvsem odraslim brezposelnim, brez strokovne in poklicne izobrazbe, ki so jih želeli usposobiti in motivirati za dejavnejše in kakovostnejše življenje in jim povečati možnosti na trgu dela. Ta program se je zaradi negotovosti financiranja prenehal izvajati ob koncu 90. let.

Glede na slabe rezultate nacionalne raziskave pismenosti v obdobju 1997-2000 je ACS program UŽU osvežil in ga preoblikoval glede na sedem manj izobraženih ciljnih skupin. Ker je za to ciljno skupino še toliko bolj pomembno, da se jim naredi izobraževanje zanimivo, da se razblini mit o dolgočasnem in težavnem

izobraževanju, so oblikovali 7 različnih programov glede na področja, ki bi jih lahko zanimala.

Leta 2001 so razvili program družinske pismenosti **UŽU - Beremo in pišemo skupaj**, namenjen staršem, da bi lažje pomagali pri učenju svojemu osnovnošolskemu otroku. **UŽU - Most do izobrazbe** - je bil oblikovan za tiste, ki so se želeli ponovno vključiti v formalno šolanje in so potrebovali dodatno spodbudo in temeljna znanja za ponovni lažji začetek šolanja. V sklopu analize Pismenosti odraslih s posebnimi potrebami, to je v letu 2005, se je začel razvijati program **UŽU - Moj korak**. Za njim so razvili še program **UŽU - Izzivi podeželja**, narejen na podlagi ugotovitev in potreb manj izobraženih brezposelnih prebivalcev podeželja. Program **UŽU - Jaz in moje delovno mesto** je bil razvit za manj izobražene proizvodne delavce, da bi se lažje preusmerili na druga delovna mesta v primeru odpuščanja. Kot zadnja pa sta bila v letu 2007 razvita programa **UŽU - Razgibajmo življenje z učenjem**, namenjen manj izobraženim starejšim odraslim za aktivno preživljanje tretjega življenjskega obdobja, in program **UŽU - Branje za znanje in branje za zabavo**, namenjen staršem z do deset let šolanja ter migrantom za zgodnje spodbujanje pismenosti v družini (Možina 2012; Ileršič 2007).

Skupno vsem sedmim UŽU programom je, da upoštevajo metodo dela z učnimi projekti. Udeleženci so v središču oblikovanja vsebin programa. Teme se prilagajajo njihovim potrebam in so povezane z njihovimi vsebinami z življenjskega in delovnega okolja. Obenem jih program seznanja z institucijami v lokalnem okolju, da bi po opravljenem programu lahko samostojno in aktivno koristili tudi druge aktivnosti, ki so v lokalnem okolju namenjene vseživljenjskemu izobraževanju in aktivnemu socialnemu življenju.

Pri programih UŽU udeleženci razpravljajo v pogovorih z mentorjem in sami med seboj o različnih problemih, ki jih prinaša življenje. Sodelujejo tudi pri izbiri tem, ki se jih bodo učili. Ob tem se naučijo izražati svoje mnenje govorno in pisno. Naučijo se reševati probleme iz vsakdanjega življenja, ki zahtevajo spretnosti branja in razumevanja prebranega, spretnosti pisanja in računanja. To znanje jim omogoča, da so samostojnejši in učinkovitejši pri pisanju prošenj in različnih uradnih pisem, pri razumevanju različnih pogodb, pri načrtovanju porabe denarja v gospodinjstvu, namenskem varčevanju ipd., skupaj obiskujejo gledališke predstave, se včlanijo v

knjižnico, si ogledajo razstave ter se o vsem tem pogovarjajo in izražajo svoje mnenje. V programu UŽU si udeleženci ob pomoči mentorjev pripravijo svoj lastni načrt izobraževalnih, poklicnih in drugih ciljev, ki jih želijo doseči (Žalec 1995).

Programe Usposabljanja za življenjsko uspešnost so v obdobju 2009–2010 evalvirali na nacionalni ravni in potrdili njihovo kakovost, ustreznost za ranljive ciljne skupine. Udeleženci programov UŽU utrdijo in pridobijo temeljno znanje in zmožnosti, poveča se jim motivacija za izobraževanje, pridobljeno znanje pa pričnejo uporabljati v vsakdanjem življenju. S čimer se jim posledično poveča notranja moč za osebni razvoj in dejavno udeležbo v družbi (Javrh 2012, 249). »Slovenski model programov za razvoj pismenosti in temeljnih zmožnosti je inovativen v Evropi. Osmišljanje izobraževanja z izbiranjem privlačnih vsebin in ustreznih metod dela je najpomembnejša spodbuda za udeležence iz ranljivejših skupin odraslih, da se udeležijo izobraževanja« (Možina 2012, 19).

B) Program Računalniška pismenost za odrasle

Leta 2001 se je informacijska pismenost v Memorandumu o vseživljenjskem učenju izpostavila kot eno izmed novih temeljnih spretnosti, potrebnih za aktivno udeležbo v družbi. Takratno Ministrstvo za informacijsko družbo je leta 2003 opozarjalo na razmeroma nizko raven splošne informacijske pismenosti, še posebej pri uporabi računalniških aplikacij. Pri nas je bilo takrat v veljavi predvsem mednarodno spričevalo ECDL, ki se je pa v praksi izkazalo kot prezahtevno za tisti delež slovenskega prebivalstva, ki ni bil deležen računalniškega izobraževanja v rednem šolanju in nimajo možnosti uporabe računalnika doma. V to skupino spadajo starejši od 40 let in brez izobrazbe in so najbolj ogroženi pri razvijanju temeljnih zmožnosti. Po podatkih iz leta 2003 je bilo takšnih prebivalcev 169.000 (osnovnošolska izobrazba ali manj) (Program računalniška pismenost za odrasle 2011, 8). Zato so na Andragoškem centru Slovenije razvili 60-urni program Računalniška pismenost za odrasle za popularizacijo in spodbujanje splošne računalniške pismenosti med odraslimi. Program omogoča vsem kar najbolje uporabljati osebni računalnik in spoznavanje prednosti njegove uporabe ter ponuja osnovno računalniško usposabljanje, ki omogoča aktivno vlogo v informacijski družbi vsem ne glede na starost ali doseženo izobrazbo. Z nacionalno evalvacijo programa v obdobju 2009-

2011 je bilo ugotovljeno dobro uresničevanje zastavljenih ciljev. Udeleženci so v veliki večini (98 %) ocenili, da jim je program pomagal pri odpravljanju težav v vsakdanjem življenju z IKT tehnologijami. Potrdili so, da program dejansko razvija številne veščine, ki spadajo v omenjeno skupino e-spretnosti, posredni učinek programa pa je tudi razvijanje socialnih kompetenc, ki se odraža v samozavesti in vse bolj avtonomnem delovanju udeležencev v vsakdanjem življenju po zaključenem usposabljanju (prav tam, 6).

C) Začetna integracija priseljencev - enotni program učenja slovenskega jezika in seznanjenja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo

Izkušnje številnih držav, ki se že desetletja srečujejo z močnimi migracijskimi tokovi, kažejo, da je za učinkovito integracijo v družbo sprejema ključna ekonomska integracija priseljencev, predpogoj zanjo pa je izobraževanje. Brez ekonomske integracije pa ni učinkovite politične, psihološke in sociokulturne integracije, torej je izobraževanje predpogoj za vse druge vrste integracije (Vrečar in drugi 2008). Integracija torej ni uspešna, če je enostranska, biti mora dvosmerna in celovita, upoštevati mora ekonomske, socialne in kulturne dimenzije (Začetna integracija priseljencev 2011, 5). Za uspešno integracijo tujcev je Andragoški center Slovenije razvil program Začetna integracija priseljencev (ZIP). 180-urni brezplačni izobraževalni program učenja slovenskega jezika zajema vsebine iz življenja in dela, ki krepijo integracijo priseljencev v slovensko družbo.

1.6.2.2 IZOBRAŽEVALNI PROCES KOT METODA KREPITVE MOČI

Izobraževati s perspektive moči bi pomenilo odkrivanje sposobnosti, talentov, znanj in interesov udeležencev izobraževanja, razvijanje kompetenc, vzpostavljanje socialnih mrež in dostop do informacij s ciljem, da podpremo njihova prizadevanja, da dosežejo svoje cilje in uresničijo sanje. Mentor oz. učitelj, ki je v vlogi krepitelja moči, udeležencev ne uči, temveč jim pomaga, da se učijo. Saleebey (2009) meni, da gre

pri dodajanju moči za proces, v katerem podpiramo posameznike v odkrivanju in širjenju svojih virov in orodij v sebi in okoli sebe.

Žalec navaja Leve in Wenger, ki pravita, »da učenje ni le pridobivanje znanja. Učenje je zanj predvsem proces, v katerem si ljudje oblikujemo svojo identiteto, je sredstvo, s katerim se dejavno pridružujemo skupnosti in postanemo del nje – se z njo identificiramo in v njej delujemo« (Žalec 2011, 220).

Metode izobraževanja, ki temeljijo na krepitvi moči, so individualne metode, saj je najučinkovitejša ravno osebna pot učenja. Ljudje se učijo na različne načine glede na pretekle izkušnje, osebne lastnosti ter glede na preferenčni zaznavni kanal¹⁴ udeležencev. Pri odraslih se razlike v načinu učenja še stopnjujejo, saj so osebne lastnosti bolj razvite. »Izročilo judovske kulture poudarja, da se vsakemu človeku prilega učenje na drugačen način. Celo poudarjajo, da se ima človek pravico učiti na sebi primeren način, in to postavljajo celo med temeljne principe svojega verskega in kulturnega izročila. S tem učenje šele postane osebno in najbolj učinkovito« (Kranjc 2008, 27–28).

Individualnih učnih metod je več: koučing, svetovanje in mentorstvo, inštruiranje ... V nadalje bi posebej izpostavila dve metodi, kjer se moč premakne z učitelja na učenca in gre za enakovredni položaj obeh strani - to sta koučing in mentorstvo. Ti sta precej podobni in je težko narediti ločnico med eno in drugo. Pri nekaterih avtorjih se celo prekrivajo pomeni obeh. Kranjc navaja, da se po svojih značilnostih koučing razlikuje od mentorstva, ker je tu učenje bolj strnjeno, vodeno, fleksibilno in neposredno, sočasno povezano z osebnim napredovanjem in se prepleta z dejavnostjo. Koučing se bolj uporablja v podjetjih pri usposabljanju za posebne delovne naloge, pri prevzemanju izredno odgovornih del, pa tudi pri začetnem učenju nizko izobraženih ljudi z nizko samozavestjo ali ko se mora znanje osvojiti v zaporedjih (Kranjc 2008, 26).

Koučing¹⁵ je individualizirana, sodelovalna aktivnost, usmerjena v spodbujanje stalnega samsmerjajočega in samoreflektivnega učenja. Metoda podpira napredek, s katerim koučirani sam upravlja, da bi prišel do stabilne spremembe in z lastnim

¹⁴ Glede na preferenčni zaznavni kanal pri učenju ločimo: avditivni, vizualni in kinestetični učni stil.

¹⁵ Različni avtorji uporabljajo različna poimenovanja couching, koučing ali učno krmiljenje.

prevzemanjem odgovornosti. Kouč (tisti, ki proces vodi) je strokovnjak v pospeševanju oblikovanja aktivnosti, ki bodo vodile k doseganju ciljev in v ozaveščanju koučiranega pri izboljšanju njegovega razvoja in nadaljnjega učenja. (Van Kessel 2010, 16).

Preprosto formulo, kako doseči učinkovitost pri procesu koučinga, je definiral Gallwey (2002) (Gallwey v Jagodnik 2010, 233):

$$p = P - i$$

p – predstavlja uspešnost in dosežke (angl. Performance)

P – predstavlja sposobnosti (angl. potentials)

i – pa se nanaša na notranje iz zunanje motnje (angl. Interferences)

Formula pove, da se posameznikova učinkovitost poveča, če odkriva svoje skrite sposobnosti in zmožnosti ter povečuje že znane in hkrati zmanjšuje ovire (Jagodnik 2010, 233). Strinjam se z Jagodnik, ki pravi, da je formula skladna s konceptom perspektive moči, o katerem govori Saleebey. Praksa, ki temelji na perspektivi moči, pomeni, da bo vse, kar delaš, na nek način utemeljeno s tem, da pomagaš odkriti, olepšati, raziskati in izkoristiti klientovo moč in vire, ko mu pomagaš, da doseže svoje cilje, uresniči svoje sanje in razbije okove oviranosti in nesreč ... Formula je preprosta: mobiliziraj klientovo moč (talente, znanja, sposobnosti, vire) s ciljem, da podpreš njihova prizadevanja, da dosežejo svoje cilje in vizije. Klienti bodo imeli boljšo kvaliteto življenja, tako, ki bo v skladu z njihovimi koncepti kvalitete (Sallebey 2009, 6).

Tudi pri mentorstvu¹⁶ gre za vzajemno individualno metodo, ki deluje na krepitvi moči udeležencev izobraževanja. Kranjc je raziskovala, kakšne so tiste lastnosti, ki naj bi jih imel dober mentor, pri katerem bi lahko hitro napredovali. Ugotovila je, da so vsi, brez izjeme, izpostavili kot glavno lastnost: zna poslušati, razume drugega, sprejema drugega, je empatičen (Krajnc 2006, 31), kar pa soupada s konceptom krepitve moči.

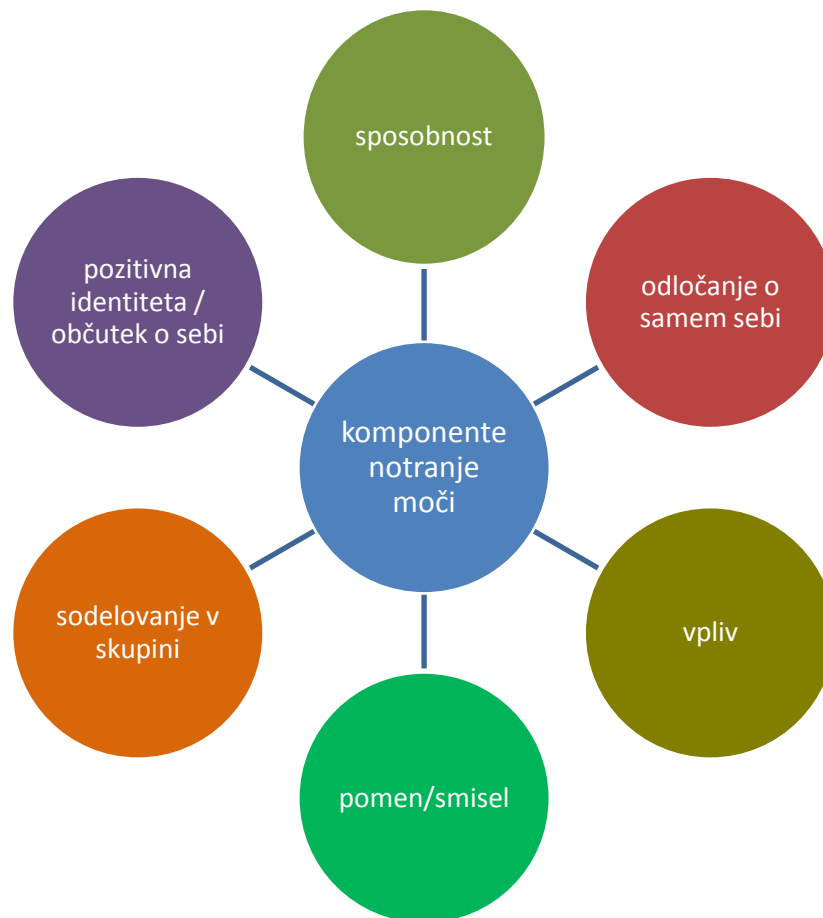
¹⁶ Ime mentorstvo izvira iz antične legende, ki pripoveduje o Odisejevem sinu Telemahu, ki je bil zaupan v varstvo Mentorju, medtem ko je bil Odisej v desetletni vojni. Mentorju je boginja Atena ob ustvarjenju vdahnila lastnosti: pragmatičnost, strateško razmišljanje in modrost, ki vključuje tudi zmernost in dobronamernost. Z vsemi temi lastnostmi je služil Telemahu, ki naj bi ga naučil biti kralj. Njegovo zorenje je bilo Mentorjevo poslanstvo (Schwab 2005). Zanimivo pri vsemu pa je to, da je Mentor vzgajal bodočega kralja, čeprav sam ni bil kralj.

Najmočnejši vir delovanja mentorja so njegove izkušnje in sposobnost vživljanja v svoj položaj in ne zgolj ali predvsem splošni, teoretski koncepti. V primerjavi z učiteljem je pogosto bolje vpet v življenje svetovalca, ki udeležencu pomaga vstopiti v poklicno življenje, tako da ga seznanja s pomembnimi ljudmi, ustvarja zanj in z njim priložnosti, ki mu omogočajo, da izkaže svojo usposobljenost, ki se sicer ne bi mogla izraziti. Mentorjevo delo je bolj osebno in posvečeno posamezniku. Med mentorjem in mentorirancem se izoblikujejo tesnejši in manj formalni medčloveški odnosi, kot so v formalnih vzgojno-izobraževalnih diskurzih (Žalec 2007, 21–22).

Obe metodi, in sicer koučing in mentorstvo, upoštevata načela krepitev moči. V leksikonu moči Saleebey definira šest temeljnih konceptov in načel, s čimer nam omogoči, da bolje razumemo princip dela po metodi krepitev moči (2008, 11–15): dodajanje moči, včlanjenost, moč ponovnega okrevanja, zdravljenje in celostnost, dialog in sodelovanje ter odpovedati se temu, da ne verjamemo.

De Koning definira šest komponent notranje moči, za katere pravi, da so prepletene v dinamičen proces. Ta opredelitev notranje moči se mi je zdela najprimernejša za krepitev moči v izobraževalnem procesu, zato jo podrobno opisujem ter dopolnjujem z drugimi avtorji.

Slika 1.3: Komponente notranje moči

Vir: De Koning (2008, 17).

1. Sposobnosti, spretnosti oz. zaupanje v lastne sposobnosti za uspešno izvedbo naloge. Posamezniki z visoko stopnjo zaupanja verjamejo v lastne sposobnosti ter vedo, kaj zmorejo, kaj jim bo uspelo, verjamejo, da imajo določene sposobnosti. Na drugi strani pa so posamezniki z nizko stopnjo notranje moči, ki niso prepričani v svoje znanje, sposobnosti in dvomijo o tem, kaj bi lahko naredili. Nekateri ljudje imajo veliko zaupanje na enem področju, medtem ko imajo na drugem izredno nizko. Pomembno je, da se zavemo, kaj zmoremo in česa ne. Ko začnemo uporabljati notranjo moč, se nam samozavest okrepi (De Koning 2008, 17).

Pri začasno nezaposljivih je večina takih, ki imajo izrazito nizko notranjo moč in se ne zaveda svojih sposobnosti in zmožnosti, saj imajo napačno predstavo o sebi, menijo, da niso sposobni, da so neumni itd. Večina se jih tudi ne zaveda svoje prirojene

ustvarjalnosti in meni, da je ustvarjalnost nekaj, kar ni dano vsakemu človeku. Ravno zato ima izobraževanje velik pomen pri samouresničevanju, saj se preko izobraževanja razvijajo posameznikove sposobnosti in spretnosti (Žalec, 1995). Pomembno je, da je izobraževalni proces usmerjen v odkrivanje sposobnosti in spretnosti, t. i. njegove vire moči vsakega posameznika. Neverjetno koliko sposobnosti imajo lahko ljudje, za katere družba oceni, da so začasno nezaposljivi. Završek predlaga, da se jim zastavi vprašanja, kaj vse znajo in kakšne spretnosti imajo, katere spretnosti si želijo razviti in kako se jim pri tem lahko pomaga (Završek in drugi 2002, 156). Ko začnejo smiselno uporabljati svoje potenciale, se jim samozavest okrepi. S tem pa tudi vplivajo na to, kako jih vrednotijo drugi, s čimer se začarani krog podcenjevanja prekine.

1. **Odločanje o samem sebi** je pomembna komponenta procesa krepitev moči, saj predstavlja avtonomno svobodo odločanja o lastnem življenju. Pomeni zmožnost prevzemanja učinkovitih odločitev – zmožnost kontrole ali vpliva na določene situacije. Posamezniki z visoko stopnjo samoodločanja poznajo svoje pravice in jih lahko razložijo, nimajo težav pri izražanju svojega mnenja, verjamejo, da lahko nadzorujejo ali vplivajo na situacijo. Na drugi strani pa so posamezniki z izrazito nizko notranjo močjo bolj vodljivi, ne vedo, kaj je najboljša zanje in čakajo na sugestije iz okolja (De Koning 2008, 17).

Pri pridobivanju občutka, da je oseba sposobna odločati o svojem življenju, uporabljamo veščine poslušanja, aktivne podpore in se izogibamo zastavljanju prevelikega števila vprašanj. Vsak ima pravico do svoje zgodbe (Završek in drugi 2002, 61).

Saleebey (2009, 13) navaja v leksikonu moči eno izmed šestih komponent krepitev moči - dialog in sodelovanje. Pravi, da je pri prepoznavanju in odkrivanju lastne moči potreben dialog in sodelovanje s posamezniki oziroma skupino. Z dialogom dajemo pomen ljudem in začnemo zdraviti razkol med sabo, njimi in institucijo. Dialog vsebuje empatijo, identifikacijo in vključenost drugih ljudi. Ideja sodelovanja ima še konkretniji cilj. Ko delamo z ljudmi, postanemo njihovi agenti, svetovalci ter zaupniki pri realizaciji njihovih projektov. To zahteva od nas odprtost za dialog in sodelovanje, pri čemer cenimo avtentičnost, mnenja in poglede ljudi, s katerimi sodelujemo. Naš

glas je potrebno utišati, če želimo slišati glas socialno izključenih in začasno nezaposljivih, da s svojimi mnenji lahko vplivajo na potek dogajanj.

V izobraževalnem procesu je pomembno, da preko dialoga z udeleženci izdelamo individualni izobraževalni načrt, to je v skladu s njihovimi željami in zaposlitvenimi oz. življenjskimi cilji. Pomembno je, da si sami postavijo svoje cilje, saj sami odločajo o svojih spremembah in nadaljnjem poteku življenja. Mi pa sledimo njihovim željam in jih podpiramo pri realizaciji ciljev. Ta metoda pomaga, da definirajo smisel sprememb zanje, da načrtujejo in sami usmerjajo proces spreminjanja svojega življenja.

2. **Smisel/pomen** je občutek, da so odločitve in izbire v skladu z vrednotami posameznikov. Tu gre za pomembnost, ki jo posameznik pripisuje določenim aktivnostim, izobraževalnim temam in stopnji ujemanja z lastnimi interesi in cilji. Na grobo bi lahko rekli, da brez pomena se ne da nič spremeniti in narediti (De Koning 2008, 17).

Ravno tu se kaže prednost neformalnega izobraževanja, da je v primerjavi s formalnim bistveno bolj odprto ne le v smislu vsebin, o katerih se človek lahko uči, temveč in predvsem v tem, kako dobro se prilagaja posameznikovim potrebam po učenju v življenjskih razmerah in kakšen je posameznikov vpliv na oblikovanje učnega procesa. Načeloma velja, da je neformalno učenje bolj prilagojeno potrebam in posebnim razmeram posameznikov (Žalec 2007, 19).

3. **Vpliv oz. razumevanje**, da lahko vplivamo na vlogo, ki jo igramo v organizaciji, učilnici, skupini ... Tu gre za zavedanje, da je pomembno izražanje lastnega mnenja, saj z njim lahko vplivamo na dogajanje in rezultate. Osebe z visoko mero notranje moči občutijo, da lahko sami usmerjajo svoje vedenje v skupini ter da lahko sami vplivajo na uspeh šolanja, zaposlitve ipd. Medtem ko osebe z nizko stopnjo vplivanja menijo, da njihov glas nič ne šteje, da vse, kar se jim dogaja, determinirajo drugi in le čakajo, da se jim dobi delo, če ne bodo ostali brezposelni (De Koning 2008, 17).

Ko govorimo o vplivu, imamo v mislih vpliv nad lastnim življenjem vsakega posameznika. Ta je izredno pomemben, saj nam omogoča, da sami odločamo o tem, kaj se bo v našem življenju dogajalo (Zaviršek in drugi 2002, 155).

4. **Pozitivna samopodoba** je sposobnost, da se sprejmeš takšnega, kot si, tudi s svojimi napakami in omejitvami, ter teh ne uporabiš kot izgovor za neaktivne odločitve. Ta komponenta vpliva na to, kako uspešni smo pri reševanju problemov na delovnem mestu, v medsebojnih odnosih, pri študiju ali pri soočanju z lastnimi pomanjkljivostmi (De Koning 2008, 18).

Mi, kot mentorji oz. svetovalci, moramo biti prvi, ki verjamemo v sposobnosti udeležencev izobraževanja. Saleebey (2009, 14) pravi, da je pri krepitvi moči izrednega pomena, da se odpovemo temu, da ne verjamemo. »Ne verjeti« stranki je precej pogost pojav v poklicih, ki pomagajo ljudem. Če mi ne bomo tisti, ki bomo verjeli v pozitivne lastnosti osebe, potem ne moremo pričakovati od njih, da si ustvarijo pozitivno samopodobo. Včasih delujemo na naših prepričanju in mitih o določenih skupinah, ki ne predstavljajo njihove resnične zgodbe. Velikokrat se tudi stranke ne držijo dogovorov bodisi zato, ker smo postavili previsoke cilje, ali pa zato, ker v določenem trenutku niso imeli dovolj energije in volje, zato so prestopili meje dogovora. Pogosto se tako govori o manipulativnih in upornih klientih, kar ima izvor v strahu, da bi nas imeli klienti za neumne. Zato strokovnjaki v zgodbah klientov iščejo zamolčano resnico. Tu gre spet za pomemben element leksikona moči, naučiti se zaupati in verjeti stranki, da se bo zmogla držati dogovorov. Mogoče ne takoj, a čez čas, počasi, z majhnimi koraki in z majhnimi pričakovanji.

Pozitivno samopodobo skušamo graditi osebam tudi iz travmatičnih in težkih situacij. Zaviršek pravi, da lahko ljudje svoje stiske, težke življenjske situacije, travme, ki so jih preživeli, transformirajo v kreativno moč, s katero lahko pomagamo ljudem, ki doživljajo podobno, kot so doživljali sami. Krepitev moči je v tem, da se tako počutijo koristni in si obenem osmislijo tudi preteklo travmatično situacij (Zaviršek in drugi 2002, 62).

Na primer ozdravljen narkoman je lahko najboljši mentor zdravljenim narkomanom, saj najbolj pozna vse njihove šibkosti in načine manipulacije. Obenem pa je lahko tudi dober predavatelj v programih šolske preventive. »Tudi izkušnja brezdomstva je

lahko koristna. Trije nekdanji brezdomci so znanje o skritih kotičkih glavnega mesta, kot sta Metelkova ali Cukrarna, dali na voljo tistim, ki Ljubljane ne poznajo tako dobro. Kot turistični vodiči skušajo podreti negativne stereotipe o brezdomcih« (24 ur, 3.6.2015). V Veliki Britaniji so brezdomci in organizacije, ki z njimi delajo, prišli na idejo, da bi lahko delili časopise. Ker so stalno prisotni na cestah, jih zelo hitro in učinkovito raznesejo (Trbanc in drugi 2003).

Ko se osebe enkrat sprejmejo in cenijo takšne, kot so, lahko zaradi svoje posebnosti dobijo delo ravno na svojih posebnih področjih.

5. **Sodelovanje v skupini** je komponenta krepitve moči, pri kateri posamezniki spoznajo, da so del skupine, ter se zavedajo, da je njihova uspešnost lahko odvisna tudi od drugih. Izkušnje mnogih so, da se njihov vpliv okrepi, če so povezani v skupino (De Koning, 2008).

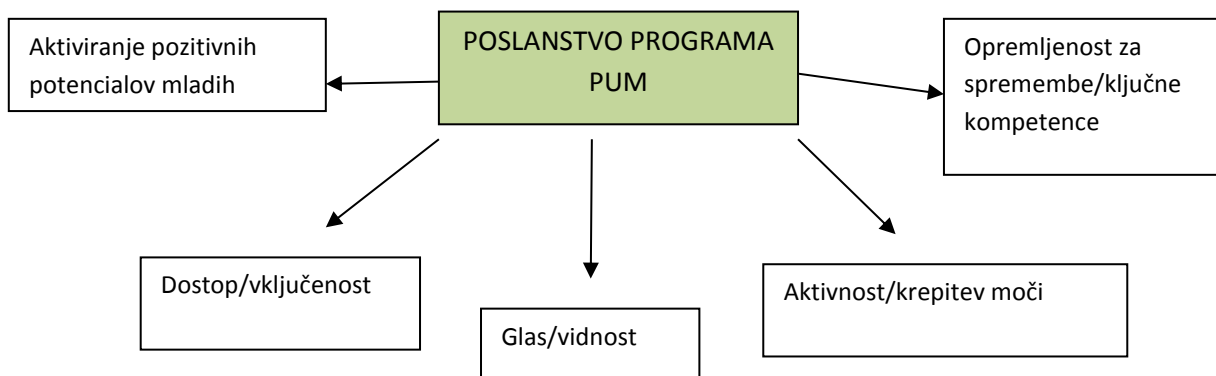
Podobno tudi Saleebey (2009, 11) opredeli pomen skupine in jo poimenuje kot včlanjenost. Ljudje smo socialna bitja in si želimo družbe, pripadnosti ipd. Tu gre za spoštovanje človekove temeljne potrebe, da je cenjen član skupnosti. Če ni nikamor vključen, je naloga socialnih delavcev (oziroma andragogov), da je ravno pomoč pri vključitvi prvi korak pri krepitvi moči. Pri socialno izključenih je ta komponenta izjemnega pomena, saj jih vse prevečkrat potiskamo na rob družbe, sami imajo slabe socialne stike tako s sorodniki kakor tudi širše. Zato se počutijo izključeni – odtujeni, pogosto nimajo občutka pripadnosti in sprejetosti.

Izobraževanje že samo po sebi vključuje izključene. Na eni strani je to vključitev v skupino, v kateri poteka izobraževanje, na drugi strani pa predstavlja pripadnost določenemu področju (npr. učenje mizarjenja nas nevede povezuje z drugimi mizarji in nam daje pripadnost temu cehu). Priučitev za nek poklic tako spremeni identiteto, s katero se identificirajo. Tako prihaja v ospredje poklic oz. hobi in v ozadje bolezen, stigma. Obenem pa preko izobraževanja spoznavamo nove možnosti vključevanja v mreže (npr. učenje računalništva nas lahko popelje v virtualni svet prijateljev preko družabnih omrežij).

Primer izobraževalnega programa, ki je temeljil na krepitvi moči udeležencev, je PUM – Projektno učenje za mlajše odrasle

Z namenom zmanjšati socialno izključenost mladih z nedokončano šolo ter brez zaposlitve (poimenovali so jih osipniki) je v devetdesetih letih prejšnjega stoletja Andragoški center Slovenije razvil javnoveljavni neformalni program izobraževanja odraslih – Projektno učenje za mlajše odrasle (PUM). Za to ciljno skupino je izobraževanje krepitve moči neprecenljivega pomena, saj so z izstopom iz rednega šolanja izpostavljeni povečanemu učinkom socialne osamljenosti, odvisnosti od podpore socialnega sistema, naraščanju splošnega pesimizma in povečanju možnosti odklonskega vedenja. Izobraževanja v sistemu izobraževanja odraslih si ne morejo plačati, odvisni so od finančne podpore staršev, nimajo urejenega zavarovanja, bremeni jih nizka kakovost življenja (Kersnik 2007, 95). Tu igra PUM pomembno vlogo. Preko enoletnega programa se jih osebno krepi ter spodbuja, da se ponovno vključijo v redno izobraževanje oziroma si dobijo zaposlitev.

Slika 1.4: Poslanstvo programa PUM

Vir: Program Projektno učenje za mlajše odrasle (2011, 4).

Poslanstvo programa PUM deluje na krepitvi moči udeležencev programa. Ena izmed najpomembnejših nalog mentorjev programa je aktiviranje pozitivnih potencialov v vsakem udeležencu. Preko individualnih razgovorov si udeleženci sami zastavijo svoj izobraževalni načrt, mentorji in skupina pa so jim v podporo pri realizaciji. V programu delajo veliko na spoznavanju različnih poklicev, izbirnih

vsebinah, projektih, z namenom, da udeleženci spoznajo svoje interese in sposobnosti. Cilj vsakega skupinskega projekta je tudi vidnost/slišanost¹⁷ v medijih, da dobijo udeleženci potrditev tudi preko javnosti ter da se počutijo aktivni državljani. Pomembno nalogo predstavlja tudi vključenost v skupino ter v širšo okolico, da ostanejo udeleženci programa aktivni in vpeti v okolje tudi, ko zaključijo program.

Splošna ocena¹⁸ programa PUM potrjuje nesporno kakovost programa. Na osnovi empiričnih podatkov je bilo potrjeno, da je program PUM učinkovit pri doseganju večine zastavljenih ciljev. Zelo dobro se uresničuje socialno-integracijska vloga programa za mlade osipnike. Za 83 % udeležencev je po njihovem mnenju prišlo zaradi udeležbe v programu PUM do (pozitivnih) sprememb v življenju. Tako ocenjuje tudi tri četrtine vseh mentorjev. Menijo, da so udeleženci zaradi znanj, pridobljenih v programu PUM, ob ponovni vključitvi v izobraževanje ali njegovem nadaljevanju pogosto bolj uspešni, kar potrjuje tudi skoraj tri četrtine anketiranih bivših udeležencev. Za veliko večino teh (98,6 %) je bila učna izkušnja v programu PUM namreč bistveno drugačna od njihovih šolskih izkušenj (Svetina in drugi 2010, 9).

15-letno delovanje in proučevanje programa PUM je izostrilo sliko o potrebah populacije, ki se vanj vključuje, hkrati pa je pokazalo na pomanjkljivosti programa in nove potrebe mladih. Na pobudo Sektorja za vseživljenjsko učenje Direktorata za trg dela in zaposlovanje pri Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je nastal prenovljen program Projektno učenje mlajših odraslih (PUM-O). Program upošteva izhodišča Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 in je umeščen v 9. prednostno os »Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine«, to je v sklop drugega specifičnega cilja »Opolnomočenje ciljnih skupin za približevanje trgu dela« (PUM-O 2015, 3).

¹⁷ Udeleženci z mentorji prirejajo razstave, izdajajo časopis, v katerem objavljajo svoja dela, se udeležujejo kot aktivni državljani (npr. prirejajo čistilne akcije, pomagajo v domu za ostarele, se udeležujejo humanitarnih akcij...).

¹⁸ Evalvacija je zajela vse izvajalske ustanove in vse mentorje programa PUM, ki so program izvajali od leta 2005 do 2010. Za pridobivanje podatkov o programu PUM je bilo uporabljenih 12 inštrumentov kvantitativnega in kvalitativnega tipa. Dva inštrumenta sta bila izdelana za spletno anketiranje direktorjev izvajalskih ustanov in aktivnih mentorjev programa PUM, dva inštrumenta za potrebe pridobivanja podatkov na terenu, in sicer anketiranje mentorjev, vključenih v program Temeljnega usposabljanja za mentorje 2009/2010 in udeležence, ki so zaključili v letih 2005–2010 program PUM. 7 inštrumentov je bilo oblikovanih za potrebe pridobivanja kvalitativnih podatkov na ravni različnih subjektov (Svetina in drugi 2010, 7).

»Bistvena sprememba programa PUM-O, glede na program PUM, je njegova ciljna usmerjenost k vključevanju udeležencev na trg dela, kjer je program zaradi narave dela naravnano izrazito procesno in predvideva poglobljeno sodelovanje različnih resorjev, ki omogočajo udeležencem izpolniti njihov osebni karierni načrt« (PUM-O 2015, 6).

1.6.2.3 NARATIVNOST KOT METODA KREPITVE MOČI

Pri delu s socialno izključenimi so zgodbe precej občutljivo mesto dela, obenem pa so te zelo pomembne pri spoznavanju njihove problematike. Tu gre za ljudi, ki v življenju niso imeli veliko priložnosti, da pripovedujejo svoje zgodbe in s tem razvijejo pogled nase, saj so običajno prikrajšani do razširjanja svoje vednosti in »svoje resnice«. Običajno »resnice¹⁹« o socialno izključenih širijo dominantne družbene skupine (Urek 2001, 141). Zato so zgodbe socialno izključenih neprecenljivega pomena pri njihovem spoznavanju ter krepitvi moči.

Socialno izključenim je najprej potrebno omogočiti odprt prostor, v katerem lahko razvijejo svojo pripoved, ter se jih opogumlja, da pripovedujejo o svoji izkušnji na svoj način. Pri tem je potrebno biti pozoren, v kolikšni meri je pripovedovani dogodek spodkopal njihovo prejšnjo življenjsko zgodbo. Cilj je, da socialno izključeni razvijejo s pripovedovanjem zgodb bolj smiselno osebno zgodovino in drugačno, močnejšo osebno zgodbo (Urek 2001, 140).

Tudi Hall meni, da pripoved postaja ključna metafora, in če so ljudje produkti zgodb, ki jih pripovedujejo sami ali drugi o njih, potem lahko nove možnosti iščemo v boljšem pripovedovanju teh; temu se reče »reavtorizacija«. Terapija je usmerjena v »eksternalizacijo« problema; če posameznik ne poseduje določenega bistva, lastnosti, potem problem ni v njem. Ko vidimo problem kot nekaj zunanjega, usposobimo klienta, da vidi problem kot nekaj, kar je sicer neizogibno, a se lahko spremeni (Hall 2001, 202).

¹⁹ »Za zgodbe v socialnem delu in pa tudi za zgodbe nasploh so torej pomembne vsaj tri značilnosti pripovedovanja: to je družbena konstrukcija zgodb, interpretativnost procesov in razmerja moči, v katera so ujete zgodbe« (Urek 2001, 123).

Tudi v izobraževanju odraslih je posebnega pomena metoda izobraževalne biografije, kar pomeni učenje iz izkušenj oz. učenje drug od drugih²⁰. Pri socialno izključenih ima takšna oblika učenja izreden pomen, saj na zgledih podobno stoječih posameznikov dobijo sami vzgib in voljo do učenja, do odpravljanja ovir in do pridobivanja samozavesti. Obenem pa jih lahko zgodbe drugih spodbudijo, da tudi sami dodajo svojo zgodbo ter s tem eksternalizirajo svoj problem.

Avtobiografske zgodbe niso nikoli zaključene, vsaj dokler človek živi, se dopolnjujejo in celo spreminjajo. Iz življenjskih zgodb in iz biografij so se ljudje vselej učili. Črpali so izkušnje bližnjih, da bi se iz njih učili zase, za svoje življenje. Biografija je skupek dejstev, dosežkov, opisanih spominov in z izkušnjami pridobljenih spoznanj. Celotna osebna življenjska zgodovina, kot jo pripovedovalec doživlja in interpretira, je podvržena nenehnim spremembam. Nikoli ni povedana na povsem enak način, nikoli niso spomini enako pomembni, vsaka nova izkušnja, vsako novo spoznanje lahko osebno življenjsko zgodbo na novo in drugače osmisli.

Dober primer izobraževanja preko življenjskih zgodb v izobraževanju odraslih so filmi, ki jih je posnel Andragoški center Slovenije. Z zbirko Zgledi vlečejo – Z vseživljenjskim učenjem do enakih možnosti za vse (filmi 1, 2, in 3) - se skozi življenjske zgodbe učečih se odraslih nagovarja učno nedejavne, da bi si z izobraževanjem izboljšali kakovost življenja. To video-gradivo je namenjeno predvsem tistim, ki si morajo zaradi svoje drugačnosti šele izboriti enakovredno vključenost v družbo. Predstavljene so življenjske zgodbe ljudi, ki so s pomočjo učenja dosegli lepe uspehe v osebem in poklicnem življenju, čeprav so morali premagovati ovire, izvirajoče iz njihove narodnostne ali kulturne pripadnosti, invalidnosti, dolgotrajne bolezni ali zaostanka v razvoju oziroma so imeli ovire, povezane s starostjo in družinskim ter družbenim okoljem (Javrh in drugi 2007).

Serijski izobraževalni filmovi o temeljnih zmožnostih *Na poti do življenjske uspešnosti* ima, poleg nagovarjanja učno nedejavnih k učenju, tudi izobraževalni namen – na primeru udeležencev izobraževanja je predstavljeno, kako so oni pristopili k učenju, matematičnim kompetencam, maternemu jeziku ipd. Na primer v filmu z naslovom

²⁰ V izobraževanju odraslih se kot metoda izobraževanja pojavljajo naslednji termini: življenjske zgodbe (life story, life narrative), življenjska zgodovina (life history), življenjski cikel (life cycle), biografska metoda ipd.

Temeljna zmožnost Učenje učenja prikazana Simonova osebna zgodba spregovori o obdobju, ko je še delal v tovarni, o krizi, ki jo je moral prebroditi, ko se je nepričakovano znašel na zavodu za zaposlovanje, in kakšno spremembo je zanj predstavljala vključitev v izobraževanje odraslih. Skozi to zgodbo uporabnik učnega gradiva spontano sledi temeljni zmožnosti učenje učenja od trenutka, ko je Simon še poln predsodkov o tem, da bi spet postal učenec, do doživetij olajšanja, ko se najde v vlogi odraslega učenca v primerni skupini drugih odraslih, pa vse do sklepnega dela, ko Simon zaupa gledalcu nekaj svojih najbolj smelih želja za prihodnost (Javrh 2012b).

Življenjske zgodbe lahko vključimo tudi v sam proces izobraževanja tako, da udeleženci začnejo s pripovedovanjem svojih zgodb ter jih kasneje nadgradijo z želenimi cilji (lastnimi vizijami). To doda zgodbam dodaten, terapevtski pomen, da se udeleženci premaknejo iz lastnega okvira zmožnosti v nov okvir potencialnih možnosti, proti kateremu tudi stremijo.

Dober primer takšne krepitev moči je bil projekt M-Powerment (Medijska krepitev moči)²¹. Uporabniki socialnih storitev (v tem primeru starejši brezposelni) so sami ustvarjali dokumentarne filme in sodelovali pri različnih medijskih produkcijah ter med tem procesom postajali vse bolj »igralci« svojih življenj. Ko predstavijo svoje osebne težave »na odru« in iz problema sestavijo zgodbo, nanje pogledajo na drugačen in pozitiven način. Ko uporabniki postanejo akterji oz. pripovedovalci zgodbe, dobijo distanco do protislovnih okoliščin v svojem življenju. Tako se pri pripovedovanju zgodb in uporabi medijske produkcije ponudi priložnost za eksperimentiranje, pridobivanje samozavesti in iskanje alternativnih rešitev, kar so tudi značilnosti procesa krepitev moči (Anastasiadis in Weihs 2006, 258).

²¹ Ta interdisciplinarni pristop je bil razvit preko projekta U-Turn v okviru pobude EQUAL II. Projekt so izvajali s starejšimi brezposelnimi v Avstriji, ki so težje dobili zaposlitev (Anastasiadis in Weihs 2006).

1.7 PROGRAM SPODBUJANJA NEAKTIVNIH OSEB ZA PONOVI VSTOP NA TRG DELA

Leta 2013 so na Zavodu RS za zaposlovanje začeli izvajati program »*Spodbujanje neaktivnih oseb, ki so dalj časa oddaljene od trga dela, za njihovo vrnitev oz. ponovni vstop na trg dela s poglobljeno individualno in skupinsko obravnavo*« (v nadaljevanju: Spodbujanje neaktivnih oseb za uspešen vstop na trg dela). To je prvi program, usmerjen v socialno aktivacijo oseb, ki so dlje časa oddaljene od trga dela in niso prijavljene v evidenci brezposelnih oseb pri Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje. Gre za začasno nezaposljive osebe na podlagi 9., 117. in 186. člena Zakona o urejanju trga in 40. člena Zakona o socialno varstvenih prejemkih. Če ciljno skupino definiramo podrobneje, gre za tiste osebe, ki so bile prijavljene v evidenci ZRSZ, vendar ne v evidenci aktivnih iskalcev zaposlitve. Te osebe so bile posledično označene kot neaktivne in vodene v evidencah po drugih zakonih, ki so se v letu 2012 preimenovali v evidenco začasno nezaposljivih oseb (Lebar in drugi 2014, Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2012).

Program se je izvajal v dvanajstih območnih službah ZRSZ (Celje, Koper, Kranj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Nova Gorica, Novo mesto, Sevnica Trbovlje in Velenje). Na območju OS Nova Gorica je program izvajala Ljudska univerza Ajdovščina. Izvedbo Ljudske univerze Ajdovščina sem v praktičnem delu tudi evalvirala, zato bom v poglavju 1.7.2.1 podrobno predstavila potek dela ter vsebino njihovega programa glede na elemente krepitve moči.

1.7.1. CILJI IN VSEBINA PROGRAMA

Program je bil sestavljen iz 4 modulov.

Potek modula 1 – motivacijske delavnice

2-urne motivacijske delavnice so potekale v skupini minimalno 12 udeležencev. Namenjene so bile informiranju začasno neaktivnih oseb o ciljih, namenu in poteku programa ter o motivaciji za vključitev v program. Na delavnici so udeleženci lahko izrazili svoje mnenje ter pomisleke glede programa. Tako je bila odpravljena

marsikatera nejasnost in ovira, ki jim je preprečevala oz. jih je demotivirala pri udeležbi v programu. Odzivi so bili zelo različni. Nekateri so pozdravljali idejo programa in jim je bilo vseeno, kaj bomo počeli, »le da nekoliko spremenijo svoj vsakdan in se premaknejo iz hiše v svet«, drugi (predvsem starejši) so se upravičeno jezili, češ da »kje smo pa bili prej s takimi programi, ko so si sami močno želeli podpore pri iskanju zaposlitve in pri pridobivanju novih znanj, s katerimi bi lahko bolj konkurenčno vstopali na trg dela.« Nekateri so se ustrašili, da se bodo morali po programu obvezno zaposliti, za kar pa so bili prepričani, da bo kasneje skoraj nemogoče ...

Na prvem modulu sta bila običajno prisotna vsaj dva mentorja. To se je izkazalo kot primerno, saj je marsikdo potreboval pomoč pri izpolnjevanju obrazcev ter potreboval dodatne razlage.

Potek 2. modula - triaže

Namen triaže je bil prepoznavanje ključnih ovir in prednosti udeležencev pri njihovi aktivaciji in izbor potrebnih aktivnosti, da bodo udeleženci lahko izkoristil svoje potenciale za vrnitev na trg dela.

Manjši del triaže je bil izveden skupinsko, ko so udeleženci pisali teste za ugotavljanje kognitivnih sposobnosti, teste interesov ter test poklicnih interesov. Da je bilo testiranje čim bolj prijazno udeležencem, je bilo potrebno upoštevati njihove ovire (poskrbeli smo za rezervna očala, večji tisk navodil, dodatne razlage in pomoč pri razumevanju navodil, potrpežljivost, prijetno vzdušje ipd). Večji del triaže pa je bil individualen, kjer so imeli udeleženci razgovore z zdravnico, specialistko s področja medicine dela, socialno delavko, psihologinjo in delovno terapevtko. Ob koncu triaže so udeleženci dobili vpogled v svoje splošne sposobnosti, osebnostne lastnosti ter interese, pridobili so mnenje zdravnika o svojem zdravstvenem stanju in morebitnih pogojih za invalidsko upokožitev, mnenje o svojih delovnih sposobnostih, prilagoditvah delovnega mesta, dobili so oceno nivoja samostojnosti na področju dnevnih aktivnosti in vključevanja v delo in izobraževanje. Skupaj so iskali možnosti o možnostih zaposlitve ter socialne aktivacije. Spodbudili so jih k udeležbi v 3. modul programa in določili izobraževalne cilje. Tu je bilo pomembno, da se udeleženci sami

odločijo za udeležbo v naslednjem modulu, ker s tem prevzamejo odgovornost, da redno obiskujejo program in sodelujejo na aktivnostih. Kljub temu pa je včasih potrebna tudi precejšnja senzibilnost mentorja, da zazna, kaj je glavni razlog, da udeleženec odkloni udeležbo v programu. Na podlagi dolgoletne prakse v izobraževanju odraslih menim, da velikokrat željo udeležencev po vključitvi ovira strah pred izobraževanjem. Ta jih blokira pri nadaljnjih poizkusih učenja. V ta namen jih je včasih dobro dodatno spodbuditi in mogoče povabiti le na prvih nekaj srečanj. Ko enkrat spoznajo, da so v skupino vključeni sebi enaki in da izobraževanje odraslih nikakor ni podobno šolskemu načinu izobraževanja, ostanejo in so večinoma zelo hvaležni, da smo jih tako spodbudili in motivirali pri vključitvi.

Potek 3. modula – delavnice za učinkovit nastop na trg dela

Cilj 3. modula je bil odpravljanje ovir udeleženca pri vključevanju na trg dela ter pridobitev oziroma razvoj kompetenc za iskanje zaposlitve.

Predpisane teme programa so bile:

- 1) RAZVOJ POKLICNE IDENTITETE - zavedanje samega sebe z vidika strokovnosti, samopodoba, postavljanje ciljev, lastna vizija, sprejemanje sebe;
- 2) PRILAGODLJIVOST - fleksibilnost, dinamičnost, prilagodljivost kulturi, situaciji, spremembam;
- 3) UPRAVLJANJE S ČUSTVI - energija, žar, vitalnost, veselje do življenja, prepoznavanje lastnih čustev, zavedanje lastnih čustev, čustvena inteligentnost;
- 4) PROAKTIVNOST- strategija in strateški pristop, upravljanje s sabo, aktivnost, pasivnost, reaktivnost, volja, vztrajnost, reševanje problemov;
- 5) PREVZEMANJE ODGOVORNOSTI - lokus kontrole, argumenti, odločnost;
- 6) ORIENTACIJA V OKOLJU - poznavanje trga dela, mreženje, računalniška pismenost;
- 7) SAMOPROMOCIJA - lastna tržna vrednost, priprava na razgovor, pisanje prošenj (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2012, 14).

Znotraj teh tem pa je lahko vsaka organizacija poljubno izbirala teme, ki so jih prilagajali željam in potrebam udeležencev.

Kljub marsikaterim podobnostim med udeleženci so bile med njimi tudi velike razlike v predznanju, interesih, motivaciji, zmožnosti koncentracije ipd. Te razlike so odpravljali tako, da sta bila na predavanjih vedno prisotna dva mentorja. Običajno je bil eden s strokovnim znanjem obravnavane tematike, drugi mentor pa je bil njegov asistent in je pomagal udeležencem, ki so slabše sledili. Pomen drugega mentorja je bil tudi v tem, da je bil odgovoren za celoten program in za napredovanje udeležencev, saj je bil prisoten na vseh srečanjih, in sicer od 1. do 4. modula.

Potek 4. modula - spremljanje in podpora udeležencu pri izvajanju dogovora o aktivnostih

Cilja 30-urnega 4. modula sta bila spremljanje realizacije dogovora o aktivnostih in individualna podpora udeležencu pri njegovi uspešni vrnitvi na trg dela. V tem modulu so prevladovali svetovalne in usmerjevalne storitve, po potrebi v kombinaciji z izobraževalnimi storitvami. Z vsakim udeležencem se je delalo individualno na tistem področju, ki si ga je postavil: naj bo to zaposlitev, prostovoljno delo, nadaljnje šolanje, izdaja knjige, zdravljenje ipd.

1.7.2 POTEK PROGRAMA V GORIŠKI REGIJI

V Območni službi Nova Gorica so imeli relativno majhen delež predvidenih vključitev glede na predvideno število vključitev v celi Sloveniji.

Tabela 1.4: Predvideno število vključitev po modulih v Goriški regiji

	Predvideno število vključitev v:			
	1. modul	2. modul	3. modul	4. modul
OS Nova Gorica	132	104	28	19
SLOVENIJA	7000	5500	1500	1000

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2012.

Tabela 1.5: Realizacija vključitev po modulih v Goriški regiji

	Število vključenih udeležencev po modulih:			
	1. modul	2. modul	3. modul	4. modul
OS Nova Gorica	113	76	28	24
SLOVENIJA	4442	3662	524	299

Vir: Ljudska univerza Ajdovščina, 2014.

Med moduli je opazen osip, ker so se udeleženci samostojno odločali, ali gredo v naslednji modul ali ne, to je glede na svoje počutje, potrebe in želje. Za drugi modul se je v Goriški regiji odločilo 67,3 % udeležencev prvega modula, v tretji pa se jih je vključilo le 36,8 % udeležencev iz drugega modula. Tu je prišlo do drastičnega osipa predvsem zato, ker invalidi niso bili upravičeni do povračila potnih stroškov za obiskovanje predavanj. Glede na nizke prihodke si nekateri niso mogli privoščiti več kilometrske vožnje večkrat tedensko. Osip pri prehodu v zadnji, 4. modul, pa je bil zelo nizek. Kar 85,7 % udeležencev se je odločilo za vstop v zadnji modul. Odstopili so le udeleženci, ki jim zdravje ni dopuščalo nadaljnjega izobraževanja.

1.7.2.1 POGLED NA IZVEDBO PROGRAMA Z VIDIKA KREPITVE MOČI S POMOČJO IZOBRAŽEVANJA

Najpomembnejši cilj izvedbe programa je bil **krepitev moči udeležencev**. Z gotovostjo lahko trdimo, da brez smisla in notranje moči težko pripravimo kogarkoli, da naredi korak k zaposlitvi, abstinenci, dokončanju šole ipd. Skušali smo jih voditi in usmerjati, da bi po končanem programu lahko samostojno zaživel in nadaljevali z zastavljenimi osebnimi cilji.

Program bom ovrednotila skozi temeljne vidike krepitev moči udeležencev preko izobraževanja:

- opismenjevanje kot vidik krepitev moči (teoretični koncept v poglavju 1.6.2.1)
- izobraževalni proces kot metoda krepitev moči (teoretični koncept v poglavju 1.6.2.2)
- narativizem kot metoda krepitev moči (teoretični koncept v poglavju 1.6.2.3)

A) OPISMENJEVANJE – PRIDOBIVANJE KLJUČNIH KOMPETENC

Za skupine, prikrajšane za vključevanje v vseživljenjsko učenje, je treba ustvarjati nove možnosti in priložnosti za vključevanje v učenje in v pridobivanje temeljnih zmožnosti in ključnih kompetenc za uspešno delovanje na trgu dela ter za socialno vključenost. Pri pripravi izobraževalnega programa za to ciljno skupino je potrebno biti še posebej previden, saj so stališča začasno nezaposljivih do izobraževanja običajno negativna. Program smo pripravili z udeleženci tako, da bi jim preko privlačnega programa spremenili negativni vzorec in strah pred izobraževanjem ter jih s tem spodbudili k nadaljnjemu izobraževanju. Obenem je bil zelo pomemben izbor ustreznih predavateljev, ki so se znali približati udeležencem, zaznali njihove interese, zanimanja, nenazadnje tudi strahove, in delovali v smeri krepitve moči udeležencev. Velik poudarek smo dajali na izkustvenem učenju in na sodobnih metodah izobraževanja, kjer gre v veliki meri za vodenje udeležencev, da sami pridejo do nekega znanja. Frontalni način učenja, kjer učitelj odigra vlogo avtoritete pri tej ciljni skupini, zaradi negativnih izkušenj iz preteklosti, ne pride v poštev. Teme programa so udeleženci sami določili glede na interese in zanimanja skupine. Obenem pa smo jih mentorji skušali voditi preko spoznavanja 8 temeljnih zmožnosti: Sporazumevanje v maternem jeziku, Sporazumevanje v tujem jeziku, Matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, Digitalna pismenost, Učenje učenja, Socialne in državljanske kompetence, Samoiniciativnost in podjetnost ter Kulturna zavest in izražanje.

Poseben poudarek smo dali kompetenci Samoiniciativnost in podjetnost, v sklopu katere so pridobivali zaposlitvene veščine, kot je pisanje prošnje za delo, življenjepisa, izdelali so portfolijo (oz. osebno mapo), se pripravljali na razgovor za delo, spoznali so možnosti iskanja zaposlitve ter se seznanili z alternativnimi možnostmi zaposlitve. Obenem so si pridobili nekaj delovnih izkušenj, saj smo v okviru programa šli na trgatev, pobirat česen, zelišča, s katerimi bi si kasneje lahko iskali priložnostna dela.

Nekateri so se nad izobraževanjem navdušili in so se vpisali v izobraževalne programe za odrasle. Tako sta se dva od udeležencev vpisala v osnovno šolo za odrasle, eden se je vpisal na poklicno Trgovsko šolo, ena udeleženka pa se je

vkjučila v program Slovenščina za tujce. Nekateri so se vključili v priložnostno ali prostovoljno delo.

B) IZOBRAŽEVALNA METODA, USMERJENA V KREPITEV MOČI

Mentorji programa smo, z namenom krepitev moči, temeljili na motivaciji. S spoštovanjem do okolja udeležencev je bil prva prednostna naloga in glavni cilj kakovostne storitve vodenje in spodbujanje z notranjo motivacijo in avtonomijo.

Opredelila se bom na 6 komponent krepitev moči, ki jih navaja Jan de Koning (2008): sposobnost, vpliv, odločanje o samem sebi, pozitivna identiteta, pomen/smisel, sodelovanje v skupini.

a) Sposobnosti

Pomembno je, da se zavemo, kaj zmoremo in česa ne, zato je bil drugi modul programa usmerjen v spoznavanje prednosti in sposobnosti udeležencev ter njihovih ovir za uspešen vstop na trg dela. Sposobnosti smo skozi 3. in 4. modul skušali krepiti tako, da smo dajali poudarek na hobijih udeležencev, saj so običajno ravno v hobijih posamezniki boljši od drugih. O svojih hobijih so udeleženci pisali seminarsko nalogo, jih fotografirali ter jih predstavili drugim udeležencem. Tako so si še dodatno povečali občutek lastnih sposobnosti in znanj.

b) Vpliv

Udeleženci v programu so imeli velik vpliv na sam potek programa. O vseh aktivnostih smo se predhodno dogovorili z njimi. Sami so povedali, kaj bi se radi naučili, sami so si izbrali teme seminarских nalog in hobije. Določili so tudi pravila delovanja v skupini in sankcije, če se kdo ne bi držal dogovorjenih pravil, kot je npr.: »Kdor zamudi srečanje, ne dobi jutranje kave.«, »Če manjkaš 4 ure na srečanjih, moraš prebrati 100 strani knjige ter jo predstaviti pred drugimi udeleženci.«

c) Odločanje o samem sebi

Pomembno je, da udeleženci samostojno odločamo o svojem življenju in za odločitve prevzamemo odgovornost. To nam daje občutek, da nadzorujemo svojo življenjsko

situacijo. Udeleženci so se sami odločali, ali bodo šli v naslednji modul ali ne, pri tem jih mentorji nismo silili. Sami so si postavili cilje 4. modula in se samostojno odločali, kaj si v življenju želijo početi, mentorji pa smo jih vodili v zeleno smer.

d) Pozitivna identiteta/občutek o sebi

V programu smo krepili pozitiven občutek o samem sebi tako, da smo poudarjali pozitivne lastnosti in sposobnosti udeležencev. Veliko smo delali na tem, da bi udeleženci realizirali svoje sposobnosti ter nastale rezultate pokazali širši javnosti. Priredili smo razstavo s kulturnim programom, objavili pesmi in zgodbe v Šentovi reviji, napisali časopis »Garač«, tri udeležence, ki so pokazali izjemen talent v pisanju, smo spodbudili, da so napisali knjigo. Vse tri knjige so sedaj na voljo za izposajo v knjižnicah. Takšni vidni pozitivni rezultati so imeli na udeležence programa neprecenljive koristi, dali so jim elan za nove podvige.

Slika1.5: Izdane knjige treh udeležencev programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela

Vir: Ljudska univerza Ajdovščina, 2014.

e) Pomen/smisel

Na splošno lahko rečemo, da brez pomena se nič ne doseže ali spremeni. V izobraževalnem procesu smo vsaki stvari skušali dodati nek pomen, smisel. Tako smo jim spreminjali njihovo negativno podobo o tem, da se nič ne izplača ter da je vse brez pomena, ki je v večini primerov rezultat otopelosti in samoobrambe zaradi večkratnih neuspehov. Del izobraževalnih tem je bil usmerjen tudi v izkustveno učenje. Imeli smo delavnico šivanja, spoznavali smo zelišča, načine predelovanja hrane za ozimnico ter izdelovali manjša promocijska darila, s katerimi so udeleženci obdarili obiskovalce razstave. Izvedli smo projekt Samooskrbe, v katerem so udeleženci pridobivali ter si izmenjevali informacije o tem, kaj si lahko sami pridelamo oziroma naredimo na enostaven način, da nam ni potrebno vsega kupovati. Izdali smo tudi knjižico z recepti domače ozimnice.

f) Sodelovanje v skupini

Že na začetku programa so udeleženci sami določili pravila sodelovanja v skupini: »Ko eden govori, ga drugi poslušajo.«, »V skupini se vsi spoštujemo.« ipd. Pravila so odigrala zelo pomembno vlogo na začetku programa, saj bi drugače prihajalo do precejšnjih konfliktov v skupini. Kasneje se je skupina povezala ter delovala podporno drug do drugega. Pomemben dogodek pri krepitvi te komponente je v programu predstavljal tudi skupinski projekt - kulturni dogodek ob otvoritvi razstave fotografij in glinenih izdelkov udeležencev. Vsak je pri pripravi programa moral prispevati svoj del. Nekateri so pripravili kakšno gurmansko presenečenje, drugi so poskrbeli za glasbeno točko ali pa so delili promocijska darila.

Velik vpliv skupine se je izkazal tudi pri športnih aktivnostih (večurna hoja). Večina začasno nezaposljivih se premalo giba oz. so v slabem kondicijskem stanju tudi zaradi jemanja tablet. Zaradi tega so imeli pri hoji v hrib nekateri kar precej težav, večkrat so se ustavili in niso želeli nadaljevati poti. Vendar jih je kljub vsemu moč skupine gnala naprej do cilja, do vrha hriba. Premagovanje takšnih negativnih notranjih zemljevidov je pri tej ciljni skupini ključnega pomena.

Pri začasno nezaposljivih so v veliko primerov socialne in tudi družinske vezi zelo oslabiljene. Zato smo v programu dali poudarek na krepitvi skupinske dinamike.

Udeleženci so si tako pridobili nova poznanstva, ki so jih ohranili tudi po zaključku programa. Spodbujali smo jih, da so se dobivali pri športnih in kulturnih aktivnostih tudi izven programa. Krepili smo vezi izven skupine preko družabnih omrežij (Facebook) ter z družinskimi člani. Priredili smo razstavo, na katero so povabili svoje družinske člane in prijatelje. Tako so se imeli možnost pokazati tudi v pozitivni luči, ki je marsikateri starši niso bili vajeni. En udeleženec je napisal pravljico, ilustrirala pa jo je njegova hči, s katero ni živel. To je bil dober primer vzpostavitve vezi med družinskimi člani na nevsiljiv, a konstruktiven način.

Zavedali smo se, da bodo udeleženci želeli ostati aktivni tudi, ko bomo prenehali z našim programom, zato smo jim skušali predstaviti čim več institucij v lokalnem okolju – včlanili so se v knjižnico, ogledali smo si gledališko predstavo, razstave, predstavili smo jim program društva ŠENT ter obiskali komuno za zdravljenje odvisnosti od trdih drog. Vzpostavili smo stike s potencialnimi delodajalci (na kmetiji, pri prostovoljnem delu).

Slika 1.6 Razstava Od hobija do poklica, ki so jo pripravili udeleženci programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela

Vir: Ljudska univerza Ajdovščina, 2014.

C) NARATIVIZEM KOT METODA KREPITVE MOČI

V samem izobraževalnem procesu je precej pomembno, da se odmeri prostor za zgodbe udeležencev. Z njimi vplivajo drug na drugega, obenem pa lahko pogledajo doživete negativne izkušnje z drugega zornega kota. Da bi izstopili iz okvirjev nemoči in slabe samopodobe, smo udeležence usmerili v pripovedovanje zgodb o svojih hobijih (danes ali pa v mladih letih). Pripovedovali so o tem, kdaj so začeli hobi, kaj jih v tem privlači, kdo jih je v to uvedel. Tako so imeli priliko pripovedovati tudi o svoji dobri, pozitivni plati, saj se običajno od njih zahtevajo le podatki o negativni plati (Koliko časa so že na drogi? Koliko časa so brezposelni? Zakaj so brezposelni ipd.).

Z namenom, da bi pri udeležencih izobraževanja razblinili strah pred izobraževanjem, smo jim pokazali film, v katerem išče Simon (s katerim so se lahko udeleženci identificirali) po izgubi zaposlitve nove življenjske cilje tako, da se po več kot 20-letnem premoru ponovno udeleži neformalnega izobraževanja. V filmu je prikazano, kako mu izobraževanje razširi obzorje, sam odkrije svoje sposobnosti in si ponovno zgradi vizijo za vnaprej.

Ali je bil program uspešen tudi za udeležence programa in kakšne so njihove zaposlitvene možnosti, pa sem skušala ugotoviti v empiričnem delu naloge, kar predstavljam v naslednjem delu.

2 FORMULACIJA PROBLEMA IN HIPOTEZE NALOGE

2.1 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE

Osnovni namen raziskovalnega dela je analizirati razpoložljivost in uspešnost obstoječih izobraževalnih programov za začasno nezaposljive osebe – to je za brezposelne osebe, ki niso vključene v programe aktivne politike zaposlovanja, namenjene zlasti aktivnim iskalcem zaposlitve, in tudi ne v socialno varstvene programe.

V letu 2013 se je v Sloveniji začel pilotno izvajati program Spodbujanje neaktivnih oseb, ki so dalj časa oddaljene od trga dela, za njihovo vrnitev oziroma ponovni vstop na trg dela s poglobljeno individualno in skupinsko obravnavo²². To je bil prvi program socialne in zaposlitvene aktivacije, namenjen začasno nezaposljivim osebam. Zanimalo me je, kakšen učinek je imel program na udeležence z zaposlitvenega vidika ter z vidika krepitev njihove moči. Zanimalo me je tudi, ali obstajajo možnosti, da te osebe dobijo po končanem izobraževalnem programu zaposlitev oziroma se vključijo v kakšen nadaljnji program.

2.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Namen raziskave je prispevati k boljšemu razumevanju potreb začasno nezaposljivih oseb po izobraževalnih programih in programih socialne aktivacije. Program Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela želim ovrednotiti z vidika krepitev moči udeležencev preko izobraževanja ter ugotoviti, kakšne zaposlitvene možnosti imajo udeleženci po njegovem zaključku.

V ta namen sem se osredotočila na štiri raziskovalna vprašanja:

- 1) Kakšni izobraževalni programi trenutno obstajajo v Goriški regiji za začasno nezaposljive osebe?

²² V nadaljevanju: »Program za spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela.«

- 2) Kakšen program bi morali izvajati, da bi se ljudje po opravljenem programu čutili samozavestnejše in začeli razmišljati o zaposlitvi? Pri tem sem se usmerila na sledeča podvprašanja:
- S kakšnimi ovirami se soočajo začasno nezaposljivi pri iskanju zaposlitve?
 - Kakšna znanja in spretnosti bi potrebovali za pridobitev zaposlitve?
 - Kakšne koristi pričakujejo od programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela z vidika zaposlitve?
 - Kakšne koristi spoznajo v programu Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela z osebnega vidika (krepitev moči ipd.)?
 - Katere zastavljene cilje so v programu uresničili in kaj je vzrok njihove uresničitve oz. neuresničitve?
 - Ali bi udeleženci potrebovali mentorstvo po zaključenem programu?
 - Katere prednosti oziroma slabosti vidijo v skupinskem programu.
 - Menijo, da je navezovanje stikov z institucijami v domačem okolju potrebno?
 - Katere spremembe programa predlagajo začasno nezaposljivi, da bi jim povečal zaposlitvene možnosti.
- 3) Ali so si osebe, ki so opravile vse 4 module omenjenega programa, našle kakšno zaposlitev ali priložnostno delo (prostovoljno delo, delo na črno ...)? Pri tem sem se usmerila na sledeča podvprašanja:
- Kako jim pri zaposlitvi pomaga zavod za zaposlovanje?
 - Kakšne zaposlitve in druge aktivnosti so si našli po programu?
 - Težave, s katerimi se soočajo pri iskanju zaposlitve po opravljenem programu.
 - Kakšne možnosti vidijo zase glede zaposlitve?
 - Kakšne predloge imajo glede državnih ukrepov/storitev za izboljšanje zaposljivosti začasno nezaposljivih?
- 4) Kakšne možnosti imajo osebe z dolgoletno izkušnjo brezposelnosti v OS Nova Gorica, da bi se po uspešno opravljenem proučevanem programu vključile v zaposlitveni program?

3 METODOLOGIJA

3.1 PREDSTAVITEV METOD RAZISKOVANJA

Izvedla bom formativno evalvacijo pilotne izvedbe programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela, ki bo namenjena oblikovanju in izboljšanju programa za začasno nezaposljive osebe. Z evalvacijo sem želela ugotoviti, ali je program učinkovit in uspešen oziroma kakšni so njegovi dejanski učinki po zaključku tega. Z vidika širše vpetosti programa v okolje in s tem učinkovitosti programa sem najprej pregledala obstoječo ponudbo izobraževalnih programov v Goriški regiji ter preverila zaposlitvene možnosti oseb, ki uspešno opravijo vse štiri module proučevanega programa.

Za pridobivanje podatkov sem uporabila različne metode in vire:

Metoda 1. Pregled sekundarnih virov

- Za proučevanje 1. raziskovalnega vprašanja: Pregled brezplačnih izobraževalnih programov in programov socialne aktivacije v Goriški regiji, namenjenih začasno nezaposljivim osebam, ki so financirani od Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport ter Ministrstva za notranje zadeve.
- Za proučevanje 2. in 3. raziskovalnega vprašanja: Pregled Evalvacije programa Spodbujanje neaktivnih oseb, ki so dalj časa oddaljene od trga dela, za njihovo vrnitev oziroma ponovni vstop na trg dela s poglobljeno individualno in skupinsko obravnavo, ki jo je izvajal Inštitut RS za socialno varstvo. V raziskavo je bilo vključenih 12 območnih služb, 8.927 udeležencev (Lebar in drugi 2014, 9).
- Za proučevanje 4. raziskovalnega vprašanja: Analiza obstoječe ponudbe delovnih mest in alternativnih možnosti dela za začasno nezaposljive osebe v Goriški regiji.

Metoda 2. Kvalitativna raziskava omenjenega programa na Območni službi Nova Gorica.

- Za proučevanje 2. in 3. raziskovalnega vprašanja: Metoda opazovanja s sodelovanjem v programu Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela, ki ga je izvajala Ljudska univerza Ajdovščina v OS Nova Gorica. Program se je izvajal v dveh izvedbah od 1. do 4. modula, to je v obdobju od junija 2013 do septembra 2014.
- Za proučevanje 2. in 3. raziskovalnega vprašanja: Strukturiran intervju z udeleženci, ki so obiskovali vse 4 module omenjenega programa v OS Nova Gorica v obdobju 2013-2014.

Glede na podsklope 2. in 3. raziskovalnega vprašanja (glej str. 62, 63) sem vnaprej pripravila vprašalnik za strukturiran intervju, ki je v Prilogi 1. Program sem evalvirala na podlagi mnenjskih kazalcev udeležencev ter na podlagi podrobnega opisa procesa izvedbe samega programa.

3.2 POPULACIJA IN VZORČENJE KVALITATIVNEGA DELA RAZISKAVE

Opredelila sem se le na osebe, ki so obiskovale program Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela. To so osebe, ki so dlje časa oddaljene od trga dela in niso prijavljene v evidenci brezposelnih oseb pri ZRSZ. Gre za začasno nezaposljive osebe na podlagi 9., 117. in 186. člena Zakona o urejanju trga dela in 40. člena Zakona o socialno varstvenih prejemkih. To so osebe, ki so bile prijavljene v evidenci ZRSZ, vendar ne v evidenci aktivnih iskalcev zaposlitve. Zaradi tega so bile posledično označene kot neaktivne in vodene v evidenci po drugih zakonih, ki se je v letu 2012 preimenovala v evidenco začasno nezaposljivih oseb. »V tej evidenci je bilo, po poročanju ZRSZ, skoraj 80 % delovnih invalidov, 20 % oseb, ki so po oceni medinstitucionalnih komisij s pristojnih centrov za socialo delo začasno nezaposljive, ter manj kot 1 % tujcev, ki so prejemniki denarnega nadomestila zaradi brezposelnosti, in presežnih delavcev« (Lebar in drugi 2014, 11).

Po podatkih evalvacije tega program, ki jo je izvajal Inštitut RS za socialno varstvo so bili vanj vključeni udeleženci, stari od 23 do 62 let, s povprečjem 53,2 leti ter v povprečju brezposelni 14,4 leta. Zanje velja, da imajo kompleksne in večplastne socialne in zdravstvene težave ter so že dlje časa izključeni s trga dela (Lebar in drugi 2014).

Vzorec kvalitativnega dela raziskave so predstavljali udeleženci, ki so uspešno končali vse 4 module proučevanega programa v OS Nova Gorica. Izmed 24 udeležencev, ki so uspešno zaključili program, sem naključno izbrala 15 udeležencev tako, da sem dobila uvid v različne konfiguracije glede na njihov razlog, zaradi katerega ne dobijo dela, ter jih povabila na strukturiran intervju. Od 15 povabljenih se jih je odzvalo 12.

3.3 ZBIRANJE PODATKOV IN ANALIZA KVALITATIVNIH PODATKOV

Izvedla sem individualne, strukturirane intervjuje. Podatke sem zbirala v oktobru in novembru 2014, to je 8 mesecev po zaključku prve skupine ter 2 meseca po zaključku druge skupine udeležencev proučevanega programa. Intervjuje sem snemala, jih nato prepisala ter uredila v obdelovalni tabeli tako, da sem ohranila pomembne podatke. Če so kakšni podatki manjkali, sem jih dopolnila na osnovi konteksta in poznavanja situacije. Transkripte sem namenoma pustila v narečju, da se ohrani avtentičnost intervjujev.

Zaradi zagotavljanja anonimnosti intervjuvancev v glavi transkriptov ni točnih demografskih podatkov intervjuvanih oseb. Označila sem jih glede na njihov največji problem za dolgotrajno brezposelnost s sledečimi kraticami:

A ...odvisnik od alkohola

B...brezdomec

D... oseba s težavami v duševnem zdravju

F...oseba s težavami v fizičnem zdravju

G...oseba, ki je utrpela nesrečo s poškodbo glave

I... invalid ali delni invalid

O... oseba, ki ima probleme z odvisnostjo od nedovoljenih drog

P ... oseba v postpenalni obravnavi

T ... tujec

Z ... zdravljjen odvisnik

Vsaka izjava intervjuvanca je označena z zaporedno številko intervjuja ter s kratico ovire pri iskanju zaposlitve in nato še vsaka izjava s svojo zaporedno številko. V primeru, da se oseba sooča z več težavami, sem združila več kratic (npr: 5-BFOP ... brezdomec, oseba s težavami v fizičnem zdravju, s problemi z odvisnostjo od nedovoljenih drog ter oseba v postpenalni obravnavi). Vseh 12 transkriptov si lahko podrobno preberete v Prilogi B (str.: 125–187).

Slika 3.1: Primer transkripta intervjuja udeleženca programa Spodbujanje neaktivnih oseb za uspešen vstop na trg dela

TRANSKRIPT..... 1-D		
Udeleženec programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela		
Kraj intervjuja: Nova Gorica	Datum intervjuja: 20. 10. 2014	Ura: 10.15–11.00
Brezposeln: Ni bil še zaposlen	Starost: 39 let	
Težje zaposljiv zaradi: težav v duševnem zdravju		

1) Kaj je bila največja ovira pri iskanju zaposlitve, preden ste vstopili v program? Menite, da je bilo pomanjkanje znanj in spretnosti, ki so iskane (ste torej imeli napačno izobrazbo), ali je bil vzrok bolj osebni, psihološki (zaradi svojih osebnih težav niste mogli dobiti zaposlitve)?

oznaka	empirični zapis	kategorija
1-D/1	»Zaradi osebnih težav nisem mogel dobiti službe. Pomemben razlog je bila moja bolezen ...«	Ovire pri iskanju zaposlitve
1-D/2	»... in to, da nisem končal fakultete.«	Ovire pri iskanju zaposlitve
1-D/3	»S prvotno izobrazbo (srednjo lesarsko) pa nisem našel nobenega dela, ki bi mi bilo všeč. Nisem želel delati v lesni industriji. Zdaj sem začel delati s starejšimi, kar me zelo veseli. Jaz nisem nikoli prej skušal dobiti dela, kakor je to, s starejšimi. Sicer je že mama pred leti omenila, da bi bilo to delo zame, ampak nismo nikoli iskali dela v tej smeri. «	Ovire pri iskanju zaposlitve
1-D/4	»Prvič sem poslal prošnjo za delo v domu upokojencev, ko sem bil udeležen v program. «	Koristi programa z vidika zaposlitve

Vir: Strukturirani intervju

Iz vsake izjave v empiričnem zapisu sem povzela bistvo za nadaljnjo obdelavo ter ga poudarila. V desnem stolpcu sem izjave označila po ustreznih kategorijah, nanašajočih se na proučevani sklop vprašanj (glej str: 62-63).

Za lažjo analizo sem vseh 12 intervjujev združila tako, da sem izjave sortirala v tabele glede na proučevane kategorije:

- Ovire pri iskanju zaposlitve
- Znanja in spretnosti potrebna za zaposlitev
- Koristi programa z vidika zaposlitve
- Koristi programa z osebnega vidika
- Uresničeni cilji
- Potreba po mentorstvu po opravljenem programu
- Predlogi pri oblikovanju programa
- Prednosti in slabosti skupinskega dela
- Navezovanje stikov z institucijami
- Zaposlitev/šolanje po programu
- Težave pri iskanju zaposlitve po opravljenem programu
- Pomoč institucij pri zaposlovanju
- Vizija/možnosti za naprej
- Koristi programa kljub trenutnim možnostim za zaposlitev
- Predlogi ukrepov s strani države

Izjave v tabelah sem kodirala ter jih po podobnostih združila v krovno kodo. Primer tabele, kjer so združeni odgovori udeležencev o ovirah, s katerimi so se soočali pri iskanju zaposlitve, prikazuje spodnja slika.

Slika 3.2: Združeni transkripti, sortirani glede na kategorijo proučevanih vprašanj

1) Ovire pri iskanju zaposlitve

oznaka	Krajši zapis	Koda	Krovna koda
1-D/1	Pomemben razlog je bila moja bolezen ...	Bolezen	Osebne težave
1-D/2 in to, da nisem končal fakultete.	Nedokončana fakulteta	Pomanjkanje strokovnega znanja
1-D/3	Nisem želel delati v lesni industriji. Zdaj sem pa začel delati s starejšimi, kar me zelo veseli. Jaz nisem nikoli prej skušal dobiti dela s starejšimi.	Slabo poznavanje svojih sposobnosti/želja	Pomanjkanje notranje moči
1-D/5	Imel sem polletno prakso v lesni industriji, potem zaradi bolezn nisem mogel delati.	Pomanjkanje delovnih izkušenj	Pomanjkanje delovnih izkušenj
1-D/6	Velikokrat je bilo tako, da so imeli prednost tisti, ki so imeli kakšne veze in mi ni uspelo nikoli dobiti službe.	Slaba KK Samoiniciativnost in podjetnost	Pomanjkanje temeljnih znanj
2-Z/1	Da nisem dobil zaposlitve so kriva leta brezposelnosti	Daljša odsotnost z dela	Osebne težave
2-Z/2	in pomanjkanje znanja iz računalništva.	Slaba KK Digitalna pismenost	Pomanjkanje temeljnih znanj
3-T/1	Glavna ovira je nepoznavanje slovenskega jezika	Nezmožnost sporazumevanja v slovenskem jeziku	Pomanjkanje temeljnih znanj
3-T/2	okupacija s tremi šoloobveznimi otroci zato nisem iskala zaposlitve.	Gospodinjenje in varstvo otrok	Ni iskala dela
4-Z/1	Brezposeln sem že 7 let, <u>ma</u> sem delal ves ta čas vse povsod.	Bil ves čas aktiven	Ni imel velikih ovir

Vir: Analiza transkriptov

Tabele, ki prikazujejo odgovore udeležencev po omenjenih kategorijah, so v Prilogi C (str.: 188–217).

4 REZULTATI RAZISKAVE

4.1 OBSTOJEČA PONUDBA IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV ZA ZAČASNO NEZAPOSLJIVE OSEBE V GORIŠKI REGIJI

Da bi se pri pripravi novih izobraževalnih programov za začasno nezaposljive osebe izognili podvajanju z že obstoječimi programi in z namenom, da bi iz obstoječih povzeli najboljše, sem naredila pregled izobraževalnih programov, namenjenih proučevani ciljni skupini.

Pri pregledovanju programov sem se omejila na 6-letno obdobje, to je od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2015. Pregledala sem vse javne razpise, objavljene na spletnih straneh Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnost ter Zavoda RS za zaposlovanje.

1) Javni razpisi Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport:

a) Javni razpis za sofinanciranje izobraževanja odraslih v letu 2010

V sklopu tega razpisa za sofinanciranje splošnih izobraževalnih programov izobraževanja odraslih v šolskem letu 2009/2010 so bili pod točko A. 4. tudi izobraževalni programi, namenjeni opismenjevanju izobrazbeno ali učno prikrajšanih odraslih. Ciljna skupina je tu precej širše opredeljena od proučevane skupine, vendar daje razpis možnost, da bi se izvajalci usmerili na začasno nezaposljive odrasle ter jim omogočili krajši (50-urni) brezplačen izobraževalni program (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport 2010b, 6. september).

b) Javni razpis za sofinanciranje izobraževalnih programov za dvig ravni pismenosti in Projektno učenje za mlajše odrasle od 2010 do 2013

Za 3-letno obdobje (od 1. 9. 2010 do 31. 8. 2013) so se v Goriški regiji izvajali sledeči programi:

- Program Projektno učenje za mlajše odrasle²³, namenjen osipnikom (mlajši odrasli od 15 -25 let) se je izvajal v Ajdovščini in v Tolminu.
- Programi dvigovanja ravni pismenosti za ciljne skupine manj izobraženih odraslih: UŽU-MI, UŽU-BIPS, UŽU-MDM, UŽU-IP, UŽU-Razgibajmo življenje z učenjem, UŽU-Knjige so zame, UŽU-Branje za znanje, branje za zabavo²⁴, Računalniška pismenost za odrasle²⁵ in Računalniško digitalno opismenjevanje. Programi so se izvajali v Ajdovščini, Idriji, Novi Gorici in Tolminu (Ministrstvo za izobraževanje znanost in šport 2010a, 29. oktober).

Programi so bili namenjeni osebam z do deset let šolanja, zato vključujejo tudi začasno nezaposljive osebe. Izvajalci programov bi se hipotetično lahko odločili in izvedli program izključno za proučevano ciljno skupino. V Novi Gorici so v okviru tega programa izvedli dve izvedbi programa UŽU-MI v Zavodu za prestajanje kazni zapora Nova Gorica za osebe v postpenalnem postopku. Za druge skupine nimamo podatka, ali se je še kateri program izvedel za proučevano ciljno skupino. Predvidevamo pa, da so se programi v večini izvajali za odrasle z nižjo izobrazbo, vendar z razvitim višjim nivojem socialne vključenosti ter z višjo delovno aktivnostjo, saj je te veliko lažje dobiti v izobraževalne programe, ker že sami veliko povprašujejo po brezplačnih programih in jih ni potrebno toliko spodbujati in motivirati kakor začasno nezaposljive.

Programi PUM, UŽU-MI, UŽU-IP ter UŽU-MK so z letom 2014 pripadli pod okrilje Ministrstva za delo, družino in enake možnosti in jih izvaja Zavod RS za zaposlovanje kot ukrepe Aktivne politike zaposlovanja. Programa Računalniška pismenost za odrasle in UŽU-MDM pa je prešel na Javni sklad RS za razvoj kadrov in štipendije. Kar pomeni, da je ciljna skupina začasno nezaposljivih izključena in ni upravičena do brezplačne udeležbe v programih dvigovanja ravni pismenosti.

²³ Več o programu Projektno učenje za mlajše odrasle – PUM in njegovih učinkih na strani 45.

²⁴ Več o programih Usposabljanja za življenjsko uspešnost – UŽU in njihovih učinkih na strani 34.

²⁵ Več o programu Računalniška pismenost za odrasle na strani 36.

c) Javni razpis za sofinanciranje izobraževanja odraslih v letu 2011

Predmet tega razpisa je bil sofinanciranje splošnih neformalnih programov izobraževanja odraslih v šolskem letu 2010/2011. Razpis je bil usmerjen na 8 različnih ciljnih skupin odraslih, med katerimi so bile tudi osebe z manj priložnostmi: migranti, osipniki, manjšine, Romi ter zaporniki. Zanje je bilo odobrenih nekaj manjših, 50-urnih izobraževanj, temelječih na trajnostnem razvoju, jezikovnem izobraževanju, zdravju, nacionalni identiteti in usposabljanju za aktivno državljanstvo, socialnih kompetencah, medgeneracijskem učenju, ekologiji ter spodbujanju in motivaciji za učenje (Ministrstvo za izobraževanje znanost in šport 2011, 4. maj).

d) Javni razpis za programe splošnega neformalnega izobraževanja odraslih od 2012 do 2014

Namen tega razpisa je bilo zviševanje splošne izobraženosti in razvoj ključnih kompetenc odraslega prebivalstva v Republiki Sloveniji za dejavno vključevanje v življenje in delo. Razpisana področja so bile ključne kompetence (sporazumevanje v slovenskem jeziku, sporazumevanje v tujih jezikih, matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, digitalna pismenost, učenje učenja, socialne in državljanske kompetence, samoiniciativnost in podjetnost, kulturna zavest in izražanje) za manj izobražene odrasle. Ciljna skupina je precej široko opredeljena, saj obsega tudi vse zaposlene, mlajše odrasle – osipnike, upokojence, ruralno prebivalstvo itd., ki ustrezajo pogoju do 10 let šolanja. Tudi v sklopu tega razpisa bi se lahko izvedla izobraževanja izključno za začasno nezaposljive, vendar se izobraževalne organizacije za kaj takega verjetno niso odločile, ker bi bila animacija te ciljne skupine precej draga in zamudna, medtem ko imajo v bazi potencialnih udeležencev večje število zelo zainteresiranih manj izobraženih odraslih, ki pogosto povprašujejo po brezplačnih programih, kar pomeni, da jim ni potrebno izvajati animacij, temveč izobraževanje samo izvedejo (Ministrstvo za izobraževanje znanost in šport 2011b, 19. december).

e) Osnovna šola za odrasle

Vsako leto sofinancira osnovno šolo za odrasle Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, zato je šolanje za udeležence brezplačno. Program poteka skladno z javnoveljavnim programom osnovne šole za odrasle. V Goriški regiji se osnovna šola za odrasle izvaja v Novi Gorici in v Ajdovščini (Informacije o izvajanju izobraževanja odraslih v šolskem letu 2015/2016, 20. februar).

Javni razpisi preko Ministrstva za delo, družino in enake možnosti:

a) Javni razpis za spodbujanje enakih možnosti in socialne vključenosti na trgu dela

Predmet tega javnega razpisa je izboljšati zaposljivost in socialno vključenost ranljivih skupin, ustvarjati delovna mesta za ranljive skupine ter zagotoviti enakost med spoloma. Cilj javnega razpisa je bil sofinanciranje do 12 partnerstev, ki bodo s projekti na celovit način zagotavljali ustvarjanje novih delovnih mest (vključno z zelenimi delovnimi mesti) za osebe iz ciljne skupine; razširili obstoječe ali uvajali nove metode dela z namenom zagotavljanja večje zaposljivosti in socialne vključenosti (kot na primer: informiranje, motiviranje in usposabljanje ter zaposlovanje oseb iz ciljne skupine); razširili obstoječe ali uvajali nove prakse za usklajevanje poklicnega, družinskega in zasebnega življenja; razvijali nove pristope z namenom zagotavljanja enakosti spolov in zmanjševanja spolnih stereotipov s poudarkom na zmanjševanju horizontalne in vertikalne segregacije na trgu dela (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti 2012, 13. junij).

Projekt bi bil za proučevano ciljno skupino zelo ustrezen, saj vsebuje kombinacijo dela in izobraževanja, vendar se v Goriški regiji ni izvajal, ker med izbranimi partnerji ni nikogar s sedežem na tem področju.

b) Javni razpis za izbor izvajalcev programov socialne vključenosti

V obdobju od 2015 do 2019 se bodo izvajali programi socialne vključenosti, t. i. socialni programi, namenjeni podpori in ohranjanju invalidovih delovnih sposobnosti. Ciljna skupina so invalidi, opredeljeni v 35. členu Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov. Kar pomeni, da osebe iz proučevane skupine, ki niso evidentirane kot invalidi, niso upravičene do financiranja. V Goriški regiji so financirani programi IP Posočja za lokaciji Tolmin in Volčja Draga, Šent – Slovensko združenje za duševno zdravje, Ljubljana, za lokacijo Šempeter pri Gorici, ter Želva d.o.o., Ljubljana, za lokacijo Nova Gorica.

Programi so dobri in bi bili primerni tudi za proučevano ciljno skupino, saj vsebujejo tako dnevne aktivnosti, namenjene ohranjanju in razvijanju delovnih sposobnosti, in socialne kompetence, namenjene razvijanju socialnih spretnosti in krepitvi moči udeležencev programov (Ministrstvo za delo družino, socialne zadeve in enake možnosti 2014a, 12. september).

c) Javni razpis za podelitev koncesije za opravljanje storitev za trg dela

Storitev vseživljenjske karijerne orientacije po tem javnem razpisu obsega izvedbo aktivnosti Učenje veščin vodenja kariere, in sicer izvedbo delavnic tipa B, C in D za brezposelne v letu 2012-2014. Namen delavnic v okviru aktivnosti Učenje veščin vodenja kariere je pridobivanje veščin za spoznavanje posameznikovih interesov in kompetenc, možnosti v okolju, učenje odločanja in uresničevanja zaposlitvenih in kariernih ciljev (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti 2011, 9. december).

Proučevana ciljna skupina bi se v te programe težje vključila, saj so namenjeni osebam, ki so manj časa brezposelne. Običajno imajo začasno nezaposljivi nižji nivo znanja, nižjo motivacijo za zaposlitev ipd. Bi se pa lahko vključili v ta program po opravljenem programu socialne aktivacije, ko bi si izdelali jasno vizijo lastnih zaposlitvenih možnosti. Menim, da bi šele takrat potrebovali veščine iskanja zaposlitve in uspešnega nastopa na trgu dela.

Javni razpisi preko Ministrstva za notranje zadeve

a) Začetna integracija priseljencev

Program Začetna integracija priseljencev – enotni program učenja slovenskega jezika in seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo je brezplačni javno-veljavni program, namenjen priseljencem in njihovim družinam iz tretjih držav. Program je redno financiran s sredstvi Republike Slovenije in Evropskega sklada za vključevanje državljanov tretjih držav (Začetna integracija priseljencev 2011).

Razpisi Zavoda RS za zaposlovanje

a) Program za spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela s poglobljeno individualno in skupinsko analizo

Program za spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela s poglobljeno individualno in skupinsko analizo se je izvajal v obdobju 2013–2014. Program se je izvajal pilotno, financiran pa je bil od Evropskega socialnega sklada.

To je bil edini program, ki se je v proučevanem obdobju (1. 1. 2010–31. 12. 2015) izvajal izključno za ciljno skupino začasno nezaposljivih. Enako ugotavljajo tudi v poročilu Inštituta RS za socialno varstvo: »Gre za prvi program, ki je v osnovi usmerjen v socialno aktivacijo oseb, ki so dlje časa oddaljene od trga dela, oz. t. i. neaktivnih oseb« (Lebar in srugi 2014, 9).

Na Zavodu za zaposlovanje so o pilotnem programu povedali, da je program Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela eksperimentalni program za kategorijo najtežje zaposljivih oseb, ki so zelo dolgo odsotne s trga dela. Hkrati pa te osebe niso prepoznane kot nezaposljive, kar bi pomenilo katerega od drugih zakonsko predvidenih izhodov. Poenostavljeno bi lahko rekli, da je aktivacija neaktivnih pred-program, da se oseba pripravi za vstop na trg dela preko drugih programov APZ²⁶, kot sta denimo usposabljanje na delovnem mestu ali pa javna dela. Za to populacijo brezposelnih oseb do sedaj ni bilo posebnih programov za

²⁶ APZ – Aktivna politika zaposlovanja

aktiviranje in motiviranje. Po opravljeni analizi te eksperimentalne izvedbe se bo pristopilo k pripravi posebnih programov, namenjenih tej skupini oseb na trgu dela. Gre za prepletanje področja zaposlovanja in socialnega varstva, zato bo potrebno medresorsko usklajevanje in pozicioniranje programov, prav tako pa bo potrebno realno določiti cilje, saj ni realno pričakovati, da bi bil učinek teh programov, izražen v številu zaposlitev, primerljiv z drugimi programi APZ. Dodano vrednost predstavlja že aktivacija in preprečevanje socialne izključenosti (Modrijan, 7. 10. 2014).

Program podrobno predstavljam v točki 1.7. ter ga analiziram v naslednjih poglavjih.

4. 2 ANALIZA PROGRAMA SPODBUJANJE NEAKTIVNIH ZA USPEŠEN VSTOP NA TRG DELA Z VIDIKA KREPITVE MOČI TER LAŽJE ZAPOS LJIVOSTI UDELEŽENCEV IZOBRAŽEVANJA

A) OVIRE PRI ISKANJU ZAPOS LITVE

Glavne ovire udeležencev programa so bile starost, leta odsotnosti s trga dela, bolezen in odvisnost. Iz poročil IRSSV²⁷ je bila povprečna starost udeležencev 53,2 leti. V povprečju pa so bili 14,4 leta odsotni z dela. Po ocenah naj bi pri 85,4 % udeležencih zdravstvene težave pomembno vplivale na zapos litvene možnosti. Izvajalci so ključne ovire vsakega udeleženca pri aktivaciji zabeležili v Poročilih po 2. modulu. Za 4,4 % udeležencev so označili, da imajo težave z odvisnostjo, za 16,6 % imajo težave v duševnem zdravju in za 11,5 % imajo večje socialne in druge podobne težave. Tudi podatek o pomanjkanju motivacije za delo in za spremembe ni zanemarljiv, saj jih je le 22,6 % udeležencev motiviranih za zapos litev (Lebar in drugi 2014).

Podobni rezultati izstopajo tudi iz intervjuja, ki sem ga izvajala med udeleženci programa v Goriški regiji. Večinoma so izpostavili, da ne dobijo zapos litve zaradi bolezni in odvisnosti. *»Največja ovira je, ker sem na programu za odvisnike. Nisem več na drogi, sem pa na terapiji za odvisnike in je res težko, da bi me kdo zapos lil«* (8-FO/1). *»Nemogoče je narediti zdravniški pregled. Si takoj ožigosan. Kdo bi te*

²⁷ IRSSV – Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo

splah takega zaposlil. Saj sem bil priden za delat, sem se tudi hitro učil, zdaj mi je pa težko dobiti službo, ko si enkrat zaznamovan» (11-DO/1). Obenem je pa dolgotrajna odsotnost z dela hiter pokazatelj, da je s tabo nekaj narobe: »Če 10 let nisi delal nič, ne moreš dobiti službe. Najprej pomislijo na zapor, nato na odvisnost ali hudo bolezen« (5-BFOP/2). Zaradi visoke konkurence je zelo težko dobiti podjetje, ki bi zaposlilo storilnostno slabše delavce, saj prevzamejo veliko odgovornost, da jim bodo plačevali bolniške izostanke ter da jih bodo morali veliko časa uvajati na delovno mesto.

Dolgotrajnejša odsotnost z dela lahko nastopi tudi brez odvisnosti ali bolezenskega stanja. V enem primeru je bil razlog varstvo predšolskih otrok in nezmožnost komunikacije v slovenskem jeziku, v drugem nega obolele matere, v tretjem pa odvzem državljanstva (status izbrisanega). Ko so osebe dlje časa oddaljene od trga dela, jim hitro začne primanjkovati tako delovnih izkušenj kakor tudi temeljnih in strokovnih znanj. *»Meni je bilo zelo mučno napisat kšno prošnjo za delo, ker nisem hotel nobenega obremenjevat. Sam pa itak nisem znal, niti vklopit računalnika« (12-A/2). »Da nisem dobil zaposlitve, so kriva leta brezposelnosti in pomanjkanje znanja iz računalništva« (2-Z/1).*

Daljša odsotnost z dela in s tem privajanje na brezdelje povzroči tudi strah, da ne bodo več zmogli tempa, ki ga od njih zahteva delo. *»Bi moral še malo razmisliti, če bi si res želel oz. zmoget redno delati zdaj, ko sem 30 let ven iz službe« (5-BFOP/4).*

En udeleženec je tudi povedal, da ni vedel, na katerem področju naj išče zaposlitev. Poklic, za katerega je bil usposobljen, mu ni bil všeč, fakultete pa ni končal. *»Nisem želel delati v lesni industriji. Zdaj sem pa začel delati s starejšimi, kar me zelo veseli. Jaz nisem nikoli prej skušal dobiti dela s starejšimi« (1-D/3).*

Odgovori udeležencev kažejo na velik pomen programov socialne aktivacije, kjer bi se znižali negativni učinki daljše odsotnosti z dela. V programu bi pridobili ključne kompetence, kakor je npr. znanje računalništva in druga temeljna znanja za višjo konkurenčnost na trgu dela in boljšo kvaliteto življenja. Obenem bi preko krepitev moči prišli do lastnih zaposlitvenih želja ter preoblikovali zaposlitvene cilje. Vsakodnevna aktivnost pa bi jim znižala strah pred zaposlitvijo, saj bi se v programu ponovno aktivirali, obenem pa bi redno prihajanje v program v okviru daljšega obdobja predstavljalo za delodajalca večjo kredibilnost pri zaposlitvi.

B) ZNANJE IN SPRETNOSTI, KI BI JIH POTREBOVALI ZA PRIDOBITEV ZAPOSLOTITVE

Po poročilih IRSSV je slaba polovica udeležencev (45,1 %) imela zaključeno največ osnovno šolo, med njimi je bilo 15,1 % takih, ki osnovne šole niso končali, 1,1 % pa jih je končalo šolo s prilagojenim programom. Po podatkih jih je kar 64,5 % udeležencev računalniško nepismenih (Lebar in drugi 2014, 40).

Iz poročil triaže so ocenjevalci ocenili, da ima 63,7 % udeležencev slabo razvito sposobnost samopromocije, 59,8 % slabo razvit razvoj poklicne identitete, 52,7 % slabo razvito sposobnost orientacije v okolju, 51,1 % slabo razvito sposobnost proaktivnosti in 46,5 % udeležencev ima slabo razvito sposobnost prilagodljivosti ... Ob pomanjkanju kompetenc izvajalci opozarjajo tudi na slabe kognitivne sposobnosti, nepripravljenost na spremembe, težke življenjske izkušnje, pomanjkanje uvida v lastno situacijo ter potrebo po usmerjanju in vodenju, saj gre za populacijo, ki je »prepuščena sama sebi« in se ne znajde (Lebar in drugi 2014, 40).

V kvalitativni raziskavi, ki sem jo izvajala, so si bili intervjuvani precej enotni, da bi za pridobitev zaposlitve potrebovali strokovna in tudi temeljna znanja. *»Praksa vsekakor je bitna. In prošnjo, kako napišeš to, tudi, ne moreš niti prikazati praktično znanje, če prošnje ne znaš napisati« (7-GT/4).* *»Lahko bi šel za kuharskega pomočnika tako, da bi bil kakšen tečaj prav dobrodošel« (5-BFOP/3).* *»Ja, mislim, vsega mi malo manjka. Bolj potrebna se mi zdijo konkretna znanja, potrebna za delovno mesto« (11-DO/2).* Od temeljnih znanj jim primanjkuje digitalna pismenost ter kompetenca Samoiniciativnost in podjetnost, da bi se naučili napisati prošnjo za delo. *»Sigurno je zelo pomembno, kako napisati prošnjo za delo« (1-D/7).* *»Ful ljudi, ki hodi tja na socialno, nimajo računalnikov in ne znajo, ne. Danes pa nimaš kej brez računalništva« (9-FOP/4).* *»Brez osnov računalništva ne moreš dobiti službe. Niti kafeta si ne moreš kupiti na postaji, če ne vsaj malo obvladaš teh mašin« (12-A/3).*

Samo en udeleženec je menil, da ne potrebuje dodatnega znanja za pridobitev službe. *»Imam vsa potrebna znanja za dobiti službo, šole imam končane« (4-Z/3).*

Glede na nizko izobrazbo, daljšo odsotnost z dela in tudi od izobraževanja večini primanjkuje temeljnih znanj, med katerimi bi izpostavila računalniško pismenost. Ta, menim, da je danes predpogoj za vsa druga znanja, vezana tako na poklicni razvoj posameznika kakor tudi na njegov osebni razvoj. Mentorji bi morali temeljna znanja v programu vezati na poklicno usposabljanje. Na primer: če bi se v skupini pojavilo zanimanje za poklic trgovca, bi se učili matematičnih kompetenc, digitalne pismenosti, tujega jezika ipd., tako da bi bile vse teme, vezane na delo trgovca. S tem postane izobraževanje zanimivejše in bolj privlačno, saj dobi uporabno konotacijo.

C) KORISTI PROGRAMA SPODBUJANJE NEAKTIVNIH ZA USPEŠEN VSTOP NA TRG DELA Z VIDIKA ZAPOSLOTITVE

V evalvaciji programa IRSSV so izvajalci programov poudarili, da je bil program učinkovit. »Ocenjujejo namreč, da udeleženci v 3. modulu pridobijo uvid v zaposlitveni vidik (znanja in informacije, kako poiskati institucije, na katere se lahko obrnejo, kako iskati delo, kako napisati prošnjo za delo, nove veščine) ... poleg tega pa osvojijo računalniška znanja, s katerimi lahko lažje iščejo informacije, ideje in možnosti za zaposlitev« (Lebar in drugi 2014, 62).

Tudi udeleženci programa v Goriški regiji, vključeni v strukturiran intervju, so v večini pritrdili, da jim je program koristil z vidika iskanja zaposlitve, razen treh udeležencev. Eden pravi: »*Ta program mi ni koristil pri iskanju zaposlitve. Delo sem dobil po vezah, ki sem jih imel že od prej*« (4-Z/4). Z izjavo sicer bolj poudari svojo učinkovitost pri iskanju zaposlitve, ki jo je imel že pred programom, kakor da bi zanikal učinkovitost programa. Dva sta pa izpostavila, da igra pri zaposlitvi pomembnejšo vlogo zdravje. »*Ni samo znanje... Je tudi zdravje pomembno*« (11-DO/4). »*Program bi mi koristil za iskanje dela, vendar mi ni, ker bi se moral najprej spucati*« (8-FO/6). Po njunem mnenju program z vidika zaposljivosti ni učinkovit, saj bi bila potrebnejša udeležba programa detoksikacije, za katero menita, da je predpogoj za iskanje zaposlitve.

Nekateri udeleženci so izpostavili pridobivanje temeljnih znanj – digitalne pismenosti in samoiniciativnosti in podjetnosti. Pravijo, da sedaj bolj razumejo, kako deluje trg,

kako napisati prošnjo za delo na računalnik ipd. »Zdi se mi koristno, ker smo naredili osebno mapo. Koristilo mi je tudi znanje računalništva, sej se vse povsod rabi« (5-BFOP/6). »Zdaj vem, kako nastopiti na današnjem trgu dela. Ker zdaj je vse na novo. Jaz sem navajen na stara dela, si prišel, dal prošnjo in si čakal. Zdaj moreš prinesiti vse reference in vse.... In še ni zadosti« (5-BFOP/9). »Zdaj znam napisati prošnjo za delo in iskat delo preko interneta« (12-A/4).

Trije udeleženci so izpostavili kot prednost tudi dnevno aktivnost in rutino, ki jim jo je program vnesel. »Ta rutina v programu me je spodbudila k vztrajnosti, da imaš neke stalne obveznosti« (1-D/10). »Bil sem aktiven in takrat nisem igral igrice. Te se lotim samo takrat, ko nimam nobenih obveznosti« (2-Z/8). »Aktivnost, da sem mogel zjutraj vstati in iti z doma mi je tudi pomagala. Zdaj vsaj vem, da bi bil spet zmožen iti delat« (12-A/5).

Dva udeleženca vidita tudi prednost v okrepljeni notranji moči, saj sta preko programa spoznala svoje zmožnosti in interese, kje bi lahko iskala zaposlitev. »Program me je zelo motiviral. Brez tega programa ne bi mogel začeti delati v domu upokojencev« (1-D/9). »Preko programa sem spoznala, kaj so moji interesi in moje zmožnosti, na katerih področjih bi lahko vse iskala zaposlitev« (3-T/21).

Eni udeleženci je tudi izboljšana pismenost okrepila moč, da ima sedaj večje upanje za zaposlitev. »Sem izboljšala svoje znanje slovenščine, da v tem ne vidim več tako velike ovire za zaposlitev kakor prej« (3-T/22).

Menim, da je program prinesel precej prednosti z zaposlitvenega vidika. Poleg tega, da so se udeleženci naučili pisati prošnje za delo ter si pridobili osnove računalništva, brez katerega danes ne dobiš zaposlitve, so postali tudi malo bolj aktivni in motivirani za zaposlitev. Obenem sta si dva izoblikovala jasno vizijo svojih poklicnih interesov, kar naj bi bil, po mojem mnenju, tudi primarni cilj socialne aktivacije.

D) KORISTI PROGRAMA SPODBUJANJE NEAKTIVNIH ZA USPEŠEN VSTOP NA TRG DELA Z OSEBNEGA VIDIKA

V evalvaciji IRSSV so izvajalci programov izpostavili pomen socialnega vidika programa, saj tako udeleženci spoznajo svoje možnosti in omejitve, pridobijo

samozavest, izvedo veliko o osebni rasti, širijo socialne mreže ter dobijo stik z lokalnim okoljem (Lebar in drugi 2014, 62). Tudi udeleženci so v anketi dali visok pomen novim stikom, poznanstvom in novim prijateljstvom (98,7 % udeležencev). Kar visok odstotek udeležencev (89,7 % udeležencev) je dobilo voljo do življenja. Veliko jim pomenijo tudi pridobljena nova znanja in spretnosti (88,1 %) ter pridobljene informacije in spodbuda za vključitev v kakšen drug program (83,6 % udeležencev) (Lebar in drugi 2014, 39, 64).

Tudi udeleženci, vključeni v kvalitativno raziskavo, vidijo veliko prednosti programa z osebnega vidika. Vseh 12 udeležencev meni, da se jim je v programu povečala notranja moč. Nekateri so izpostavili povečan smisel in pomen življenja: *»Se počutim nazaj normalno, da nekaj spet počnem. Nisem več tako depro, ker ima malo več smisla moje življenje«* (12-A/6). *»Program se mi je zdel super. Tiste mesece, ko sem hodil tja, sem se počutil čisto v redu, prav kot normalen človek«* (5-BFOP/12). Nekaterim precej pomenijo potrditve njihovih sposobnosti, ki so jih odkrili v programu. *»Knjiga, ta pesniška zbirka, ki sem jo izdal, pa mi je dala potrditev in pravi zagon za naprej«* (1-D/14). *»Odkrila sem svoje sposobnosti in se lahko zaposlim. Zdaj lahko bolj vplivam na svoje življenje«* (3-T/8). Nekateri izpostavljajo povečano samozavest: *»Po programu se mi je povečala samozavest, ja. Prej sem bil bolj zaprt v sebe, potem sem se pa bolj odpru«* (9-FOP/7). *»Program mi je dvignil samozavest. Najbolj to, da smo imeli razstavo, in to, da smo lahko sami oblikovali program«* (2-Z/9). *»Izgubil sem predsodek, da ni mus, da boš odbit«* (5-BFOP/8).

Pravijo tudi, da so postali bolj odgovorni za svoje življenje: *»Če se potrudiš, lahko greš naprej! Država ti ne ponudi nič«* (5-BFOP/14). *»Ja, nekaj upanja, da moraš sam nekaj narediti, če samo čakaš, ne bo nikoli nič«* (7-GT/7).

Pri osebnih koristih izpostavljajo tudi pomen aktivnosti tako na psihofizično počutje kakor tudi za popestritev dnevnega ritma. *»Odkar sem obiskoval program, sem veliko bolj mentalno zdrav. Moji strahovi so popolnoma izginili, odkar sem bil vključen v program. Če si zaprt vase, to ni dobro. Moreš biti aktiven. To je bila zame najboljša terapija«* (1-D/15). *»Mi je pa koristila tudi rutina, da sem redno prihajal na program«* (4-Z/7). *»Koristil mi je takrat, ko sem hodil gor, ker sem imel okupacijo, sem imel eno dolžnost. Potem, ko se je program končal, sem se kar nekaj časa iskal, ker se nisem*

vedel, kam dat« (5-BFOP/8). »Pomembna mi je bila odgovornost, da moreš it tisti dan od doma« (2-Z/20).

V večini so bili zelo zadovoljni s pestrostjo programa, z obravnavanimi temami v programu in pridobljenim temeljnim znanjem. *»Všeč mi je bilo, da smo se na programu učili različne stvari, da sem lahko ugotovila, katere so moje sposobnosti« (3-T/3). »Vsak dan sem se naučil kaj novega« (1-D/12). »Tam sem se dosti naučil, dosti sem pobral od tistega, sem se naučil na računalnik, oblikovat glino in take stvari in prošnjo pisat« (8-FO/23). Dva udeleženca sta omenila povezavo med pridobljenim znanjem in povečano samozavestjo. »Več znanja kot maš, bolj se počutiš samozavestnega« (8-FO/9). »... ker zdaj več vem, mi je dvignilo samozavest« (9-FOP/7). Enemu izmed intervjuvanih se je povečala motivacija za nadaljevanje poklicne šole. »Pa tudi voljo sem dobil za učenje in hotel dokončati trgovsko« (11-DO/6).*

Vse kaže, da so velike potrebe po programih socialne aktivacije, kamor bi lahko udeleženci dnevno hodili, da bi se čutili vključene. To vsekakor vpliva na mentalno zdravje posameznikov in jim osmišlja življenje. Pri socialni aktivaciji ima velik pomen izobraževanje, ki vpliva na njihovo samozavest in nadaljnji razvoj.

E) ZASTAVLJENI CILJI V PROGRAMU IN VZROK NJIHOVE URESNIČITVE/NEURESNIČITVE

Četrty modul programa je bil usmerjen v individualno pomoč pri uresničevanju zaposlitvenih ciljev. V evalvaciji IRSSV so »udeleženci večinoma ocenili, da je bila individualna podpora v modulu 4 uspešna. Od udeležencev, vključenih v vzorec, jih 87,7 % navaja, da so dobili podporo pri urejanju papirjev in drugih uradnih zadev, 76,1 % pri pripravah na razgovor, 69,7 % pri iskanju dela in 68,1 % pri vzpostavljanju stika z delodajalci« (Lebar in drugi 2014, 63).

Tudi rezultati intervjujev v Goriški regiji kažejo na uspešnost programa pri uresničevanju ciljev udeležencev. Kar polovica intervjuvanih je uresničila vsaj en cilj po zaslugi programa. *»Zadal sem si precej ciljev – delo v domu upokojencev, na Kartitasu, izdati pesniško zbirko, več nastopati z bendom in vse to sem uresničil. Te*

uspehe pripisujem mentorjem programa, da ste me spodbujali, mi omogočili delo v domu upokojencev, pa da ste omogočili izdajo pesniške zbirke» (1-D/16). »Eden izmed ciljev je bila prenova stanovanja. Z udeležbo v programu sem dobil dodatek na aktivnost, s katerim sem lahko kupoval material za prenavo. Drugi cilj je bilo prostovoljno delo v domu upokojencev. Za to imajo zaslugo mentorji« (2-Z/13). »Vpisala sem se na tečaj slovenščine za tujce, začela šivati in čistiti na domu, vse s spodbudo mentorjev« (3-T/9). »Začel sem na novo delati tudi na kmetiji, s katero smo navezali stik v programu« (4-Z/8). »Naslednji mesec bom na prvi strani revije Kralji ulice. Na mojo pobudo smo ustanovili goriško stran v reviji Kralji ulice. Napisal sem tudi prvi članek za to revijo in dobil za to plačilo. Ni dosti, le 4€, ampak nekaj je. Pa tudi potrditev dobiš, da je nekaj vidnega, napisanega. Nekaj se je »izcinilo« iz vašega programa. Tako, da nisem ostal ravno na istem mestu« (5-BFOP/13). »Zadal sem si, da bom več delal doma na kmetiji. Saj gre, gre ... Spodbuda je bila najprej zaradi programa, potem sem pa dobil voljo« (12-A/7).

Dva intervjuvana nista uresničila nobenega cilja. Eden upravičeno, to je zaradi bolezni, drugi se pa ne spomni, da bi si v programu sploh postavil kakšen cilj. V slednjem primeru je bil udeleženec že pred vključitvijo v program zadovoljen s svojim življenjem, zato si sam ni postavil nikakršnih ciljev. Vsekakor pa odgovor nakazuje na pomanjkljivost programa, saj so v četrtem modulu mentorji z njim delali na razvoju hobija, kar pa očitno ni bil njegov osebni cilj, ampak le cilj mentorjev.

Štirje udeleženci so le delno uresničili cilj oziroma se počasi pomikajo proti njemu. *»Sem hotel dokončati trgovsko in sem tudi naredil en izpit. Samo, ne vem, saj mi je rekel dohtr, da imam nizko toleranco, da hitro obupam« (11-DO/7). »Moj največji cilj je detoksikacija. Zdaj pomislim na to vsak dan. Moram tudi prečistiti v svoji glavi in se sam odločiti« (8-FO/11).*

Pol leta, kolikor je trajal program, je za uresničenje ciljev precej kratko obdobje. Pri nekaterih se je izkazalo kot zadostno obdobje, da so dobili motivacijo in se zaposlili prek prostovoljnega dela ali si dobili delo na kmetiji. Pri kompleksnejših problemih, kakor je na primer detoksikacija, pa bi potrebovali veliko več časa, da bi se udeleženec sam odločil za zdravljenje. Pomembno pa je, da si vedno zastavimo minimalne cilje, proti katerim se premikamo – tu gre za filigransko delo. Pri višje zastavljenih ciljeh je zelo dolga pot do uspeha. Pri začasno nezaposljivih pa so

potrebni hitri rezultati, ki bi jim dvignili motivacijo in okrepili notranjo moč, zato je ključno, da pot do zelenega cilja delimo na številne manjše podcilje, proti katerim se hitreje premikamo in jih lažje dosegamo.

F) ALI BI UDELEŽENCI POTREBOVALI MENTORSTVO PO ZAKLJUČENEM PROGRAMU?

Po zaključku programa ni bilo predvidenih nobenih nadaljnjih spremljanj in vključitev - udeleženci so bili po programu ponovno prepuščeni sami sebi. Pričakovati je, da jih bo večina potrdila, da potrebujejo mentorja ali pa nadaljnja izobraževanja, saj je bil program prekratek, da bi uresničili vse zastavljene cilje ter da bi lahko samostojno in konkurenčno nastopali na trgu dela. Tudi v raziskavi IRSSV dajejo izvajalci proučevanega programa pomen kontinuirane obravnave udeležencev in hkrati izražajo bojazen, da bodo udeleženci programa po njegovem zaključku ponovno prepuščeni samemu sebi, saj nadaljevanje omenjenega programa trenutno ni predvideno, prav tako ni vzpostavljen stik prehoda v različne oblike podpornega zaposlovanja (Lebar in drugi 2014, 73).

V intervjuju z udeleženci programa v Goriški regiji jih je polovica pritrdila, da bi še naprej potrebovala mentorja. *»Mislim, da bi bilo super, da bi imel še naprej nekoga, ki bi nas občasno spodbujal, nam svetoval glede naših zastavljenih ciljev, da bi nam nudil učno pomoč pri učenju slovenščine, če bi želeli pripraviti prošnjo za delo, se pripraviti na intervju ipd.« (3-T/10).* *»Ja, to bi bilo pametno, ja. Verjetno bi potem prišel prej do zaposlitve« (7-GT/9).* *»Ja, bi bilo smiselno, če bi se dalo bi bil spet bolj aktiven in se ne bi tako zgubljal kot zdaj. Precej lažje bi mi bilo, da bi imel nekoga, s katerim bi se lahko pogovarjal, ki bi mi svetoval« (8-FO/12).* *»Ja, jaz bi. Sploh z vidika, ker hitro obupam, bi mi to koristilo« (11-DO/8).* Izpostavljena je bila tudi prednost dodatka na aktivnost. *»Jaz bi rabu mentorja, če bi bil še naprej dodatek na aktivnost, bi bilo pa sploh super« (12-A/8).*

En udeleženec je podal zanimiv predlog možnega skupinskega mentorskega dela z rednimi zadolžitvami ter z obvezno oz. plačano udeležbo zaradi motivacije: *»Dobro bi bilo, da bi se dobili vsake 14 dni vsi, ki smo končali. Vsak bi povedal, kaj je dosegel in da bi inštruktor vsakemu posebej glede na sposobnosti dal kakšno nalogo. Če pa bi imel slabo vest in 14 dni ne bi nič naredil, verjetno niti ne bi prišel na sestanek, razen*

če bi bilo obvezno ali pa plačano« (5-BFOP/18). Ideja se mi zdi odlična. Tudi v primeru, ko bi se udeleženci že vključili v nadaljevalne aktivnosti, bi bilo potrebno občasno spremljanje, da se vidi, ali so medtem naleteli na kakšne nove ovire in težave.

En intervjuvanec pa, bolj kakor mentorja, potrebuje dodatna znanja. *»Bi potreboval še kakšna znanja, ja. Taka, ki mi pridejo prav doma in v kakšnem podjetju. Želim biti čim bolj samostojen«* (2-Z/15).

Štirje intervjuvani menijo, da jim je program zadoščal in ne bi potrebovali dodatnega vodstva. *»Ma po mojem ne bi rabil več, je bilo prav zadosti«* (9-FOP/9). *»7 mesecev je bilo kar dovolj, da sem dobil samozavest. Za enkrat mislim, da ne bi več potreboval nekega vodstva in ujčkanja«* (1-D/19). Pri slednjem se izjava nanaša le na mentorja pri izobraževalnem programu, saj pri vprašanju o predlogih države za lažje zaposlovanje pravi, da bi potreboval mentorja na delovnem mestu. Eden pa ne bi potreboval mentorja, ker se boji, da bi ga moral plačati. *»Tisti mentor, ki bi te hodil domov učit npr. računalništvo, ga je potrebno plačat. Razumeš, jaz nimam zdej denarja. Lahko potreba je, ma kdo bi ti pomagal na prijateljski bazi. In če občina meni neki da, jaz to morem plačat«* (10-F/12).

Ker je program precej kratek, je smiselno, da bi po njem imeli udeleženci še naprej svojega mentorja, ki bi jih vodil do zastavljenega cilja. Ko bi dobili redno, prostovoljno ali honorarno delo, pa bi bilo smiselno, da mentorstvo prevzame oseba v podjetju oz. delovni organizaciji, da ga opolnomoči za izbrani poklic. Obdobje mentorstva bi moralo biti vsekakor daljše, saj le tako lahko dosežemo trajnostne učinke programa.

G) PREDNOSTI OZIROMA SLABOSTI DELA V SKUPINI

V raziskavi IRSSV (Lebar in drugi 2014, 61) udeleženci izpostavljajo, da jim največ pomenijo novo pridobljeni stiki (ocena 4,6 od 5). Za proučevano ciljno skupino je pridobivanje novih socialnih stikov izrednega pomena, saj jih ima, po ocenah izvajalcev, kar dve tretjini udeležencev šibko socialno mrežo (66,8 %).

Tudi v intervjuju z udeleženci programa Goriške regije dajejo velik pomen socialnim stikom. Čeprav sta bili obe skupini udeležencev programa v Goriški regiji zelo

raznoliki v predznanju, intelektualnih sposobnostih in v načinu življenja, je bilo vsem intervjuvanim, razen enemu, bistveno bolj všeč izobraževanje v skupini od individualnega izobraževanja. Zelo veliko jim pomenijo nova poznanstva, ki so jih pridobili, ter spoznavanje ljudi s podobnimi težavami, kakor jih imajo sami. *»Meni je bilo veliko lepše delati v skupini ... da sem spoznal vseksort ljudi. Vsi smo imeli podobne probleme. Večkrat se sedaj vidimo, se pozdravimo, malo poklepetamo. Dobro sem se razumel z vsemi« (1-D/25).* *»V skupini sem dobila tudi prijatelje, z nekaterimi od njih sem še sedaj v stiku« (3-T/14).* *»Dobil sem nove znance. Ko se vidimo, se pozdravimo in se kaj pomenimo« (5-BFOP/25).* *»Mi je bilo dobro v skupini. Ljudje so mi bili všeč, ker so bili preprosti« (6-G/10).* *»Zdi se mi pa zelo pozitivno delo v skupini. Si med enakimi« (5-BFOP/23).*

Izpostavili so tudi pomen pozitivnega delovanja skupine s spodbudami, motivacijo, prenosom znanja. *»Skupinsko delo ima prednosti, ker se lahko pogovoriš med seboj« (2-Z/19).* *»V skupini se dobro prenašajo motivacije. Eden ve nekaj, drugi drugo« (2-Z/21).* *»Nekomu je šlo prej v glavo in ti je potem pomagal, če je videl, da si izostajal« (5-BFOP/24).* *»V skupini pride tudi do tega, da se eden drugega spodbujajo. Če eden kaj ne ve, mu pove drugi in tako« (8-FO/17).* *»Skupina me je spodbujala. Tudi skupinska razstava mi je dala motivacijo« (11-DO/11).*

Obenem pa so se veliko naučili tudi iz svojih zgodb. *»Tudi spoznavanje njihovih zgodb mi je veliko pripomoglo pri reševanju moje problematike« (3-T/15).* *»Skupinsko je dobro tudi z vidika, da ko nekdo predstavi kaj je naredil, to spodbudi tudi drugega« (5-BFOP/17).* *»Vsekakor je bilo boljše delat v skupini. Sem de dosti naučil iz njihovih pripovedovanj. Spoznaš, da nisi tako sam in edini s takimi problemi« (12-A/10).*

En udeleženec je celo izpostavil negativni vidik individualnega dela, ki bi ga lahko dodatno stigmatiziral. *»Pozitivno je delati v skupini, ker individualno je posebnost, si obravnavan, kakor da si ti malo čuden. Pomembno je, da si med sebi enakimi« (1-D/26).*

So pa opozorili tudi na negativni vidik izobraževanja v skupini, to sta nered in nedisciplina ter različni nivoji predznanja. *»Izpadi nekaterih, ki so bili v skupini, so me malo motili.«* *»Ker meni tisti bot mi ni pašalo, jaz ne maram tistega šenšurja, preveč znanja, ne. Ker pole jaz ne sledim preveč« (10-F/9).* *»Mene je malček oviralo, ker so ostali skakali predavatelju v besedo in ni bilo tišine« (10-F/14).* *»Malo me je begalo*

to, da ni šla razlaga po jasni poti, ker je bilo različno predznanje in je bilo treba razlagat, ko eden ni kaj vedel, pa drugi» (11-DO/11).

Tudi sama vidim precej prednosti v skupinskem izobraževanju, če je to usmerjeno na želje udeležencev. Mentorji morajo biti toliko fleksibilni, da izobraževalni program sprti prilagajajo glede na želje in poklicne interese skupine. Ravno raznolikost skupine doprinese k spoznavanju tem, ki nekatere udeležence mogoče nikoli ne bi pritegnila. Ko pa vidijo zanimanje od drugih udeležencev, jih stvari pritegnejo. V skupini je esencialnega pomena narativizem – učenje iz pripovedi soudeležencev. Program naj bo naravnian tako, da omogoča udeležencem izražanje lastnih mnenj, pomislekov, strahov in svojih zgodb preko diskusij, pripovedi, dela v parih, igre vlog ipd.

H) NAVEZOVANJE STOKOV Z INSTITUCIJAMI V DOMAČEM OKOLJU

Evalvacija IRSSV je še posebej izpostavila kot primere dobre prakse povezovanje izvajalcev programov z deležniki v lokalnem okolju, informiranje lokalne javnosti o poteku programa, prikazovanje dela udeležencev, obiski pri lokalnih delodajalcih in podobne aktivnosti izvajalcev v lokalnem okolju. Taka praksa vpliva na prepoznavnost programov, na destigmatizacijo udeležencev, povečuje motivacijo udeležencev in njihov občutek samozavesti ter lastne vrednosti. Hkrati pa omogoča tudi delodajalcem, da se zavedo, kaj lahko ponudijo posamezniki, ki so že dlje časa oddaljeni od trga dela. Vsekakor je treba to prakso vgraditi v programe socialne aktivacije tudi v prihodnje (Lebar in drugi 2014, 80).

Tudi v kvalitativni raziskavi je večina intervjuvanih navedla pozitivne vidike navezovanja stokov z institucijami v okolju, tako s podjetji kakor tudi z nevladnimi organizacijami in kulturno-izobraževalnimi ustanovami. Menijo, da je bilo dobro, da smo na programu predstavili organizacije, kjer bi lahko delali prostovoljno. *»Dobro je bilo, da ste v program povabili predstavnico Karitasa. Zato sem tudi dobil delo. Pa stik z domom upokoencev mi je koristil, ki ste ga vzpostavili« (1-D/28).* Obenem pa predlagajo ogled podjetij in predstavitev delodajalcev, da bi lahko imeli vpogled v to, kakšen kader iščejo. *»Stik s kakšnimi podjetji bi bilo treba vzpostaviti« (7-GT/14).* *»To bi bilo enkratno, če bi šli tudi v podjetja« (8-FO/18).* *»Zelo dobro, bi bilo tudi, če bi v program povabili kakšne delodajalce podjetij, ki bi točno povedali, kakšen kader*

potrebujejo» (2-Z/27). Eden je izpostavil nevarnost dodatnega ponižanja, če bi program nudil poizkusno delo v podjetju in te ne bi sprejeli. »In potem te zabije, če ne bi dobil dela, še večje razočaranje, ti pri njih delaš, potem pa nič« (9-FOP/13).

Polovica jih je poudarila, da se jim zdi vzpostavitev stika s kulturno-izobraževalnimi ustanovami ravno tako pomembna, saj jih je spodbudila k dodatnim obiskom teh institucij tudi po programu. *»Se mi zdi pomembno, da sem vključen v okolje. Te predstavitve institucij, ki so bile v programu, so super. Da vsaj veš, kam lahko greš po končanem programu. Da se sam malo aktiviraš« (4-Z/15). »Všeč mi je bilo, da smo šli v knjižnico, v galerije. V knjižnico sem šel takrat prvič. Po programu sem potem šel še enkrat sam v knjižnico« (6-GI/14). »Mi smo šli v muzeje, galerije, knjižnico, tudi to je bilo dobro. Od takrat sem bil potem še dvakrat al trikrat v knjižnici in si sposodil knjige« (8-FO/19). »Še vedno grem v knjižnico in si kaj izposodim« (11-DO/14).* Le eden je bil nasprotnega mnenja in pravi, da se mu obisk knjižnice in galerij ni zdel potreben.

Cilj programov socialne aktivacije bi moral biti usmerjen v navezovanje stikov tako z delovnimi organizacijami kakor tudi širšo skupnostjo. Prvi stik z delodajalcem je precej pomemben, da se vzpostavi že na programu, saj je smiselno, da se udeleženca kar prepiše iz programa socialne aktivacije v program mentorstva na delovnem mestu. Obenem je ravno tako pomembno vključevanje v širše okolje, da udeleženci programa spoznajo vse možnosti, ki jim jih ponuja okolje, to je od izobraževalnih, kulturnih, športnih ustanov ter raznih društev in nevladnih organizacij, da so lahko socialno vključeni in aktivni tudi po zaključku programa. Pomemben del vključevanja v okolje je prikaz rezultatov dela v širši okolici z razstavami, izdanimi članki, prireditvami, ki so medijsko podprti, saj se tako udeleženci programa pokažejo javnosti v boljši luči, kakor so navajeni, kar jim zvišuje notranjo moč. Obenem pa se odpravljajo stereotipi, ki jih imajo ljudje o »neaktivnih na trgu dela«.

I) PREDLOGI PRI OBLIKOVANJU PROGRAMA, DA BI POVEČAL ZAPOSLITVENE MOŽNOSTI ZAČASNO NEZAPOSLJIVIH

V evalvacijo programa je IRSSV vključil tudi stroko, ki je podala svoj vidik programa socialne aktivacije. Mnenje predstavnic MDDSZ je, da so programi socialne aktivacije

usmerjeni v opolnomočenje udeležencev z njihovo celostno obravnavo. Cilj programov naj bi bil doseči vstopni prag za programe aktivne politike zaposlovanja in druge podporne programe zaposlovanja. Cilj socialne aktivacije naj ne bi bil izhod v zaposlitev, ampak okrepitev uporabnikovih zmožnosti in kompetenc, njegovih virov moči za vsakodnevno funkcioniranje. Hkrati pa je nujno zagotoviti kontinuum obravnave posameznika ter prehod od programov socialne aktivacije do zaposlitvenih programov in t. i. prilagojenega trga dela, ki vključuje programe aktivne politike zaposlovanja, poklicno in zaposlitveno rehabilitacijo, socialna podjetja ipd. (Lebar in drugi 2014, 73). Po mnenju raziskovalke s Fakultete za socialno delo izhaja težnja politike in odločevalcev po »aktiviranju« t. i. neaktivnih oseb iz predpostavke, da ti ljudje zaposlitve ne dobijo izključno zaradi lastne patologije, pasivnosti in lenobe, pri čemer se ignorira vse druge, družbene in strukturne dejavnike, ki vplivajo na situacijo in položaj posameznika. Meni, da brez individualnega pristopa do ljudi, rezultatov in sprememb, ne moremo pričakovati. Obenem zagovarja zagotavljanje namenskih sredstev neposredno za ljudi. Najprej bi morali ugotoviti, kakšne so potrebe na lokalnem trgu dela, ter jim glede na to omogočiti pridobitev kompetenc za nastopanje na lokalnem zaposlitvenem trgu. Nadalje razmišlja o oblikovanju t. i. lokalnih akcijskih skupin za zaposlovanje, v kateri bi sodelovali lokalni urad za delo, CSD, ljudska univerza, predstavniki občin, regijska razvojna agencija, nevladne organizacije, ki bi kot formalno oblikovano telo lahko aktivno vstopalo v lokalno zaposlovalno sfero in jo tudi sooblikovalo. To bi bil organ, ki bi zelo dobro poznal potrebe in razmere na lokalnem trgu dela, nudil bi podporo, usmeritve tudi pri razvoju prilagojenih oblik dela in zaposlovanja, razvoju socialnega podjetništva in kooperativ (Lebar in drugi 2014, 74–75).

V intervjuju z udeleženci Goriške regije jih dobra polovica predlaga program, ki so ga obiskovali, saj je bil dobro oblikovan, teme so bile pestre, da je lahko vsakdo našel svoje zanimanje in pridobil osnovna znanja: *»Meni so se zdele vse teme zelo koristne. Dobro se je prepletalo resno delo z zabavo in pridobivanje teoretičnih znanj s praktičnim delom. Vsa ta pridobljena znanja so mi omogočila, da sem ugotovila, kakšno delo bi me najbolj veselilo in za kaj sem sposobna« (3-T/11).* *»... in zanimiv program te zna motivirati tudi za naprej« (1-D/24).* *»Zelo dobro je bilo to, da je bil program tako raznolik – malo računalništva, angleščine, literarnih delavnic, ...« (8-FO/14).* *»Se mi zdi, da je bil fajn ta raznolik program, da vsak najde neki notri zase.*

Tako, da se lahko potem sam malo bolj aktiviraš, ker država ti ne bo najdla dela. Je pa prav, da neki v življenju počneš, da ne gledaš v luft in samo tarnaš nad socialno» (12-A/9). »Seveda je v redu tako, kot je bilo v programu. Ne vem, kaj bi lahko še spremenili« (4-Z/10). »Program je super, ne bi nič spreminjal. Je ravno prav zahteven, da te na prijeten način aktivira« (1-D/22). Všeč jim je bilo tudi to, da so se učili z zabavo in da so bile teme zanimive, da so zgubili strah pred izobraževanjem. »Všeč mi je to, ker smo se učili z zabavo« (3-T/4). »Program, ki je bil, je bil v redu. Prav je, da imaš najprej osnovo, da zgubiš strah do učenja, da se lahko potem tudi učiš, kaj bolj strokovnega« (7-GT/12). Samo eden intervjuvani je izpostavil negativni vidik raznolikosti tem izobraževalnega programa: »Samo pri vas se mi je zdelo preveč razdrobljeno, preveč tem smo imeli. Meni pol od tistega ne pride prav« (10-F/17).

Dva intervjuvana predlagata učenje veščin iskanja zaposlitve: *»Pisanje prošenj je bilo zelo pozitivno«(1-D/20). »Prošenj bi lahko malo več pisali za iskat delo« (8-FO/13). Dva pa menita, da je ravno tako pomembno pridobivanje temeljnih znanj, kot sta angleščina in računalništvo: »Računalništvo in angleščina mi je bilo v redu« (10-F/7). »Vsekakor se mi zdi koristno poznavanje računalnika« (4-Z/11).*

Trije udeleženci pa dajejo prednost delu in pravijo, da bi moral biti program oblikovan tako, da bi pridobili prakso za delo in navezali stike s podjetji. *»Pomembno je, da vi posredujete delo, tako kakor ste meni« (1-D/20). »Meni se zdi dobro, da bi predavatelj našel podjetje, kjer iščejo navadne delavce, in bi šli na ogled firme in na pogovor z delodajalcem. V tujini vem, da je dosti takih podjetij, kjer jemljejo take, kakor smo mi« (5-BFOP/19). »Praksa bi morala biti, ampak odvisno od področja, za katerega se odločiš« (7-GT/10).*

Predlagajo tudi uvedbo nekakšnega socialnega podjetja, kjer bi lahko delali zelo enostavna dela za minimalni denarni dodatek in kjer bi bila možnost postopnega uvajanja na tempo, ki ga zahteva 8-urni delovnik. *»Delali kakšna minimalna dela npr. sestavljanje koščkov. To bi bilo dobro, da dobiš tistih 20–50€ dodatka in da se zgubim iz stanovanja ven« (2-Z/16). »Bi bilo pa dobro, da bi imeli možnost postopnega uvajanja. Najprej po dve uri na dan ... potem pa počasi prehajati na redni delovnik. Če ne je prevelik šok za telo. Ampak katero podjetje pri nas bi te vzelo za dve uri? Nobeno« (5-BFOP/20).*

Dva intervjuvanca poudarjata pomen pridobivanja discipline in rutine, ki naj bi jo dal program, saj je to vsekakor predpogoj za zaposlitev. »Mora biti zagotovljeno redno prihajanje, disciplina in podobno« (7-GT/11). »Obveznost udeležb ...« (1-D/23).

Eden pa je zadovoljen s svojim življenjem in si ne želi delati: »Ne vem, kako bi me program lahko pripravil na iskanje zaposlitve, ker nisem motiviran za dobiti redno delo« (6-GI/15). Pomembno se je zavedati, da s programom ne bomo pripravili do dela, izobraževanja ali zdravljenja odvisnosti vseh udeležencev, saj se naša merila socialne aktivacije lahko ne skladajo z njihovim smislom življenja²⁸. Pomembno je, da kljub temu sprejmemo in spoštujemo njihov način življenja ter jih ne želimo spreminjati.

4.3 ZAPOSILJIVOST UDELEŽENCEV PO OPRAVLJENEM PROGRAMU SPODBUJANJE NEAKTIVNIH ZA PONOVI VSTOP NA TRG DELA

A) ZAPOSILITVE IN DRUGE AKTIVNOSTI PO PROGRAMU

Izvajalci programov so v raziskavi IRSSV opozorili na sistemsko neumeščенost pilotnih programov socialne aktivacije. Številni udeleženci (predvsem prejemniki DSP) so program zaključili dobro motivirani in bi jih bilo za ohranitev motivacije nujno vključiti ali v kak drug program ali v kakšno od oblik dela (zaposlitev v socialnem podjetju, javna dela, kakšna od oblik prilagojene zaposlitve). V prihodnje bi bilo potrebno predvideti možne izhode iz programov socialne aktivacije v druge programe ali v zaposlitve ter narediti povezavo med možnostmi, ki že obstajajo, in razviti nove oblike prilagojenih zaposlitev za osebe, ki tržne zaposlitve ne zmorejo (Lebar in drugi 2014, 82).

Tudi mentorji programa smo se zavedali, da bo v Goriški regiji zelo težko najti ustrezna delovna mesta za udeležence programa, zato smo jih usmerjali v prostovoljno, priložnostno delo, delo na kmetiji, izobraževanje ter delo v svojih hobijih. Samo eden od intervjuvanih je po zaključenem programu dobil redno

²⁸ Samorini omenja veliko primerov živali, ki se drogirajo in krenejo na svojo pot, ki je povsem drugačna od pričakovane. Pravi, da je vedno obstajal določen procent odklonskih vedenj tako v živalskem kakor tudi v človeškem svetu. In ravno ta odklon je pomemben, saj tvori spremembo družbe. Predstavlja imput novitet, do katerih družba ne bi prišla, če bi se ustaljeno gibala po svojih tirnicah (Samorini 2013).

zaposlitev, čeprav le za en mesec, ko so potrebovali sezonske delavce. »Po programu sem delal en mesec v podjetju. To je bila moja prva redna zaposlitev po sedmih letih« (4-Z/16). Ker ni bilo razpisanih delovnih mest, smo skušali aktivirati udeležence programov za prostovoljno in priložnostno delo ter za samozaposlitev. Nekateri so dela ohranili tudi po programu. »Prostovoljno delam na Karitasu in v domu upokojencev« (1-D/30). »Prostovoljno sem začel delati v domu upokojencev« (2-Z/28). »Delal sem nekaj časa prostovoljno na Karitasu. Zdaj bom šel na Šent v Šempeter in na Mostovno vprašati, če bi rabili prostovoljca« (5-BFOP/27). »Začel sem pomagati na Karitasu vsak ponedeljek pri delitvi hrane« (6-GI/12). »Nisem dobil dela, sem bil pa malo bolj aktiven na naši njivi« (12-A/12).

Nekateri so si poiskali honorarno delo. »Odprlo se mi je tudi v časopisu. Napisal sem en članek in zaslužil 4€« (5-BFOP/28). Ali pa delo v soseski, pri prijateljih in znancih oz. so delali na črno. »Nekaj malega sem delal na črno. Zidaril sem in imel 7€ na uro« (2-Z/29). »Zaslužila sem nekaj denarja s šivanjem in čiščenjem« (3-T/19). »Večkrat mesečno sem pomagal tudi na kmetiji ter delal na črno v gradbeništvu« (4-Z/17). »Šel sem par dni na trgatev. Vsaj nekaj, da sem zaslužil« (8-FO/20).

Tretjina anketiranih je nadaljevala s formalnem ali neformalnim izobraževanjem. »Dela nisem dobil. Sem pa šel na trgovsko in naredil en izpit« (11-DO/16). »Sem šla na tečaj slovenščine za tujce« (3-T/18). »Veliko hodim v knjižnico, na računalniku sem precej, 1x tedensko vadim z bandom« (1-D/31). »Pa na računalnik sem zdaj bolj, hodil v knjižnico, ker sem se na tečaju precej naučil« (8-FO/21) »Sem se vpisal še na dva tečaja po vašem. Pred tem nisem bil nikjer, na nobenem tečaju« (10-F/21).

Le trije intervjuvanci si po programu niso iskali dela, tudi priložnostno ali prostovoljno niso delali. Pri vseh je bil razlog bolezen. »Po končanem programu nisem iskal dela, ker sem na zdravljenju in se slabše počutim. Nič nisem delal, niti priložnostno« (9-fop/14). »Ne, nisem iskal dela, ker sem se malo pred koncem programa ponesrečil in sem v gipsu. Ves čas pa razbijam glavo o službi, no« (7-GT/16). »Sem imel zlomljeno ključnico. Sem bil dvakrat operiran. Sem bil na bolovanju. Zdaj sem bil na Zavodu pri svetovalki in mi je rekla, da me bodo verjetno dali na komisijo« (10-F/19).

Menim, da so se udeleženci programa v Goriški regiji precej dobro aktivirali preko prostovoljnega dela, ki omogoča prejem dodatka na aktivnost, ter preko honorarnih del in nadaljnega izobraževanja. S tem smo cilje programa dosegli, saj je nerealno

pričakovati, da bi se udeleženci lahko zaposlili po opravljenem 270-urnem programu socialne aktivacije.

B) TEŽAVE, S KATERIMI SE SOOČATE PRI ISKANJU ZAPOSLOTITVE PO OPRAVLJENEM PROGRAMU

Čeprav udeleženci, vključeni v vzorec evalvacije IRSSV, ocenjujejo uspešno individualno podporo v 4. modulu, v kvalitativni raziskavi vzorca udeležencev v Goriški regiji težko najdemo povezavo med uspešnostjo programa in znižano stopnjo težav, s katerimi se soočajo pri iskanju zaposlitve po opravljenem programu. Tu gre namreč tudi za druge strukturne in družbene dejavnike, ki vplivajo na vrsto ovir pri zaposljivosti. Še tako dobra motivacija in aktivacija, ki bi jo dosegli s programom, ne more spremeniti situacije pomanjkanja delovnih mest za I. in II. stopnjo izobrazbe, ne more vplivati na zdravniški pregled za delovno mesto, ki ga je praktično nemogoče opraviti s slabo zdravstveno zgodovino in pozitivnim testom na THC, ter ne more vplivati na predsodke delodajalcev do oseb, ki so že dlje časa odsotni s trga dela.

Intervjuvanci v kvalitativni raziskavi še vedno vidijo težave v pomanjkanju delovnih mest ter v osebnih razlogih. Trije udeleženci so izpostavili, da bi morali najprej na detoksikacijo, če bi se hoteli zaposliti. *»Bi mogel it najprej na detoks« (11-DO/17).* *»Največja moja težava je odvisnost. Če to odrešim, verjetno ne bom imel problema dobiti službo. Ne vem, če mi je program pri tem dobesedno pomagal« (8-FO/22).* *»Poleg tega je tudi problem, da nisem več tako zdrav in da sem odvisnik« (5-BFOP/31).* Med osebnimi razlogi navajajo tudi problem starosti, dolgotrajne brezposelnosti, pomanjkanja delovnih izkušenj, eden pa tudi omejenost na delo v lokalnem okolju, ker nima avtomobila. *»Sem poslal tri prošnje, ma niti odgovora nisem dobil. Po mojem so kriva leta in pomanjkanje delovnih izkušenj« (12-A/13).* *»Najbolj me je oviralo to, ker sem že toliko let brez službe« (5-BFOP/29).*

Problem manjših mest je, da, ko si enkrat zaznamovan kot odvisnik, boš zelo težko kjerkoli dobil delo. Delodajalci ne morejo delovati zaradi visoke konkurence na tržišču kot socialna podjetja in prevzemati tveganja ponovnih recidivov in bolniških izostankov delavcev. *»Samo Gorica je majhna in ne dobiš dela, ker bla bla bla tu bla bla bla tam. Na Iskri so uvedli pri zdravniškem še, da moreš dat urin (op. anket.: test*

na nedovoljene droge). Od takrat je težko naredit zdravniški. Kdo bi te vzel? Tudi, če si priden delavec. Jaz bi delal tudi prostovoljno kje, samo da me spoznajo, tako bi imel potem lahko boljše možnosti, da me vzamejo» (11-DO/26).

Koristi pri odpravljanju težav poudari samo en udeleženec »*Program mi je pri rihtanju dela zelo pomagal. V bistvu sem se tudi veliko bolj aktiviral» (1-D/33).* En udeleženec pa ni naletel na težave, ker stalno po malem kaj dela na črno. »*Ma saj nimam velikih težav. Stalno kaj delam» (4-Z/18).* Dva nista imela težav, ker sta zadovoljna s trenutnim stanjem in ne bi rada dobila redne zaposlitve.

Samo štirje od dvanajstih udeležencev ne vidijo ovir, ker so, ali dobili delo ali pa ga ne želijo, ker so zadovoljni s svojim življenjem. Vsi drugi se srečujejo z ovirami, ki so veliko večje in težje odpravljive kakor pomanjkanje znanja, delovnih izkušenj in neaktivnost. Veliko oviro predstavljajo ravno predsodki delodajalcev pred težje zaposljivimi in daljša odsotnost z dela, ki je glavni pokazatelj, »da s teboj nekaj ni bilo v redu«. Delodajalci težko verjamejo, da bi oseba, ki je že dalj časa odsotna z dela, lahko takoj vzpostavila nov dnevni ritem, hodila redno in točno na delo, upoštevala pravila institucije, bila zanesljiva in poštena. Tu bi morala nastopiti pomoč države, da bi s subvencioniranimi delovnimi mesti (npr. socialno podjetje ali praksa na delovnem mestu), omogočala tem osebam počasno uvajanje na red in disciplino, ki se v podjetju zahteva. Pri tem bi bilo potrebno paziti, da subvencionirana delovna mesta ne bi predstavljala za delodajalce le možnost brezplačne delovne sile, s čimer bi se razvrednotilo delo zaposlenih na nižjih delovnih mestih.

C) POMOČ ZAVODA ZA ZAPOSLOVANJE IN DRUGIH INSTITUCIJ PRI ZAPOSLOVANJU

Ko oseba postane začasno nezaposljiva in predana na Center za socialno delo, je zelo slabo deležna kakršne koli pomoči, razen mogoče pomoči pri pisanju prošnje za delo od zavoda za zaposlovanje. Udeleženci kvalitativne raziskave so bili nad pomočjo institucij pri zaposlovanju v večini razočarani. Le eden je izpostavil, da pomagajo, kolikor je v njihovi moči: »*Saj ti pomagajo osnovno, recimo prošnje in to, ne morejo pa vplivati na nekega delodajalca, če te nočejo zaposliti ali pa, da bi*

vplivali na zdravnike« (11-DO/18). Na splošno pa s storitvijo zavoda za zaposlovanje niso zadovoljni. »Ma nič, dej. Čim so zvedli, da sem bil v zaporu, so me deli na socialno« (9-FOP/15). »Meni so bolj malo pomagali, ker sem bil drugače evidentiran« (1-D/34). »Veliko se jih pritožuje nad delom zavoda. Pravijo da se jim sploh ne splača biti prijavljeni« (1-D736). »Nobena institucija mi ni vsa ta leta, ko sem brezposeln, pomagala pri iskanju zaposlitve. Njih sploh ne zanima, kako si« (2-Z/31). »Zavod za zaposlovanje mi ni nikoli pomagal pri iskanju zaposlitve« (3-T/23). »Nikakor. Od njih nisem dobil niti enega obvestila, da bi rabili delo. Na začetku sem moral hoditi ne neke razgovore, to je bilo 20 let nazaj. Tudi na kakšen tečaj me niso poslali niti v kakšno tovarno. Nikamor. Prav nikamor« (5-BFOP/32). »Zavod za zaposlovanje ti ne ponujajo tečaja in zavarovanja. Oni so samo zato, da ti dajo karto in dobiš socialno in si potem mislijo, da je to vse« (10-F/16).

Samo četrtnina intervjuvanih je bila deležna izobraževanj Aktivne politike zaposlovanja, preden so postali evidentirani kot začasno nezaposljivi. Enemu so plačali prekvalifikacijo, drugi je šel na usposabljanje za pisanje prošenj za delo, tretji pa na 120-urni program Druga možnost. En intervjuvanec je opozoril na neinformiranost svetovalk o brezplačnih izobraževanjih v občini: »Sem prašu, če bo kaj za se učit, ma je rekla, da ne, ker je zmiri manj denarja. In potem sem dobil oglas, da nudi Ljudska univerza v moji občini brezplačen tečaj računalništva in angleščine« (10-F/20).

Tudi pomoč od Centra za socialno delo pri iskanju zaposlitve je zelo slaba. Samo enemu udeležencu je enkrat socialna delavka pokazala oglas za delovno mesto, čeprav meni, da zanj ni bilo primerno: »Svetovalka na CSD mi je dala en papir, sem imel priliko it za varnostnika, zdaj kolko bi dobu ne vem. Ma komu bi jaz grozu s pištulco, dej, še muhe ne morem ubojt« (10-F/23). Drugače pa ne navajajo, da bi jim CSD kakor koli pomagal, razen s socialno podporo. »Ma nič pomoči, prav nič. Če si odpisani ti ne pomaga zavod. CSD ti da pa samo keš za reveže. Ma rabimo tudi kaj za delat, ne?« (12-A/14). »Tudi na socialni nič. Če sam ne narediš nič, potem ni nič« (9-FOP/16). »Sicer blagor državi, da nam vsaj nekaj da, saj če ne, ne vem, kaj bi jedli« (8-FO/26).

Pomoč začasno nezaposljivim pri iskanju zaposlitve je zelo slaba od zavoda za zaposlovanje in centra za socialno delo. To je bilo nekoliko pričakovati, saj jim skoraj

nimajo kaj ponuditi – ni primernih izobraževalnih programov, ni ustreznih zaposlitev, ni socialnih podjetij. Lahko jim pomagajo napisati prošnjo za delo in jih pripravijo na intervju, vendar kaj bi jih slepili in jim dajali lažna upanja, ko pa imajo aktivni iskalci zaposlitve veliko več možnosti, da dobijo delo.

Kar pogrešam, je medinstitucionalna povezanost z namenom, da se tem osebam pomaga in jim svetuje. Svetovalke bi morale biti obveščene o brezplačnih programih in vseh možnostih, ki jih ponujajo druge organizacije, ter jih ponuditi začasno nezaposljivim. Čeprav ni denarja na državni ravni, bi se s sodelovanjem ZRSZ, CSD, nevladnih organizacij, ljudske univerze ter regionalne razvojne agencije, lahko pripravilo projekt, s katerim bi kandidirali na evropskih razpisih.

D) VIZIJA/MOŽNOSTI ZA NAPREJ

Kljub uspešno opravljenemu programu imajo udeleženci še vedno slabo zaposlitveno vizijo, kar pa ni presenetljivo, saj jim program še vedno ni odpravil glavnih ovir, ki jih imajo pri zaposlovanju (bolezen, odvisnost, predsodki delodajalcev ...). Samo eden od udeležencev je dobil redno zaposlitev kot poklicno rehabilitacijo v domu upokoencev, kjer je najprej delal prostovoljno. *»Z zavodom sem se zmenil, da bom delal po 100 ur v domu upokoencev« (1-D/29)*. Drugi ne vidijo veliko možnosti zaposlitve. *»Na zavodu mi je povedala, da si ne morem dubit dela za stalno taki ku sm« (10-F/25)*. *»Bi sprejel pa karkoli, tudi v Italijo bi šel, ma kaj, ko ni nič« (11-DO/20)*. *»Tako kot je danes, samo da dobim kakšno stvar, ker mi je prav vseeno tudi, če grem v Ameriko, samo tako kot je danes, te groza prime. Delovnih izkušenj imam več kot dovolj« (7-GT/19)*. *»Bi šel povsod, če bi dobil, tudi v Italijo. Samo kaj, ko je povsod kriza« (9-FOP/18)*. *»Čeprav bi zelo rad delal, ker mi je že dolgčas in ne vem, kaj bi sam s sabo. Samo, če bi lahko delal tak kot sm« (8-FO/5)*.

Dvema je pa prvi cilj detoksikacija, potem bi bilo, vsaj za enega od njiju, enostavno dobiti službo. *»Najprej detoksikacija.« »Meni ni potrebno iskati službo, ker mi jo je že tata zrihtal, pogoj je samo, da se moram najprej spucat« (8-FO/27)*.

Dva intervjuvanca sta zadovoljna s prihodki, ki jih prejemata, in ne bi želela delati. *»Mene sicer prav nobeno delo ne zanima. Sem zadovoljen z minimalno pokojnino.*

Raje nimam obveznosti in sem svoboden« (6-GI/3). »Ponuja se mi delo v Italiji za 3000 €/mesec, si pa cele dneve v Italiji in ne vem, če bi zmožel tempo. (2-Z/11). Dokler imaš redne prihodke, tudi če so nižji, da nisi lačen, v glavnem ne potrebuješ dodatnega dela« (2-Z/34).

Veliko prednost programa pa vidim v tem, da jih kar sedem izkazuje okrepljeno moč s tem, da prevzemajo odgovornost in iščejo možnosti tudi v samoaktivaciji, prostovoljnem delu, delu v tujini in priložnostnem delu. *»Če bom sam kaj poiskal, če ne, ne vidim nič« (9-FOP/17). »Se bom mogu kar sam bolj angažirat in več delat na njivi, če ne, ne bo nič« (12-A/16). »Želim izdati svojo drugo pesniško zbirko, rad bi imel svoj bend« (1-D/38). »Bi sam začel nekaj delat. Nekaj izvirnega, kar še ni. Pa postavljanje inštalacij od vodovoda, do centralne in hidravlike« (7-GT/20). »Jaz zase si bom najdu delo, priložnostno« (10-F/24). »Tu ni dela. Razmišljam o tem, da bi iskala delo v Italiji. Mogoče bomo šli pa tudi v Nemčijo« (3-T/25). »Razmišljam o prostovoljnem delu, da bi dobil dodatek na aktivnost« (5-BFOP/5).*

En udeleženec je imel idejo socialnega podjetja. *»Če bi imel finančne možnosti, bi odprl socialno podjetje in bi zaposlil take, kot sem jaz, in bi prodajali rabljene stvari. Takšne trgovine v Novi Gorici še ni. In bi jo potrebovali, vedno bolj« (5-BFOP/33).* Idejo bi bilo smiselno podpreti v okviru kakšne nevladne organizacije in javnih razpisov. Saj so zamisli, ki pridejo od uporabnikov, v praksi običajno najbolj uspešne.

E) Z VIDIKA SEDANJIH IZKUŠENJ NA ZAPOSLOVNI TRGU SO UDELEŽENCI OCENILI KORISTI SVOJE UDELEŽBE V PROGRAMU

Pri proučevanem programu poudarjamo, da ne bi smel biti cilj programa v zaposlitvi, vendar v krepitvi moči udeležencev programa. Na to opozarja v evalvaciji IRSSV tudi predstavnica ZRSZ, ki pravi, da gre pri programih socialne aktivacije za nekaj več, kot »pridobiti in imeti zaposlitev«. Prek teh programov udeleženci lahko osmislijo svoje življenje in program Spodbujanje neaktivnih je bil eden takšnih (Lebar in drugi 2014).

In ravno te prednosti programa zaznavajo tudi intervjuvani udeleženci v Goriški regiji. Polovica jih navaja, da se jim je okrepila notranjo moč, in sicer najbolj z vidika spoznavanja svojih sposobnosti, pridobivanja pozitivne identitete, tudi z vidika sodelovanja v skupini in odločanja o samem sebi. *»Program je bila zame neka potrditev« (1-D/44). »Spoznala sem moje interese, kaj bi lahko počela« (3-T/26). »Ja, mi je osebno zelo koristil, sem napredoval« (5-BFOP/34). »Sem začel delati, tisto, kar mi je bilo všeč, fotografirati ...« (11-DO/22). »Vsekakor mi je program dal eno upanje in moč, da se morem tudi sam malo znajt v življenju, da ne samo čakam od države« (12-A/17). Eden navaja izboljšano psihofizično stanje: *»Prej sem bil ful bolj zamorjen in sem se bolj odpru, tako bolj mi je pomagalo« (9-FOP/20).* Kar bi ravno tako lahko šteli k okrepljeni notranji moči. Eden je izpostavil pomen narativizma v skupini: *»Pa izkušnje drugih sem dobil« (7-GT/22).**

Kar 10 intervjuvancev vidi prednosti programa v pridobljenem znanju. Največ jim je pomenilo računalništvo, nato samoiniciativnost in podjetnost, enemu tudi sporazumevanje v tujem jeziku. Trije pa poudarjajo pridobljena znanja na splošno. *»Nekaj več znam, odkar sem v programu« (4-Z/23). »Mi je koristil. Nova izkušnja. Nekaj sem pobral od tega« (8-FO/29). »Tam sem slišal dosti stvari, ki so mi bile prej neznane« (7-GT/21). »Ja, pa računalništvo sem pri vas pridobil« (10-F/29). »Pa to, da smo imeli vsek sort predavanja in da smo se naučili iskat informacije, ki te zanimajo preko interneta« (12-A/18). »Meni je pomagalo ful glede računalništva« (9-FOP/19). »Spoznal sem, kako se moreš predstaviti delodajalcu, da ne smeš biti pasiven niti preveč agresiven« (11-DO/24). »Dobro se je bilo naučiti pisanja prošenj in to, da imam sedaj doma dodelan življenjepis in osebno mapo« (1-D/43).*

Kar tretjina intervjuvancev izpostavlja kot korist programa to, da so imeli dnevne obveznosti in odgovornost, da so redno prihajali na predavanja, kar jim je popestrilo vsakdan. *»Najbolj pa ta rutina, da sem imel obveznosti, da nisem samo spal doma« (1-D/42). »To, da je bila rutina, da točno prihajaš« (2-Z/36). »Pomagalo mi je tudi redno obiskovanje programa« (4-Z/24). »Kšn bot mi je bilo težko ustat, kšn krat, ko je bla zima je blo treba prej it iz hiše. Ma mi je blo fajn, da sem se prisilu in šou« (10-F/28).*

Dvema udeležencema je precej pomenil tudi dodatek na aktivnost. Eden je dobil prostovoljno delo zaradi vključitve v program in je hvaležen za dodatno finančno

spodbudo: »Prostovoljno delo z dodatkom 70 €/mesec mi veliko pomeni« (1-D/45). Drugi pa vidi edino prednost udeležbe v programu v tem, da je ves čas prejemal dodatek na aktivnost: »Koristil mi je za dodatnih 60 €, ki sem jih mesečno dobil« (6-GI/18).

F) PREDLOGI DRŽAVNIH UKREPOV/STORITEV ZA IZBOLJŠANJE ZAPOS LJIVOSTI ZAČASNO NEZAPOS LJIVIH

V evalvaciji programa predlaga raziskovalka s Fakultete za socialno delo prilagojen program PUM za ciljno skupino dolgotrajno brezposelnih, saj združuje tako individualno delo kot skupinsko obravnavo, hkrati pa usmerja udeležence ali v zaposlitev ali pa v izobraževanje (Lebar in drugi 2014). Ta predlog zelo podpiram tudi jaz. Obenem pa bi bilo smiselno, da bi bil program trajen, ne enoleten, kakor je PUM, kamor bi se lahko začasno nezaposljivi prostovoljno vključili in izključili. Smiselno bi bilo tudi, da bi vseboval več produkcijskega dela, da bi se lahko delavcem izplačevalo denarne nagrade (kakor v Varstveno-delovnih centrih), obenem pa bi pridobivali delovne navade in nova znanja.

Kar 2/3 intervjuvancev predlaga kot ukrep zmanjšanja začasno nezaposljivih uvedbo podjetij s prilagojenimi zahtevami za težje zaposljive delavce, t. i. socialnih podjetij, kjer bi bila možnost postopnega uvajanja na delovno mesto (npr. vsak teden eno uro več) in kjer bi zaposlovali tudi odvisnike in take z manj priložnostmi. Izpostavili so, da jim ni toliko pomembno plačilo, kakor to, da so nekam vključeni in da naredijo nekaj koristnega. »Da bi delali kakšna preprosta dela ... vsaj nekaj, da se čez dan zamotim in da imam svojo obveznost. Da nekaj koristnega naredim, saj ni važno, za koliko denarja« (2-Z/39). »Se mi zdi pomembno, da bi dobil eno lažje delo, samo zato, da bi bil nekam vključen, tudi če ne bi bilo tako dobro plačano« (5-BFOP/36). »Edino, če bi mi dali zaposlitev, da lahko grem delat v takem stanju, kot sem. Jaz sem zdaj že prav obupan, dolgčas mi je in rad bi delal, ampak nimam kje delat. Sem bolj sam. Na Šent ne hodim več, da ne bi bilo še slabše, ker so tam sami tisti, ki se drogirajo, in nočem it več na to. Jaz sem negativen že zelo dolgo. Samo visoko dozo tablet imam. Ja, rad bi delal« (8-FO/30). »Da bi ti dali možnost, da se izkažeš v nekem podjetju. Raje bi šel delat tudi za nizko plačo, samo da bi bil nekam vključen. Da začnejo možgani spet delat« (11-DO/25). »Danes je za tujce težko dobiti delo. Ni enostavnih del« (3-

T/28). »Meni bi bilo dobro, če bi nekje delal. Za minimalca, vsaj« (12-A/19). »Da zaslužiš vsaj malo in da si v družbi« (9-FOP/22).

En udeleženec je pohvalil nov zakon o prostovoljnem delu, ki omogoča prejemanje dodatka na aktivnost. Eden predlaga, da bi morala imeti država večji pregled nad težje zaposljivimi ter njihovimi ovirami in načrtno iskati primerna dela zanje. *»Država bi morala imeti seznam o brezposelnih, kjer bi vse pisalo na primer ta človek slabo hodi, ta toliko časa ni delal in bi potem poslali 20-30 ljudem, primernim za to delovno mesto« (5-BFOP/35).*

Nekateri pa dajejo poudarek na izobraževanju in predlagajo mentorja na delovnem mestu, predstavitve delodajalcev in podjetij, še več izobraževanj, kakor je bilo to usposabljanje, ter kombinacijo učenja in dela, da lahko tudi napreduješ. *»Zame bi bilo pomembno, da bi imel mentorja na delovnem mestu, da ne bi bil takoj prepuščen samemu sebi« (1-D/46). »Še več skupinskega dela, kakor je bilo to, ki smo imeli v tem programju« (2-Z/37) »... več delodajalcev, ki bi predstavili, kakšen kader potrebujejo. Da bi pridobili čim več informacij o nekem delu« (2-Z/38). »Take delavnice, kakor smo jih imeli v program, in tudi bolj konkretno – to znanje bi bilo tudi v redu« (9-FOP/21). »Pa kakšne delavnice, kjer bi se še kaj naučili. To bi nam morali večkrat omogočiti« (12-A/20). »Še boljše pa bi bilo, da bi bila kombinacija malo dela, malo učenja, da napreduješ« (5-BFOP/37).*

Iz odgovorov udeležencev je razvidno, da si želijo delati in izobraževati tudi zaradi vključenosti. Taki programi, kakor je bil proučevani program, ki krepijo moč udeležencev tako, da preko izobraževanja spoznavajo svoje interese in želje, menim, da bi bili zelo potrebni pred vstopom v kakršno koli delo. Ne le zato, da bi te osebe »aktivirali«, temveč zato, da se jim da priložnost, da se preko različnih izobraževalnih tem sami sebe bolje spoznajo ter ugotovijo, na katerem področju si želijo delati. Odločitev o tem, kaj bi želeli delati, more priti z njihove strani, v nasprotnem primeru je velika verjetnost, da bi se pri delu čutili izkoriščene.

4.4 TRENUTNA RAZPOLOŽLJIVOST DELA ZA OSEBE Z DOLGOTRAJNO IZKUŠNJO BREZPOSELNOSTI V GORIŠKI REGIJI

A) RAZPOLOŽLJIVOST DELOVNIH MEST ZA I. IN II. STOPNJO IZOBRAZBE

Osebe, ki so obiskovale program Spodbujanja neaktivnih za ponovni vstop na trg dela, imajo večinoma 1. in 2. raven izobrazbe, poleg tega pa vrsto fizičnih in psihičnih omejitev. V OS Nova Gorica je število brezposelnih z omenjeno ravniyo izobrazbe najvišje. Predstavlja kar 30 % celotne brezposelnosti. Temu je vzrok stečaj večjih industrijskih podjetij, ki so zaposlovala delavce z nižjo izobrazbo (Primorje, Lipa Ajdovščina, ...), ter v posodabljanju industrijskih obratov, kjer so delovno silo zamenjali sodobni stroji.

Tabela 3.1: Število registrirano brezposelnih oseb po ravneh izobrazbe, jan. 2016

URAD ZA DELO	RAVEN IZOBRAZBE				SKUPAJ
	1+2 OŠ ali manj	3+4 nižje, srednje poklicno izobr.	5 srednje tehniško, strokovno, splošno izobr.	6+7+8 visokošolsko izobr. prve, druge, tretje stopnje	
OS N. Gorica	1.509	1.257	1.285	983	5.034
UD Ajdovščina	311	320	299	224	1.154
UD Idrija	135	115	141	98	489
UD Nova Gorica	869	597	644	529	2.639
UD Tolmin	194	225	201	132	752

Vir: Zavod RS za zaposlovanje, februar 2016.

Predvideno je še večje odpuščanje nižje kvalificiranih delavcev. »Na podlagi evropskih podatkov Frey & Osborne (2013) se ocenjuje, da je približno 54 % delovnih mest v Evropi lahko ogroženih, saj jih bo zamenjala avtomatizacija - rangirano od nizkih 47 % na Švedskem, do rekordnih 62 % v Romuniji, v Sloveniji pa 53,19 %« (Bowles 2014, 24. julij). Hiter tempo tehnološkega razvoja in njegov prodor v vse industrijske sektorje izkazuje potrebo po stalnem usposabljanju delavcev. S čimer se začasno nezaposljivi z omejeno možnostjo do usposabljanja še dodatno oddaljujejo od dela.

Po sledečih podatkih je težko pričakovati, da bi se začasno nezaposljive osebe, ki končajo polletni aktivacijski program, lahko takoj zaposlile.

B) SOCIALNA PODJETJA

Za začasno nezaposljive bi prišla v poštev socialna podjetja, saj naj bi bila ta ustanovljena ravno za ranljive ciljne skupine z namenom inkluzije, ponovne aktivacije ter pridobivanja delovnih izkušenj in delovnih navad. Kakor je tudi opredeljeno, naj bi bila socialna podjetja, z velikim čutom odgovornosti za družbo in ljudi, namenjena »ustvarjanju novih delovnih mest za ranljive skupine oseb ter opravlja družbeno koristne dejavnosti. ... Socialno podjetništvo je povezovalno, saj spodbuja sodelovanje ljudi in prostovoljsko delo, ter na ta način krepi solidarnost v družbi« (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2014, 20. november).

Na dan 31. 3. 2016 sta bili v Goriški regiji registrirani le 2 socialni podjetji²⁹, ki pa ne zaposlujeta težje zaposljivih oseb, ker ne prejemata nobenih finančnih spodbud. Zaposlujeta le prostovoljce ter osebe preko javnih del, kar pa vsekakor ne predstavlja iste ciljne skupine, saj je javni delavec lahko vsak (po pogojih APZ 2015), ki je več kakor eno leto prijavljen na zavodu za zaposlovanje. To pa je lahko tudi visoko produktiven, izobražen brezposelni s precej delovnimi izkušnjami.

C) PROSTOVOLJNO DELO

S 1. 9. 2014 se je začel uporabljati Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialno varstvenih prejemkih (Uradni list RS, št. 99/13), ki v 8. alineji 26. člena dodaja kot delovno aktivne osebe tudi osebe, ki imajo sklenjen pisni dogovor o prostovoljskem delu po zakonu, ki ureja prostovoljstvo. Za omenjene osebe se, ne glede na dejansko opravljeno število ur, mesečno šteje, da so delovno aktivne v obsegu 60 do 128 ur mesečno in jim na podlagi zakona pripada nižji dodatek na aktivnost oziroma povečanje meje preživetja (cenzusa) iz ponderja 1 na 1,28 oziroma

²⁹ Socialni podjetji v Goriški regiji na dan 31. 3. 2016: Zavod Gostinstvo in turizem na Planoti, Lokve ter Zavod za pomoč SABS - so.p., Nova Gorica

za trenutno 75,37 EUR, če se šteje kot prva odrasla oseba v družini, ter iz ponderja 0,5 na 0,64 oziroma za 37,69 EUR, če se šteje kot druga odrasla oseba v družini.³⁰

Ravno tako pripada dodatek na aktivnost osebam, ki imajo sklenjeno pogodbo o opravljanju volonterskega pripravništva, osebam, ki so vključene v zaposlitveno rehabilitacijo, osebam, vključenim v programe psihosocialne rehabilitacije, katerih cilj je zaposlitev, ter družinski pomočnik po zakonu, ki ureja socialno varstvo (Zakon o socialno varstvenih prejemkih 2013, 26. člen).

Obenem pa Zakon o prostovoljstvu pravi, da prostovoljska organizacija zagotavlja mentorstvo, če je potrebno zaradi narave prostovoljskega dela ali če prostovoljec izrazi potrebo po mentorstvu in skrbi za usposabljanje mentorjev prostovoljnega dela (Zakon o prostovoljstvu 2015, 33. člen).

Menim, da je dodatek na aktivnost za prostovoljno delo uveden s spremembo Zakona o socialno varstvenih prejemkih, precejšnja pridobitev pri aktivaciji začasno nezaposljivih, saj si jih veliko želi delati in biti socialno vključeni, denarni dodatek pa jim bo v spodbudo pri vztrajnosti na delu. Obenem pa predstavlja mentor prostovoljcem dodatne prednosti pri postopnem uvajanju na delovno mesto in pri pridobivanju delovnih izkušenj.

Vsekakor pa prostovoljno delo, žal, ni rešitev za vse. Ta možnost je dana samo najboljšim med začasno nezaposljivimi. Ko smo udeležencem programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela pomagali pri vzpostavljanju stikov za prostovoljno delo, smo naleteli tudi na takšne odgovore delodajalcev: »Sedaj, ko je uvedeno plačilo dodatka prostovoljcem, si lahko tudi mi privoščimo večje selekcije in ne sprejemamo ravno vsakogar. Temveč le najboljše« (N. K., vodja kadrovske službe v domu upokoencev). Mihi, udeležencu programa, so se tudi takoj ob pričetku prostovoljnega dela zaprla vrata dobrodne organizacije, saj ga je pri tem odvrnilo opravljanje dveh uslužbenk: »A ni to tisti narkoman.... in njegov tata je bil tudi narkoman. Pa kaj je sploh prišel sem delat ...« (T. Z., zaposlena v dobrodnelni organizaciji). Tej osebi so bila zaprta tudi vrata doma upokoencev, ker so se bali, da bi zaradi svoje zgodovine lahko kradel imetje ostarelih in bolnih.

³⁰ Pri dejanskih aktualnih zneskih je upoštevana usklajena višina (od 1. 8. 2014 do 31. 12. 2015 osnovni znesek minimalnega dohodka znaša 269,20 evrov).

D) PLAČANO PRILOŽNOSTNO DELO

Začasno nezaposljivi bi si lahko iskali plačano priložnostno delo preko podjetne pogodbe, ki pa je od delodajalca precej neugodna, saj mora za neto znesek 122,21 €, ki bi ga prejel delavec, plačati še dodatnih 144,55 € davkov in prispevkov. Nekoliko ugodnejše je plačilo preko avtorske pogodbe, saj plača delodajalec za isti neto znesek le 96,55€ davkov in prispevkov, vendar je avtorska pogodba omejena le na izključno avtorska dela s področja književnosti, znanosti in umetnosti³¹. Delo preko občasnega dela je tudi malo ugodnejše, saj ne vključuje prispevka za Pokojninsko in invalidsko zavarovanje, možno je pa le za invalidsko upokojene osebe.

Tabela 3.2: Prikaz izračuna prispevkov in davkov za bruto znesek 200 € v primeru avtorske pogodbe, podjetne pogodbe ali občasnega dela

Avtorska pogodba		Podjetna pogodba		Občasno delo	
NO 10 %	20	NO 10 %	20	NO 10 %	20
Prispevki PIZ 15,5 %	31	Prispevki PIZ 15,5 %	31		
Prispevki ZZ 6,36 %	12,72	Prispevki ZZ 6,36 %	12,72	Prispevki ZZ 6,36 %	12,72
Dohodnina	34,07	Dohodnina	34,07	Dohodnina	41,82
Neto dohodek	122,21	Neto dohodek	122,21	Neto dohodek	145,46
Prispevki ZZ 0,53 %	1,06	Prispevki ZZ 0,53 %	1,06	Prispevki ZZ 0,53 %	1,06
		Posebni davek 25 %	50	Posebna dajatev 25 %	50
Strošek delodajalca	218,76	Strošek delodajalca	268,76	Strošek delodajalca	268,76

Vir: Data 2016, 10. februar.

Začasno nezaposljivim bi delo preko podjetne oz. avtorske pogodbe omogočalo pridobitev stika s trgom dela, pridobivanje delovnih navad, delovnih izkušenj ter

³¹ Pod avtorska dela uvrščamo: govorna dela kot npr.: govori, pridige, predavanja; pisana dela kot npr.: leposlovna dela, članki, priročniki, študije ter računalniški programi; glasbena dela z besedilom ali brez njega; gledališka, gledališko-glasbena in lutkovna dela; koreografska in pantomimska dela, fotografska dela in dela, narejena po postopku, podobnem fotografiranju, avdiovizualna dela; likovna dela kot npr.: slike, grafike in kipi; arhitekturna dela kot npr.: skice, načrti ter izvedeni objekti s področja arhitekture, urbanizma in krajinske arhitekture; dela uporabne umetnosti in industrijskega oblikovanja; kartografska dela, predstavitve znanstvene, izobraževalne ali tehnične narave (tehnične risbe, načrti, skice, tabele, izvedenska mnenja, plastične predstavitve in druga dela, enake narave) (Mercina 2011, 20. februar).

socialno vključenost. Delo pa lahko preko podjemne ali avtorske pogodbe vodi tudi v redno zaposlitev³², saj lahko tako delodajalec spozna in preizkusi delavca na delovnem mestu, kasneje pa se lahko z ukrepi aktivne politike zaposlovanja spodbudi prehod iz pogodbenega dela v redno delovno razmerje. Glede na Zakon o socialno varstvenih prejemkih delodajalec, ki vsaj za dve leti zaposli osebo, ki je v zadnjih 16 mesecih prejela denarno socialno pomoč najmanj 12 mesecev, lahko pridobi subvencijo za njeno zaposlitev. Ta se izplača v dveh delih, in sicer iz sredstev aktivne politike zaposlovanja ter iz sredstev za socialno varstvene prejemke (Zakon o socialno varstvenih prejemkih 2010, 41. člen).

Brezposelni lahko iščejo priložnostni zaslužek tudi z zbiranjem surovine, kar je danes vse pogostejši pojav. Zneski, ki jih podjetja ponujajo za odkup surovin, so na prvi pogled nizki, vendar je kljub temu z večkratnim obiskom zbirališča mogoče plačati marsikatero položnico. Do vrednosti 88 evrov se pri izplačilu ne plača davka, zato marsikdo pripelje raje večkrat po nekaj kilogramov surovin. Izplačila se vse leto seštevajo, zato so imeli nekateri težave, ker jim je država, na podlagi zasluženega s prodajo surovin, ukinila socialne transferje (Grosman 2013, 1. oktober).

Delo je za prejemnike denarne socialne pomoči nekoliko omejeno, saj se jim ob večkratnih zneskih in višjih izplačilih ustrezno zniža denarna socialna pomoč. Priložnostni dohodki, ki bi jih zaslužili npr. s prodajo odpadnih surovin, se upoštevajo v višini razlike med povprečno mesečno višino priložnostnega dohodka in 0,28 osnovnega zneska minimalnega dohodka, ki jih je upravičenec prejel za opravljeno delo največ dvakrat. Pri delu preko pogodbe se računa razlika med povprečno mesečno višino dohodka in 0,38 osnovnega zneska minimalnega dohodka, ki se lahko opravlja le v omejenem obsegu ur na letni ravni (Zakon o socialno varstvenih prejemkih 2010, 22. člen).

³² »Kako pomemben je stik brezposelnih s trgom dela, lahko ponazorimo s programi aktivne politike zaposlovanja, kjer je v zadnjem letu kar 49 % od več kot 6.000 vključenih v usposabljanje na delovnem mestu našlo zaposlitev, večina pri istem delodajalcu, kot so se usposabljali.« (Ministrstvo za delo, družino in enake možnosti 2014)

5 RAZPRAVA

Z empirično raziskavo je bila potrjena osnovna teza naloge, to je, da so izobraževanja, s pomočjo katerih krepimo moči udeležencev, zelo potrebna za začasno nezaposljive in tudi za celotno družbo. Posledice nemotiviranosti za izobraževanje so v sodobni informacijski dobi velike, saj se začasno nezaposljive s slabo pismenostjo vse bolj odrinja na rob družbe, poleg tega pa se slaba izobraževalna kultura prenaša od staršev na njihove otroke. Nezanje in nezmožnost biti družbeno koristen ustvarja pri ljudeh nemoč. Človek, ki ne more več konstruktivno sodelovati na delu in v obstoječem socialnem okolju, lahko postane destruktiven do sebe in do svoje okolice. Zato učinkovito izobraževanje vsekakor olajšuje probleme na več področjih družbenega življenja, kot se je tudi pokazalo v raziskavi.

Ker imajo začasno nezaposljivi običajno veliko negativnih izkušenj z izobraževanjem, in imajo zelo negativno samopodobo, je področje izobraževanja pri njih še posebej občutljiva tema. Pri delu z njimi je neprecenljivega pomena, da uporabljamo metodo krepitve moči. Tako jim lahko spremenimo predstavo o lastnem neznanju, nemoči, nesposobnosti. S pomočjo krepitve moči dosežemo trajnostne rezultate, saj si udeleženci okrepijo notranje vodstvo in so uspešnejši v samostojnem življenju.

Izobraževanje, ki temelji na krepitvi moči, je sestavljeno iz treh pomembnih ravni, ki so medsebojno prepletene. Pridobivanje ključnih kompetenc oz. opismenjevanje je ena izmed temeljnih, saj preko tega pridobivajo udeleženci izobraževanja možnosti za aktivnejše sodelovanje v družbi ter samostojno odločanje. Brez računalniške pismenosti je danes težko dobiti službo tudi v proizvodnji, ker že večino dela poteka za računalniško-vodenimi stroji. Ravno tako pomembna je sama izobraževalna metoda, ki mora biti usmerjena v enakopravni, sodelovalni odnos z udeležencem, v katerem se išče znanje, vire in sposobnosti ter spodbuja potenciale in talente. Obenem pa igra pomembno vlogo pri krepitvi moči tudi skupina, v kateri se dogaja izobraževanje, saj se udeleženci lahko veliko naučijo iz pripovedi drugih ter imajo možnost pripovedi svojih zgodb, na katere lahko v skupini pogledajo z drugega zornega kota, na konstruktivnejši način.

V Sloveniji imamo kar nekaj dobrih programov opismenjevanja, ki hkrati z enakopravnim odnosom med mentorjem in udeležencem izobraževanja delujejo na

konceptu perspektive moči. To je sklop 7 izobraževalnih programov Usposabljanja za življenjsko uspešnost ter program Projektno učenje za mlajše odrasle, ki jih je, glede na slabe rezultate pismenosti v obdobju od 2001 do 2007, razvil Andragoški center Slovenije. Programi bi bili zelo primerni za začasno nezaposljive, vendar do njih nimajo pravice, saj sodijo pod programe Aktivne politike zaposlovanja, torej so do njih upravičeni samo aktivni iskalci zaposlitve. Ko je oseba enkrat opredeljena kot začasno nezaposljiva ter s tem izključena z Zavoda za zaposlovanje in predana Centru za socialno delo, nima več možnosti do brezplačnih programov Aktivne politike zaposlovanja. S tem izgubi pravice do brezplačnih izobraževanj, izobraževanj po tržni ceni si pa praktično ne more privoščiti. Zato so začasno nezaposljivi, žal, velikokrat prepuščeni sami sebi in se zaradi pomanjkanja znanja, ki ga je v sodobni družbi potrebno sproti obnavljati in nadgrajevati, vedno bolj pomikajo na družbeni rob.

Tudi raziskava, ki sem jo izvedla v Goriški regiji, je potrdila, da začasno nezaposljivi skoraj nimajo možnosti za vključitev v izobraževalne programe in tudi ne na trg dela. Brezposelnih, ki imajo končano osnovno šolo ali manj, je bilo v januarju registriranih 1.509³³, to je kar 29,9 % izmed vseh brezposelnih v OS Nova Gorica. Obenem pa velja, kot pravijo intervjuvanci, ko si enkrat etiketiran kot prestopnik družbenih norm (odvisnik, zapornik, oseba s težavami v duševnem zdravju ...), so ti praktično zaprta vsa vrata delovnih organizacij. Zaradi presežka povpraševanja po delu bodo delodajalci dali prednost osebam, ki ne zbujejo dvomov o svoji delovni uspešnosti. Tudi preizkusna ali sezonska zaposlitev preko podjemne pogodbe je za delodajalce precej neugodna, saj bi morali plačati še približno 120 % davkov in prispevkov³⁴. Tudi začasno nezaposljivim se to ne bi izplačalo, saj jim ob večkratnih zneskih znižajo denarno socialno podporo. Tudi delo v socialnih podjetjih jim ni omogočeno, saj tukajšnja socialna podjetja ne zaposlujejo težje zaposljivih, ker ne dobijo nobene finančne spodbude, s katero bi si lahko krili stroške nekonkurenčne zaposlitve. Težje zaposljivim ostane kot možnost le zaposlitev preko prostovoljnega dela, s čimer se jim denarna socialna pomoč zveča za ponder 0,28. Kar večini, vključeni v prostovoljstvo, zelo dosti pomeni finančno in tudi z vidika družbene vključenosti. Zaradi dodatka na aktivnost je tudi tukaj vedno večja selekcija in sprejmejo za

³³ Glej tabelo 3.1 na strani 101.

³⁴ Glej tabelo 3.2 na strani 104.

prostovoljce le najprimernejše. Vsi drugi pa so, čeprav bi si želeli delati in biti družbeno aktivni, žal, prepuščeni sami sebi in vedno bolj izključeni.

V obdobju 2013/14 se je v Sloveniji začel pilotno izvajati program Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela. To je bil tudi edini program, ki se je v raziskovanem obdobju izvajal za to ciljno skupino. Splošna ocena evalvacije programa, ki jo je naredil Inštitut RS za socialno varstvo, je bila zelo pozitivna. Udeleženci so bili s programom zadovoljni, dobili so nova znanja, poznanstva, samozavest. Negativni vidik programa so izpostavili le v tem, da ni bilo predvidenih možnosti izhoda iz programa. Namreč, po končanem programu se udeleženci praktično niso imeli kje zaposliti, ravno tako pa niso imeli veliko dodatnih možnosti za izobraževanje.

Do podobnih rezultatov sem prišla s kvalitativno raziskavo v Goriški regiji. Izvedla sem strukturirane intervjuje z dvanajstimi udeleženci, ki so uspešno zaključili vse 4 module omenjenega programa. V povprečju so bili vsi več kot 15 let brezposelni zaradi težav z odvisnostjo, prestajanjem zaporne kazni, težav v duševnem zdravju, neznanja slovenskega jezika in posledično evidentirani kot začasno nezaposljivi; dobra polovica jih še ni imela ustrezne zaposlitve. Program je bil že od začetka usmerjen na krepitev moči udeležencev. Poudarek je bil na iskanju njihovih hobijev, spodbujanju interesov, talentov in potencialov udeležencev programa. Udeleženci so v programu pridobivali ključne kompetence, imeli možnost, da so se izrazili na različnih področjih, tako v pisanju člankov za interni časopis, s skupinsko razstavo, s prostovoljnimi deli, predstavami seminarских nalog o svojih hobijih in podobno. Kar nekaj udeležencev je med potekom programa realiziralo osebne cilje: štiri so se vključili v nadaljnja izobraževanja (brezplačna Osnovna šola za odrasle, brezplačni Tečaj slovenščine za tujce ter plačljiv poklicni program Trgovca), trije udeleženci so izdali svojo prvo knjigo, vsi udeleženci pa so se prvič predstavili na javni razstavi s svojimi izdelki, narejenimi na programu. V intervjujih so ocenili program kot zelo primeren, saj, kot pravijo, jim je dal precej novih znanj s področja splošnega opismenjevanja ter vlil notranjo moč, pri čimer bi lahko sklepali, da se jim je povečalo notranje vodstvo, samoaktivacija ter smisel življenja. V programu so se počutili sprejete, nekateri so osmislili svoje življenje na podlagi iskanja svojih virov in potencialov, nekaterim se je pa celo izboljšalo psihično stanje zaradi aktivnosti. Obenem so udeleženci pozitivno ocenili obveznost, ki so jo dobili z vključitvijo v

program. To, da so morali redno prihajati na predavanja, jim je spremenilo notranje vzorce.

Čeprav po uspešno opravljenem programu praktično niso imeli bistveno večjih možnosti zaposlitve, so se udeleženci po programu dobro aktivirali s prostovoljnim delom, lastnim delom na kmetiji, šolanjem in hobiji. S čimer, menim, da so cilji programa doseženi.

Bi bilo pa pri nadaljnjih izvedbah programa smiselno predvideti možnosti izhodov po programu, da niso udeleženci ponovno prepuščeni samim sebi, saj se lahko že po nekaj letih ponovne izključenosti vsi učinki programa izničijo. Intervjuvanci predlagajo razvoj socialnih podjetij, ki bi zaposlovala osebe z manj priložnostmi. Taka podjetja, kjer bi imeli možnost delati tudi odvisniki, osebe s težavami v duševnem zdravju, osebe v postpenalni obravnavi, izrazito dolgotrajno brezposelni ipd., taki, katerim so vrata v drugih organizacijah žal zaprta. Polovica intervjuvancev bi si želela imeti po programu mentorja, ki bi jih uvajal na delovno mesto ali pa usmerjal k zastavljenim ciljem. Obenem so udeleženci izpostavili, da bi želeli postopno uvajanje na delovno mesto. Najprej dve uri dnevno, nato tri, štiri itd., saj jih je strah, da po več kot desetletnem premoru ne bi zdržali delovnega ritma, ki se od njih pričakuje.

Zaradi strahu, ki ga imajo začasno nezaposljivi pred novimi delovnimi porazi ter pred ničkolikokrat odklonjeno prošnjo za delo, so se sprijaznili s svojim statusom. S tem se velikokrat predpostavlja, da si prejemniki denarne socialne pomoči ne želijo delati. Vendar se je izkazalo iz zgodb udeležencev, da ni ravno tako. Tudi dva, ki sta v intervjuju izrecno izpostavila, da si ne želita dobiti zaposlitve, delata kot prostovoljca. Vključila sta se v program prostovoljnega dela in sta zelo vesela te spremembe, ki jim jo prinaša nova delovna izkušnja. Ne želijo biti izkoriščani in ne želijo opravljati mogoče ravno vsakega dela, ampak v večini si želijo delati. V program je bil vključen tudi udeleženec, ki si ni želel delati v lesni industriji, za kar je bil kvalificiran. Seveda ne, saj je bil izrazita umetniška duša z velikim čutom do soljudi. V programu smo iz njegovih zgodb izluščili želje in sposobnosti ter skupaj postavili nove cilje. Sedaj prostovoljno dela v domu upokojencev, izdal je svojo prvo pesniško zbirko, veliko igra na kitaro in tudi nastopa ... Kar je zanj in tudi za starše zelo pomembno, je to, da je aktiven, da ima dnevne obveznosti ter da je nekam vključen. Do vseh teh sprememb

pa lahko pridemo ravno preko izobraževanja, temelječega na krepitvi moči. Kjer skupaj iščemo znanja, sposobnosti in zanimanja ter tam dodajamo nova znanja.

Neustrezno šolanje in funkcionalna nepismenost sta po podatkih OECD najpomembnejša vzroka socialne izključenosti. Zakaj torej imajo le zaposljive osebe pravico do brezplačnih izobraževanj? Mar si začasno nezaposljivi ne zaslužijo socialne vključenosti? Marsikdo bi lahko argumentiral, da si te osebe sploh ne želijo izobraževanja in so slabo motivirane za spremembe. To je le njihova razlaga zgodbe. Če pa se malo bolj poglobimo v zgodbe začasno nezaposljivih, spoznamo, da temu ni ravno tako. Izobraževanje odklanjajo, ker imajo strah pred učenjem in strah pred lastnim neznanjem. Že tako so marginalizirani, ker nimajo dela, dostojnih dohodkov, težko si predstavljajo, da bi jih še dodatno stigmatizirali v skupini, ko bi se razvedelo, da so nepismeni. Večina udeležencev v programu Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela je prvič držala v roki računalniško miško. Prve dni so bile miške mokre od potu, roke so se jim tresle, komaj so našli črke na tipkovnici. Na obrazih se jim je videlo, da bi najraje stekli s predavalnice. Ostajali so le zato, da bi naredili »uslugo« prijaznim mentorjem, ki so jih spodbujali in jim brez težav večkrat ponovili eno in isto. Ko pa se je, v tako sproščenem vzdušju, enkrat prebil led, so popolnoma zaživel in, kot so sami povedali, so se počutili kot »normalni ljudje«. Normalni ljudje, ki imajo tako kot drugi pravico do izobraževanja, pravico do tega, da tudi oni dobijo možnosti, ki jih ponuja svet umetnosti, znanost in tehnologije. Tudi njim takšno znanje veliko pomeni, če ne za delo (ker so po oceni »nezaposljivi«), pa za lastno potrditev, za osmišljanje lastnega življenja. Jaka je bil ob vstopu v program računalniško nepismen. Dve leti po zaključku programa je imel že preko 200 virtualnih prijateljev; na svoji strani Facebook profila je objavil posnetek svoje kantavtorske pesmi in dobil kar nekaj všečkov. Kako se je temu fantu odprlo novo okno v svetu potrditve in socialnih stikov. Izobraževanje je v današnji informacijski dobi ravno tako pomembno kakor hrana in zdravje. Obenem je pa vse to medsebojno povezano – več znanja kot imamo, bolj skrbimo za svoje zdravje, lažje si sami pomagamo pri samozdravljenju z zelišči, gibanjem ipd. Več informacij dobimo, kako si lahko sami pridelamo hrano in skrbimo za samooskrbo.

6 SKLEPI IN PREDLOGI

Pilotna izvedba programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela se je izkazala kot primerna in učinkovita za začasno nezaposljive osebe. Čeprav so bili udeleženci programov na začetku skeptični in so se bali sprememb ter izzivov, ki jim jih je izobraževalni program ponujal, so bili ob koncu zelo veseli, da so bili deležni takšnega izobraževanja. V nadaljnje bi predlagala podoben program, le da bi bil večletni ali pa trajni, ne le polletni, kakor je bil ta. Brezplačnih izobraževalnih programov in programov socialne aktivacije bi morali biti deležni prav vsi, tudi tisti, za katere bi v določenem obdobju težko rekli, ali si sploh želijo zaposlitve, in tudi za tiste, za katere predvidevamo, da so »trajno nezaposljivi«.

Glede na to, da bi moral biti program socialne aktivacije usmerjen na vse, tudi na nezaposljive, menim, da drugi modul ni potrebno izvesti v takem obsegu, kakor se je izvajal. Mnenje, ki ga podajo strokovnjaki o nezaposljivosti, za vključitev v program socialne aktivacije ni pomembno, saj nam že sedaj ni koristilo, če je komisija nekoga označila, kakor da ni primeren za obisk izobraževalnega programa, sam pa si je želel vključitve. Poleg tega se pa mnenje o nezaposljivosti, lahko spremeni že po končanem programu. Smiselna bi bila le krajša oblika 2. modula, ki bi ga lahko izvedli kar na CSD-ju, saj so oni v neposrednem stiku z začasno nezaposljivimi in jih veliko bolje poznajo. Podali bi le eno poročilo oz. krajši opis oseb ter njihovih glavnih problemov, s katerimi se srečujejo, da bi opozorili mentorje programa, kaj morajo upoštevati pri delu z njimi.

Tretji in četrti modul bi združila v en program, kjer bi se, kakor pri Projektne učenju za mlajše odrasle, istočasno prepletalo individualno ter skupinsko delo. To se mi zdi pomembno zaradi vpliva, ki ga ima skupina na krepitev moči udeležencev, saj se v skupini učijo drug od drugega, aktivnost enega lahko spodbudi tudi drugega ipd. Obenem pa je individualni pristop z udeleženci pomemben že od samega začetka, saj tako spoznamo njihove interese, da lažje in učinkoviteje oblikujemo vsebino samega programa.

Oblikovanje izobraževalnega programa bi moralo biti usmerjeno v produkcijsko delo, ki se kreira glede na želje in interese udeležencev. Na primer v intervjuju je eden od udeležencev predlagal socialno podjetje, ki bi popravljalo stare reči in jih nato

prodajalo. Takšna ideja bi se morala v programu podpreti tako, da bi jim omogočili vsa potrebna znanja glede restavriranja oz. obnove starih stvari ter kasneje tudi prodaje – od matematike, izdaje računa, do psihologije prodaje in nenazadnje tudi učenja tujih jezikov.

Pomen izobraževanja, ki temelji na produkcijskem delu, je večplasten. Po eni strani so udeleženci delovno aktivni, kar se je izkazalo iz intervjujev, da se jim zdi zelo pomembno. S prodajajo izdelkov na trgu pa bi lahko prišli tudi do finančnih nagrad. Obenem pa je znanje, pridobljeno preko izkustvenega učenja, trajnejše, sam postopek učenja pa veliko bolj zabaven in osmišljen.

Pomembno je, da je pridobivanje ključnih kompetenc ciljno naravnano in da poklicne usmeritve in želje udeležencev vzamemo resno. Še tako visoko leteča želja se včasih izkaže kot zelo ustrezna. Če na primer nekdo izrazi željo, da bi želel postati zdravnik, organiziramo predavanja o zdravi prehrani, pomenu gibanja, o zeliščarstvu, pri računalništvu pokažemo, kako do zdravstvenih informacij preko spletnega portala med.over.net itd. To osebo dodatno stimuliramo, da s pomočjo literature pridobiva znanja o samozdravljenju in jo kasneje npr. usposobimo za pomočnika pri terenskem delu z brezdomci in narkomani.

Naloga mentorjev programa bi morala biti v prvi vrsti usmerjena na krepitev moči udeležencev preko dodajanja znanja, ki ga potrebujejo glede na svoje poklicne ali življenjske interese. Obenem pa bi jih morali navajati tudi na red in disciplino, saj bi se brez te kasneje težko zaposlili. Tudi mnenja intervjuvancev so pokazala, da jim vzpostavitev usklajenega ritma precej pomeni. Pomembno je, da se udeleženci sami odločijo, ali bodo obiskovali ta program ali ne, da kasneje prevzamejo odgovornost rednega dela in upoštevajo pravila, ki so si jih postavili v skupini. Kot stimulacija pa je prav, da prejemajo dodatek na aktivnost ter tudi denarno nagrado, v kolikor bi v okviru produkcijskega programa kaj prodali.

Program bi moral biti vpet v širšo okolico tako zaradi lažjih nadaljnjih tržnih zaposlitev udeležencev kakor tudi z vidika spreminjanja stereotipov o začasno nezaposljivih.

Upam in si želim, da bo v prihodnje bolj poskrbljeno za začasno nezaposljive - da bodo imeli na voljo več brezplačnih izobraževalnih programov ter več zaposlitvenih možnosti tudi tisti, ki tržne zaposlitve ne zmorejo. Zaključujem z mislijo Abigail Van

Burna (2016), ki pravi, da je najboljši pokazatelj človekovega značaja, kako ravna z ljudmi, ki mu ne morejo koristiti, in kako ravna z ljudmi, ki se ne morejo braniti.

7 LITERATURA

1. Anastasiadis, Maria in Paul Weihs. 2006. Krepitev moči z medijsko produkcijo. *Socialno delo* 45 (3-5): 257–261.
2. Bajec, Anton, ur. 1994. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
3. Beck, Ulrich. 2009. *Družbena tveganja. Na poti v neko drugo moderno*. Ljubljana: Založba Krtina.
4. Bjørkøe Aage, Janes. 2009. *Starting from the Heart*. Copenhagen: Kofoed's School Publications.
5. Boškić, Ružica. 2005. Krepitev moči – kritična presoja koncepta. *Družboslovne razprave* 21 (48): 177–194.
6. Bowles, Jeremy. 2014. *Chart of the Week: 54% of EU jobs at risk of computerisation*. Dostopno prek: <http://bruegel.org/2014/07/chart-of-the-week-54-of-eu-jobs-at-risk-of-computerisation/> (24. julij 2014).
7. Boycott Workfare. Dostopno prek: http://www.boycottworkfare.org/?page_id=31 (10. december 2015)
8. Čačinovič Vogrinčič, Gabi. 2008. *Soustvarjanje v šoli: učenje kot pogovor*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
9. Data. 2016. *Izračun za avtorsko in podjetno pogodbo ter občasno delo*. Dostopno prek: <http://data.si/avtorska-podjemna-obcasno-delo/> (10. februar 2016).
10. De Koning, Jan. 2008. *Handbook for Empowering Strategies in Social Services and Vocational Rehabilitation*. European Commission: Equip(ment). Dostopno prek: <http://www.qualitividade.pt/wp-content/uploads/2013/11/Handbook-for-Empowering-Strategies-in-Social-Services-and-Vocational-Rehabilitation.pdf> (15. oktober 2015).
11. Dragoš, Srečo in Vesna Leskošek. 2003. *Družbena neenakost in socialni kapital*. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.
12. Drogenik, Olga. 2012. Temeljne zmožnosti. V *Temeljne zmožnosti odraslih*, ur. Petra Javrh in Manuel Kuran, 24–38. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.
13. Evropski strukturni in investicijski skladi. 2014. Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020. Dostopno prek:

<http://www.eu-skladi.si/kohezija-do-2013/ostalo/operativni-programi/op-2014-2020-december-konni> (11. december 2014).

14. Flaker, Vito. 1998. *Odpiranje norosti. Vzpon in padec totalnih ustanov*. Ljubljana: Založba*cf.
15. Freire, Paulo. 1996. *Pedagogy of the oppressed*. London: Penguin Books.
16. Fryer, R. H. 1999. *Creating learning cultures: next steps in achieving the learning age*. Dostopno prek <http://www.lifelonglearning.co.uk/nagcell2/> (12 januar 2015)
17. Grosman, Gregor. 2013. *Odkup odpadkov-surovin: do 2000 evrov izplačil dnevno*. Dostopno prek: <http://www.vecer.com/clanek2013093005960900> (1. oktober 2013).
18. Hall, Christopher. 2001. Pripoved (naracija) in socialno delo. Nekaj o teoriji, analizi in praksi. *Socialno delo*, 40 (2-4): 191–206.
19. Haralambos, Michael, Martin Holborn. 1999. *Sociologija: teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.
20. Ignjatović, Miroljub. 2002. Trg delovne sile v Sloveniji v devetdesetih letih 20. stoletja. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, 12-31. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
21. Ileršič, Ana. 2007. *Programi za razvoj pismenosti odraslih*. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.
22. Informacije o izvajanju izobraževanja odraslih v šolskem letu 2015/2016. 2015. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Dostopno prek: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/odrasli/Vpis/Info_izvajanje_izobr_odrasli_2015_2016.pdf (12. december 2015).
23. Jagodnik, Sabina. 2010. Koučing pri delu z brezposelno osebo. V *Supervizija in koučing*, ur. Alenka Kobolt, 231-249. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani in Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
24. Javrh, Petra, Nataša E. Jelenc in Slavica Borka Kucler. 2007. *Zgledi vlečejo*. Dostopno prek: http://tvu.acs.si/zgledi_vlecejo/ (15. december 2015).
25. Javrh, Petra. 2012a. Model izobraževanja ranljivih skupin. V *Temeljne zmožnosti odraslih*, ur. Petra Javrh in Manuel Kuran, 248-264. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.
26. --- 2012b. *Izobraževalni film: Temeljna zmožnost: Učenje učenja*. Dostopno prek: <http://mm.acs.si/pismenost/2012/index.php?nid=200&id=20> (15. december 2015).

27. Jelenc Krašovec, Sabina. 1996. *ABC izobraževanja odraslih*. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.
28. --- 2011. Sodobne andragoške teorije in izhodišča pri delu z ranljivimi ciljnim skupinami. V *Obrazi pismenosti: spoznanja o razvoju pismenosti odraslih*, ur. Petra Javrh, 36–66. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.
29. --- 2012a. Ranljive skupine v teoriji in praksi. V *Temeljne zmožnosti odraslih*, ur. Petra Javrh in Manuel Kuran, 64–77. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.
30. --- 2012b. *Izobraževanje za pismenost v luči kritične teorije izobraževanja odraslih*. *Sodobna Pedagogika* 63 (2): 110–128.
31. Kavar–Vidmar, Andreja. 1993. Brezposelnost. *Socialno delo* 32(5/6): 99–115.
32. ---1994. Brezposelnost in socialne posledice. V *Brezposelnost je lahko izziv: Izobraževalni program*, ur. Sonja Klemenčič in Tanja Vilič Klenovšek, 7–20. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.
33. Kersnik, Vilma. 2011. *Lik mentorja v programu Projektno učenje za mlajše odrasle (PUM)*. V *Modeli mentorstva pri vključevanju ranljivih skupin*, ur. Jana Rapuš Pavel, Bojan Dekleva, Špela Razpotnik, 95–108. Ljubljana: Socialno pedagoške teme.
34. Kopač, Anja. 2005. Aktivacija kot konvergentni in divergentni proces reforme države blaginje. *Teorija in praksa* 42 (4-6): 771–786.
35. Krajnc, Ana. 1982. *Motivacija za izobraževanje*. Ljubljana: Delavska enotnost.
36. --- 2006. *Kdo so bili moji mentorji. Kdo mi je lahko mentor?* *Andragoška spoznanja* 13 (4): 31–39.
37. --- 2008. *Učno krmiljenje (coaching) kot uspešna metoda usposabljanja in izobraževanja posameznika*. *Andragoška spoznanja* 14 (1/2): 26–32.
38. Krek, Janez in Mira Metljak, ur. 2011. *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
39. Kuran, Manuel. 2012. *Temeljne zmožnost v Evropskem referenčnem okviru*. V *Temeljne zmožnosti odraslih*, ur. Petra Javrh in Manuel Kuran, 40–61. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.
40. Lačen, Marijan. 2001. *Odraslost – osebe z motnjo v duševnem razvoju*. Ljubljana: Zveza sožitje.
41. Lamovec, Tanja. 2003. *Vpliv izključenosti z dela na kvaliteto življenja uporabnikov psihiatrije*. *Socialno delo* 42 (4/5): 231–235.

42. Lebar, Lea, Simona Smolej, Martina Trbanc, Nadja Kovač, Vid Žiberna in Barbara Kobal Tomc. 2014. *Evalvacija programa Spodbujanje neaktivnih oseb, ki so dalj časa oddaljene od trga dela, za njihovo vrnitev oziroma ponovni vstop na trg dela s poglobljeno individualno in skupinsko obravnavo*. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.
43. Leskošek, Vesna, ur. 2005. *Mi in oni: nestrpnost na Slovenskem*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
44. Ljudska univerza Ajdovščina. 2014. Poročilo programa *Spodbujanje neaktivnih oseb za uspešen vstop na trg dela*. Ajdovščina: Interno gradivo.
45. Mercina, Jure. *Podjemna ali avtorska pogodba?* Dostopno prek: <http://mladipodjetnik.si/podjetniski-koticek/poslovanje/podjemna-ali-avtorska-pogodba> (20. februar 2011).
46. Mesec, Blaž. 2006. Očarani z močjo. *Socialno delo*, 45 (3-5): 235-247.
47. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Republike Slovenija. 2011. *Javni razpis za podelitev koncesije za opravljanje storitev za trg dela*. Dostopno prek: [http://www.mddsz.gov.si/si/o_ministrstvu/javne_objave/javni_razpisi_in_javna_narocila/?tx_t3javnirazpis_pi1\[show_single\]=950](http://www.mddsz.gov.si/si/o_ministrstvu/javne_objave/javni_razpisi_in_javna_narocila/?tx_t3javnirazpis_pi1[show_single]=950) (9. december 2011).
48. --- 2012. *Javni razpis za spodbujanje enakih možnosti in socialne vključenosti na trgu dela*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/kohezijska_politika/evropski_socialni_sklad/ess_javni_razpisi_in_pozivi/jr_enake_moznosti_trg_dela/ (13. junij 2012).
49. --- 2013. *Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja*. Dostopno prek: www.ess.gov.si/_files/5614/Katalog_APZ_2014.pdf (8. september 2014).
50. --- 2014a. *Javni razpis za izbor izvajalcev programov socialne vključenosti za obdobje od 2015 do vključno 2019, ki jih bo sofinanciralo Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti*. Dostopno prek: [http://www.mddsz.gov.si/si/o_ministrstvu/javne_objave/javni_razpisi_in_javna_narocila/?tx_t3javnirazpis_pi1\[show_single\]=1007](http://www.mddsz.gov.si/si/o_ministrstvu/javne_objave/javni_razpisi_in_javna_narocila/?tx_t3javnirazpis_pi1[show_single]=1007) (12. september 2014).
51. --- 2014b. *Kaj prinaša malo delo brezposelnim?* Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/malo_delo/kaj_prinasa_malo_delo_brezposelnim/ (1. december 2014).

52. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. 2014. *Socialno podjetništvo*. Dostopno prek: http://www.mgrt.gov.si/si/delovna_podrocja/socialno_podjetnistvo/ (20. november 2014).
53. --- 2016. *Evidenca socialnih podjetij*. Dostopno prek: http://www.mgrt.gov.si/si/delovna_podrocja/regionalni_razvoj/socialno_podjetnistvo/evidenca_so_p/ (31. marec 2016).
54. Ministrstvo za izobraževanje znanost in šport. 2010a. *Rezultat javnega razpisa za sofinanciranje izobraževalnih programov za dvig ravni pismenosti in Projektno učenje za mlajše odrasle od 2010 do 2013*. Dostopno prek: [http://www.mizs.gov.si/si/javne_objave_in_razpisi/okroznice/arhiv_okroznic/okroznice_razpisi_in_javna_narocila/javni_razpisi/?tx_t3javnirazpis_pi1\[show_single\]=1094](http://www.mizs.gov.si/si/javne_objave_in_razpisi/okroznice/arhiv_okroznic/okroznice_razpisi_in_javna_narocila/javni_razpisi/?tx_t3javnirazpis_pi1[show_single]=1094) (29. oktober 2010).
55. --- 2010b. *Rezultat Javnega razpisa za sofinanciranje izobraževanja odraslih v letu 2010*. Dostopno prek: [http://www.mizs.gov.si/si/javne_objave_in_razpisi/okroznice/arhiv_okroznic/okroznice_razpisi_in_javna_narocila/javni_razpisi/?tx_t3javnirazpis_pi1\[show_single\]=1090](http://www.mizs.gov.si/si/javne_objave_in_razpisi/okroznice/arhiv_okroznic/okroznice_razpisi_in_javna_narocila/javni_razpisi/?tx_t3javnirazpis_pi1[show_single]=1090) (6. september 2010).
56. --- 2011a. *Rezultati javnega razpisa za sofinanciranje izobraževanja odraslih v letu 2011*. Dostopno prek: [http://www.mizs.gov.si/si/javne_objave_in_razpisi/okroznice/arhiv_okroznic/okroznice_razpisi_in_javna_narocila/javni_razpisi/?tx_t3javnirazpis_pi1\[show_single\]=1126](http://www.mizs.gov.si/si/javne_objave_in_razpisi/okroznice/arhiv_okroznic/okroznice_razpisi_in_javna_narocila/javni_razpisi/?tx_t3javnirazpis_pi1[show_single]=1126) (4. maj 2011).
57. --- 2011b. *Rezultat Javnega razpisa za programe splošnega neformalnega izobraževanja odraslih od 2012 do 2014*. Dostopno prek: [http://www.mizs.gov.si/si/javne_objave_in_razpisi/okroznice/arhiv_okroznic/okroznice_razpisi_in_javna_narocila/javni_razpisi/?tx_t3javnirazpis_pi1\[show_single\]=1151](http://www.mizs.gov.si/si/javne_objave_in_razpisi/okroznice/arhiv_okroznic/okroznice_razpisi_in_javna_narocila/javni_razpisi/?tx_t3javnirazpis_pi1[show_single]=1151) (19. december 2011).
58. Modrijan, Robert. 2014. Intervju po e-pošti z zaposlenim na Zavodu RS za zaposlovanje. Ljubljana, 7. oktober.
59. Možina, Estera. 2011. *Mejniki v razvoju področja pismenosti odraslih v Sloveniji*. V *Obrazi pismenosti*, ur. Petra Javrh, 15–35. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.
60. --- 2012. *Izobraževanje odraslih za pismenost*. V *Temeljne zmožnosti odraslih*, ur. Petra Javrh in Manuel Kuran, 10–23. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.
61. Pačnik, Tone. 1995. *Kaj storim, ko ostanem brez službe?* Ljubljana: Ara.

62. Program *Projektno učenje mlajših odraslih (PUM-O)*. 2015. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.
63. Program *Projektno učenje za mlajše odrasle*. 2011. Dostopno prek: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/odrasli/Gradiva_ESS/ACS_Razvoj_pismenosti/RAZVOJ_PISMENOSTI_13PUM.pdf (30. avgust 2015).
64. Program *Računalniška pismenost za odrasle*. 2011. Dostopno prek: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/odrasli/Gradiva_ESS/ACS_Razvoj_pismenosti/RAZVOJ_PISMENOSTI_12RPO.pdf (30. avgust 2015).
65. Radovan, Marko. 2001. *Motivacija odraslih za izobraževanje*. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.
66. --- 2002. *Vrednotni, kognitivni in socialno kulturni vidiki motivacije odraslih za izobraževanje: analiza motivacije brezposelnih vključenih v Program 5000*: magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
67. --- 2003. Analiza dejavnikov, ki vplivajo na motiviranost brezposelnih za izobraževanje. *Psihološka obzorja*. 12 (4): 109–120.
68. Ramon, Shula. 2003. Osrednja vloga deinstitucionalizacije v socialnem delu in izobraževanju za socialno delo. *Socialno delo* letnik 42 (4-5): 211–218.
69. Rapuš Pavel, Jana. 2007. Mentorstvo in socialno vključevanje. V *Modeli mentorstva pri vključevanju ranljivih skupin*. Ur. Rapuš-Pavel Jana, Bojan Dekleva, Špela Razpotnik. Ljubljana, Pedagoška fakulteta: 9–22.
70. Rapuš Pavel, Jana. 2005. *Delo je luksuz. Mladi o izkušnjah brezposelnosti*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
71. *Razvoj pismenost. ACS*. Dostopno prek: <http://www.acs.si/index.cgi?m=51&id=241> (4. oktober 2014).
72. Saleebey, Denis. 2009. *The Strengths Perspective in Social Work Practice*. Boston: Pearson Education.
73. Samorini, Giorgio. 2013. *Animali che si drogano*. Milano: ShaKe Edizioni.
74. Schwab, Gustav. 2005. *Najlepše antične pripovedke*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
75. Simon Levy, Barbara. 1994. *The Empowerment Tradition in American Social Work: A History*. New York: Columbia University Press.
76. Smith, Roger. 2008. *Social Work and Power*. New York: Palgrave Macmillan.

77. Svetina, Metka, Estera Možina, Petra Javrh, Manuel Kuran, Katja Vrbajnščak, Petra Šmalcelj, Marko Radovan. 2010. *Evalvacijska študija – Javno veljavni program Projektno učenje za mlajše odrasle (PUM) in Program Temeljno usposabljanje za mentorje (TUM PUM)*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
78. Svetlik, Ivan, Jože Glazer, Alenka Kajzer, Martina Trbanc. 2002. *Politika zaposlovanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
79. Trbanc, Martina, Ružica Boškić, Barbara Kopal, Liljana Rihter. 2003. *Socialna in ekonomska vključenost ranljivih skupin v Sloveniji – možni ukrepi za dvig zaposljivosti najbolj ranljivih kategorij težje zaposljivih in neaktivnih oseb*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
80. Ule, Marjana. 2008. *Za vedno mladi?: socialna psihologija odraščanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
81. Urek, Mojca. 2001. Življenjske zgodbe in njihov pomen: nekaj izhodišč za proučevanje pripovedovanja zgodb v socialnem delu. *Socialno delo* 40 (2/4): 119-150.
82. *Ustava Republike Slovenije*. 1991. Ljubljana: Državni zbor.
83. Van Buren, Abigail. 2016. *Citati znanih oseb*. Dostopno prek: <http://svetbesed.si/?view=items&subcat=65&page=&page=8> (20. januar 2016).
84. Van Kessel, Louis. 2010. Koučing, področje dela poklicnih supervizorjev? V *Supervizija in koučing*, ur. Alenka Kobolt, 7–59. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani in Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
85. Videmšek, Petra. 2008. Krepitev moči kot temeljno orodje socialnega dela. *Socialno delo* 47 (3–6): 209–217.
86. Vrečar, Natalija. 2011. Posledice izključevanja iz izobraževanja za zaposlovanje, zdravje, stanovanjsko področje in politično participacijo. V *Obrazi pismenosti: spoznanja o razvoju pismenosti odraslih*, ur. Petra Javrh, 151–160. Ljubljana, Andragoški center Slovenije.
87. Vrečar, Natalija, Ester Možina Petra Javrh, Metka Svetina, Natalija Žalec, Teja Zihlerl. 2008. *Izobraževanje in usposabljanje priseljencev v Sloveniji. Poročilo raziskovalnega projekta*. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.
88. Vršnik, Tina. 2003. Segregacija, integracija, inkluzija? Pravica do izbire! *Sodobna pedagogika*, 54 (1): 140–151.

89. *Začetna integracija priseljencev (ZIP): Program izobraževanja za priseljence v Sloveniji*. 2011. Dostopno prek: <http://arhiv.acs.si/programoteka/ZIP.pdf> (1. februar 2016).
90. Zakon o prostovoljstvu (ZProst), Ur. l. RS, št. 10/11, 16/11, 82/15 Dostopno prek: <http://www.prostovoljstvo.org/resources/files/pdf/zakon/2015-01-3259-2011-01-0374-npb1.pdf> (3. november 2015).
91. Zakon o socialno varstvenih prejemkih (ZSVarPre). 2010. Ur. l. RS, št. 61/10, 40/11, 110/11 - ZDIU12, 40/12 - ZUJF, 14/13 in 99/13. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=99232> (5. februar 2016).
92. Zakon o urejanju trga dela (ZUTD), Ur. l. RS 80/2010 (12. oktober 2010).
93. Zaviršek, Darja, Jelka Škerjanc. 2000. Analiza položaja izključenih družbenih skupin v Sloveniji in predlog za zmanjšanje njihove izključenosti v sistemu socialnega varstva. *Socialno delo* 36 (6): 387–419.
94. Zaviršek, Darja, Jelka Zorn, Petra Videmšek. 2002. *Inovativne metode v socialnem delu: opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje*. Ljubljana: Študentska založba.
95. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2012. *Javno naročilo Izvedba programa Spodbujanje neaktivnih oseb, ki so dalj časa oddaljene od trga dela, za njihovo vrnitev oz. ponovni vstop na trg dela s poglobljeno individualno in skupinsko obravnavo*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/_files/4157/navodila_ponudnikom.pdf (6. julij 2014).
96. --- 2014. *Strokovna izhodišča za leto 2015*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. Dostopno prek: https://www.ess.gov.si/_files/6551/strokovna_izhodišča_za_leto_2015.pdf (15. marec 2016).
97. --- 2015. *Dolgotrajno brezposelne osebe*. Ljubljana: Zavod Republike za zaposlovanje. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/_files/7100/Analiza_DBO.pdf (1. september 2015).
98. --- 2016. *Registrirana brezposelnost*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registrirana_brezposelnost#Obmo%C4%8Dne%20s lu%C5%BEbe%20un%20uradi%20za%20delo (25. februar 2016).
99. Zorc Maver, Darja. 2007. Socialna pedagogika in družba dela. V *Prehodi v svet dela – izbira ali nuja?*, ur. Bojan Dekleva, Jana Rapuš Pavel in Darja Zorc Maver, 10-18. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

100. Žalec, Natalija. 1995. Izobraževanje delavcev, ki so ostali brez zaposlitve. V *Kaj storim, ko ostanem brez službe*, ur. Pačnik Tone, 159–204 Ljubljana: Ara.
101. --- 2007. Mentorji sodobnosti. V *Modeli mentorstva pri vključevanju ranljivih skupin*, ur. Jana Rapuš Pavel, Boja Dekleva, Špela Razpotnik, 18–22. Ljubljana: Pedagoška fakulteta univerze v Ljubljani.
102. --- 2011. Značilnosti učenja v programih Projektno učenje za mlade in Usposabljanje za življenjsko uspešnost. V *Obrazi pismenosti: Spoznanja o razvoju pismenosti odraslih*, ur. Petra Javrh, 219–240. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.
103. Žorga, Sonja in Olga Poljšak-Škraban. 2007. Nezaposlenost, stres in zdravje. V *Prehodi v svet dela – izbira ali nuja?*, ur. Bojan Dekleva, Jana Rapuš Pavel in Darja Zorc Maver, 19–31. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
104. 24 ur.com, novice. 2015. *Nekdanji brezdomci kot turistični vodiči raziskujejo skrite koticke Ljubljane*. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/nekdanji-brezdomci-kot-turisticni-vodici-razkazujejo-skrite-koticke-ljubljane.html/> (3. junij 2015).

PRILOGA A: VPRAŠALNIK ZA ZAČASNO NEZAPOSLENE OSEBE, KI SO KONČALI VSE ŠTIRI MODULE PROGRAMA SPODBUJANJE NEAKTIVNIH ZA USPEŠEN VSTOP NA TRG DELA

A) Sklop vprašanj se nanaša na raziskovalno vprašanje: Kakšen program bi morali izvajati, da bi se ljudje po njem čutili samozavestnejše in začeli razmišljati o zaposlitvi?

1) Kaj je bila največja ovira pri iskanju zaposlitve, preden ste vstopili v program? Menite, da je bilo pomanjkanje znanj in spretnosti, ki so iskane (ste torej imeli napačno izobrazbo), ali je bil vzrok bolj osebni, psihološki (zaradi svojih osebnih težav niste mogli dobiti zaposlitve)?

2) Prosim vas, da najprej pomislite na znanja in spretnosti. Kakšno znanje, sodite, da je za vas najpomembnejše, da bi lažje dobili zaposlitev? Je to bolj praktično znanje oziroma spretnosti na področjih, na katerih ljudje bolj povprašujejo (na primer vodovod, elekrika, slikopleskarstvo, računalništvo, vrtnarstvo in podobno), ali je to znanje, kako vstopati na trg dela, kako obvladati pisanje prošenj, razgovori za delo, kako delo obdržati in podobno?

3) Kako s tega vidika ocenjujete program? Vam je koristil pri iskanju dela? Menite, da imate po njem boljše možnosti, da najdete delo?

4) Želim vas vprašati še o drugem, bolj osebnem vidiku iskanja dela. V času, ko ste bili brez dela, ste izgubili zaupanje vase pri iskanju zaposlitve. Zato naj bi bil program oblikovan tako, da vas okrepi, vam povrne samozaupanje in tako omogoči, da bolj samozavestni vstopate na zaposlitveni trg. Ali menite, da ste samozavestnejši in boste bolj uspešni na zaposlitvenem trgu?

5) Ste katere od ciljev, zastavljenih v programu, uresničili? Čemu pripisujete uspeh, da ste jih uresničili?

6) Se vam zdi potrebno, da bi vas tudi po zaključku programa spremljali in spodbujali pri zastavljenih ciljih (kakor je bil 4. modul programa)? Mislim, da bi bili mentorji povezava med vami in delodajalcem oz. bi vam nudili učno pomoč, če bi se odločili za nadaljevanje šolanja. Če se vam zdi to potrebno, kako bi vam pomagalo?

7) Sledi nekaj vprašanj o programu. Želeli bi vašo pomoč pri tem, da bi bil program še boljši in bi boljše uresničeval potrebe oseb, vključenih vanj. Kako naj bi bil program oblikovan, da bi zares povečal vaše zaposlitvene možnosti?

8) Kako bi lahko ocenili skupinsko delo v programu, ki ste ga obiskovali: vas je to oviralo ali je imelo koristi? Če vas je oviralo, ali bi bilo bolje, da bi vsak imel individualni izobraževalni program, vezan na njegove interese, in se priključil drugim v programih izobraževanja odraslih? Če vas je skupinsko delo spodbujalo, kako bi to razložili? Kaj je bilo pomembno za vas pri skupinskem delu?

9) Ali se vam zdi potrebno, da bi bil program usmerjen v navezovanje stikov z institucijami v domačem kraju, z bodočimi delodajalci ipd., da bi pridobili večji občutek podpore v okolju?

B) Sklop vprašanj se nanaša na raziskovalno vprašanje: Kakšne možnosti imajo osebe z dolgoletno izkušnjo brezposelnosti v OS Nova Gorica, da se po opravljenem proučevanem programu vključijo v zaposlitev?

10) Ste po končanem programu dobili kakšno zaposlitev (redno delo, začasno delo, delo na črno ...)? Ste se vključili v kakšno nevladno organizacijo, kjer delate prostovoljno, ali pa opravljate kakšno prostovoljno delo v soseski? Ali ste se vpisali v nadaljevanje šolanja?

11) S kakšnimi težavami se soočate pri iskanju zaposlitve oz. opravljanju dela? Kako vas je na njihovo premagovanje pripravil naš program?

12) Kako vam pri iskanju zaposlitve pomagajo na Zavodu za zaposlovanje? Ali sploh katera institucija nudi pomoč pri iskanju zaposlitve ali ste prepuščeni sami sebi?

13) Kakšne možnosti zase vidite glede zaposlitve vnaprej? Ste pomislili na to, da bi iskali zaposlitev čez mejo ali pa drugje v Sloveniji? Če se boste odločili za to, katere so prednosti in ovire dela čez mejo ali drugje po Sloveniji?

14) Ocenite udeležbo v programu z vidika sedanjih izkušenj na zaposlitvenem trgu.

15) Kakšni državni ukrepi/storitve bi bili še potrebni, da bi lažje prišli do zaposlitve?

PRILOGA B: TRANSKRIPTI

TRANSKRIPT..... 1-D		
Udeleženec programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela		
Kraj intervjuja: Nova Gorica	Datum intervjuja: 20. 10. 2014	Ura: 10.15–11.00
Brezposeln: Ni bil še zaposlen	Starost: 39 let	
Težje zaposljiv zaradi: težav v duševnem zdravju		

1) Kaj je bila največja ovira pri iskanju zaposlitve, preden ste vstopili v program? Menite, da je bilo pomanjkanje znanj in spretnosti, ki so iskane (ste torej imeli napačno izobrazbo), ali je bil vzrok bolj osebni, psihološki (zaradi svojih osebnih težav niste mogli dobiti zaposlitve)?

oznaka	empirični zapis	kategorija
1-D/1	»Zaradi osebnih težav nisem mogel dobiti službe. Pomemben razlog je bila moja bolezen ...«	Ovire pri iskanju zaposlitve
1-D/2	»... in to, da nisem končal fakultete.«	Ovire pri iskanju zaposlitve
1-D/3	»S prvotno izobrazbo (srednjo lesarsko) pa nisem našel nobenega dela, ki bi mi bilo všeč. Nisem želel delati v lesni industriji. Zdaj sem začel delati s starejšimi, kar me zelo veseli. Jaz nisem nikoli prej skušal dobiti dela, kakor je to, s starejšimi. Sicer je že mama pred leti omenila, da bi bilo to delo zame, ampak nismo nikoli iskali dela v tej smeri. «	Ovire pri iskanju zaposlitve
1-D/4	»Prvič sem poslal prošnjo za delo v domu upokoencev, ko sem bil udeležen v program.«	Koristi programa z vidika zaposlitve
1-D/5	»Pred tem sem imel polletno prakso v lesni industriji, potem sem študiral v Ljubljani, potem zaradi bolezni nisem mogel delati. Sem pa kot študent delal vsa mogoča dela.«	Ovire pri iskanju zaposlitve
1-D/6	»Potem, ko sem prišel na zavod za zaposlovanje, pa nisem več dobil tistega, kar sem res rabil. Iskal sem, kolikor sem upal, večkrat sem šel na kakšne razgovore, velikokrat je bilo to, da so imeli prednost tisti, ki so imeli kakšne veze, in mi ni uspelo nikoli dobiti službe. Je pa pri tem vplivala tudi moja bolezen.«	Ovire pri iskanju zaposlitve

2) Prosim vas, da najprej pomislite na znanja in spretnosti. Kakšno znanje, sodite, da je za vas najpomembnejše, da bi lažje dobili zaposlitev? Je to bolj praktično znanje oziroma spretnosti na področjih, na katerih ljudje bolj povprašujejo (na primer vodovod, elektrika, slikopleskarstvo, računalništvo, vrtnarstvo in podobno), ali je to znanje, kako vstopati na trg dela, kako obvladati pisanje prošenj, razgovori za delo, kako delo obdržati in podobno?

oznaka	empirični zapis	kategorija
1-D/7	» Sigurno je zelo pomembno, kako napisati prošnjo za delo. To je zelo pomembno, da smo se na programu naučili. Druga stvar je bila pa to, da imajo velikokrat prednost tisti, ki imajo veze, in dobijo službo, tudi če niso napisali dobre prošnje za delo.«	Znanja in spretnosti potrebna za zaposlitev
1-D/8	»Kar se tiče pa stroke, je tudi zelo pomembno pridobivanje strokovnega znanja. Jaz, na primer, nimam končane šole za to, kar bi rad počel – delo v domu upokojencev. Ampak to delo me veseli in bi bilo zelo koristno pridobiti še kaj informacij s tega področja. V moji stroki nisem iskal službe. Ker,... toliko te pa vseeno more veseliti delo, ki ga opravljaš.«	Znanja in spretnosti potrebna za zaposlitev

3) Kako s tega vidika ocenjujete program? Vam je koristil pri iskanju dela? Menite, da imate po njem boljše možnosti, da najdete delo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
1-D/9	»Ja, sigurno, mi je koristil. Program me je zelo motiviral. Brez tega programa ne bi mogel začeti delati v domu upokojencev. «	Koristi programa z vidika zaposlitve
1-D/10	»V programu je bila ena rednost – sem hodil vsak ponedeljek, sredo in petek ob določenih urah in sem ratal kar aktiven. Zdaj imam kar obveznosti (op. intervjuvanca: Dela v domu upokojencev) se mi zdi, kakor da bi redno delal, manjka mi samo ena v redu plača. Samo se pa zavedam, da tudi vi nimate velikih plač. Tako pač danes je. Ta rutina v programu me je spodbudila k vztrajnosti, da imaš neke stalne obveznosti, da ni to tako, da par dni delaš, potem si en mesec fraj. Pomembno je, da imam eno obvezo vsak dan.«	Koristi programa z vidika zaposlitve
1-D/11	» Da najdeš v delu neko zadovoljstvo, da ni le rutinsko opravljanje dela. «	Koristi programa z vidika zaposlitve
1-D/12	»Na tečaju je bilo zanimivo to, da tudi če je bila rutina, (točen urnik) sem se vsak dan naučil nekaj novega, drugačnega. Ker monotono delo meni ni všeč.«	Koristi programa z osebnega vidika

4) Želim vas vprašati še o drugem, bolj osebnem vidiku iskanja dela. V času, ko ste bili brez dela, ste izgubili zaupanje vase pri iskanju zaposlitve. Zato naj bi bil program oblikovan tako, da vas okrepi,

vam povrne samozaupanje in tako omogoči, da bolj samozavestni vstopate na zaposlitveni trg. Ali menite, da ste samozavestnejši in boste bolj uspešni na zaposlitvenem trgu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
1-D/13	»Ja, sigurno, mi je to zelo pomagalo. Ta tečaj me je zelo aktiviral. Veliko laže delam po tem tečaju, kakor pa bi prej. Tečaj mi je vrnil stik z realnostjo. V programu mi je bilo zelo všeč, da smo šli v gledališče tudi za kulise, da smo šli na izlet na Cerje, da smo imeli zelo razgibane delavnice, to me je zelo prebudilo in naredilo aktivnega.«	Koristi programa z osebnega vidika
1-D/14	» Knjiga, ta pesniška zbirka, ki sem jo izdal, pa mi je dala potrditev in pravi zagon za naprej. Nameravam izdati tudi novo pesniško zbirko. Sem se že lotil brskanja po starih pesmih, če bi lahko še kaj uporabil.«	Koristi programa z osebnega vidika
1-D/15	» Odkar sem obiskoval program, sem veliko bolj mentalno zdrav. Tablete bi rad že ukinil, vendar mi moj zdravnik tega ne priporoča. Sem pa že precej znižal dozo – zdaj vzamem precej manj kot prej, le dve zjutraj in dve zvečer. Moji strahovi so popolnoma izginili, odkar sem bil vključen v program. Če si zaprt vase, to ni dobro. Moreš biti aktiven. To je bila zame najboljša terapija. «	Koristi programa z osebnega vidika

5) Ste katere od ciljev, zastavljenih v programu, uresničili? Čemu pripisujete uspeh, da ste jih uresničili?

oznaka	empirični zapis	kategorija
1-D/16	»V programu sem si zadal precej ciljev – delo v domu upokojencev, izdati pesniško zbirko, več nastopati z bendom, vse to sem uresničil. Delal sem tudi na Karitasu. Te uspehe pripisujem mentorjem programa, da ste me spodbujali, mi omogočili delo v domu upokojencev, da ste omogočili izdajo pesniške zbirke. Veliko sem se na začetku tudi trudil. Ni bilo lahko, je pa rodilo uspehe ...«	Uresničeni cilji za katere ima zasluge program
1-D/17	» Je bilo fajn, da je bilo tudi učenje angleščine, kreativnega pisanja, računalništva, spoznavanja zelišč ... Čeprav, ko greš delat, je potem spet en padec na realna tla. Mi je pa program pri tem vsekakor pomagal.«	Koristi programa z osebnega vidika
1-D/18	» Bi pa vnaprej rad še malo študiral. Zato, da bi bil aktiven, da bi šel še malo naprej. Sem razmišljal tudi o tem, da bi končal faks rudarstva, a so stroški življenja v Ljubljani precej visoki. Mogoče	Vizija za naprej

	bom končal kakšno šolo v domačem kraju. Zdaj se bom vpisal na katehetski tečaj, da sem še vedno aktiven, da dobim nove potrditve z izpiti ipd. Na Zavodu za zaposlovanje omogočajo tudi program Družabnik za starejše osebe in NPK Socialni oskrbovalec na domu. To bi me tudi zelo zanimalo.«	
--	--	--

6) Se vam zdi potrebno, da bi vas tudi po zaključku programa spremljali in spodbujali pri zastavljenih ciljih (kakor je bil 4. modul programa)? Mislim, da bi bili mentorji povezava med vami in delodajalcem oz. bi vam nudili učno pomoč, če bi se odločili za nadaljevanje šolanja. Če se vam zdi to potrebno, kako bi vam pomagalo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
1-D/19	»V programu je potrebno izkoristiti, kar ti nudijo. 7 mesecev je bilo kar dovolj, da sem dobil samozavest. Za enkrat, mislim, da ne bi več potreboval nekega vodstva in ujčkanja. Zdaj se mora pa človek sam malo prisiliti k aktivnostim.«	Potreba po mentorstvu po programu.

7) Sledi nekaj vprašanj o programu. Želimo vašo pomoč pri tem, da bi bil program še boljši in bi bolje uresničeval potrebe oseb, vključenih vanj. Kako naj bi bil program oblikovan, da bi zares povečal vaše zaposlitvene možnosti?

oznaka	empirični zapis	kategorija
1-D/20	» Pisanje prošenj je bilo zelo pozitivno. «	Oblikovanje programa
1-D/21	» Pomembno je, da vi posredujete delo tako, kakor ste meni zrihtali. «	Oblikovanje programa
1-D/22	»Ta program je dober tudi zato, ker mi je res pomagalo in upam, da bo učinek programa še naprej ostal. Program je super, ne bi nič spreminjal. Je ravno prav zahteven, da te na prijeten način aktivira. «	Oblikovanje programa
1-D/23	» Obveznost udeležb... «	Oblikovanje programa
1-D/24	»... in zanimiv program te zna motivirati tudi za naprej. Nimam nobenih pripomb.«	Oblikovanje programa

8) Kako bi lahko ocenili skupinsko delo v programu, ki ste ga obiskovali: vas je to oviralo ali je imelo koristi? Če vas je oviralo, ali bi bilo bolje, da bi vsak imel individualni izobraževalni program, vezan na njegove interese, in se priključil drugim v programih izobraževanja odraslih? Če vas je skupinsko delo spodbujalo, kako bi to razložili? Kaj je bilo pomembno za vas pri skupinskem delu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
1-D/25	»Meni je bilo veliko lepše delati v skupini. So bili tisti narkomani, pač taki kot so, ampak meni je bilo ravno to lepo, da sem spoznal vseh sort ljudi. Vsi smo imeli podobne probleme. «	Delo v skupini
1-D/26	»Zelo pozitivno je delati v skupini, ker individualno je spet neka posebnost , da nisi individualno obravnavan, kakor da si ti malo čuden , ampak je pomembno, da si med sebi enakimi. «	Delo v skupini
1-D/27	» Večkrat se sedaj vidim z njimi tudi po Gorici, se pozdravimo, malo poklepetamo . Jaz sem se dobro razumel z vsemi. «	Delo v skupini

9) Ali se vam zdi potrebno, da bi bil program usmerjen v navezovanje stikov z institucijami v domačem kraju, z bodočimi delodajalci ipd., da bi pridobili večji občutek podpore v okolju?

oznaka	empirični zapis	kategorija
1-D/28	»Meni je bilo dobro , da smo v programu preko spletne strani zavoda iskali zaposlitev, pa to da ste v programu povabili predstavnico Karitasa , ki je razložila kako prostovoljno delo pri njih poteka. Zato sem tudi dobil delo . Najprej sem delil hrano, zdaj delam pa pri oblekah, kar me še bolj veseli saj mi je všeč moda, pa tudi te ženske rabijo enega moškega zraven. Meni je zelo fajn napisat kakšen karton pa delit obleke. Zanimivo, res. Ni ravno dobro plačano, ampak mi je všeč. Pa tudi stik z domom upokojencev mi je koristil, da ste ga v programu vzpostavili. «	Navezovanje stikov z institucijami

10) Ste po končanem programu dobili kakšno zaposlitev (redno delo, začasno delo, delo na črno ...)? Ste se vključili v kakšno nevladno organizacijo, kjer delate prostovoljno, ali pa mogoče opravljate kakšno prostovoljno delo v soseski? Ali ste se mogoče vpisali v nadaljevanje šolanja?

oznaka	empirični zapis	kategorija
1-D/29	»Zdaj sem se zmenil z zavodom in domom upokojencev, da bom delal po 100 ur mesečno . To je bilo to, kar smo se menili že ob koncu programa.«	Zaposlitev po programu
1-D/30	» Prostovoljno delam na Karitasu in v domu upokojencev 2x tedensko grem pomagat na Karitas, tako da bom ta mesec dobil 70 € dodatka na aktivnost. Sem še kar aktiven. Ob ponedeljkih pa vozim invalide iz doma upokojencev malo po Novi Gorici. Pomoč v kuhinji, kar sem delal od zaključka programa, sem pa s septembrom zaključil, zdaj pa vozim že en mesec invalide. Ene pesmi sem jim tudi zaigral na kitaro, da jim malo popestrim	Zaposlitev po programu

	čas. To delo mi je zelo všeč. To je delo z dementnimi, pomembno je le, da si z njimi prijazen.«	
1-D/31	» Veliko sem kasneje hodil v knjižnico, bil na računalniku vsak dan, vsak drugi dan sem šel k maši. 1x tedensko vadimo z bandom. Stalno nekaj. Kar mi manjka je pa redno delo. To je ravno toliko, da doma ne gledam v zrak. Zdaj upam, da bom še naprej dobil delo v domu upokoencev.«	Zaposlitev po programu

11) S kakšnimi težavami se soočate pri iskanju zaposlitve oz. opravljanju dela? Kako vas je na njihovo premagovanje pripravil naš program?

oznaka	empirični zapis	kategorija
1-D/32	» Na pol sem že dobil delo (100 ur mesečno v domu upokoencev). Zdaj samo še čakam, kdaj me bodo poklicali. Mislim, da je že urejeno od zavoda za zaposlovanje in doma upokoencev.«	Težave pri iskanju zaposlitve po programu
1-D/33	» Program, mi je pri rihtanju dela zelo pomagal. V bistvu sem se tudi veliko bolj aktiviral. «	Težave pri iskanju zaposlitve po programu

12) Kako vam pri iskanju zaposlitve pomagajo na Zavodu za zaposlovanje? Ali sploh katera institucija nudi pomoč pri iskanju zaposlitve ali ste prepuščeni sami sebi?

oznaka	empirični zapis	kategorija
1-D/34	» Meni so bolj malo pomagali, ker sem bil drugače evidentiran. Vsake toliko sem hodil k svetovalki, vsake pol leta sem moral it tja, da sem dobil potrdilo, ki sem ga nesel na CSD za prejetje podpore.«	Pomoč institucij pri zaposlovanju
1-D/35	» Nobena institucija mi ni pomagala pri iskanju zaposlitve. Vse, kar je bilo, sem se sam potrudil.«	Pomoč institucij pri zaposlovanju
1-D/36	» Veliko se jih tudi pritožuje. Precej so ljudje nezadovoljni nad delom zavoda. Pravijo, da se jim niti ne splača biti prijavljen na zavodu, saj itak ti ne dobijo nobene službe. Takšna je pač realnost.«	Pomoč institucij pri zaposlovanju

13) Kakšne možnosti zase vidite glede zaposlitve vnaprej? Ste pomislili na to, da bi iskali zaposlitev čez mejo ali pa drugje v Sloveniji? Če se boste odločili za to, katere so prednosti in ovire dela čez mejo ali drugje po Sloveniji?

oznaka	empirični zapis	kategorija
1-D/37	»Ja, sem razmišljal tudi o delu v Italiji. Vendar, kar se moje stroke tiče, je tudi čez mejo težje. Znam pa italijansko in angleško, tako da tu ne bi smele biti nobene ovire. Tudi v tujini bi težje dobil delo. «	Vizija/možnosti za naprej
1-D/38	»Vnaprej želim izdati svojo drugo pesniško zbirko, rad bi imel svoj bend, ... «	Vizija/možnosti za naprej
1-D/39	»... želim si redno delati v domu upokoencev. Bi rad prišel tudi do kakšnega boljšega standarda , da bi imel svoj avto, računalnik, da si potem malo ven iz te socialne revščine. Saj ne živim ravno v veliki revščini, ker imam podporo doma, ampak bi pa rad bil bolj samostojen. Bomo videli, kaj se bo odprlo.«	Vizija/možnosti za naprej

14) Ocenite udeležbo v programu z vidika sedanjih izkušenj na zaposlitvenem trgu.

oznaka	empirični zapis	kategorija
1-D/40	» Najbolj mi je koristilo to, da sem bil ves čas aktiven, da sem tudi sam napisal kakšne članke. «	Koristi programa
1-D/41	» Koristno se mi je zdelo ponoviti znanje angleščine, računalništva. «	Koristi programa
1-D/42	» Najbolj pa ta rutina, da sem imel obveznosti, da nisem samo spal doma. «	Koristi programa
1-D/43	» Dobro se je bilo naučiti tudi pisanja prošenj in to, da imam sedaj doma dodelan življenjepis in osebno mapo. «	Koristi programa
1-D/44	» Program je bila zame neka potrditev. «	Koristi programa
1-D/45	»Dokler ne dobim redne službe, mi sedaj to prostovoljstvo z dodatkom 70 € na mesec tudi veliko pomeni. «	Koristi programa

15) Kakšni državni ukrepi/storitve bi bili še potrebni, da bi lažje prišli do zaposlitve?

oznaka	empirični zapis	kategorija
1-D/46	» Zame bi bilo pomembno, da bi imel mentorja na delovnem mestu, da ne bi bil takoj prepuščen samemu sebi. Sedaj mi je socialna delavka že vse pokazala, kaj morem delati, kam naj jih peljem z vozičkom ter za druge aktivnosti.«	Državni ukrepi

TRANSKRIPT..... 2-Z

Udeleženec programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela

Kraj intervjuja: Nova Gorica

Datum intervjuja: 20. 10. 2014

Ura: 13.00–13.30

Brezposeln: 8 let

Starost: 49 let

Težje zaposljiv zaradi: je zaposljiv; ker je ozdravljen alkoholik, težje dobi redno delo

1) Kaj je bila največja ovira pri iskanju zaposlitve, preden ste vstopili v program? Menite, da je bilo pomanjkanje znanj in spretnosti, ki so iskane (ste torej imeli napačno izobrazbo), ali je bil vzrok bolj osebni, psihološki (zaradi svojih osebnih težav niste mogli dobiti zaposlitve)?

oznaka	empirični zapis	kategorija
2-Z/1	» Da nisem dobil zaposlitve , sta predvsem dva razloga: leta brezposelnosti in ...«	Ovire pri iskanju zaposlitve
2-Z/2	»... pomanjkanje znanja , kar se tiče računalništva , saj imajo sedaj vsa podjetja elektronsko vodenje strojev. Če nimaš malo osnov računalništva, ne dobiš dela. Čeprav si navaden delavec, brez kakršne koli izobrazbe, danes potrebuješ znanje računalništva. Ker če ne, te ne morejo dati za noben stroj. Brez osnov računalništva ne moreš delati niti v proizvodnji. Če bi te dali na primer v skladišče, že moreš delati z manjšim računalnikom, kamor vpisuješ kode ipd.«	Ovire pri iskanju zaposlitve

2) Prosim vas, da najprej pomislite na znanja in spretnosti. Kakšno znanje, sodite, da je za vas najpomembnejše, da bi lažje dobili zaposlitev? Je to bolj praktično znanje oziroma spretnosti na področjih, na katerih ljudje bolj povprašujejo (na primer vodovod, elektrika, slikopleskarstvo, računalništvo, vrtnarstvo in podobno), ali je to znanje, kako vstopati na trg dela, kako obvladati pisanje prošenj, razgovori za delo, kako delo obdržati in podobno?

oznaka	empirični zapis	kategorija
2-Z/3	»Praktična znanja ti pridejo zelo prav: od vodovodne inštalacije, slikopleskarstva ipd., ti pridejo zelo prav. S tem znanjem lahko iščeš delo tako pri nas kakor tudi v Italiji. Pri nas so edino ta dela pod ceno. Južnjaki, na primer, delajo za 2 evra na uro. Je pa pri teh delih vsekakor potrebna praksa.«	Znanja in spretnosti potrebna za zaposlitev
2-Z/4	»Za upravljanje strojev so pa dandanes pomembne osnove znanja računalništva .«	Znanja in spretnosti potrebna za zaposlitev
2-Z/5	»Zdaj glede pisanja prošenj pa ni toliko pomembno , mislim, da jih ti lahko napišeš 100 in ne dobiš niti odgovora, jaz najbolj zagovarjam mojo metodo, da je bolje, da grem kar direktno v podjetje , ki me zanima in mi sami točno povejo, zakaj se gre, ter si	Znanja in spretnosti potrebna za zaposlitev

	zabeležijo moje podatke. Zelo pomemben se mi zdi osebni stik. To so mi tudi sami povedali. Da že po obrazu spoznajo človeka, ali si priden ali ne.«	
--	---	--

3) Kako s tega vidika ocenjujete program? Vam je koristil pri iskanju dela? Menite, da imate po njem boljše možnosti, da najdete delo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
2-Z/6	»V programu mi je bilo vseč delo z glino, šivanje in vizitke pa mi ni koristilo . To ne bo nobeden uporabljal, saj nobeden ne bo šival, gumb si pa zna vsak zašit. Dobro, z vidika ostalih, mogoče jim je tudi prav prišlo, da je za vsakega nekaj.«	Koristi programa z vidika zaposlitve
2-Z/7	» Najbolj mi je koristilo računalništvo . Še vedno imam shranjene knjige, ki ste mi jih dali, da jih lahko v vsakem trenutku pogledam in obnovim znanje.«	Koristi programa z vidika zaposlitve
2-Z/8	»Pomembno mi je bilo tudi to, da sem bil aktiven . Ko sem šel na program, na primer, nisem igral računalniških igric. Te se lotim samo takrat, ko nimam nobenih obveznosti .«	Koristi programa z vidika zaposlitve

4) Želim vas vprašati še o drugem, bolj osebnem vidiku iskanja dela. V času, ko ste bili brez dela, ste izgubili zaupanje vase pri iskanju zaposlitve. Zato naj bi bil program oblikovan tako, da vas okrepi, vam povrne samozaupanje in tako omogoči, da bolj samozavestni vstopate na zaposlitveni trg. Ali menite, da ste samozavestnejši in boste bolj uspešni na zaposlitvenem trgu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
2-Z/9	»Ja, sem izgubil samozavest, ker dolgo nisem dobil službe. Sam menim, da mi je program dvignil samozavest. Najbolj to, da smo imeli skupinsko razstavo ... «	Koristi programa z osebnega vidika
2-Z/10	»...ter to, da smo lahko sami oblikovali program , ja, to je 1x1.«	Koristi programa z osebnega vidika
2-Z/11	»Kar se pa tiče iskanja zaposlitve, tukaj pa vidim, da so le sposobnosti. Kolikor si sposoben in koliko imaš izkušenj za iskano delo. Tudi v tej smeri iščem delo. Ne iščem v takšni smeri, da bi moral vse začeti vse od začetka. Dela ne bom iskal pod prisilo, da bi prišel domov živčen ali podobno. Zdaj sem spoznal enega, ki ima podobno življenjsko pot kot jez, je tudi kamnosek, je ravno tako delal na Iskri kot jaz, zdaj pa dela v Italiji pri enem privatniku, dela pulte za jahte in ladje. Zdaj ne vem, ali it vprašat za službo ali ne. Zaslužil bi zelo dobro, okrog 3000 €, si pa po	Vizija za naprej

	cele dneve v Italiji. Ponuja se mi delo v Italiji za 3000 € na mesec, si pa cele dneve v Italiji in ne vem, če bi zmožel tempo.»	
2-Z/12	»Po drugi strani sem se tako navadil na tistih 240 € socialne podpore in imam vse tako zrihtano, da pridem komot skozi mesec. Tako da se sprašujem, zakaj bi sploh šel. Če pa bi nam socialne znižali , če bi imel samo za kruh, potem si pa prisiljen v delo . Drugo je tudi, če bi bil sposoben toliko delati. Sem delal že pri dveh privatnikih, kjer je tempo nevzdržen. Je pa pri njih pomembno samo delo, koliko znaš in ne kakšno izobrazbo imaš.»	Vizija za naprej

5) Ste katere od ciljev, zastavljenih v programu, uresničili? Čemu pripisujete uspeh, da ste jih uresničili?

oznaka	empirični zapis	kategorija
2-Z/13	» Eden izmed ciljev, ki sem si ga zadal v programu, je bila prenova stanovanja. To imam še za eno leto dela in mi gre kar dobro. Potem pa res ne vem, kaj bom počel. Potem pa najbrž, da bom res sprejel kakšen tak izziv, kakor je to delo v Italiji, ki mi ga znanec ponuja. Pri uresnitvi tega cilja pa igra pomembno vlogo moja trma. Kar si zadam, to uresničim. Mi je pa program pri tem pripomogel, ker sem dobil dodatek na aktivnost, s katerim sem lahko kupoval material, da sem lahko prenavljal stanovanje.»	Uresničeni cilji za katere ima zasluge program
2-Z/14	» Drugi cilj pa je bilo prostovoljno delo. In sem ga dobil v domu upokoencev. Zelo sem vesel. Za to imajo zaslugo mentorji.»	Uresničeni cilji za katere ima zasluge program

6) Se vam zdi potrebno, da bi vas tudi po zaključku programa spremljali in spodbujali pri zastavljenih ciljeh (kakor je bil 4. modul programa)? Mislim, da bi bili mentorji povezava med vami in delodajalcem oz. bi vam nudili učno pomoč, če bi se odločili za nadaljevanje šolanja. Če se vam zdi to potrebno, kako bi vam pomagalo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
2-Z/15	»Jaz raje vidim, če kaj delam, želim videti na koncu rezultat. Raje pridem sam do nekega cilja. Bi pa vsekakor potreboval še kakšna znanja, ja. Taka, ki mi pridejo prav doma in v kakšnem podjetju. Jaz, če me kaj zanima, so me sama uha, samo poslušam. Želim biti	Potreba po mentorju po programu

	čim bolj samostojen in vse narediti sam. Nočem, da bi moral koga poklicati, da bi mi zamenjal na primer žarnico, če je jaz ne bi znal.«	
--	--	--

7) Sledi nekaj vprašanj o programu. Želeli bi vašo pomoč pri tem, da bi bil program še boljši in bi boljše uresničeval potrebe oseb, vključenih vanj. Kako naj bi bil program oblikovan, da bi zares povečal vaše zaposlitvene možnosti?

oznaka	empirični zapis	kategorija
2-Z/16	»Če bi se dalo, da bi klošarji in jaz in ostali Delali kakšna minimalna dela npr. sestavljanje koščkov. Enako kakor zaporniki, ki delajo (npr. sestavljajo kemične svinčnike ipd). Pa ima podjetje od tega korist in tudi zaporniki se zgubljajo, da jim čas hitreje teče. To bi bilo dobro, da dobiš tistih 20–50 € dodatka in da se zgubim iz stanovanja ven. Pa še dodatek bi mi prav prišel.«	Oblikovanje programa
2-Z/17	» Ta novi zakon za prostovoljce si mi zdi odličen. «	Ukrepi s strani države

8) Kako bi lahko ocenili skupinsko delo v programu, ki ste ga obiskovali: vas je to oviralo ali je imelo koristi? Če vas je oviralo, ali bi bilo bolje, da bi vsak imel individualni izobraževalni program, vezan na njegove interese, in se priključil drugim v programih izobraževanja odraslih? Če vas je skupinsko delo spodbujalo, kako bi to razložili? Kaj je bilo pomembno za vas pri skupinskem delu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
2-Z/18	» Skupinsko delo ima prednosti, ker se lahko pogovoriš med seboj. «	Delo v skupini
2-Z/19	»Drugo so pa izpadi, ki so bili v skupini, ki so me malo motili. Malo se moreš naučit žljafat živce.«	Delo v skupini
2-Z/20	» Pomembna mi je bila odgovornost, da moreš it tisti dan od doma. «	Koristi programa z osebnega vidika
2-Z/21	» V skupini se tudi dobro prenaša motivacija iz enega na drugega, na primer ...«	Delo v skupini
2-Z/22	»...lahko tudi izveš marsikaj novega. Eden ve nekaj, drugi drugo. Od vsakega vzameš po malem.«	Delo v skupini
2-Z/23	» Veliko primerneje se mi zdi delo v skupini, kakor da bi imel vsak svojega mentorja in bi delal z njim individualno. Je pa res pomembno tudi od vsakega posameznika, ali te neka stvar, ki jo na skupini obravnavamo, zanima ali ne. Pomembno je v skupini, da te	Delo v skupini

	neka stvar zanima.«	
--	----------------------------	--

9) Ali se vam zdi potrebno, da bi bil program usmerjen v navezovanje stikov z institucijami v domačem kraju, z bodočimi delodajalci ipd., da bi pridobili večji občutek podpore v okolju?

oznaka	empirični zapis	kategorija
2-Z/24	»Ja, se mi zdi zelo smiselno. To, ko smo imeli v programu predstavljene institucije za prostovoljno delo , je bilo primerno.«	Navezovanje stikov z institucijami
2-Z/25	» Malo manj se mi je zdelo uporaben obisk knjižnice in ogled gledališke predstave. Ker jaz pač nisem tak tip, da bi me to zanimalo. Jaz in knjige ne gremo skupaj.«	Navezovanje stikov z institucijami
2-Z/26	» Se mi je pa zdelo zelo koristno, ko so prišli od Šenta predstaviti vse njihove dejavnosti. «	Navezovanje stikov z institucijami
2-Z/27	» Zelo dobro bi bilo tudi, če bi v program povabili kakšne delodajalcev podjetij, ki bi točno povedali, kakšen kader potrebujejo. Kaj se od nas pričakuje, kakšni so pogoji dela ipd. Da iz prve roke slišiš, po kakšnem kadru povprašujejo. Ker na intervjujih nam tega itak ne povejo, kjer te odslovijo na hitro. Tako ti takoj dobiš občutek, kaj rabijo in kakšen moreš bit, če želiš dobiti delo.«	Navezovanje stikov z institucijami

10) Ste po končanem programu dobili kakšno zaposlitev (redno delo, začasno delo, delo na črno ...)? Ste se vključili v kakšno nevladno organizacijo, kjer delate prostovoljno, ali pa mogoče opravljate kakšno prostovoljno delo v soseski? Ali ste se mogoče vpisali v nadaljevanje šolanja?

oznaka	empirični zapis	kategorija
2-Z/28	»Po končanem programu sem začel delati prostovoljno v domu upokoencev. «	Zaposlitev po programu
2-Z/29	» Nekaj malega sem pomagal; sem delal na črno. Zidaril sem in imel tistih 7 € na uro in je bilo super. Neka malenkostna dela sem tudi zrihtal dela drugim, da sem dobil potem od njih nekaj procentov. Pri tem mi je najbolj pomagalo to, da sem sam obnavljal stanovanje in delal zelo natančno. Vsak, ki je prišel k meni, me je vprašal, kdo mi je delal, in me potem priporočil drugim.«	Zaposlitev po programu

11) S kakšnimi težavami se soočate pri iskanju zaposlitve oz. opravljanju dela? Kako vas je na njihovo premagovanje pripravil naš program?

oznaka	empirični zapis	kategorija
2-Z/30	»Najprej na Karitasu niso rabili, v domu upokojencev sem pa dobil. Nisem imel kakih težav. «	Težave pri iskanju zaposlitve

12) Kako vam pri iskanju zaposlitve pomagajo na Zavodu za zaposlovanje? Ali sploh katera institucija nudi pomoč pri iskanju zaposlitve ali ste prepuščeni sami sebi?

oznaka	empirični zapis	kategorija
2-Z/31	»Tema. Nič. Nobena institucija mi ni vsa ta leta, ko sem brezposeln, pomagala pri iskanju zaposlitve. Če poslušáš predstavitev po televizij, je pa prav druga zgodba. Če povemo po resnici, je pa katastrofa. Njih sploh ne zanima, kako si. Pri svetovalki si notri deset minut. Napiše neke papirje, vpraša, če je kaj novega in naroči, naj se naslednje leto spet oglasim.«	Pomoč institucij pri zaposlovanje
2-Z/32	» Nikoli mi niso ponudili nobenih brezplačnih izobraževanj. Nič. Pomagaj si in Bog ti bo pomagal. To, kar je na televiziji glede zavoda za zaposlovanje in sociale, to je vse samo na papirju. V realnosti pa katastrofa.«	Pomoč institucij pri zaposlovanje

13) Kakšne možnosti zase vidite glede zaposlitve vnaprej? Ste pomislili na to, da bi iskali zaposlitev čez mejo ali pa drugje v Sloveniji? Če se boste odločili za to, katere so prednosti in ovire dela čez mejo ali drugje po Sloveniji?

oznaka	empirični zapis	kategorija
2-Z/33	»Sem pomislil, da bi šel iskat delo v Italijo, ja. In mislim, da imam šanse. Če bi mi malo znižali to socialno, potem bi bil v to prisiljen. Mislim, da bi lahko dobil dobro delo v Italiji. «	Vizija za naprej
2-Z/34	»Ampak, dokler imaš točno planirane redne prihodke, tudi če so nižji, tako da nisi niti lačen in da imaš za obleč, v glavnem ne potrebuješ dodatnega dela. Pri delu v Italiji bi me oviralo to, da bi bil 12 ur tam. Tudi tistega soseda, ki dela tam in mi je priporočil to delo, sploh nič ne vidim. Ima denar, časa pa čisto nič. Kam bi dal jaz toliko denarja? Sedaj, ko sem se naučil skromno živeti, me tak zaslužek sploh ne mika.«	Vizija za naprej

14) Ocenite udeležbo v programu z vidika sedanjih izkušenj na zaposlitvenem trgu.

oznaka	empirični zapis	kategorija
2-Z/35	» Pri programu mi je najbolj koristilo računalništvo. Da znam vsaj osnove.«	Koristi programa

2-Z/36	»In to, da je bila ena redna rutina, da točno prihajaš . To meni sicer ni delalo problemov, ker sem delal pri privatnikih in sem bil navajen na red.«	Koristi programa
--------	--	------------------

15) Kakšni državni ukrepi/storitve bi bili še potrebni, da bi lažje prišli do zaposlitve?

oznaka	empirični zapis	kategorija
2-Z/37	»Potrebujem več informacij. Še več skupinskega dela, kakor je bilo to, ki smo imeli v tem programu, in ... «	Ukrepi s strani države
2-Z/38	»... več obrtnikov oz. delodajalcev, ki bi predstavili, kakšen kader potrebujejo. Da bi pridobili čim več informacij o nekem delu. Ne tako, da moramo sami iskati delo, ker v podjetju itak ne zvemo nič konkretnega, ker nimajo časa. Tudi obrtniki včasih težko dobijo ustreznega delavca in je tudi njim to lahko v korist.«	Ukrepi s strani države
2-Z/39	»In pa to, da bi delali kakšna preprosta dela. Zlaganje koščkov ... vsaj nekaj, da se čez dan zamotim in da imam svojo obveznost. Da nekaj koristnega naredim, saj ni važno za koliko denarja. «	Ukrepi s strani države

TRANSKRIPT..... 3-T

Udeleženec programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela

Kraj intervjuja: Nova Gorica

Datum intervjuja: 21. 10. 2014

Ura: 9.00–9.30

Brezposelna: Ni bila še zaposlena

Starost: 45 let

Težje zaposljiv zaradi: tujega državljanstva in neznanja slovenskega jezika

Opomba: Intervju je potekal v angleškem jeziku, pri prepisovanju zvočnega posnetka v transkript sem navajala dobeseden prevod v slovenščino.

1) Kaj je bila največja ovira pri iskanju zaposlitve, preden ste vstopili v program? Menite, da je bilo pomanjkanje znanj in spretnosti, ki so iskane (ste torej imeli napačno izobrazbo), ali je bil vzrok bolj osebni, psihološki (zaradi svojih osebnih težav niste mogli dobiti zaposlitve)?

oznaka	empirični zapis	kategorija
3-T/1	»Jaz nisem bila še zaposlena. Praktično sem brezposelna že 16 let. Glavna ovira, ki jo vidim, je neznanje slovenskega jezika ...«	Ovire pri iskanju zaposlitve
3-T/2	»... in okupacija z otroki . Imam namreč tri šoloobvezne otroke. Zato na začetku nisem niti iskala zaposlitve , ker sem bila z njimi zelo okupirana.«	Ovire pri iskanju zaposlitve

2) Prosim vas, da najprej pomislite na znanja in spretnosti. Kakšno znanje, sodite, da je za vas najpomembnejše, da bi lažje dobili zaposlitev? Je to bolj praktično znanje oziroma spretnosti na področjih, na katerih ljudje bolj povprašujejo (na primer vodovod, elekrika, slikopleskarstvo, računalništvo, vrtnarstvo in podobno), ali je to znanje, kako vstopati na trg dela, kako obvladati pisanje prošenj, razgovori za delo, kako delo obdržati in podobno?

oznaka	empirični zapis	kategorija
3-T/3	» Všeč mi je bilo, da smo se na programu učili različne stvari , od šivanja, risanja, računalništva ... vse se mi je zdelo dobro. Da sem lahko sploh ugotovila, katere so moje sposobnosti. «	Koristi programa z osebnega vidika
3-T/4	» Všeč mi je to, ker smo se učili z zabavo ...«	Oblikovanje programa
3-T/5	»... In pridobili izkušnje za iskanje dela: od pisanja prošenj, življenjepisa. «	Koristi programa z zaposlitvenega vidika
3-T/6	» Pri praktičnem delu , kakor je vrtnarjenje, ne vem, če bi bilo vsem, ki so bili v skupini, to všeč. Vsi ne potrebujejo veččin pleskanja ipd. «	Oblikovanje programa

3) Kako s tega vidika ocenjujete program? Vam je koristil pri iskanju dela? Menite, da imate po njem boljše možnosti, da najdete delo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
3-T/7	»Preko programa sem spoznala, kaj so moji interesi in moje zmožnosti, na katerih področjih bi lahko vse iskala zaposlitev. To se mi zdi najpomembnejše.«	Koristi programa z vidika zaposlitve

4) Želim vas vprašati še o drugem, bolj osebnem vidiku iskanja dela. V času, ko ste bili brez dela, ste izgubili zaupanje vase pri iskanju zaposlitve. Zato naj bi bil program oblikovan tako, da vas okrepi, vam povrne samozaupanje in tako omogoči, da bolj samozavestni vstopate na zaposlitveni trg. Ali menite, da ste samozavestnejši in boste bolj uspešni na zaposlitvenem trgu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
3-T/8	»Odkrila sem svoje sposobnosti in se lahko zaposlim. Zdaj lahko bolj vplivam na svoje življenje.«	Koristi programa z osebnega vidika

5) Ste katere od ciljev, zastavljenih v programu, uresničili? Čemu pripisujete uspeh, da ste jih uresničili?

oznaka	empirični zapis	kategorija
3-T/9	»Eden od ciljev, ki sem si ga zastavila, je bil učenje slovenščine, drugi cilj je bil šivanje ter učenje za tajnico. Po opravljenem usposabljanju sem se vpisala na tečaj slovenščine za tujce in sem povedala vsem mojim prijateljicam, da znam šivati, tako da če imajo kakšno obleko za popraviti, naredim to z veseljem. Prinesli so mi jakno za popraviti, hlače ... nekaj sem naredila in pri tem tudi nekaj malega zaslužila. Enkrat sem šla tudi pomagat generalno očistiti dom znanki, kar mi je dodatno pripomoglo k mojemu finančnemu stanju. To, da bi kuhala indijske specialitete tudi za druge, pa še nisem realizirala. Mogoče bi to lahko naslednje leto. Sedaj sem to počela brezplačno, ko je imela kakšna moja prijateljica zabavo, sem ji kaj spekla ali skuhala, morali so mi prinesiti le sestavine za jedi. Nekaj pa le počnem. Za uresničitev ciljev so mi pomagali mentorji v programu. (Krajše: Vpisala sem se na tečaj slovenščine za tujce, začela šivati in čistiti na domu, vse s spodbudo mentorjev.)«	Uresničeni cilji

6) Se vam zdi potrebno, da bi vas tudi po zaključku programa spremljali in spodbujali pri zastavljenih ciljnih (kakor je bil 4. modul programa)? Mislim, da bi bili mentorji povezava med vami in delodajalcem

oz. bi vam nudili učno pomoč, če bi se odločili za nadaljevanje šolanja. Če se vam zdi to potrebno, kako bi vam pomagalo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
3-T/10	»Mislim, da bi bilo super, da bi imeli še naprej nekoga, ki bi nas občasno spodbujal, nam svetoval glede naših zastavljenih ciljev, da bi nam nudil učno pomoč pri učenju slovenščine. To bi bilo res dobro, da bi imela nekoga, na katerega bi se lahko obrnila tudi kasneje, če bi želela pripraviti prošnjo za delo, se pripraviti na intervju ipd.«	Potreba po mentorstvu po programu

7) Sledi nekaj vprašanj o programu. Želeli bi vašo pomoč pri tem, da bi bil program še boljši in bi bolje uresničeval potrebe oseb, vključenih vanj. Kako naj bi bil program oblikovan, da bi zares povečal vaše zaposlitvene možnosti?

oznaka	empirični zapis	kategorija
3-T/11	»Meni so se zdele vse teme v programu zelo koristne. Dobro se je prepletalo resno delo z zabavo in pridobivanje teoretičnih znanj s praktičnim delom. Vsa ta pridobljena znanja so mi omogočila, da sem ugotovila, kakšno delo bi me najbolj veselilo in za kaj sem sposobna.«	Oblikovanje programa

8) Kako bi lahko ocenili skupinsko delo v programu, ki ste ga obiskovali: vas je to oviralo ali je imelo koristi? Če vas je oviralo, ali bi bilo bolje, da bi vsak imel individualni izobraževalni program, vezan na njegove interese, in se priključil drugim v programih izobraževanja odraslih? Če vas je skupinsko delo spodbujalo, kako bi to razložili? Kaj je bilo pomembno za vas pri skupinskem delu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
3-T/12	»Meni je bilo v redu, da smo delali v skupini. Všeč mi je bilo, da smo skupaj delali, se skupaj smejali in skupaj šli ven. Nič me ni motilo.«	Delo v skupini
3-T/13	»Razen enkrat, ko sta se na predavanju dva skoraj stepla. Takrat sem se zelo ustrašila ... «	Delo v skupini
3-T/14	»Drugače je bilo pa vse zelo prijetno. V skupini sem dobila tudi prijatelje, z nekaterimi od njih sem še sedaj v stiku.«	Delo v skupini
3-T/15	»Tudi spoznavanje njihovih zgod mi je veliko pripomoglo pri reševanju moje problematike.«	Delo v skupini

9) Ali se vam zdi potrebno, da bi bil program usmerjen v navezovanje stikov z institucijami v domačem kraju, z bodočimi delodajalci ipd., da bi pridobili večji občutek podpore v okolju?

oznaka	empirični zapis	kategorija
3-T/16	»Mislim, da je zelo pomembno spoznavanje institucij v lokalnem okolju. Tako spoznaš vse možnosti, ki se ti ponujajo.«	Navezovanje stikov z institucijami
3-T/17	»Pomembno se mi zdi tudi vzpostavljanje kontaktov z delodajalci.«	Navezovanje stikov z institucijami

10) Ste po končanem programu dobili kakšno zaposlitev (redno delo, začasno delo, delo na črno ...)? Ste se vključili v kakšno nevladno organizacijo, kjer delate prostovoljno, ali pa mogoče opravljate kakšno prostovoljno delo v soseski? Ali ste se mogoče vpisali v nadaljevanje šolanja?

oznaka	empirični zapis	kategorija
3-T/18	»Po končanem programu sem šla na tečaj slovenščine za tujce, ... «	Zaposlitev po programu
3-T/19	»... zaslužila sem nekaj denarja s šivanjem in čiščenjem. Imam veliko prijateljev, ki me lahko vedno pokličejo, ko rabijo kakšno pomoč.«	Zaposlitev po programu

11) S kakšnimi težavami se soočate pri iskanju zaposlitve oz. opravljanju dela? Kako vas je na njihovo premagovanje pripravil naš program?

oznaka	empirični zapis	kategorija
3-T/20	»Problemi, ki jih sedaj vidim na trgu, so to, da ni veliko dela.«	Težave pri iskanju zaposlitve po programu
3-T/21	»Ta program mi je pomagal pri tem, da sem dobila idejo, na katerih področjih lahko iščem zaposlitev, ...«	Koristi programa z zaposlitvenega vidika
3-T/22	»... obenem pa sem izboljšala svoje znanje slovenščine, da v tem ne vidim več tako velike ovire za zaposlitev kakor prej.«	Koristi programa z zaposlitvenega vidika

12) Kako vam pri iskanju zaposlitve pomagajo na Zavodu za zaposlovanje? Ali sploh katera institucija nudi pomoč pri iskanju zaposlitve ali ste prepuščeni sami sebi?

oznaka	empirični zapis	kategorija
3-T/23	»Zavod za zaposlovanje mi ni nikoli pomagal pri iskanju zaposlitve.«	Pomoč institucij pri zaposlovanju

3-T/24	»Ravno tako mi niso pri tem pomagale nobene druge institucije.«	Pomoč institucij pri zaposlovanju
--------	---	-----------------------------------

13) Kakšne možnosti zase vidite glede zaposlitve vnaprej? Ste pomislili na to, da bi iskali zaposlitev čez mejo ali pa drugje v Sloveniji? Če se boste odločili za to, katere so prednosti in ovire dela čez mejo ali drugje po Sloveniji?

oznaka	empirični zapis	kategorija
3-T/25	»Tu ni dela. Ja, pogosto razmišljam o tem, da bi iskala delo v Italiji. Mogoče bomo šli pa tudi v Nemčijo, kjer sva se z možem spoznala. Tam imam tudi sorodnike in več vez za dobiti kakšno delo.«	Vizija/možnosti za naprej

14) Ocenite udeležbo v programu z vidika sedanjih izkušenj na zaposlitvenem trgu.

oznaka	empirični zapis	kategorija
3-T/26	»Spoznala sem moje interese, kaj bi lahko počela.«	Koristi programa
3-T/27	»Veliko mi tudi pomeni, da sem se naučila pisati prošnjo za delo in življenjepis. Ter da sem spoznala načine iskanja dela preko interneta.«	Koristi programa

15) Kakšni državni ukrepi/storitve bi bili še potrebni, da bi lažje prišli do zaposlitve?

oznaka	empirični zapis	kategorija
3-T/28	»Ne vem točno, kaj bi povedala. Danes je za tujce zelo težko dobiti zaposlitev, sploh ni nekih služb. Niti ni enostavnih del, kjer bi te zaposlili.«	Ukrepi s strani države

TRANSKRIPT..... 4-Z

Udeleženec programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela

Kraj intervjuja: Nova Gorica

Datum intervjuja: 21. 10. 2014 Ura: 10.00–10.30

Brezposeln: 7 let

Starost: 45 let

Težje zaposljiv zaradi: je zaposljiv, a ker je ozdravljen alkoholik, težje dobi redno delo

1) Kaj je bila največja ovira pri iskanju zaposlitve, preden ste vstopili v program? Menite, da je bilo pomanjkanje znanj in spretnosti, ki so iskane (ste torej imeli napačno izobrazbo), ali je bil vzrok bolj osebni, psihološki (zaradi svojih osebnih težav niste mogli dobiti zaposlitve)?

oznaka	empirični zapis	kategorija
4-Z/1	»Brezposeln sem že 7 let, ma sem delal ves ta čas vse povsod.«	Ovire pri iskanju zaposlitve
4-Z/2	»Malo je na iskanje dela tudi vplivala prometna nesreča, ki sem jo imel.«	Ovire pri iskanju zaposlitve

2) Prosim vas, da najprej pomislite na znanja in spretnosti. Kakšno znanje, sodite, da je za vas najpomembnejše, da bi lažje dobili zaposlitev? Je to bolj praktično znanje oziroma spretnosti na področjih, po katerih ljudje bolj povprašujejo (na primer vodovod, elekrika, slikopleskarstvo, računalništvo, vrtnarstvo in podobno), ali je to znanje, kako vstopati na trg dela, kako obvladati pisanje prošenj, razgovori za delo, kako delo obdržati in podobno?

oznaka	empirični zapis	kategorija
4-Z/3	»Jaz imam vsa potrebna znanja za dobit službo, šole imam končane.«	Znanja in spretnosti potrebna za zaposlitev

3) Kako s tega vidika ocenjujete program? Vam je koristil pri iskanju dela? Menite, da imate po njem boljše možnosti, da najdete delo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
4-Z/4	»Ta program mi ni koristil pri iskanju zaposlitve. Delo sem dobil po vezah, ki sem jih imel že od prej.«	Koristi programa z zaposlitvenega vidika.
4-Z/5	»So mi bile pa vseč teme, ki smo jih imeli v programu, zato sem tudi hodil.«	Koristi programa z osebnega vidika

4) Želim vas vprašati še o drugem, bolj osebnem vidiku iskanja dela. V času, ko ste bili brez dela, ste izgubili zaupanje vase pri iskanju zaposlitve. Zato naj bi bil program oblikovan tako, da vas okrepi, vam povrne samozaupanje in tako omogoči, da bolj samozavestni vstopate na zaposlitveni trg. Ali menite, da ste samozavestnejši in boste bolj uspešni na zaposlitvenem trgu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
4-Z/6	»Nekoliko bolj samozavesten se počutim.«	Koristi programa z osebnega vidika
4-Z/7	»Mi je pa koristila tudi rutina, da sem redno prihajal na program.«	Koristi programa z osebnega vidika

5) Ste katere od ciljev, zastavljenih v programu, uresničili? Čemu pripisujete uspeh, da ste jih uresničili?

oznaka	empirični zapis	kategorija
4-Z/8	»Stalno delam kaj na črno. Začel sem na novo delati tudi v kmetiji, s katero smo navezali stik v programu – imeli smo trgatev pri njih, potem je pa mentorica sporočila, da bi potrebovali še pomoči in tako sva si s kmetom izmenjala telefonske. Zdaj pomagam večkrat mesečno.«	Uresničeni cilji, za katere ima zasluge program

6) Se vam zdi potrebno, da bi vas tudi po zaključku programa spremljali in spodbujali pri zastavljenih ciljih (kakor je bil 4. modul programa)? Mislim, da bi bili mentorji povezava med vami in delodajalcem oz. bi vam nudili učno pomoč, če bi se odločili za nadaljevanje šolanja. Če se vam zdi to potrebno, kako bi vam pomagalo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
4-Z/9	»To, kar je bilo v programu, mi zadošča. Ne bi potreboval dodatnega individualnega dela.«	Potreba po mentorstvu po programu.

7) Sledi nekaj vprašanj o programu. Želeli bi vašo pomoč pri tem, da bi bil program še boljši in bi bolje uresničeval potrebe oseb, vključenih vanj. Kako naj bi bil program oblikovan, da bi zares povečal vaše zaposlitvene možnosti?

oznaka	empirični zapis	kategorija
4-Z/10	»Ne vem točno. Seveda je v redu tako, kot je bilo v programu. Ne vem, kaj bi lahko še spremenili.«	Oblikovanje programa
4-Z/11	»Vsekakor se mi zdi koristno poznavanje računalnika.«	Oblikovanje programa

8) Kako bi lahko ocenili skupinsko delo v programu, ki ste ga obiskovali: vas je to oviralo ali je imelo koristi? Če vas je oviralo, ali bi bilo bolje, da bi vsak imel individualni izobraževalni program, vezan na njegove interese, in se priključil drugim v programih izobraževanja odraslih? Če vas je skupinsko delo spodbujalo, kako bi to razložili? Kaj je bilo pomembno za vas pri skupinskem delu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
4-Z/12	»Skupina je dobro delovala name. Vse je bilo v redu.«	Delo v skupini
4-Z/13	»Spoznal sem tudi nekaj prijateljev.«	Delo v skupini
4-Z/14	»Mislim, da je boljše skupinsko delo kakor individualno.«	Delo v skupini

9) Ali se vam zdi potrebno, da bi bil program usmerjen v navezovanje stikov z institucijami v domačem kraju, z bodočimi delodajalci ipd., da bi pridobili večji občutek podpore v okolju?

oznaka	empirični zapis	kategorija
4-Z/15	»Se mi zdi pomembno, da sem vključen v okolje. Ravno danes so me povabili iz Ljudske univerze, da naj pridem poslušat predstavitve izobraževalnih programov, ki jih nudijo. Sem pa že takoj po končanem vašem programu hodil na nadaljevalni tečaj računalništva, tako da se sedaj nisem več odločil za kakšno novo izobraževanje. Te predstavitve institucij, ki so bile v programu, so super. Da vsaj veš, kam lahko greš po končanem programu. Da se sam malo aktiviraš.«	Navezovanje stikov z institucijami

10) Ste po končanem programu dobili kakšno zaposlitev (redno delo, začasno delo, delo na črno ...)? Ste se vključili v kakšno nevladno organizacijo, kjer delate prostovoljno, ali pa mogoče opravljate kakšno prostovoljno delo v soseski? Ali ste se mogoče vpisali v nadaljevanje šolanja?

oznaka	empirični zapis	kategorija
4-Z/16	»Po programu sem delal en mesec v podjetju Incom. To je bila moja prva redna zaposlitev po sedmih letih.«	Zaposlitev po programu
4-Z/17	»Večkrat mesečno sem pomagal tudi na kmetiji, tam, kjer smo šli s programom obirat grozdje ter malo delal na črno v gradbeništvu.«	Zaposlitev po programu

11) S kakšnimi težavami se soočate pri iskanju zaposlitve oz. opravljanju dela? Kako vas je na njihovo premagovanje pripravil naš program?

oznaka	empirični zapis	kategorija
4-Z/18	»Ma, saj nimam velikih težav. Stalno kaj delam. Tudi na Incomu sem dobil redno zaposlitev prvič po sedmih letih.«	Težave pri iskanju zaposlitve po programu
4-Z/19	»Program mi je dal malo samozavesti.«	Koristi programa z osebne vidika

12) Kako vam pri iskanju zaposlitve pomagajo na Zavodu za zaposlovanje? Ali sploh katera institucija nudi pomoč pri iskanju zaposlitve ali ste prepuščeni sami sebi?

oznaka	empirični zapis	kategorija
4-Z/20	»Zavod za zaposlovanje mi je zrihtal delo v tunelih 7 let nazaj. Potem pa nič več.«	Pomoč institucij pri zaposlovanju

13) Kakšne možnosti zase vidite glede zaposlitve za vnaprej? Ste pomislili na to, da bi iskali zaposlitev čez mejo ali pa drugje v Sloveniji? Če se boste odločili za to, katere so prednosti in ovire dela čez mejo ali drugje po Sloveniji?

oznaka	empirični zapis	kategorija
4-Z/21	»Sem razmišljal, ja, tudi o delu v Italiji. Ovira je ta, da ne znam italijansko.«	Vizija/možnosti za naprej
4-Z/22	»Če pa bi delal v katerem drugem delu Slovenije, bi bil problem prevoz, ker nimam avta.«	Vizija/možnosti za naprej

14) Ocenite udeležbo v programu z vidika sedanjih izkušenj na zaposlitvenem trgu.

oznaka	empirični zapis	kategorija
4-Z/23	»Nekaj več znam, odkar sem v programu.«	Koristi programa
4-Z/24	»Pomagalo mi je tudi redno obiskovanje programa.«	Koristi programa

15) Kakšni državni ukrepi/storitve bi bili še potrebni, da bi lažje prišli do zaposlitve?

oznaka	empirični zapis	kategorija
4-Z/25	»Ma ne vem. Tako kot je, je še kar v redu.«	Ukrepi s strani države

TRANSKRIPT..... 5-BFOP

Udeleženec programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela

Kraj intervjuja: Nova Gorica

Datum intervjuja: 22. 10. 2014

Ura: 11.00–12.00

Brezposeln: 22 let

Starost: 52 let

Težje zaposljiv zaradi: odvisnosti od nedovoljenih drog, fizičnih težav, prestajanja zaporne kazni v preteklosti in brezdomstva

1) Kaj je bila največja ovira pri iskanju zaposlitve, preden ste vstopili v program? Menite, da je bilo pomanjkanje znanj in spretnosti, ki so iskane (ste torej imeli napačno izobrazbo), ali je bil vzrok bolj osebni, psihološki (zaradi svojih osebnih težav niste mogli dobiti zaposlitve)?

oznaka	empirični zapis	kategorija
5-BFOP/1	» Osebni vzrok. Bil sem na drogah, po tolikih letih ga ni maherja, ki bi te spravil v službo. «	Ovire pri iskanju zaposlitve
5-BFOP/2	»Problem je bil razložiti kadrovske službi 10 let ali pa 20 let. Nazadnje sem iskal službo pred 10 leti in takrat me je vprašala, kje sem bil 10 let, ker nimam nič zavedeno v delavski knjižici. Sem rekel, da v tujini, in mi je rekla, da bi moral imeti kak dokument, a sem rekel, da sem delal na črno, pa spet ni verjela. Če 10 let nisi delal nič, ne moreš dobiti službe. Najprej pomislijo na zapor, nato na odvisnost ali hudo bolezen. Še nikoli nisem povedal, da sem na drogi, če bi, bi mi verjetno takoj zaprli vrata.«	Ovire pri iskanju zaposlitve

2) Prosim vas, da najprej pomislite na znanja in spretnosti. Kakšno znanje, sodite, da je za vas najpomembnejše, da bi lažje dobili zaposlitev? Je to bolj praktično znanje oziroma spretnosti na področjih, na katerih ljudje bolj povprašujejo (na primer vodovod, elekrika, slikopleskarstvo, računalništvo, vrtnarstvo in podobno), ali je to znanje, kako vstopati na trg dela, kako obvladati pisanje prošenj, razgovori za delo, kako delo obdržati in podobno?

oznaka	empirični zapis	kategorija
5-BFOP/3	»V mojem primeru, bi lahko šel za kuharskega pomočnika, tako da bi bil kakšen tečaj prav dobrodošel. To bi me tudi veselilo. Mislim pa, da bi mi to koristilo pri iskanju dela. Če bi se predstavil, kakor da sem končal šolo pomočnika kuharja. Za pripravo hrane bi bil dober.«	Znanja in spretnosti potrebna za zaposlitev
5-BFOP/4	»Sicer bi moral še malo razmisliti, če bi si res želel oz.	Ovire pri iskanju

	zmoget redno delati, zdaj, ko sem že 30 let ven iz službe.«	zaposlitve
--	--	------------

3) Kako s tega vidika ocenjujete program? Vam je koristil pri iskanju dela? Menite, da imate po njem boljše možnosti, da najdete delo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
5-BFOP/5	»Po pravici povedano, nisem še šel iskat dela. Zdaj razmišljam o prostovoljnem delu, da bi vsaj dobil dodatek na aktivnost.«	Vizija/možnosti za naprej
5-BFOP/6	» Zdi se mi koristno, ker smo v programu dali skupaj naše dokumente in naredili osebno mapo.«	Koristi programa z vidika zaposlitve
5-BFOP/7	»Koristilo mi je tudi znanje računalništva, sej se vse povsod rabi.«	Koristi programa z vidika zaposlitve
5-BFOP/8	» Program mi je koristil takrat, ko sem hodil gor, ker sem imel okupacijo, sem imel eno dolžnost. Potem, ko se je program končal, sem se kar nekaj časa iskal, ker se nisem vedel kam dat.«	Koristi programa z osebnega vidika
5-BFOP/9	»Kar mi je pomagalo, je pa to, da vem, kako nastopiti na današnjem trgu dela. Ker zdaj je vse na novo. Jaz sem navajen na stara dela, si prišel, dal prošnjo in si čakal. Zdaj moreš prinesiti vse reference in vse ... in še ni zadosti.«	Koristi programa z vidika zaposlitve

4) Želim vas vprašati še o drugem, bolj osebnem vidiku iskanja dela. V času, ko ste bili brez dela, ste izgubili zaupanje vase pri iskanju zaposlitve. Zato naj bi bil program oblikovan tako, da vas okrepi, vam povrne samozaupanje in tako omogoči, da bolj samozavestni vstopate na zaposlitveni trg. Ali menite, da ste samozavestnejši in boste bolj uspešni na zaposlitvenem trgu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
5-BFOP/10	»Ja, vsekakor. Izgubil sem predsodek, da pač ni mus, da boš odbit.«	Koristi programa z osebnega vidika
5-BFOP/11	» Ugotovil sem, da je potrebno najprej poskrbeti, kar se tiče dokumentov, in potem navalit na organizacijo, kjer se misliš zaposliti. Zdaj bi drugače reagiral.«	Koristi programa z vidika zaposlitve
5-BFOP/12	» Program se mi je zdel super. Tiste mesece, ko sem hodil tja, sem se počutil čisto v redu prav kot normalen človek.«	Koristi programa z osebnega vidika

5) Ste katere od ciljev, zastavljenih v programu, uresničili? Čemu pripisujete uspeh, da ste jih uresničili?

oznaka	empirični zapis	kategorija
5-BFOP/13	»Naslednji mesec bom na prvi strani revije Kralji ulice. Na mojo pobudo smo ustanovili goriško stran v reviji Kralji ulice. Napisal sem tudi prvi članek za to revijo in dobil za to tudi plačilo. Ni dosti, le 4 €, ampak nekaj je – če bi napisal 10 člankov, je to že 40 €, ne? Pa tudi potrditev dobiš, da je nekaj vidnega, napisanega. Nekaj se je »izcinilo« iz vašega programa. Tako, da nisem ostal ravno na istem mestu, ...«	Uresničeni cilji
5-BFOP/14	»... lahko napišeš, da če se potrudiš, lahko greš naprej! Vse samoiniciativno. Država ti ne ponudi nič.«	Koristi programa z osebnega vidika
5-BFOP/15	»Zadal sem si tudi cilj, da bi šel vsak dan hodit. A sem se bolj slabo držal tega. Vsak dan sem se prigovaljal, ampak sam se ne morem sprehajati. Bi moral dobiti enega sotrpina. Ampak ga ne morem. Prijatelj je praktično nimam. S tistimi v parku sem se družil, ker smo imeli skupno drogo, ampak to je bilo to. Zdaj grem raje mimo parka, ker bi imel samo cirkuse s policijo. Si ne morem privoščiti, da bi me vrgli iz doma ven. Jaz bi rad nekaj delal. Saj so mi predlagali knjižnico, kjer bi lahko bral knjige, poslušal glasbo, ma jaz v prostoru, kjer je veliko ljudi, enostavno ne morem funkcionirati. Morem biti doma sam. Sam se sprehajati po Gorici, mi pa tudi ne gre. Naredim vedno tiste stalne korake, da se vedno najdem kje v bližini parke in se potem hitro obrnem in grem domov.«	Uresničeni cilji

6) Se vam zdi potrebno, da bi vas tudi po zaključku programa spremljali in spodbujali pri zastavljenih ciljeh (kakor je bil 4. modul programa)? Mislim, da bi bili mentorji povezava med vami in delodajalcem oz. bi vam nudili učno pomoč, če bi se odločili za nadaljevanje šolanja. Če se vam zdi to potrebno, kako bi vam pomagalo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
5-BFOP/16	»To ni slaba ideja. Dobro bi bilo, da bi se dobili vsake 14 dni vsi, ki smo končali. Vsak bi povedal, kaj je dosegel in da bi inštruktor vsakemu posebej glede na sposobnosti dal kakšno nalogo.«	Potreba po mentorstvu po programu
5-BFOP/17	»Skupinsko je dobro tudi z vidika, da ko nekdo	Prednosti/slabosti dela v

	predstavi kaj je naredil, to spodbudi tudi drugega.«	skupini
5-BFOP/18	»Če pa bi imel slabo vest in 14 dni ne bi nič naredil, verjetno niti ne bi prišel na sestanek, razen če bi bilo obvezno ali pa plačano. Jaz povem iz moje strani, nimamo vsi enakih navad, eni bi mogoče prišli vseeno.«	Potreba po mentorstvu v programu

7) Sledi nekaj vprašanj o programu. Želeli bi vašo pomoč pri tem, da bi bil program še boljši in bi bolje uresničeval potrebe oseb, vključenih vanj. Kako naj bi bil program oblikovan, da bi zares povečal vaše zaposlitvene možnosti?

oznaka	empirični zapis	kategorija
5-BFOP/19	»Meni se zdi dobro, da bi predavatelj našel podjetje, kjer iščejo navadne delavce, in bi mi vsi šli na ogled te firme in na pogovor z delodajalcem. Nekateri bi lahko že takrat pustili tam prošnjo. Tako nas bi delodajalec spoznal in mi njega. V tujini vem, da je dosti takih podjetij, kjer jemljejo take, kakor smo mi.«	Oblikovanje programa
5-BFOP/20	»Bi bilo pa dobro, da bi imeli možnost postopnega uvajanja. Najprej po dve uri na dan potem pa počasi prehajati na redni delovnik. Če ne je prevelik šok za telo. Jaz vem, da ne bi zdržal. Ampak katero podjetje pri nas bi te vzelo za dve uri? Nobeno. Nič, tisti, ki misli resno, bi šel. Bi se pač moral prilagoditi.«	Oblikovanje programa

8) Kako bi lahko ocenili skupinsko delo v programu, ki ste ga obiskovali: vas je to oviralo ali je imelo koristi? Če vas je oviralo, ali bi bilo bolje, da bi vsak imel individualni izobraževalni program, vezan na njegove interese, in se priključil drugim v programih izobraževanja odraslih? Če vas je skupinsko delo spodbujalo, kako bi to razložili? Kaj je bilo pomembno za vas pri skupinskem delu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
5-BFOP/21	»Skupinsko delo me ne ovira. Jaz imam veliko raje skupinsko delo.«	Prednosti/slabosti skupinskega dela
5-BFOP/22	»Se pa tukaj tudi najdejo izjeme, ki motijo. Kar me moti in jezi. Jaz sicer ne pokažem jeze, potem pa ko se nakopiči bruhne zaradi enega majhnega padca. Ja, moteč faktor je bi hiperaktivni XY. Ampak, če ne bi bilo njega, bi bil pa kdo drugi.«	Prednosti/slabosti skupinskega dela
5-BFOP/23	»Drugače se mi zdi pa zelo pozitivno delo v skupini. Si med enakimi.«	Prednosti/slabosti skupinskega dela

5-BFOP/24	»Nekomu je šlo prej v glavo in ti je potem tudi pomagal, če je videl, da si izostajal.«	Prednosti/slabosti skupinskega dela
5-BFOP/25	»Jaz sem pristaš skupine. Dobil sem nove znance. Ko se vidimo, se pozdravimo in se kaj pomenimo.«	Prednosti/slabosti skupinskega dela

9) Ali se vam zdi potrebno, da bi bil program usmerjen v navezovanje stikov z institucijami v domačem kraju, z bodočimi delodajalci ipd., da bi pridobili večji občutek podpore v okolju?

oznaka	empirični zapis	kategorija
5-BFOP/26	»Ja, to, kar sem povedal. Dobro bi bilo, da bi šli na ogled podjetja.«	Navezovanje stika z institucijami

10) Ste po končanem programu dobili kakšno zaposlitev (redno delo, začasno delo, delo na črno ...)? Ste se vključili v kakšno nevladno organizacijo, kjer delate prostovoljno, ali pa mogoče opravljate kakšno prostovoljno delo v soseski? Ali ste se mogoče vpisali v nadaljevanje šolanja?

oznaka	empirični zapis	kategorija
5-BFOP/27	»Delal sem nekaj časa prostovoljno na Karitasu. Zdaj bom šel pa na Šent v Šempeter in na Mostovno vprašati, če bi rabili prostovoljca.«	Zaposlitev/šolanje po programu
5-BFOP/28	»Odrplo se mi je tudi v časopisu. Napisal sem en članek in zaslužil 4 €. Takoj po programu sem se zmenil tudi za slikanje. Par dni od tega me je Meta peljala v Ljubljano, kjer sem opravil intervju, slikanje, priložil sem jim mojo fotografijo, ki sem jo posnel v Novi Gorici.«	Zaposlitev/šolanje po programu

11) S kakšnimi težavami se soočate pri iskanju zaposlitve oz. opravljanju dela? Kako vas je na njihovo premagovanje pripravil naš program?

oznaka	empirični zapis	kategorija
5-BFOP/29	»Po programu nisem iskal zaposlitve. Najbolj me je oviralo to, ker sem že toliko let brez službe. Ne vem, kako jim razložiti, da sem že toliko časa brezposeln.«	Težave pri iskanju zaposlitve
5-BFOP/30	»Program me je pa pripravil s tega vidika, da imam pripravljene dokumente (osebno mapo), samo kako dati notri 30 let?«	Koristi programa z zaposlitvenega vidika
5-BFOP/31	»Poleg tega je tudi problem, da nisem več tako zdrav, da sem odvisnik. Siguren sem, da ne obstaja šefa, ki bi	Težave pri iskanju zaposlitve

	me sprejel.«	
--	--------------	--

12) Kako vam pri iskanju zaposlitve pomagajo na Zavodu za zaposlovanje? Ali sploh katera institucija nudi pomoč pri iskanju zaposlitve ali ste prepuščeni sami sebi?

oznaka	empirični zapis	kategorija
5- BFOP/32	»Nikakor. Od njih nisem dobil niti enega obvestila, da bi rabili delo. Na začetku sem moral hoditi ne neke razgovore, to je bilo 20 let nazaj. Tudi na kakšen tečaj me niso poslali niti v kakšno tovarno. Nikamor. Prav nikamor. Moral sem samo priti gor, ona me je vprašala par besed, zapisala, da sem bil in mi je dala drug datum in to je bilo vse.«	Pomoč institucij pri zaposlovanje

13) Kakšne možnosti zase vidite glede zaposlitve vnaprej? Ste pomislili na to, da bi iskali zaposlitev čez mejo ali pa drugje v Sloveniji? Če se boste odločili za to, katere so prednosti in ovire dela čez mejo ali drugje po Sloveniji?

oznaka	empirični zapis	kategorija
5- BFOP/33	»Če bi imel finančne možnosti, bi odprl socialno podjetje in bi zaposlil take, kot sem jaz, in bi prodajali rabljene stvari. Takšne trgovine v Novi Gorici še ni. In bi jo potrebovali, vedno bolj. Po Gorenjskem rastejo kot gobe po dežju. Če bi dala občina v najem kakšen prostor, tako kot so dajali v Izoli za 1 € na mesec, bi bilo odlično. Na primer stavba pri Trgovski hiši je zaprta že, ne vem, koliko let in tam v tistem kotu ne bo uspela nobena trgovina, je velik prostor, kjer bi lahko naredili zgoraj spalnice, spodaj delavnice. Samo nobeden tudi na Šentu se ne potrudijo, da bi naredili kaj za nas. Na Občini pravijo, da v Gorici ni brezdomcev in revežev. Saj jih je res bolj malo takih, ki so na cesti. Ampak starejši brezdomci imajo toliko prakse, da se znajo uturiti v kakšne domove, na primer tako kot jaz sem v samskem domu, si delim sobo, imam skupno kopalnico. Mulci, ki so še mladi, jim pa ni problem, če kakšno noč prespijo na mrazu. Nekateri spijo v zaprti hali pri Trgovski hiši. Tam živita dva in je tudi giblivo. Več jih pride, ostane tam kako noč, potem grejo drugam. Stalna sta pa dva. S socialno si je zelo težko plačevati najemnino. Za sobo v	Vizije/možnosti za naprej

	samskem domu dam 150 €, če mi nič ne trgajo, mi ostane le 60 €. S tem ni mogoče preživeti. Če ne bi imel očeta, ki bi mi dajal mesečno max 100 € in še nekaj, kar zaslužim s prodajo Kraljev ulice, ne bi mogel preživeti. Potem pa, če naredim še kakšno rigo, mi gre takoj še 20 €. Če bi slučajno dobil kaj na Lotu, potem prvo delo bi se šel »skidat« (zdravit odvisnosti).«	
--	---	--

14) Ocenite udeležbo v programu z vidika sedanjih izkušenj na zaposlitvenem trgu.

oznaka	empirični zapis	kategorija
5-BFOP/34	»Ja, mi je osebno zelo koristil, sem napredoval.«	Koristi programa

15) Kakšni državni ukrepi/storitve bi bili še potrebni, da bi lažje prišli do zaposlitve?

oznaka	empirični zapis	kategorija
5-BFOP/35	»Država bi morala imeti kakšen seznam o brezposelnih, kjer bi vse pisalo na primer, ta človek slabo hodi, ta toliko časa ni delal in bi pogledali po tistem seznamu, saj danes, ko so računalniki, to ni problem, samo pritisneš tipko. In bi potem poslali 20-30 ljudem, primernim za to delovno mesto.«	Ukrepi s strani države
5-BFOP/36	»Se mi zdi pomembno, da bi dobil eno lažje delo, samo zato, da bi bil nekam vključen, tudi če ne bi bilo tako dobro plačano.«	Ukrepi s strani države
5-BFOP/37	»Še boljše pa bi bilo, da bi bila kombinacija malo dela, malo učenja, da napreduješ.«	Ukrepi s strani države

TRANSKRIPT..... 6-GI

Udeleženec programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela

Kraj intervjuja: Nova Gorica

Datum intervjuja: 23. 10. 2014

Ura: 8.00–8.30

Brezposeln: 16 let

Starost: 42 let

Težje zaposljiv zaradi: delne invalidnosti po poškodbi glave

1) Kaj je bila največja ovira pri iskanju zaposlitve, preden ste vstopili v program? Menite, da je bilo pomanjkanje znanj in spretnosti, ki so iskane (ste torej imeli napačno izobrazbo), ali je bil vzrok bolj osebni, psihološki (zaradi svojih osebnih težav niste mogli dobiti zaposlitve)?

oznaka	empirični zapis	kategorija
6-GI/1	»Jaz sem že več kot 15 let brezposeln. Največji razlog je bila invalidnina. Sem polovični invalid. «	Ovire pri iskanju zaposlitve

2) Prosim vas, da najprej pomislite na znanja in spretnosti. Kakšno znanje, sodite, da je za vas najpomembnejše, da bi lažje dobili zaposlitev? Je to bolj praktično znanje oziroma spretnosti na področjih, na katerih ljudje bolj povprašujejo (na primer vodovod, električna, slikopleskarstvo, računalništvo, vrtnarstvo in podobno), ali je to znanje, kako vstopati na trg dela, kako obvladati pisanje prošnje, razgovori za delo, kako delo obdržati in podobno?

oznaka	empirični zapis	kategorija
6-GI/2	»Menim, da so bolj potrebna praktična znanja pri vstopu na trg dela.«	Znanja in spretnosti potrebna za zaposlitev
6-GI/3	»Mene sicer prav nobeno delo ne zanima. Nisem zainteresiran za dobiti službo. Sem zadovoljen z minimalno pokojnino. Raje nimam obveznosti, sem raje svoboden. «	Vizija za naprej

3) Kako s tega vidika ocenjujete program? Vam je koristil pri iskanju dela? Menite, da imate po njem boljše možnosti, da najdete delo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
6-GI/4	»Druženje v programu mi je koristilo.«	Prednosti skupinskega dela

4) Želim vas vprašati še o drugem, bolj osebnem vidiku iskanja dela. V času, ko ste bili brez dela, ste izgubili zaupanje vase pri iskanju zaposlitve. Zato naj bi bil program oblikovan tako, da vas okrepi, vam povrne samozaupanje in tako omogoči, da bolj samozavestni vstopate na zaposlitveni trg. Ali menite, da ste samozavestnejši in boste bolj uspešni na zaposlitvenem trgu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
6-GI/5	»Malo se mi je izboljšalo osebno počutje.«	Koristi programa z osebnega vidika
6-GI/6	»Koristilo mi je računalništvo, ki ga še vedno uporabljam.«	Koristi programa z osebnega vidika

5) Ste katere od ciljev, zastavljenih v programu, uresničili? Čemu pripisujete uspeh, da ste jih uresničili?

oznaka	empirični zapis	kategorija
6-GI/7	»Ne spomnim se, da bi si v programu zadal kakšne cilje.«	Uresničeni cilji

6) Se vam zdi potrebno, da bi vas tudi po zaključku programa spremljali in spodbujali pri zastavljenih ciljeh (kakor je bil 4. modul programa)? Mislim, da bi bili mentorji povezava med vami in delodajalcem oz. bi vam nudili učno pomoč, če bi se odločili za nadaljevanje šolanja. Če se vam zdi to potrebno, kako bi vam pomagalo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
6-GI/8	»Mislim, da ni potrebno. Mi je za enkrat v redu tako, kakor je.«	Potreba po mentorstvu po programu

7) Sledi nekaj vprašanj o programu. Želeli bi vašo pomoč pri tem, da bi bil program še boljši in bi bolje uresničeval potrebe oseb, vključenih vanj. Kako naj bi bil program oblikovan, da bi zares povečal vaše zaposlitvene možnosti?

oznaka	empirični zapis	kategorija
6-GI/9	»Nimam pojma. Kratko in jedrnato. Če nočem delati.«	Oblikovanje programa

8) Kako bi lahko ocenili skupinsko delo v programu, ki ste ga obiskovali: vas je to oviralo ali je imelo koristi? Če vas je oviralo, ali bi bilo bolje, da bi vsak imel individualni izobraževalni program, vezan na njegove interese, in se priključil drugim v programih izobraževanja odraslih? Če vas je skupinsko delo spodbujalo, kako bi to razložili? Kaj je bilo pomembno za vas pri skupinskem delu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
6-GI/10	»Ja. Mi je bilo dobro v skupini. Ljudje so mi bili všeč, ker so bili preprosti.«	Prednosti in slabosti skupine

9) Ali se vam zdi potrebno, da bi bil program usmerjen v navezovanje stikov z institucijami v domačem kraju, z bodočimi delodajalci ipd., da bi pridobili večji občutek podpore v okolju?

oznaka	empirični zapis	kategorija
6-GI/11	» Ja, zdi se mi potrebno. Všeč mi je bilo, da smo šli pohajati, do knjižnice, v galerije. V knjižnico sem šel takrat prvič , razen, ko sem bil v osnovni šoli. Po programu sem potem šel še enkrat sam v knjižnico. Sem si sposodil DVD, da sva ga s partnerico skupaj pogledala.«	Navezovanje stikov z institucijami

10) Ste po končanem programu dobili kakšno zaposlitev (redno delo, začasno delo, delo na črno ...)? Ste se vključili v kakšno nevladno organizacijo, kjer delate prostovoljno, ali pa mogoče opravljate kakšno prostovoljno delo v soseski? Ali ste se mogoče vpisali v nadaljevanje šolanja?

oznaka	empirični zapis	kategorija
6-GI/12	»Ne nisem dobil nobenega dela, ker tudi nisem iskal. Začel sem pomagati na Karitasu vsak ponedeljek pri delitvi hrane. «	Zaposlitev po programu
6-GI/13	» Poleg tega pa grem vsako jutro v bar in jim pomagam zložiti stole k mizam, da dobim svojo jutranjo kavico. Ampak to delam že precej dolgo časa, že preden sem bil vključen v program. «	Zaposlitev po programu

11) S kakšnimi težavami se soočate pri iskanju zaposlitve oz. opravljanju dela? Kako vas je na njihovo premagovanje pripravil naš program?

oznaka	empirični zapis	kategorija
6-GI/14	» Ne iščem službe. «	Težave pri iskanju zaposlitve
6-GI/15	» Ne vem, kako bi me program lahko pripravil na iskanje zaposlitve, ker nisem motiviran za dobiti redno delo. «	Oblikovanje programa

12) Kako vam pri iskanju zaposlitve pomagajo na Zavodu za zaposlovanje? Ali sploh katera institucija nudi pomoč pri iskanju zaposlitve ali ste prepuščeni sami sebi?

oznaka	empirični zapis	kategorija
6-GI/16	» Niso nič. Nihče. Samo tata mi je na začetku pred nesrečo pomagal, da bi dobil delo. Po nesreči pa nič več. «	Pomoč institucij pri zaposlitvi

13) Kakšne možnosti zase vidite glede zaposlitve vnaprej? Ste pomislili na to, da bi iskali zaposlitev čez mejo ali pa drugje v Sloveniji? Če se boste odločili za to, katere so prednosti in ovire dela čez mejo ali drugje po Sloveniji?

oznaka	empirični zapis	kategorija
6-GI/17	»Ne vem. Ne bi želel nič. Mi je dobro tako, kot je. Ne želim se zaposliti. «	Možnosti za naprej

14) Ocenite udeležbo v programu z vidika sedanjih izkušenj na zaposlitvenem trgu.

oznaka	empirični zapis	kategorija
6-GI/18	»Nisem motiviran za zaposlitev. Koristil mi je za dodatnih 60 €, ki sem jih mesečno dobil. Ravno toliko več sem rabil za boljše preživetje.«	Koristi programa

15) Kakšni državni ukrepi/storitve bi bili še potrebni, da bi lažje prišli do zaposlitve?

oznaka	empirični zapis	kategorija
6-GI/19	» Ne vem, nimam pojma. «	Ukrepi s strani države.

TRANSKRIPT..... 7-GT

Udeleženec programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela

Kraj intervjuja: Nova Gorica

Datum intervjuja: 23. 10. 2014

Ura: 10.00–10.30

Brezposeln: 17 let

Starost: 48 let

Težje zaposljiv zaradi: stanja po poškodbi glave ter dolgotrajno brezposelnostjo zaradi statusa izbrisani

1) Kaj je bila največja ovira pri iskanju zaposlitve, preden ste vstopili v program? Menite, da je bilo pomanjkanje znanj in spretnosti, ki so iskane (ste torej imeli napačno izobrazbo), ali je bil vzrok bolj osebni, psihološki (zaradi svojih osebnih težav niste mogli dobiti zaposlitve)?

oznaka	empirični zapis	kategorija
7-GT/1	»Ja, nekaj sem delal prej. Tu in tam. Ampak odkar sem imel to nesrečo, klinc, ne. «	Ovire pri iskanju zaposlitve
7-GT/2	»Potem tudi šolo nisem dobil, tisto prakso, na koncu. In potem je, kar je. Osebni razlog je bil, vsekakor. Pred tremi leti sem imel nesrečo, potem sem šel na prekvalifikacijo – strojne inštalacije. Ampak nisem končal, ker nisem zaključil s prakso. «	Ovire pri iskanju zaposlitve
7-GT/3	» Pred tem sem bil pa 10 let izbrisan in nisem mogel dobiti zaposlitve. Sem delal na črno, ampak tisto se ne šteje.«	Ovire pri iskanju zaposlitve

2) Prosim vas, da najprej pomislite na znanja in spretnosti. Kakšno znanje, sodite, da je za vas najpomembnejše, da bi lažje dobili zaposlitev? Je to bolj praktično znanje oziroma spretnosti na področjih, na katerih ljudje bolj povprašujejo (na primer vodovod, elekrika, slikopleskarstvo, računalništvo, vrtnarstvo in podobno), ali je to znanje, kako vstopati na trg dela, kako obvladati pisanje prošenj, razgovori za delo, kako delo obdržati in podobno?

oznaka	empirični zapis	kategorija
7-GT/4	»A v bistvu je oboje. Praksa vsekakor je bitna, ne. «	Znanja in spretnosti potrebna za zaposlitev
7-GT/5	» In prošnjo kako napišeš to tudi, ne moreš niti prikazati praktično znanje, če prošnje ne znaš napisati. «	Znanja in spretnosti potrebna za zaposlitev

3) Kako s tega vidika ocenjujete program? Vam je koristil pri iskanju dela? Menite, da imate po njem boljše možnosti, da najdete delo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
7-GT/6	»Ja ti odpre obzorje. Se ti odprejo stvari, tako da zastopiš več, tako da ti je bolj razumljivo, kako deluje trg. Samozavesti imam pa vedno enako jaz ... ha ha ha.«	Koristi programa z vidika zaposlitve

4) Želim vas vprašati še o drugem, bolj osebnem vidiku iskanja dela. V času, ko ste bili brez dela, ste izgubili zaupanje vase pri iskanju zaposlitve. Zato naj bi bil program oblikovan tako, da vas okrepi, vam povrne samozaupanje in tako omogoči, da bolj samozavestni vstopate na zaposlitveni trg. Ali menite, da ste samozavestnejši in boste bolj uspešni na zaposlitvenem trgu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
7-GT/7	» Ja, nekaj upanja , edino tisto, da moraš sam nekaj, ker tisto okoli, če samo čakaš ne bo nikoli nič. «	Koristi programa z osebnega vidika

5) Ste katere od ciljev, zastavljenih v programu, uresničili? Čemu pripisujete uspeh, da ste jih uresničili?

oznaka	empirični zapis	kategorija
7-GT/8	» Ja, malo več delam doma na kmetiji. Pač to ni moje področju. Tisto je za prvo silo.«	Uresničeni cilji

6) Se vam zdi potrebno, da bi vas tudi po zaključku programa spremljali in spodbujali pri zastavljenih ciljih (kakor je bil 4. modul programa)? Mislim, da bi bili mentorji povezava med vami in delodajalcem oz. bi vam nudili učno pomoč, če bi se odločili za nadaljevanje šolanja. Če se vam zdi to potrebno, kako bi vam pomagalo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
7-GT/9	» Ja, to bi bilo pametno, ja. Verjetno bi potem prišel prej do zaposlitve. «	Potreba po mentorstvu po programu

7) Sledi nekaj vprašanj o programu. Želeli bi vašo pomoč pri tem, da bi bil program še boljši in bi bolje uresničeval potrebe oseb, vključenih vanj. Kako naj bi bil program oblikovan, da bi zares povečal vaše zaposlitvene možnosti?

oznaka	empirični zapis	kategorija
7-GT/10	»Hm. To pa je, ja. Kako? Pojma nimam. Niti sanja se mi ne. Praksa bi morala biti, ampak odvisno od področja, za katerega se odločiš. «	Oblikovanje programa

7-GT/11	»To osnovno pa mora biti zagotovljeno redno prihajanje, disciplina in podobno ... «	Oblikovanje programa
7-GT/12	»... pa da dopolniš svoje znanje. Program ki je bi, je bil v redu. Prav je da imaš osnovo in potem gradiš naprej, ker imaš temelje. Malo se stopiš in da zgubiš strah do učenja, da se lahko potem tudi učiš kaj bolj strokovnega. «	Oblikovanje programa

8) Kako bi lahko ocenili skupinsko delo v programu, ki ste ga obiskovali: vas je to oviralo, ali je imelo koristi? Če vas je oviralo, ali bi bilo boljše, da bi vsak imel individualni izobraževalni program, vezan na njegove interese, in se priključil drugim v programih izobraževanja odraslih? Če vas je skupinsko delo spodbujalo, kako bi to razložili? Kaj je bilo pomembno za vas pri skupinskem delu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
7-GT/13	»Kar se tiče meni je bilo vse v redu. Boljše je bilo v skupini, mešano. Vsak je predlagal kakšno drugačno področje, ki bi se ga učili in tako se naučiš nekaj, kar se drugače ne bi. Mogoče osebno tudi zveš nekaj novega kar se ti niti ne sanja in se ti mogoče odpre kaj te zanima ker prej ne bi niti pomislil. Zato je boljše, da je mešano, da je čim več, ker pole vsak pobere tisto kar potrebuje.«	Pozitivni/negativni vidiki dela v skupini

9) Ali se vam zdi potrebno, da bi bil program usmerjen v navezovanje stikov z institucijami v domačem kraju, z bodočimi delodajalci ipd., da bi pridobili večji občutek podpore v okolju?

oznaka	empirični zapis	kategorija
7-GT/14	» Stik s kakšnimi podjetji bi bilo treba vzpostaviti. «	Navezovanje stikov z institucijami
7-GT/15	» Tudi to, da smo šli v knjižnico je odlično, ker knjige, če te kaj zanima je dobrodošlo, vsaj pri meni.«	Navezovanje stikov z institucijami

10) Ste po končanem programu dobili kakšno zaposlitev (redno delo, začasno delo, delo na črno ...)? Ste se vključili v kakšno nevladno organizacijo, kjer delate prostovoljno, ali pa mogoče opravljate kakšno prostovoljno delo v soseski? Ali ste se mogoče vpisali v nadaljevanje šolanja?

oznaka	empirični zapis	kategorija
7-GT/16	» Ne, nisem iskal dela, ker sem ves ta čas v postelji,	Zaposlitev/šolanje po programu

	ker sem se malo pred koncem programa ponesrečil in sem v gipsu. Ves čas pa razbijam glavo o službi, no. Samo, no, ja ... upam.«	
--	--	--

11) S kakšnimi težavami se soočate pri iskanju zaposlitve oz. opravljanju dela? Kako vas je na njihovo premagovanje pripravil naš program?

oznaka	empirični zapis	kategorija
	/ (op. intervjuvarja: ni iskal zaposlitve, ker je bil po programu več mesecev v mavcu)	

12) Kako vam pri iskanju zaposlitve pomagajo na Zavodu za zaposlovanje? Ali sploh katera institucija nudi pomoč pri iskanju zaposlitve ali ste prepuščeni sami sebi?

oznaka	empirični zapis	kategorija
7-GT/17	»Ne niso mi pomagali. Sem bil prepuščen sam sebi.«	Pomoč institucij pri zaposlovanju
7-GT/18	»Razen dve leti nazaj, ko so mi omogočili prekvalifikacijo.«	Pomoč institucij pri zaposlovanju

13) Kakšne možnosti zase vidite glede zaposlitve vnaprej? Ste pomislili na to, da bi iskali zaposlitev čez mejo ali pa drugje v Sloveniji? Če se boste odločili za to, katere so prednosti in ovire dela čez mejo ali drugje po Sloveniji?

oznaka	empirični zapis	kategorija
7-GT/19	»Tako kot je danes, samo da dobim kakšno stvar, ker mi je prav vseeno tudi če grem v Ameriko, samo tako kot je danes, te groza prime. Delovnih izkušenj imam več kot dovolj, saj tisto ko sem šel v šolo, se nisem nič naučil, šel sem samo zaradi papirjev. Vse popravljam sam, nikoli mojstra nisem klical.«	Vizija/možnosti za naprej
7-GT/20	»Nekaj da bi sam osebno začel nekaj delat. Nekaj izvirnega, kar še ni. Kar je moj poklic je pa postavljanje inštalacij od vodovoda, do centralne, do hidravlike in vse, kar so inštalacije. Vse odvisno od področja specializacije. Tako da je široki spekter izbire ...«	Vizija/možnosti za naprej

14) Ocenite udeležbo v programu z vidika sedanjih izkušenj na zaposlitvenem trgu.

oznaka	empirični zapis	kategorija
7-GT/21	»Ma seveda je, ne! Tam sem slišal dosti stvari, ki so mi bile prej neznane.«	Koristi programa
7-GT/22	»Pa izkušnje drugih sem dobil, tako da ...«	Koristi programa

15) Kakšni državni ukrepi/storitve bi bili še potrebni, da bi laže prišli do zaposlitve?

oznaka	empirični zapis	kategorija
7-GT/23	»Ja, ne vem. Da bi država dala kakšne več možnosti za začet ali no da bi mi omogočili delo.«	Ukrepi s strani države

TRANSKRIPT..... 8-FO

Udeleženec programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela

Kraj intervjuja: Nova Gorica

Datum intervjuja: 23. 10. 2014

Ura: 11.00–10.30

Brezposeln: 9 let

Starost: 35 let

Težje zaposljiv zaradi: odvisnosti od nedovoljenih drog ter fizične bolezni

1) Kaj je bila največja ovira pri iskanju zaposlitve, preden ste vstopili v program? Menite, da je bilo pomanjkanje znanj in spretnosti, ki so iskane (ste torej imeli napačno izobrazbo), ali je bil vzrok bolj osebni, psihološki (zaradi svojih osebnih težav niste mogli dobiti zaposlitve)?

oznaka	empirični zapis	kategorija
8-FO/1	»Pri meni je bila največja ovira, ker sem na programu za odvisnike. Nisem več na drogi, sem pa na terapiji za odvisnike in je res težko, da bi me kdo zaposlil.«	Ovire pri iskanju zaposlitve
8-FO/2	»Tudi moje zdravstveno stanje je vedno slabše. Včeraj se mi je pojavil tudi epileptični napad. Verjetno se je to zgodilo, ker sem skušal zmanjšati tablete.«	Ovire pri iskanju zaposlitve

2) Prosim vas, da najprej pomislite na znanja in spretnosti. Kakšno znanje, sodite, da je za vas najpomembnejše, da bi lažje dobili zaposlitev? Je to bolj praktično znanje oziroma spretnosti na področjih, na katerih ljudje bolj povprašujejo (na primer vodovod, elekrika, slikopleskarstvo, računalništvo, vrtnarstvo in podobno), ali je to znanje, kako vstopati na trg dela, kako obvladati pisanje prošenj, razgovori za delo, kako delo obdržati in podobno?

oznaka	empirični zapis	kategorija
8-FO/3	»Po mojem je pomembno, da se naučiš pisati prošnjo ... saj to ni težko, ...«	Znanja in spretnosti potrebne za zaposlitev
8-FO/4	»... samo potem enkrat, ko greš na zdravniški te vsekakor ne bodo sprejeli.«	Ovire pri iskanju zaposlitve
8-FO/5	»Čeprav bi zelo rad delal, ker mi je že dolgčas in ne vem kaj bi sam s sabo. Samo, če bi lahko delal tak kot sm.«	Vizija/možnosti za naprej

3) Kako s tega vidika ocenjujete program? Vam je koristil pri iskanju dela? Menite, da imate po njem boljše možnosti, da najdete delo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
8-FO/6	»Program mi je koristil za iskanje dela in pa ni, ker bi se moral najprej spucat. V bistvu meni je bilo v redu, se mi je dopadlo.«	Koristi programa z vidika zaposlitve

8-FO/7	»Pri meni je tako, da mi ni potrebno iskati službo, ker mi jo je že tata zrihtal, pogoj je samo, da se moram najprej spucat. «	Vizija za naprej
--------	---	------------------

4) Želim vas vprašati še o drugem, bolj osebnem vidiku iskanja dela. V času, ko ste bili brez dela, ste izgubili zaupanje vase pri iskanju zaposlitve. Zato naj bi bil program oblikovan tako, da vas okrepi, vam povrne samozaupanje in tako omogoči, da bolj samozavestni vstopate na zaposlitveni trg. Ali menite, da ste samozavestnejši in boste bolj uspešni na zaposlitvenem trgu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
8-FO/8	»To vsekakor. Dobro je bilo to, da smo imeli tako pester program. Boljše raznoliko kakor non stop ena snov. «	Oblikovanje programa
8-FO/9	» Več znanja kot maš, bolj se počutiš samozavestnega. «	Koristi programa z osebnega vidika
8-FO/10	» V programu sem se počutil v redu, če ne, niti ne bi hodil. «	Koristi programa z osebnega vidika

5) Ste katere od ciljev, zastavljenih v programu, uresničili? Čemu pripisujete uspeh, da ste jih uresničili?

oznaka	empirični zapis	kategorija
8-FO/11	» Moj največji cilj je detoksikacija. Zdaj pomislim na to vsak dan. Ampak me skrbi moje zdravje. Sem bolj šibkega zdravja in ne vem, če bi preživel. Najprej bi pa moral znižati dozo. Če bi s tako dozo začel čiščenje, bi kar umrl tam, sem prepričan. Sem poskušal zniževati dozo, potem pa včeraj epileptični. Ne vem kako bo šlo. Moram tudi prečistiti v svoji glavi in se sam odločiti. «	Uresničeni cilji

6) Se vam zdi potrebno, da bi vas tudi po zaključku programa spremljali in spodbujali pri zastavljenih ciljih (kakor je bil 4. modul programa)? Mislim, da bi bili mentorji povezava med vami in delodajalcem oz. bi vam nudili učno pomoč, če bi se odločili za nadaljevanje šolanja. Če se vam zdi to potrebno, kako bi vam pomagalo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
8-FO/12	»To bi bilo super, no. Jaz to odobravam. Zdaj, ko ni več programa sem spet sam sebi prepuščen. Ja, bi bilo smiselno, če bi se dalo ... bi bil spet bolj aktiven in se ne bi tako zgubljal kot zdaj. Precej lažje bi mi bilo, da bi imel	Potreba po mentorstvu po programu

	nekoga s katerim bi se lahko pogovarjal, ki bi mi svetoval to uno, tretje, četrto ... Mislim, da bi mi bilo dosti lažje kakor, da bi bil sam. Saj moraš tudi sam pri sebi razmislit, ampak, dosti lažje je, da ti da še eden spodbudo in da te spremlja.«	
--	---	--

7) Sledi nekaj vprašanj o programu. Želeli bi vašo pomoč pri tem, da bi bil program še boljši in bi bolje uresničeval potrebe oseb, vključenih vanj. Kako naj bi bil program oblikovan, da bi zares povečal vaše zaposlitvene možnosti?

oznaka	empirični zapis	kategorija
8-FO/13	»Program je bil v redu tak, kot je bil. Prošenj bi lahko malo več pisali za iskat delo , čeprav ga je težko dobit. Drugače je bilo vse v redu.«	Oblikovanje programa
8-FO/14	»Vsi mentorji so bili fajn, so nam dajali koristne napotke. Zelo dobro je bilo to, da je bil program tako raznolik – malo računalništva, angleščine, literarnih delavnic, ... Ne vem če bi kaj dodajal, razen tega, da bi se pisalo malo več prošenj za delo. Lahko bi imeli še malo več angleščine.«	Oblikovanje programa

8) Kako bi lahko ocenili skupinsko delo v programu, ki ste ga obiskovali: vas je to oviralo ali je imelo koristi? Če vas je oviralo, ali bi bilo bolje, da bi vsak imel individualni izobraževalni program, vezan na njegove interese, in se priključil drugim v programih izobraževanja odraslih? Če vas je skupinsko delo spodbujalo, kako bi to razložili? Kaj je bilo pomembno za vas pri skupinskem delu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
8-FO/15	» Meni ni nič oviralo skupinsko delo. V skupini pride bolj tako, ne vem kako bi rekel. Spoznaš druge ljudi, spoznaš karakterje, ... boljše kot individualno, vsaj meni, no. «	Prednosti in slabosti skupinskega dela
8-FO/16	» Ne vem zakaj bi individualno, če lahko v skupini. «	Prednosti in slabosti skupinskega dela
8-FO/17	» V skupini pride tudi do tega, da se eden drugega spodbujajo. Če eden kaj ne ve, mu pove drugi in tako. «	Prednosti in slabosti skupinskega dela

9) Ali se vam zdi potrebno, da bi bil program usmerjen v navezovanje stikov z institucijami v domačem kraju, z bodočimi delodajalci ipd., da bi pridobili večji občutek podpore v okolju?

oznaka	empirični zapis	kategorija
8-FO/18	» To bi bilo super, to bi bilo enkratno, če bi šli tudi v podjetja. «	Navezovanje stika z institucijami

8-FO/19	»Mi smo šli v muzeje, galerije, knjižnico tudi to je bilo dobro. Od takrat sem bil potem še dvakrat al trikrat v knjižnici in si sposodil knjige.«	Navezovanje stika z institucijami
---------	--	-----------------------------------

10) Ste po končanem programu dobili kakšno zaposlitev (redno delo, začasno delo, delo na črno ...)? Ste se vključili v kakšno nevladno organizacijo, kjer delate prostovoljno, ali pa mogoče opravljate kakšno prostovoljno delo v soseski? Ali ste se mogoče vpisali v nadaljevanje šolanja?

oznaka	empirični zapis	kategorija
8-FO/20	»Nisem dobil nobene zaposlitve. Šel sem edino po par dni na trgativ. Vsaj nekaj da sem zaslužil, da sem laže prišel skozi mesec.«	Zaposlitev po programu
8-FO/21	»Pa na računalnik sem zdaj bolj hodil v knjižnico, ker sem se na tečaju precej naučil. Se mi je odprlo novo okno v svet.«	Zaposlitev po programu

11) S kakšnimi težavami se soočate pri iskanju zaposlitve oz. opravljanju dela? Kako vas je na njihovo premagovanje pripravil naš program?

oznaka	empirični zapis	kategorija
8-FO/22	»Največja moja težava je odvisnost. Če to odrešim verjetno ne bom imel problema dobiti službo. Ne vem, če mi je program pri tem dobesedno pomagal ...«	Težave pri iskanju zaposlitve po programu
8-FO/23	»Tam sem se dosti naučil, dosti sem pobral od tistega, sem se naučil na računalnik, oblikovat glino in take stvari in prošnjo pisat in to.«	Koristi programa z osebnega vidika

12) Kako vam pri iskanju zaposlitve pomagajo na Zavodu za zaposlovanje? Ali sploh katera institucija nudi pomoč pri iskanju zaposlitve ali ste prepuščeni sami sebi?

oznaka	empirični zapis	kategorija
8-FO/24	»Tko bom povedal. Zavod za zaposlovanje ne vem, če bi mi lahko sploh kako pomagal, ker sem jim povedal kaka je situacija, ne in oni s tem so sklepali, da tudi če bi me nekdo hotel zaposliti, zdravniškega ne bi naredil. In sem že 15 let v temu, tako da dvomim, da bi me kdo zaposlil.«	Pomoč institucij pri zaposlovanju
8-FO/25	»Leta nazaj so me poslali na izobraževanje Druga možnost. Po tistem pa nisem bil nikamor vključen.«	Pomoč institucij pri zaposlovanju

8-FO/26	» Sicer blagor državi , da nam vsaj nekaj pomaga, da nam vsaj nekaj da , da lahko živimo, saj če ne, ne vem kaj bi jedli zemljo, jaz ne vem.«	Pomoč institucij pri zaposlovanju
---------	--	-----------------------------------

13) Kakšne možnosti zase vidite glede zaposlitve vnaprej? Ste pomislili na to, da bi iskali zaposlitev čez mejo ali pa drugje v Sloveniji? Če se boste odločili za to, katere so prednosti in ovire dela čez mejo ali drugje po Sloveniji?

oznaka	empirični zapis	kategorija
8-FO/27	»Jaz imam dve možnosti. Lahko bi šel v vinogradništvo in pa to kar mi je tata rekel, da bi me vzeli na Komunali, ker pozna nekoga, ena žlahta, ne vem točno. «	Vizija za naprej
8-FO/28	» Je pa rekel, da moram bit čist. V Italijo ali pa v drug kraj pa ne bi mogel iti, ker sem odvisen od ambulante in od prevoza, ni šans.«	Vizija za naprej

14) Ocenite udeležbo v programu z vidika sedanjih izkušenj na zaposlitvenem trgu.

oznaka	empirični zapis	kategorija
8-FO/29	» Mi je koristil. Nova izkušnja. Nekaj sem pobral od tega. «	Koristi programa

15) Kakšni državni ukrepi/storitve bi bili še potrebni, da bi lažje prišli do zaposlitve?

oznaka	empirični zapis	kategorija
8-FO/30	»Ne vem, če mi lahko država kako pomaga. Zdravljenje, edino. Edino, če bi mi dali zaposlitev, da lahko grem delat v takem stanju kot sem. Jaz sem zdaj že prav obupan, dolgčas mi je in rad bi delal ampak nimam kje delat. «	Ukrepi s strani države
8-FO/31	»Sem bolj sam. Na Šent ne hodim več, da ne bi bilo še slabše, ker so tam sami tisti, ki se drogirajo in nočem it več na to. Jaz sem negativen že zelo dolgo. Samo visoko dozo tablet imam. Ja, rad bi delal. «	Ukrepi s strani države

TRANSKRIPT..... 9-FOP

Udeleženec programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela

Kraj intervjuja: Nova Gorica

Datum intervjuja: 24. 10. 2014

Ura: 11.00–11.30

Brezposeln: 13 let

Starost: 42 let

Težje zaposljiv zaradi: odvisnosti od nedovoljenih drog, fizične bolezni ter postpenalne obravnave

1) Kaj je bila največja ovira pri iskanju zaposlitve, preden ste vstopili v program? Menite, da je bilo pomanjkanje znanj in spretnosti, ki so iskane (ste torej imeli napačno izobrazbo), ali je bil vzrok bolj osebni, psihološki (zaradi svojih osebnih težav niste mogli dobiti zaposlitve)?

oznaka	empirični zapis	kategorija
9-FOP/1	» Bolj osebni razlog. Droga od celega začetka. «	Ovire pri iskanju zaposlitve

2) Prosim vas, da najprej pomislite na znanja in spretnosti. Kakšno znanje, sodite, da je za vas najpomembnejše, da bi lažje dobili zaposlitev? Je to bolj praktično znanje oziroma spretnosti na področjih, na katerih ljudje bolj povprašujejo (na primer vodovod, elekrika, slikopleskarstvo, računalništvo, vrtnarstvo in podobno), ali je to znanje, kako vstopati na trg dela, kako obvladati pisanje prošenj, razgovori za delo, kako delo obdržati in podobno?

oznaka	empirični zapis	kategorija
9-FOP/2	»Eno in drugo po mojem. Praktična znanja in kako napisati prošnjo. «	Znanja in spretnosti potrebna za zaposlitev
9-FOP/3	» Za napisat prošnjo sem znal že od prej, ker sem hodil že na eno drugo delavnico. «	Pomoč institucij pri zaposlovanju
9-FOP/4	» Računalništvo mi je prišlo pa ful prav, ker prej nisem imel pojma, ne. Ful ljudi, ki hodi tja na socialno nimajo računalnikov in ne znajo, ne. Danes pa nimaš kej brez računalništva. «	Znanja in spretnosti potrebna za zaposlitev

3) Kako s tega vidika ocenjujete program? Vam je koristil pri iskanju dela? Menite, da imate po njem boljše možnosti, da najdete delo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
9-FOP/5	»Meni je bilo v redi. Mi je ful koristilo. «	Koristi programa z zaposlitvenega vidika

4) Želim vas vprašati še o drugem, bolj osebnem vidiku iskanja dela. V času, ko ste bili brez dela, ste izgubili zaupanje vase pri iskanju zaposlitve. Zato naj bi bil program oblikovan tako, da vas okrepi,

vam povrne samozaupanje in tako omogoči, da bolj samozavestni vstopate na zaposlitveni trg. Ali menite, da ste samozavestnejši in boste bolj uspešni na zaposlitvenem trgu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
9-FOP/6	»Ja mi je upadla, to itak, ja. Po programu se mi je povečala samozavest, ja. Bolj na družabnost, kaj jas vem, ne vem kako bi rekel. Prej sem bil bolj zaprt v sebe, potem sem se pa bolj odpru. «	Koristi programa z osebnega vidika
9-FOP/7	»Vse po malem tudi to, ker zdaj več vem, mi je dvignilo samozavest. Zdaj je pa bolezen, tako da ... Dokler se ne ozdravim nimam kaj iskat službe.«	Koristi programa z osebnega vidika

5) Ste katere od ciljev, zastavljenih v programu, uresničili? Čemu pripisujete uspeh, da ste jih uresničili?

oznaka	empirični zapis	kategorija
9-FOP/8	» V programu sem si zadal cilj risanja tatoojev. Po programu nisem nič nadaljeval, ker jemljem zdaj zdravila interferon in sem prav taki kot da bi imel gripo. Sem prav taki bugi. 6 mesecev že.«	Uresničeni cilji

6) Se vam zdi potrebno, da bi vas tudi po zaključku programa spremljali in spodbujali pri zastavljenih ciljnih (kakor je bil 4. modul programa)? Mislim, da bi bili mentorji povezava med vami in delodajalcem oz. bi vam nudili učno pomoč, če bi se odločili za nadaljevanje šolanja. Če se vam zdi to potrebno, kako bi vam pomagalo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
9-FOP/9	» Ma po mojem ne bi rabil več, je bilo prav zadosti. «	Potreba po mentorstvu po programu

7) Sledi nekaj vprašanj o programu. Želeli bi vašo pomoč pri tem, da bi bil program še boljši in bi bolje uresničeval potrebe oseb, vključenih vanj. Kako naj bi bil program oblikovan, da bi zares povečal vaše zaposlitvene možnosti?

oznaka	empirični zapis	kategorija
9-FOP/10	»Hm ... že tako ni zaposlitev in ne vem kaj bi pomagalo. Saj tisti program je bil v redu sestavljen, samo kaj ko ni zaposlitve, ne, to je to. Ni to krivo, so krivi delodajalci, ne.«	Oblikovanje programa

8) Kako bi lahko ocenili skupinsko delo v programu, ki ste ga obiskovali: vas je to oviralo ali je imelo koristi? Če vas je oviralo, ali bi bilo bolje, da bi vsak imel individualni izobraževalni program, vezan na njegove interese, in se priključil drugim v programih izobraževanja odraslih? Če vas je skupinsko delo spodbujalo, kako bi to razložili? Kaj je bilo pomembno za vas pri skupinskem delu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
9-FOP/11	»Meni je bilo v redu. Je pozitivno delovalo name.«	Prednosti/slabosti dela v skupini

9) Ali se vam zdi potrebno, da bi bil program usmerjen v navezovanje stikov z institucijami v domačem kraju, z bodočimi delodajalci ipd., da bi pridobili večji občutek podpore v okolju?

oznaka	empirični zapis	kategorija
9-FOP/12	»Ja, lahko, da bi bilo dobro to ja. Samo potem po mojem spet nobeden ne bi dubu djela, ha ha ... Al pa lahko k'šn bi, no kajast vem.«	Navezovanje stika z institucijami
9-FOP/13	»In potem te zabije, če ne bi dobil dela, še večje razočaranje, ti pri njih delaš, potem pa nič - te zabije.«	Navezovanje stika z institucijami

10) Ste po končanem programu dobili kakšno zaposlitev (redno delo, začasno delo, delo na črno ...)? Ste se vključili v kakšno nevladno organizacijo, kjer delate prostovoljno, ali pa mogoče opravljate kakšno prostovoljno delo v soseski? Ali ste se mogoče vpisali v nadaljevanje šolanja?

oznaka	empirični zapis	kategorija
9-FOP/14	»Po končanem programu nisem iskal dela, ker sem na zdravljenju in se slabše počutim. Nič nisem delal, niti priložnostno.«	Zaposlitev/šolanje po programu

11) S kakšnimi težavami se soočate pri iskanju zaposlitve oz. opravljanju dela? Kako vas je na njihovo premagovanje pripravil naš program?

oznaka	empirični zapis	kategorija
	/ (op. intervjuvarja: Ni imel težav, ker ni iskal dela)	

12) Kako vam pri iskanju zaposlitve pomagajo na Zavodu za zaposlovanje? Ali sploh katera institucija nudi pomoč pri iskanju zaposlitve ali ste prepuščeni sami sebi?

oznaka	empirični zapis	kategorija
9-FOP/15	»Ma nič, dej. Čim so zvedli, da sem bil v zaporu, so me deli na socialno. In niti nisem več na zavodu sem na socialni, kaj vem ...«	Pomoč institucij pri zaposlovanju
9-FOP/16	»Tudi na socialni nič. Ma kaki, daj. Če sam ne narediš nič, potem ni nič. Tudi če nimaš poznanstev ni nič. Ko sem delal v Italiji, mi je zrihtal en frend, če ne ni nič. In kaj te razpisi, ki so, dajo oglas ven, ma v resnici je pa že vse zasedeno. Samo da dajo neki ven, ker je zakon tak.«	Pomoč institucij pri zaposlovanju

13) Kakšne možnosti zase vidite glede zaposlitve vnaprej? Ste pomislili na to, da bi iskali zaposlitev čez mejo ali pa drugje v Sloveniji? Če se boste odločili za to, katere so prednosti in ovire dela čez mejo ali drugje po Sloveniji?

oznaka	empirični zapis	kategorija
9-FOP/17	»Če bom sam kaj poiskal, če ne, ne vidim nič.«	Vizija za naprej
9-FOP/18	»Bi šel povsod, če bi dobil, tudi v Italijo. Samo kaj ko je povsod kriza, to je to. Povsod sami Kitajci.«	Vizija za naprej

14) Ocenite udeležbo v programu z vidika sedanjih izkušenj na zaposlitvenem trgu.

oznaka	empirični zapis	kategorija
9-FOP/19	»Meni je pomagalo ful glede računalništva, ...«	Koristi programa
9-FOP/20	»... prej sem bil ful bolj zamorjen tako in sem se bolj odpru, tako bolj mi je pomagalo.«	Koristi programa

15) Kakšni državni ukrepi/storitve bi bili še potrebni, da bi lažje prišli do zaposlitve?

oznaka	empirični zapis	kategorija
9-FOP/21	»Da bi vedel, ne vem. Kakšne delavnice, kaj jast vem. Take delavnice kakor smo jih imeli v programu in tudi bolj fizično, konkretno – to znanje bi bilo tudi v redu. Tisti ki če, ne kaj jast vem.«	Ukrepi s strani države
9-FOP/22	»Da zaslužiš vsaj malo in da si v družbi.«	Ukrepi s strani države

TRANSKRIPT..... 10-F

Udeleženec programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela

Kraj intervjuja: Nova Gorica

Datum intervjuja: 4. 11. 2014

Ura: 13.00–14.00

Brezposeln: 17 let

Starost: 55 let

Težje zaposljiv zaradi: zdravstvenih težav

1) Kaj je bila največja ovira pri iskanju zaposlitve, preden ste vstopili v program? Menite, da je bilo pomanjkanje znanj in spretnosti, ki so iskane (ste torej imeli napačno izobrazbo), ali je bil vzrok bolj osebni, psihološki (zaradi svojih osebnih težav niste mogli dobiti zaposlitve)?

oznaka	empirični zapis	kategorija
10-F/1	»Malo tako, ker jaz nisem dosti iskal. Ker sem se zavaroval nezgodno in naložbeno, tako da sem lahko delal. Tako da sem imel zmeri priliko kaj zaslužiti. «	Težave pri iskanju zaposlitve
10-F/2	» In kamor sem šou, prvo kot prvo je ovira, da nimaš avta, ne. Meni je pa na zavodu rekla, da če ga imam ti potem še znižajo.«	Težave pri iskanju zaposlitve
10-F/3	»In druga stvar, sem imel delo in zraven tega sem imel delo doma, ker sem negoval mamu. Nisem hotel, da mi kšn kej dela, ker bi mogu vse plačati. «	Težave pri iskanju zaposlitve
10-F/4	» In ovira so bile leta. To da sem imel 55 let, to je tudi neki. In izobrazba je bila samo poklicna. Jaz pa kot mizar zaradi ... imam nekaj očesnega ozadja in ne smem delati v hrupu, ki presega 60 dB ropota in sem alergičen na lesni prah. Zdaj pa za trgovca ne morem iti kar tako, če nimam šole, ne.«	Težave pri iskanju zaposlitve
10-F/5	»Za čistilko pa ne bi bil pripravljen iti. Kaj bom delal za 400 €. Pole mi zavod pobere vse ukop, pole pa drugo ne bi mogel delati. «	Težave pri iskanju zaposlitve

2) Prosim vas, da najprej pomislite na znanja in spretnosti. Kakšno znanje, sodite, da je za vas najpomembnejše, da bi lažje dobili zaposlitev? Je to bolj praktično znanje oziroma spretnosti na področjih, na katerih ljudje bolj povprašujejo (na primer vodovod, električna, slikopleskarstvo, računalništvo, vrtnarstvo in podobno), ali je to znanje, kako vstopati na trg dela, kako obvladati pisanje prošenj, razgovori za delo, kako delo obdržati in podobno?

oznaka	empirični zapis	kategorija
10-F/6	» Mene me ni zanimala glina, obisk komune. «	Oblikovanje programa
10-F/7	» Računalništvo in angleščina mi je bilo v redu. «	Oblikovanje programa

3) Kako s tega vidika ocenjujete program? Vam je koristil pri iskanju dela? Menite, da imate po njem boljše možnosti, da najdete delo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
10-F/8	»Jaz hodim k eni svetovalki na zavodu, ki je rekla, da mi ni potrebno nič skrbet in hodit na razgovore. Da če bo kaj, me bodo že oni obvestili. Da za enkrat je v redu tako.«	Pomoč institucij pri zaposlovanju
10-F/9	»Zmeri pa obstajajo boljše možnosti, ne. Kaj vem lahko tudi pomanjkljivosti, ne. Ker meni tisti bot mi ni pašalo, jaz ne maram tistega šenšurja, preveč zjanja, ne. Ker pole jaz ne sledim preveč.«	Prednosti in slabosti skupinskega dela

4) Želim vas vprašati še o drugem, bolj osebnem vidiku iskanja dela. V času, ko ste bili brez dela, ste izgubili zaupanje vase pri iskanju zaposlitve. Zato naj bi bil program oblikovan tako, da vas okrepi, vam povrne samozaupanje in tako omogoči, da bolj samozavestni vstopate na zaposlitveni trg. Ali menite, da ste samozavestnejši in boste bolj uspešni na zaposlitvenem trgu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
10-F/10	»Mah, meni se zdi da ja, da sem boljše. Če bom iskal, ja, mi bo pomagalo.«	Koristi programa z osebnega vidika

5) Ste katere od ciljev, zastavljenih v programu, uresničili? Čemu pripisujete uspeh, da ste jih uresničili?

oznaka	empirični zapis	kategorija
10-F/11	»Malo sem uresničil, ja. V programu sem si zastavil cilj zeliščarstvo in vrtnarstvo, ma zdej jih nimam dosti, ker mi jih je pol sagnilo k je samo blato. Ma letos je bila taka letina še nikoli nisem imel tolko pomidorov, ma so jih jedli drugi k sem bil bolan.«	Uresničeni cilji

6) Se vam zdi potrebno, da bi vas tudi po zaključku programa spremljali in spodbujali pri zastavljenih ciljeh (kakor je bil 4. modul programa)? Mislim, da bi bili mentorji povezava med vami in delodajalcem oz. bi vam nudili učno pomoč, če bi se odločili za nadaljevanje šolanja. Če se vam zdi to potrebno, kako bi vam pomagalo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
10-F/12	»Ja ma kdo. Jaz imam tisto na zavodu za zaposlovanje in hodim k njej in na socialni imam XX, hodim tudi k njej. In kaj čem mentorja. Jaz lahko prašam samo za nasvet. Tisti	Potreba po mentorju po programu

	mentor, ki bi te hodil domov učiti npr. računalništvo, ga je potrebno plačati. Razumeš, jaz nimam zdej denarja. Lahko potreba je, ma kdo bi ti pomagal na prijateljski bazi. In če občina meni neki da, jaz to morem plačati. So mi tudi ponudili, da mi oni plačali položnice, samo potem mi poberejo vse.«	
--	--	--

7) Sledi nekaj vprašanj o programu. Želeli bi vašo pomoč pri tem, da bi bil program še boljši in bi bolje uresničeval potrebe oseb, vključenih vanj. Kako naj bi bil program oblikovan, da bi zares povečal vaše zaposlitvene možnosti?

oznaka	empirični zapis	kategorija
10-F/13	»Ma kdu mi garantira, da bom dubu zaposlitev? Jaz sem rekel na zavodu za zaposlovanje, zrihtajte mi vi delo. Je rekla, da se ne da, da bom šel na komisijo, da bi šel predčasno v pezijo. Ma kej češ, sem bil tam so mi zračunalni in več kot 350 € ne bi imel. Ja, je pa več kakor socialna. Ma kaj češ da je tistih 100 €. Tisto zaslužim jaz v enem tednu. Če delam 10 ur na teden po 6 € na uro je 60 € na teden. Na mesec je to 240 € in mojih 265 € in da me nobeden ne bremeni jaz 500 € imam, jaz sem gospod. Jaz lahko porabim 10 € na dan in prišparam 200 € na mesec in v enem letu je 2000 € sigurno. K ne bom dobil redne zaposlitve. Jaz imam tolko kart, ne smem delat v ropotu, ne smem delat v lesnem prahu, na prepahi. Jaz nimam kej delat. Kej naj grem pometat, ni šans.«	Vizija/možnosti za naprej

8) Kako bi lahko ocenili skupinsko delo v programu, ki ste ga obiskovali: vas je to oviralo ali je imelo koristi? Če vas je oviralo, ali bi bilo bolje, da bi vsak imel individualni izobraževalni program, vezan na njegove interese, in se priključil drugim v programih izobraževanja odraslih? Če vas je skupinsko delo spodbujalo, kako bi to razložili? Kaj je bilo pomembno za vas pri skupinskem delu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
10-F/14	»Mene je malček oviralo, ker so ostali skakali predavatelju v besedo in ni bilo tišine.«	Pozitivni/negativni vidik dela v skupini
10-F/15	»Jaz bi šel na kšen tečaj. Recimo za trgovca, k me je zmeraj zanimalo. Seveda bi šel.«	Oblikovanje programa
10-F/16	»Ker zdaj tisto zavod za zaposlovanje ne ponuja. To moraš vedeti. Oni ti ne ponujajo tečaja in zavarovanja. Oni so	Pomoč institucij pri zaposlovanju

	samo zato, da ti dajo karto in da si ti iščeš delo in da njih obveščaš sproti kot sem jaz bil na začetki, prej kot je mama zbolela. Zdaj pa me tega ne matrajo več, ker sem star. Prej pa sem moral vsaki mesec se javit in pokazat karto kje vse sem iskal delo. Oni ti ne dajo tečaja al pa ti iščejo delo. Ti dajo karto in dobiš socialno in si potem mislijo, da je to vse. «	
--	--	--

9) Ali se vam zdi potrebno, da bi bil program usmerjen v navezovanje stikov z institucijami v domačem kraju, z bodočimi delodajalci ipd., da bi pridobili večji občutek podpore v okolju?

oznaka	empirični zapis	kategorija
10-F/17	»Ja, je pomembno. Saj jaz bi se vpisal še na kakšen tak tečaj. Samo pri vas se mi je zdelo preveč razdrobljeno, preveč tem smo imeli. Meni pol od tistega ne pride prav. «	Oblikovanje programa
10-F/18	» Dobro bi bilo, da bi prišel kašen trgovc, da bi nas uvajal v kašno tako stvar. Ker jaz sem videl, da bi marsikoga zanimalo, kakšna trgovska žilica al pa kakšnega natarja kuharja, to kar se zdaj išče. Ker mi ne moremo prit do neke visoke šole, ma vsaj do poklica.«	Oblikovanje programa

10) Ste po končanem programu dobili kakšno zaposlitev (redno delo, začasno delo, delo na črno ...)? Ste se vključili v kakšno nevladno organizacijo, kjer delate prostovoljno, ali pa mogoče opravljate kakšno prostovoljno delo v soseski? Ali ste se mogoče vpisali v nadaljevanje šolanja?

oznaka	empirični zapis	kategorija
10-F/19	» Sem imel zlomljeno ključnico. Sem bil dvakrat operiran. Sem bil na bolovanju. Zdaj bom šel pa za 14 dni v Strunjan na zdravljenje. Zdaj ne morem nič dvigavat. S tisto roko lahko samo zalivam ruže. Zdaj sem bil na zavodu pri svetovalki in mi je rekla, da me bodo verjetno dali na komisijo. «	Zaposlitev/šolanje po programu
10-F/20	» Sem prašu, če bo kaj za se učit, ma je rekla, da ne, ker je zmiri manj denarja. In potem sem dobil oglas, da nudi Ljudska univerza v moji občini brezplačen tečaj računalništva in angleščine. «	Pomoč pri iskanju zaposlitve s strani zavoda za zaposlovanje
10-F/21	» Sem se vpisal še na dva tečaja po vašem. Včeraj	Zaposlitev/šolanje po

	sem bil tam. In ista reč veš kot nam je razlagal Peter. Smo vzeli tiste Windows 7. Je 30 ur. In so vsi taki, da ni slišat muhe. Ko sem bil tam pri vas so vsi neki govorili eden prek drugega. In vsake pol ure je mogu pokdit dva čika, ma dej dej, in pole bo rekel, da je ozdravil ... Ma ne. Angleščina je pa nadaljevalni tečaj. In jemljemo take besede, ki jih uporabljajo profesorji. In ne sledem. Se mu bom kar odpovedal, ker ta tečaj je prav od duhtarjev in od profesorjev. Še tiste ženske, ki so bile prej v pisarni, ne obvladajo. Jaz sem nrdu prevelik preskok. Pred tem nisem bil nikjer, na nobenem tečaju. «	programu
--	---	----------

11) S kakšnimi težavami se soočate pri iskanju zaposlitve oz. opravljanju dela? Kako vas je na njihovo premagovanje pripravil naš program?

oznaka	empirični zapis	kategorija
10-F/22	» Jaz nimam avta in lahko delam samo tu okoli. Mi je rekla socialna, da če bi imel avto, bi mi pol pojela davčna uprava. Ker jaz imam status brezposelne osebe in na zavodu za zaposlovanje to oni smatrajo kot materialno dobrino, luksuz.«	Težave pri iskanju zaposlitve po programu

12) Kako vam pri iskanju zaposlitve pomagajo na Zavodu za zaposlovanje? Ali sploh katera institucija nudi pomoč pri iskanju zaposlitve ali ste prepuščeni sami sebi?

oznaka	empirični zapis	kategorija
10-F/23	»Preden sem sem padel s kulom mi je svetovalka na CSD dala en papir, sem imel priliko it v Supernovo za varnostnika, zdaj kolko bi dobu ne vem. Ma komu bi jaz grozu s pištulco, dej, še muhe ne morem ubojt. «	Pomoč institucij pri zaposlovanju

13) Kakšne možnosti zase vidite glede zaposlitve vnaprej? Ste pomislili na to, da bi iskali zaposlitev čez mejo ali pa drugje v Sloveniji? Če se boste odločili za to, katere so prednosti in ovire dela čez mejo ali drugje po Sloveniji?

oznaka	empirični zapis	kategorija
10-F/24	» Jaz zase si bom najdu delo priložnostno. Neki bom že najdu. Ma jaz če bom komu pomagal po dvej urci, kej to je delo na črno? To ni neč tazga, ne?«	Vizija/možnosti za naprej

10-F/25	»Na zavodu mi je že povedala, da jaz si ne morem dubit dela za stalno taki ku sm. Pri meni je skori nemogoče.«	Vizija/možnosti za naprej
10-F/26	»V Italiji pa je tudi zmeri manj. Vedno večja kriza. Preden sem se ponesrečil bi mel za it v Krmin, tam je dosti Slovencev, in mi je pravu prijatl, k je bil, da je trgala sama mladina z visokimi šolami, k ne dobijo dela. Italijani so tudi v krizi. Tisti k ima žlahto tam lahko dobi kako delo. Za italijanščino mi ni problem, samo nimam vez.«	Vizija/možnosti za naprej

14) Ocenite udeležbo v programu z vidika sedanjih izkušenj na zaposlitvenem trgu.

oznaka	empirični zapis	kategorija
10-F/27	»Seveda mi je koristil. Saj sem spoznal nove ljudi in se kaj pomenil z njimi. Če bi se srečali še enkrat, ne bi imel nič proti.«	Koristi programa
10-F/28	»Ja, pa tudi nekaj sem se navadil. Kšn bot mi je bilo težko ustati, kšn krat, ko je bla zima je blo treba prejit iz hiše. Ma mi je blo fajn, da sem se prisilu in šou.«	Koristi programa
10-F/29	»Ja pa računalništvo sem pri vas pridobil, nekaj že znam, nekaj se bom še nauču.«	Koristi programa

15) Kakšni državni ukrepi/storitve bi bili še potrebni, da bi laže prišli do zaposlitve?

oznaka	empirični zapis	kategorija
10-F/30	»Težko bo. Vsi obljubavajo, da bodo zagotovili nova delovna mesta, vsi računajo na evropska sredstva. Vprašanje kaj bo naredu ta Cerar. Če ne bodo vsi spet basali v žepe še tisto kar je ostalo. Lahko bo še drugo leto kriza, ne bo še tko hitro boljše.«	Ukrepi s strani države.
10-F/31	»Danes tudi ni enostavnih del. Tudi če imaš samo poklicno, moreš obvladati tudi računalnik, brez tega skoraj ne moreš dobit službe.«	Ukrepi s strani države.

TRANSKRIPT..... 11-DO

Udeleženec programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela

Kraj intervjuja: Nova Gorica

Datum intervjuja: 5. 11. 2014

Ura: 14.00–14.30

Brezposeln: 12 let

Starost: 38 let

Težje zaposljiv zaradi: odvisnosti od nedovoljenih drog

1) Kaj je bila največja ovira pri iskanju zaposlitve, preden ste vstopili v program? Menite, da je bilo pomanjkanje znanj in spretnosti, ki so iskane (ste torej imeli napačno izobrazbo), ali je bil vzrok bolj osebni, psihološki (zaradi svojih osebnih težav niste mogli dobiti zaposlitve)?

oznaka	empirični zapis	kategorija
11-DO/1	» Zdravstveno stanje, tablete,.... Nemogoče je narediti zdravniški pregled. Si takoj ožigosan. Kdo bi te sploh takega zaposlil. Saj sem bil priden za delat, sem se tudi hitro učil, zdaj mi je pa težko dobiti službo, ko si enkrat zaznamovan.«	Ovire pri iskanju zaposlitve

2) Prosim vas, da najprej pomislite na znanja in spretnosti. Kakšno znanje, sodite, da je za vas najpomembnejše, da bi lažje dobili zaposlitev? Je to bolj praktično znanje oziroma spretnosti na področjih, na katerih ljudje bolj povprašujejo (na primer vodovod, elekrika, slikopleskarstvo, računalništvo, vrtnarstvo in podobno), ali je to znanje, kako vstopati na trg dela, kako obvladati pisanje prošenj, razgovori za delo, kako delo obdržati in podobno?

oznaka	empirični zapis	kategorija
11-DO/2	» Ja, mislim, vsega mi malo manjka. Saj tudi, če bi šel delat nekam, kjer ni moja stroka, bi se mogel malo vpeljati, ne. Bolj potrebna se mi zdijo konkretna znanja potrebna za delovno mesto. «	Znanja in spretnosti potrebna za zaposlitev

3) Kako s tega vidika ocenjujete program? Vam je koristil pri iskanju dela? Menite, da imate po njem boljše možnosti, da najdete delo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
11-DO/3	» Ja, je koristilo. Seveda. «	Koristi programa z vidika zaposlitve
11-DO/4	»Je pa vse odvisno od vseh pogojev. Ni samo znanje ... Je tudi zdravje pomembno. «	Koristi programa z vidika zaposlitve

4) Želim vas vprašati še o drugem, bolj osebnem vidiku iskanja dela. V času, ko ste bili brez dela, ste izgubili zaupanje vase pri iskanju zaposlitve. Zato naj bi bil program oblikovan tako, da vas okrepi, vam povrne samozaupanje in tako omogoči, da bolj samozavestni vstopate na zaposlitveni trg. Ali menite, da ste samozavestnejši in boste bolj uspešni na zaposlitvenem trgu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
11-DO/5	»Ja, je bila popestritev. Ja, samozavest se mi je povečala.«	Koristi programa z osebnega vidika
11-DO/6	»Pa tudi voljo sem dobil za učenje in hotel dokončati trgovsko.«	Koristi programa z osebnega vidika

5) Ste katere od ciljev, zastavljenih v programu, uresničili? Čemu pripisujete uspeh, da ste jih uresničili?

oznaka	empirični zapis	kategorija
11-DO/7	»Sem hotel dokončati trgovsko in sem tudi naredil en izpit. Samo, ne vem, saj mi je rekel dohtr da imam nizko toleranco, da hitro obupam.«	Uresničeni cilji

6) Se vam zdi potrebno, da bi vas tudi po zaključku programa spremljali in spodbujali pri zastavljenih ciljeh (kakor je bil 4. modul programa)? Mislim, da bi bili mentorji povezava med vami in delodajalcem oz. bi vam nudili učno pomoč, če bi se odločili za nadaljevanje šolanja. Če se vam zdi to potrebno, kako bi vam pomagalo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
11-DO/8	»Ja, jaz bi. Sploh z vidika, ker hitro obupam, bi mi to koristilo. Samo jez, ko se probam sprostit mi begajo misli. Težko se mi je skoncentrirat, ker imam že toliko zapravljenih možnosti.«	Potreba po mentorju po programu

7) Sledi nekaj vprašanj o programu. Želeli bi vašo pomoč pri tem, da bi bil program še boljši in bi boljše uresničeval potrebe oseb, vključenih vanj. Kako naj bi bil program oblikovan, da bi zares povečal vaše zaposlitvene možnosti?

oznaka	empirični zapis	kategorija
11-DO/9	»Ne, saj je v redu, samo meni je nihalo razpoloženje.«	Oblikovanje programa

8) Kako bi lahko ocenili skupinsko delo v programu, ki ste ga obiskovali: vas je to oviralo ali je imelo koristi? Če vas je oviralo, ali bi bilo bolje, da bi vsak imel individualni izobraževalni program, vezan na

njegove interese, in se priključil drugim v programih izobraževanja odraslih? Če vas je skupinsko delo spodbujalo, kako bi to razložili? Kaj je bilo pomembno za vas pri skupinskem delu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
11-DO/10	»Skupina me je spodbujala.«	Prednosti in slabosti skupinskega dela
11-DO/11	»Malo me je begalo to, da ni šla razlaga po jasni poti, ker je bilo različno predznanje v skupini in je bilo treba razlagat, ko eden ni kaj vedel, pa drugi ...eden je imel nekaj za popraviti, potem ti nisi vedel kaj moreš popraviti.«	Prednosti in slabosti skupinskega dela
11-DO/12	»Tudi skupinska razstava, mi je dala motivacijo. Tudi kar me ne bi zanimalo je bilo v redu.«	Prednosti in slabosti skupinskega dela
11-DO/13	»Jaz bi rabil bolj tisto, da bi se bolj skoncentriral in naredil kak izpit. Če si za neki zainteresiran potem ne misliš na tisto slabo. Meni je učenje najprej šlo zelo dobro, najprej sem imel prav bistro glavo, potem je začelo, ne vem, ... to so zdravstvene prepreke.«	Prednosti in slabosti individualnega dela

9) Ali se vam zdi potrebno, da bi bil program usmerjen v navezovanje stikov z institucijami v domačem kraju, z bodočimi delodajalci ipd., da bi pridobili večji občutek podpore v okolju?

oznaka	empirični zapis	kategorija
11-DO/14	»Ja, seveda. Še vedno grem v knjižnico in si kaj izposodim.«	Povezovanje z institucijami
11-DO/15	»Tudi povezave z delodajalci so dobre. Čeprav, jaz sem pošiljam prošnje, od večine sploh nisem dobil odgovora. Potem ko se je začelo tisto slabo obdobje, pa nisem več iskal. Pa zdravniški pregled bi bil pri meni problem. Jaz bi šel delat, bi šel, samo ne vem kako z mojim stanjem. Me nobeden ne vzame. Pa tudi vozniškega nimam.«	Povezovanje z institucijami

10) Ste po končanem programu dobili kakšno zaposlitev (redno delo, začasno delo, delo na črno ...)? Ste se vključili v kakšno nevladno organizacijo, kjer delate prostovoljno, ali pa mogoče opravljate kakšno prostovoljno delo v soseski? Ali ste se mogoče vpisali v nadaljevanje šolanja?

oznaka	empirični zapis	kategorija
11-DO/16	»Dela nisem dobil. Sem pa šel na trgovsko in naredil en izpit. Potem sem imel težave doma, sem	Zaposlitev/šolanje po programu

	ratal anksiozen in nisem šel niti ven. Tako, da nisem mogel it na drugi izpit, ki sem ga planiral. Moj zdravnik me je celo hotel poslati na zdravljenje, ma nisem hotel. Kaj mi če to, še več tablet bi mi dajali.«	
--	---	--

11) S kakšnimi težavami se soočate pri iskanju zaposlitve oz. opravljanju dela? Kako vas je na njihovo premagovanje pripravil naš program?

oznaka	empirični zapis	kategorija
11-DO/17	»Hm, ... bi mogel najprej poštimit druge reči. Bi mogel it najprej na detoks. Sem se že pogovarjal z zdravnikom, ma bi mogel it v Ljubljano za več časa.«	Težave pri iskanju zaposlitve

12) Kako vam pri iskanju zaposlitve pomagajo na Zavodu za zaposlovanje? Ali sploh katera institucija nudi pomoč pri iskanju zaposlitve ali ste prepuščeni sami sebi?

oznaka	empirični zapis	kategorija
11-DO/18	»Jaz sem iskal delo, sem prinesel na zavod tiste prošnje, ki sem poslal in sem jim rekel, dajte probat me dat vsaj v kakšno tako službo, ker nimam dokončane šole. Vsaj da me pokličete, če zveste kaj, ne da piše tam uradno, da bi pomagali tistim, ki nimajo delovne dobe, ki imajo težke pogoje za zaposlitev. Samo pole ne vem kako majo niti oni vštmano, potem so se dosti menjale. Saj ti pomagajo osnovno, recimo prošnje in to, ne morejo pa vplivati na nekega delodajalca, če te nočejo zaposliti ali pa da bi vplivali na zdravnike. «	Pomoč institucij pri zaposlovanju

13) Kakšne možnosti zase vidite glede zaposlitve vnaprej? Ste pomislili na to, da bi iskali zaposlitev čez mejo ali pa drugje v Sloveniji? Če se boste odločili za to, katere so prednosti in ovire dela čez mejo ali drugje po Sloveniji?

oznaka	empirični zapis	kategorija
11-DO/19	» Težko. Najprej detoksikacija. «	Vizija / možnosti za naprej
11-DO/20	» Bi sprejel pa karkoli, tudi v Italijo bi šel, ma kaj ko ni nič. «	Vizija / možnosti za naprej

14) Ocenite udeležbo v programu z vidika sedanjih izkušenj na zaposlitvenem trgu.

oznaka	empirični zapis	kategorija
11-DO/21	»Program mi je pomagal. Boljše sem se počutil, je bil vzpodbuden.«	Koristi programa
11-DO/22	»Sem začel delati, tisto kar mi je bilo všeč, fotografirati ...«	Koristi programa
11-DO/23	»Spoznal sem tudi to kako se moreš predstaviti pri delodajalcu, da ne smeš biti pasiven niti preveč agresiven ... «	Koristi programa
11-DO/24	»Pa od vsakega neki, računalništvo ... saj se vedno kaj novega naučiš.«	Koristi programa

15) Kakšni državni ukrepi/storitve bi bili še potrebni, da bi lažje prišli do zaposlitve?

oznaka	empirični zapis	kategorija
11-DO/25	»Težko bi rekel kaj naj bi oni naredili. Oni pač ne morejo iti mimo nekkih zakonov. Pač da bi ti dali možnost da se izkažeš v nekem podjetju. Raje bi šel delat tudi za nizko plačo, samo da bi bilo nekam vključen. Da začnejo možgani spet delat in to, ne. «	Ukrepi s strani države
11-DO/26	» Samo Gorica je majhna in ne dobiš dela ker bla bla bla tu bla bla bla tam, naletiš na XY in ni šans da ti da zdravniško potrdilo, ker je tako stroga. Na Iskri je bil cel kažin pravijo tisti, ki so tam delali in so uvedli pri zdravniškem še, da moreš dat urin (op. interv. test za THC). Od takrat je težko narediti zdravniški. Kdo bi te vzel? Tudi če si priden delavec. Jaz bi delal tudi prostovoljno kje, samo da me spoznajo tako bi imel potem lahko boljše možnosti, da me vzamejo. Pri meni bi bil problem že to, da sem tolko let brez službe. Ne vem, naj me dajo na probo, ne ... «	Ovire pri iskanju zaposlitve

TRANSKRIPT..... 12-A

Udeleženec programa Spodbujanje neaktivnih za uspešen vstop na trg dela

Kraj intervjuja: Nova Gorica

Datum intervjuja: 5. 11. 2014 **Ura:** 15.00–15.20

Brezposeln: 15 let

Starost: 51 let

Težje zaposljiv zaradi: težav z odvisnostjo od alkohola

1) Kaj je bila največja ovira pri iskanju zaposlitve, preden ste vstopili v program? Menite, da je bilo pomanjkanje znanj in spretnosti, ki so iskane (ste torej imeli napačno izobrazbo), ali je bil vzrok bolj osebni, psihološki (zaradi svojih osebnih težav niste mogli dobiti zaposlitve)?

oznaka	empirični zapis	kategorija
12-A/1	» Najprej je bila bolezen – največji razlog, da nisem nič dobil. Ja, to je bilo to. Bolezen in alkohol. Pa me niso nikjer vzeli. Kej čmo.«	Ovire pri iskanju zaposlitve
12-A/2	» Potem pa to, da nisem nič znal. Meni je bilo zelo mučno napisat kšno prošnjo za delo, ker nisem hotel nobenega obremenjevat. Sam pa itak nisem znal, niti vklopit računalnika. «	Ovire pri iskanju zaposlitve

2) Prosim vas, da najprej pomislite na znanja in spretnosti. Kakšno znanje, sodite, da je za vas najpomembnejše, da bi lažje dobili zaposlitev? Je to bolj praktično znanje oziroma spretnosti na področjih, na katerih ljudje bolj povprašujejo (na primer vodovod, elekrika, slikopleskarstvo, računalništvo, vrtnarstvo in podobno), ali je to znanje, kako vstopati na trg dela, kako obvladati pisanje prošenj, razgovori za delo, kako delo obdržati in podobno?

oznaka	empirični zapis	kategorija
12-A/3	»Mislim, da je danes računalništvo nujno. Ja, sicer tudi druga znanja, ma brez osnov računalništva ne moreš dobit službe. Niti kafeta si ne moreš kupit na postaji, če ne vsaj malo obvladaš teh mašin. «	Znanja in spretnosti potrebna za zaposlitev

3) Kako s tega vidika ocenjujete program? Vam je koristil pri iskanju dela? Menite, da imate po njem boljše možnosti, da najdete delo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
12-A/4	» Zdaj znam napisati prošnjo za delo in iskat delo preko internetato mislim, da je precej pomembno. Sicer, ne vem če bom dobil službo, ker ni dosti dela, ma vsaj znam malo več.«	Koristi programa z vidika zaposlitve

12-A/5	»Pa ta aktivnost, da sem mogel zjutraj vstati in iti z doma mi je tudi pomagala. Zdaj vsaj vem, da bi bil spet zmožen iti delat. «	Koristi programa z vidika zaposlitve
--------	---	--------------------------------------

4) Želim vas vprašati še o drugem, bolj osebnem vidiku iskanja dela. V času, ko ste bili brez dela, ste izgubili zaupanje vase pri iskanju zaposlitve. Zato naj bi bil program oblikovan tako, da vas okrepi, vam povrne samozaupanje in tako omogoči, da bolj samozavestni vstopate na zaposlitveni trg. Ali menite, da ste samozavestnejši in boste bolj uspešni na zaposlitvenem trgu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
12-A/6	»Se počutim nazaj normalno, da nekaj spet počnem. Nisem več tako depro, ker ima malo več smisla moje življenje.«	Koristi programa z osebnega vidika

5) Ste katere od ciljev, zastavljenih v programu, uresničili? Čemu pripisujete uspeh, da ste jih uresničili?

oznaka	empirični zapis	kategorija
12-A/7	»Zadal sem si, da bom več delal doma na kmetiji. Saj gre, gre ... Spodbuda je bila najprej zaradi programa, potem sem pa dobil voljo. Ja, in zdaj delam vsak dan po malo.«	Uresničeni cilji

6) Se vam zdi potrebno, da bi vas tudi po zaključku programa spremljali in spodbujali pri zastavljenih ciljih (kakor je bil 4. modul programa)? Mislim, da bi bili mentorji povezava med vami in delodajalcem oz. bi vam nudili učno pomoč, če bi se odločili za nadaljevanje šolanja. Če se vam zdi to potrebno, kako bi vam pomagalo?

oznaka	empirični zapis	kategorija
12-A/8	»Jaz bi rabu mentorja, če bi bil še naprej dodatek na aktivnost, bi bilo pa sploh super.«	Potreba po mentorstvu po programu

7) Sledi nekaj vprašanj o programu. Želeli bi vašo pomoč pri tem, da bi bil program še boljši in bi boljše uresničeval potrebe oseb, vključenih vanj. Kako naj bi bil program oblikovan, da bi zares povečal vaše zaposlitvene možnosti?

oznaka	empirični zapis	kategorija
12-A/9	»Se mi zdi, da je bil fajn ta raznolik program, da vsak najde neki notri zase. Tako, da se lahko potem sam malo bolj aktiviraš, ker država ti ne bo najdla dela. Je pa prav,	Oblikovanje programa

	da neki v življenju počneš, da ne gledaš v luft in samo tarnaš nad socialno.«	
--	--	--

8) Kako bi lahko ocenili skupinsko delo v programu, ki ste ga obiskovali: vas je to oviralo ali je imelo koristi? Če vas je oviralo, ali bi bilo bolje, da bi vsak imel individualni izobraževalni program, vezan na njegove interese, in se priključil drugim v programih izobraževanja odraslih? Če vas je skupinsko delo spodbujalo, kako bi to razložili? Kaj je bilo pomembno za vas pri skupinskem delu?

oznaka	empirični zapis	kategorija
12-A/10	»Vsekakor je bilo boljše delat v skupini. Sem de dosti naučil iz njihovih pripovedovanj. Spoznaš, da nisi tako sam in edini s takimi problemi. Ja, ti kar odleže, da malo podeliš izkušnje. Mi je blo fajn videt tudi videt, da nisem jaz edina mona, ki ne zna prou nč računalništva.«	Prednosti in slabosti skupinskega dela

9) Ali se vam zdi potrebno, da bi bil program usmerjen v navezovanje stikov z institucijami v domačem kraju, z bodočimi delodajalci ipd., da bi pridobili večji občutek podpore v okolju?

oznaka	empirični zapis	kategorija
12-A/11	»Ja, je potrebno, da izveš kaka podjetja so tu naokoli in kake ljudi rabijo za delat.«	Navezovanje stikov z institucijami

10) Ste po končanem programu dobili kakšno zaposlitev (redno delo, začasno delo, delo na črno ...)? Ste se vključili v kakšno nevladno organizacijo, kjer delate prostovoljno, ali pa mogoče opravljate kakšno prostovoljno delo v soseski? Ali ste se mogoče vpisali v nadaljevanje šolanja?

oznaka	empirični zapis	kategorija
12-A/12	»Nisem dobil dela, sem bil pa malo bolj aktiven na naši njivi. Tudi to nekaj šteje, ne? Saj delam. Sem aktiven. Neki sem že pridelal.«	Zaposlitev/šolanje po programu

11) S kakšnimi težavami se soočate pri iskanju zaposlitve oz. opravljanju dela? Kako vas je na njihovo premagovanje pripravil naš program?

oznaka	empirični zapis	kategorija
12-A/13	»Sem poslal tri prošnje, ma niti odgovora nisem dobil. Po mojem so kriva leta in pomanjkanje delovnih izkušenj.«	Težave pri iskanju zaposlitve

12) Kako vam pri iskanju zaposlitve pomagajo na Zavodu za zaposlovanje? Ali sploh katera institucija nudi pomoč pri iskanju zaposlitve ali ste prepuščeni sami sebi?

oznaka	empirični zapis	kategorija
12-A/14	»Ma nič pomoči, prav nič. Če si odpisani ti ne pomaga zavod. CSD ti da pa samo keš za reveže. Ma rabimo tudi kaj za delat, ne? Ma ja, saj zdaj, če bom ustrajal s kmetijstvom, mi bo kar OK tko kot je.«	Pomoč institucij pri zaposlovanju

13) Kakšne možnosti zase vidite glede zaposlitve vnaprej? Ste pomislili na to, da bi iskali zaposlitev čez mejo ali pa drugje v Sloveniji? Če se boste odločili za to, katere so prednosti in ovire dela čez mejo ali drugje po Sloveniji?

oznaka	empirični zapis	kategorija
12-A/15	»Je bolj slabo glede zaposlitve.«	Vizija/možnosti za naprej
12-A/16	»Se bom mogu kar sam bolj angažirat in več delat na njivi, če ne, ne bo nč. Bo že v redu tudi tko.«	Vizija/možnosti za naprej

14) Ocenite udeležbo v programu z vidika sedanjih izkušenj na zaposlitvenem trgu.

oznaka	empirični zapis	kategorija
12-A/17	»Vsekakor mi je program dal eno upanje in moč, da se morem tudi sam malo znajt v življenju, da ne samo čakam od države.«	Koristi programa
12-A/18	»Pa to, da smo imeli vsek sort predavanja in da smo se naučili iskat informacije, ki te zanimajo preko interneta. To je blo dobro, ja.«	Koristi programa

15) Kakšni državni ukrepi/storitve bi bili še potrebni, da bi laže prišli do zaposlitve?

oznaka	empirični zapis	kategorija
12-A/19	»Meni bi bilo dobro, če bi nekje delal. Za minimalca, vsaj. Ben, vsaj pozimi, ko ne bi blo na njivi nč za delat.«	Ukrepi s strani države
12-A/20	»Pa kakšne delavnice, kjer bi se še kaj naučili. To bi nam morali večkrat omogočit.«	Ukrepi s strani države

PRILOGA C: TABELE ODGOVOROV PO PROUČEVANIH KATEGORIJAH

C.1 Ovire pri iskanju zaposlitve

oznaka	krajši zapis	koda	krovna koda
1-D/1	»Pomemben razlog je bila moja bolezen ...«	Bolezen	Osebne težave
1-D/2	»... in to, da nisem končal fakultete.«	Nedokončana fakulteta	Pomanjkanje strokovnega znanja
1-D/3	»Nisem želel delati v lesni industriji. Zdaj sem pa začel delati s starejšimi, kar me zelo veseli. Jaz nisem nikoli prej skušal dobiti dela s starejšimi.«	Slabo poznavanje svojih sposobnosti/želja	Pomanjkanje notranje moči
1-D/5	»Imel sem polletno prakso v lesni industriji, potem zaradi bolezni nisem mogel delati.«	Pomanjkanje delovnih izkušenj	Pomanjkanje delovnih izkušenj
1-D/6	»Velikokrat je bilo tako, da so imeli prednost tisti, ki so imeli kakšne veze, in mi ni uspelo nikoli dobiti službe.«	Slaba KK Samoiniciativnost in podjetnost	Pomanjkanje temeljnih znanj
2-Z/1	»Da nisem dobil zaposlitve, so kriva leta brezposelnosti ...«	Daljša odsotnost z dela	Osebne težave
2-Z/2	»... in pomanjkanje znanja iz računalništva.«	Slaba KK Digitalna pismenost	Pomanjkanje temeljnih znanj
3-T/1	»Glavna ovira je neznanje slovenskega jezika.«	Nezmožnost sporazumevanja v slovenskem jeziku	Pomanjkanje temeljnih znanj
3-T/2	»In okupacija s tremi šoloobveznimi otroki, zato nisem iskala zaposlitve.«	Gospodinjstvo in varstvo otrok	Ni iskala dela
4-Z/1	»Brezposeln sem že 7 let, ma sem delal ves ta čas vsepovsod.«	Bil ves čas aktiven	Ni imel velikih ovir
4-Z/2	»Malo je na iskanje dela tudi vplivala prometna nesreča, ki sem jo imel.«	Poškodba	Osebne težave
5-BFOP/1	»Osebni vzrok. Bil sem na drogah, po tolikih letih ga ni maherja, ki bi te spravil v službo.«	Odvisnost	Osebne težave
5-BFOP/2	»Če 10 let nisi delal nič, ne moreš dobiti službe. Najprej pomislijo na zapor, nato na odvisnost ali hudo bolezen.«	Dolgotrajna odsotnost od dela vzbudi	Predsodki delodajalcev

		predsodke pri delodajalcih	
5-BFOP/4	»Bi moral še malo razmisliti, če bi si res želel oz. zmoget redno delati, zdaj, ko sem 30 let ven iz službe.«	Po 30-letnem premoru se ne čuti več zmožen za redno delo	Pomanjkanje delovnih izkušenj
6-GI/1	»Največji razlog je bila invalidnina.«	Invalidnost	Osebnne težave
7-GT/1	»Odkar sem imel to nesrečo, klinc, ne.«	Bolezen	Osebnne težave
7-GT/2	»Šel na prekvalifikacijo – strojne inštalacije. Ampak nisem končal, ker nisem zaključil s prakso.«	Ni zaključil poklicne šole	Pomanjkanje strokovnega znanja
7-GT/3	»Pred tem sem bil pa 10 let izbrisan in nisem mogel dobiti zaposlitve.«	10 let je bil izbrisan	Bil je brez državljanstva
8-FO/1	»Največja ovira je, ker sem na programu za odvisnike. Nisem več na drogi, sem pa na terapiji za odvisnike in je res težko, da bi me kdo zaposlil.«	Odvisnost	Osebnne težave
8-FO/2	»Tudi moje zdravstveno stanje je vedno slabše. Včeraj se mi je pojavil tudi epileptični napad.«	Slabo zdravstveno stanje	Osebnne težave
8-FO/4	»... ko greš na zdravniški te vsekakor ne bodo sprejeli.«	Ne ustreza zdravstvenim pogojem za delo	Osebnne težave
9-FOP/1	»Bolj osebni razlog. Droga od celega začetka.«	Odvisnost	Osebnne težave
10-F/1	»Jaz nisem dosti iskal. Ker sem se zavaroval, tako da sem lahko delal in sem imel zmeri priliko kaj zaslužiti.«	Ni iskal zaposlitve. Je delal na črno	Ni iskal redne zaposlitve
10-F/2	»In kamor sem šou, prvo kot prvo je ovira, da nimaš avta.«	Nima avtomobila, težje dostopa iz kraja, kjer živi	Nima možnosti prevoza
10-F/3	»Sem imel delo doma, ker sem negoval mamu. Nisem hotel, da mi kšn kej dela, ker bi mogu vse plačati.«	Gospodinjstvo in nega matere	Ni iskal dela
10-F/4	»In ovira so bile leta. Jaz pa kot mizar... ne smem delati v hrupu, ki presega 60 dB ropota in sem alergičen na lesni prah.«	Starost in zdravstvene omejitve	Osebnne težave
10-F/5	»Kaj bom delal za 400€. Pole mi zavod pobere vse ukop, pole pa drugo ne bi mogel delati.«	Za nizko plačilo ni pripravljen delati. Raje dobi socialno in dela	Ni pripravljen delati za vsako ceno

		na črno	
11-DO/1	»Zdravstveno stanje, tablete, ... Nemogoče je narediti zdravniški pregled. Si takoj ožigosan. Kdo bi te sploh takega zaposlil. Saj sem bil priden za delat, sem se tudi hitro učil, zdaj mi je pa težko dobiti službo, ko si enkrat zaznamovan.«	Zaradi zdravstvenega stanja, ne naredi zdravniškega pregleda	Predsodki s strani delodajalcev
12-A/1	»Najprej je bila bolezen – največji razlog, da nisem nič dobil.«	Bolezen	Osebni razlog
12-A/2	»Potem pa to, da nisem nič znal. Meni je bilo zelo mučno napisat kšno prošnjo za delo, ker nisem hotel nobenega obremenjevat. Sam pa itak nisem znal, niti vklopit računalnika.«	KK Digitalna pismenost	Temeljna znanja

C.2 Znanja in spretnosti potrebna za zaposlitev

oznaka	krajši zapis	koda	krovna koda
1-D/7	»Sigurno je zelo pomembno kako napisati prošnjo za delo.«	KK Samoiniciativnost in podjetnost	Temeljna znanja
1-D/8	»Zelo pomembno je pridobivanje strokovnega znanja. Jaz nimam končane šole za to kar bi rad počel in bi bilo zelo koristno pridobiti še kaj informacij s tega področja.«	Strokovna znanja	Strokovna znanja
2-Z/3	»Vodovodne inštalacije, slikopleskarstva ipd. ti pridejo zelo prav.«	Vodovodne inštalacije, slikopleskarstvo, ipd.	Strokovna znanja
2-Z/4	»Pomembno znanje računalništva.«	KK Digitalna pismenost	Temeljna znanja
2-Z/5	»Pisanje prošenj ni toliko pomembno, bolje je to, da greš kar sam v podjetje.«	KK Samoiniciativnost in podjetnost	Temeljna znanja
4-Z/3	»Imam vsa potrebna znanja za dobit službo, šole imam končane.«	Strokovna znanja ima vsa potrebna.	Ne potrebuje dodatnega strokovnega znanja.
5-BFOP/3	»Lahko bi šel za kuharskega pomočnika, tako da bi bil kakšen tečaj prav dobrodošel.«	NPK Kuharski pomočnik	Strokovna znanja

6-GI/2	»Menim, da so bolj potrebna praktična znanja pri vstopu na trg dela.«	Praktična znanja so bolj potrebna	Strokovna znanja
7-GT/4	»Praksa vsekakor je bitna, ne.«	Strokovna znanja	Strokovna znanja
7-GT/5	»In prošnjo kako napišeš to tudi, ne moreš niti prikazati praktično znanje, če prošnje ne znaš napisati.«	KK Samoiniciativnost in podjetnost	Temeljna znanja
8-FO/3	»Po mojem je pomembno, da se naučiš pisati prošnjo.«	KK Samoiniciativnost in podjetnost	Temeljna znanja
9-FOP/2	»Praktična znanja in kako napisati prošnjo.«	KK Samoiniciativnost in podjetnost Strokovna znanja	Temeljna znanja In strokovna znanja
9-FOP/4	»Računalništvo mi je prišlo pa ful prav, ker prej nisem imel pojma. Ful ljudi, ki hodi tja na socialno nimajo računalnikov in ne znajo, ne. Danes pa nimaš kej brez računalništva.«	KK Digitalna pismenost	Temeljna znanja
11-DO/2	»Ja, mislim, vsega mi malo manjka. Bolj potrebna se mi zdijo konkretna znanja potrebna za delovno mesto.«	Potrebuje konkretna znanja za delovno mesto	Strokovna znanja
12-A/3	»Brez osnov računalništva ne moreš dobit službe. Niti kafeta si ne moreš kupiti na postaji, če ne vsaj malo obvladaš teh mašin.«	KK Digitalna pismenost	Temeljna znanja

C.3 Koristi programa z vidika zaposlitve

oznaka	krajši zapis	koda	krovna koda
1-D/9	»Program me je zelo motiviral. Brez tega programa ne bi mogel začeti delati v domu upokojencev.«	Pomen/smisel	Okrepljena notranja moč
1-D/10	»Ta rutina v programu, me je spodbudila k vztrajnosti, da imaš neke stalne obveznosti.«	Aktivnost/rutina	Dnevne obveznosti
1-D/11	»Da najdeš v delu neko zadovoljstvo, da ni le rutinsko opravljanje dela.«	Pomen/Smisel	Okrepljena notranja moč
1-D/4	»Prvič sem poslal prošnjo za delo v domu upokojencev, ko sem bil v program.«	Prepoznavanje svojih sposobnosti/želja	Okrepljena notranja moč
2-Z/6	»Meni je bilo všeč delo z glino. Vizitke in šivanje	Nekatere teme so	Pridobil temeljna znanja

	pa mi ni koristilo.«	mu, nekatere mu niso koristile	
2-Z/7	»Najbolj mi je koristilo računalništvo.«	KK Digitalna pismenost	Pridobil temeljna znanja
2-Z/8	»Bil sem aktiven in takrat nisem igral igrice. Te se lotim samo takrat, ko nimam nobenih obveznosti.«	Aktivnost/rutina	Dnevne obveznosti
3-T/5	»... in tudi pridobili izkušnje za iskanje dela od pisanja prošenj, življenjepisa.«	KK Samoiniciativnost in podjetnost	Pridobil temeljna znanja
3-T/7	»Preko programa sem spoznala kaj so moji interesi in moje zmožnosti, na katerih področjih bi lahko vse iskala zaposlitev.«	Spoznala svoje zmožnosti/sposobnosti	Okrepljena notranja moč
3-T/21	»Ta program mi je pomagal pri tem, da sem dobila idejo na katerih področjih lahko iščem zaposlitev, ...«	Sposobnosti	Okrepljena notranja moč
3-T/22	»... sem izboljšala svoje znanje slovenščine, da v tem ne vidim več tako velike ovire za zaposlitev kakor prej.«	Izboljšana pismenost	Okrepljena notranja moč
4-Z/4	»Ta program mi ni koristil pri iskanju zaposlitve. Delo sem dobil po vezah, ki sem jih imel že od prej.«	Ni koristil	Program mu ni koristil za zaposlitev
5-BFOP/6	»Zdi se mi koristno, ker smo naredili osebno mapo.«	Izdelava osebne mape	Pridobil temeljna znanja
5-BFOP/7	»Koristilo mi je tudi znanje računalništva, sej se vse povsod rabi.«	KK Digitalna pismenost	Pridobil temeljna znanja
5-BFOP/9	»Zdaj vem, kako nastopiti na današnjem trgu dela. Ker zdaj je vse na novo. Jaz sem navajen na stara dela, si prišel, dal prošnjo in si čakal. Zdaj moreš prinesiti vse reference in vse.... In še ni zadosti.«	KK Samoiniciativnost in podjetnost	Pridobil temeljna znanja
5-BFOP/11	»Ugotovil sem, da je potrebno najprej poskrbeti kar se tiče dokumentov in potem navalit na organizacijo, kjer se misliš zaposliti.«	KK Samoiniciativnost in podjetnost	Pridobil temeljna znanja
5-BFOP/30	»Program me je pa pripravil s tega vidika, da imam pripravljene dokumente (osebno mapo), samo kako dati notri 30 let?«	Pripravil je osebno mapo	Pridobil temeljna znanja
7-GT/6	»Se ti odprejo stvari, tako da zastopiš več, tako da ti je bolj razumljivo kako deluje trg.«	Bolje razume, kako deluje trg	Pridobil temeljna znanja
8-FO/6	»Program mi je koristil za iskanje dela in pa ni.«	Program mu je	Delno mu je

		delno koristil	koristil
9-FOP/5	»Mi je ful koristilo.«	Program mu je koristil	Program mu je koristil
11-DO/3	»Ja, je koristlo. Seveda.«	Program mu je koristil	Program mu je koristil
11-DO/4	»Ni samo znanje ... Je tudi zdravje pomembno.«	Ni velikih koristi glede zaposlitve, ker znanje ne reši zdravstvenih težav	Zaradi zdravstvenih težav mu tudi znanje ne more koristiti
12-A/4	»Zdaj znam napisati prošnjo za delo in iskat delo preko interneta ...«	KK Samoiniciativnost in podjetnost	Pridobil temeljna znanja
12-A/5	»Aktivnost, da sem mogel zjutraj vstat in it z doma mi je tudi pomagala. Zdaj vsaj vem, da bi bil spet zmožen it delat.«	Aktivnost/rutina	Dnevne obveznosti

C.4 Koristi programa z osebnega vidika

oznaka	krajši zapis	koda	krovna koda
1-D/13	»Ta tečaj me je zelo aktiviral. Veliko lažje delam po tem tečaju kakor pa bi prej. Tečaj mi je vrnil stik z realnostjo.«	Vrnjen stik z realnostjo	Izboljšane psihofizične sposobnosti
1-D/14	»Knjiga, ta pesniška zbirka, ki sem jo izdal, pa mi je dala potrditev in pravi zagon za naprej.«	Izražene sposobnosti	Okrepljena notranja moč
1-D/15	»Odkar sem obiskoval program sem veliko bolj mentalno zdrav. Moji strahovi so popolnoma izginili odkar sem bil vključen v program. Če si zaprt vase to ni dobro. Moreš biti aktiven. To je bila zame najboljša terapija.«	Izboljšano mentalno zdravje	Izboljšane psihofizične sposobnosti
1-D/17	»Je bilo fajn, da je bilo tudi učenje angleščine, kreativnega pisanja, računalništva, spoznavanja zelišč ...«	Neformalno učenje	Pridobil temeljna znanja
1-D/12	»Vsak dan sem se naučil kaj novega.«	Neformalno učenje	Pridobil temeljna znanja
2-Z/9	»Program mi je dvignil samozavest. Najbolj to, da smo imeli razstavo ...«	Povečana samozavest	Okrepljena notranja moč
2-Z/10	»... in to da smo lahko sami oblikovali program.«	Vpliv	Okrepljena

			notranja moč
2-Z/20	»Pomembna mi je bila odgovornost, da moreš it tisti dan od doma.«	Prevzemanje odgovornosti	Okrepljena notranja moč
3-T/3	»Všeč mi je bilo, da smo se na programu učili različne stvari, da sem lahko ugotovila katere so moje sposobnosti.«	Sposobnosti	Okrepljena notranja moč
3-T/8	»Odkrila sem svoje sposobnosti in se lahko zaposlim. Zdaj lahko bolj vplivam na svoje življenje.«	Odkrila sposobnosti in lahko vpliva na svoje življenje	Okrepljena notranja moč
4-Z/5	»So mi bile pa všeč teme, ki smo jih imeli v programu, zato sem tudi hodil.«	Všeč so mi bile teme v programu.	Pridobil temeljna znanja
4-Z/6	»Nekoliko bolj samozavesten se počutim.«	Povečana samozavest	Okrepljena notranja moč
4-Z/7	»Mi je pa koristila tudi rutina, da sem redno prihajal na program.«	Rutina, aktivnost	Dnevne obveznosti
4-Z/19	»Program mi je dal malo samozavesti.«	Povečana samozavest	Okrepljena notranja moč
5-BFOP/8	»Koristil mi je takrat, ko sem hodil gor, ker sem imel okupacijo, sem imel eno dolžnost. Potem, ko se je program končal, sem se kar nekaj časa iskal, ker se nisem vedel kam dat.«	Rutina, aktivnost	Dnevne obveznosti
5-BFOP/10	»Izgubil sem predsodek, da ni mus, da boš odbit.«	Izgubil predsodke	Okrepljena notranja moč
5-BFOP/12	»Program se mi je zdel super. Tiste mesece, ko sem hodil tja sem se počutil čisto v redu prav kot normalen človek.«	Povečan smisel	Okrepljena notranja moč
5-BFOP/14	»Če se potruдиš, lahko greš naprej! Država ti ne ponudi nič.«	Prevzemanje odgovornosti	Okrepljena notranja moč
6-GI/5	»Malo se mi je izboljšalo osebno počutje.«	Boljše osebno počutje	Izboljšane psihofizične sposobnosti
6-GI/6	»Koristilo mi je računalništvo.«	KK Digitalna pismenost	Pridobil temeljna znanja
7-GT/7	»Ja, nekaj upanja, da moraš sam nekaj narediti, ker, če samo čakaš ne bo nikoli nič.«	Upanje in odgovornost	Okrepljena notranja moč
8-FO/9	»Več znanja kot maš, bolj se počutiš samozavestnega.«	Povečana samozavest	Okrepljena notranja moč
8-FO/10	»V programu sem se počutil v redu, če ne, niti ne bi hodil.«	Dobro počutje v programu	Izboljšane psihofizične

			sposobnosti
8-FO/23	»Tam sem se dosti naučil, dosti sem pobral od tistega, sem se naučil na računalnik, oblikovat glino in take stvari in prošnjo pisat.«	Pridobil raznolika znanja	Pridobil temeljna znanja
9-FOP/6	»Po programu se mi je povečala samozavest, ja. Prej sem bil bolj zaprt v sebe, potem sem se pa bolj odpru.«	Povečana samozavest. Ni več tako zaprt vase	Okrepljena notranja moč
9-FOP/7	»... ker zdaj več vem, mi je dvignilo samozavest.«	Novo znanje mu je dvignilo samozavest	Okrepljena notranja moč
10-F/10	»Mah, meni se zdi da ja, da sem boljše.«	Nekoliko se mu je zboljšala samozavest	Nekoliko okrepljena notranja moč
11-DO/5	»Bila je popestritev. In samozavest se mi je povečala.«	Povečana samozavest, popestritev	Okrepljena notranja moč
11-DO/6	»Pa tudi voljo sem dobil za učenje in hotel dokončati trgovsko.«	Dobil voljo do učenja	Okrepljena notranja moč
12-A/6	»Se počutim nazaj normalno, da nekaj spet počnem. Nisem več tako depro, ker ima malo več smisla moje življenje.«	Smisel/pomen	Okrepljena notranja moč

C.5 Uresničeni cilji po programu

oznaka	krajši zapis	koda	krovna koda
1-D/16	»Zadal sem si precej ciljev – delo v domu upokojencev, na Kartitasu, izdati pesniško zbirko, več nastopati z bendom in vse to sem uresničil. Te uspehe pripisujem mentorjem programa, da ste me spodbujali, mi omogočili delo v domu upokojencev, pa da ste omogočili izdajo pesniške zbirke.«	Uresničeni: prostovoljno delo, izdaja knjige (zasluga mentorjev), neformalno delo. Zasluge mentorjev	Uresničeni trije cilji, uresničitev dveh pripisuje mentorjem
2-Z/13	»Eden izmed ciljev je bila prenova stanovanja. Z udeležbo v programu sem dobil dodatek na aktivnost, s katerim sem lahko kupoval material za prenovo.«	Dodatek na aktivnost mu je omogočil prenovo stanovanja	Uresničeni cilji, za katere ima zasluge program
2-Z/14	»Drugi cilj je bilo prostovoljno delo v domu	Prostovoljno delo,	Uresničeni cilji,

	upokojencev. Za to imajo zaslugo mentorji.«	zaslugo imajo mentorji	za katere ima zasluge program
3-T/9	»Vpisala sem se na tečaj slovenščine za tujce, začela šivati in čistiti na domu vse s spodbudo mentorjev.«	Uresničeni trije cilji, uresničitev pripisuje mentorjem	Uresničeni trije cilji, uresničitev pripisuje mentorjem
4-Z/8	»Stalno delam kaj na črno. Začel sem na novo delati tudi v kmetiji, s katero smo navezali stik v programu.«	Uresničil en zastavljen cilj s pomočjo programa	Uresničen en cilj, za katerega ima zasluge program
5-BFOP/13	»Naslednji mesec bom na prvi strani revije Kralji ulice. Na mojo pobudo smo ustanovili goriško stran v reviji Kralji ulice. Napisal sem tudi prvi članek za to revijo in dobil za to plačilo. Ni dosti, le 4€, ampak nekaj je. Pa tudi potrditev dobiš, da je nekaj vidnega, napisanega. Nekaj se je »izcinilo« iz vašega programa. Tako, da nisem ostal ravno na istem mestu, ...«	Aktivno delo pri Kraljih ulice	Uresničen en cilj, za katerega ima zasluge program
5-BFOP/15	»Zadal sem si tudi cilj, da bi šel vsak dan hodit. A sem se bolj slabo držal tega. Bi moral dobiti enega sotrpina. Ampak ga ne morem. Prijateljev praktično nimam.«	Cilj - vsakodnevna hoja se ni ravno uresničil. Potreboval bi še več zunanja motivacije	Ni uresničil enega cilja, za katerega je delno odgovoren program
6-GI/7	»Ne spomnim se, da bi si v programu zadal kakšne cilje.«	Ni si zadal ciljev	Ni uresničil ciljev
7-GT/8	»Ja, malo več delam doma na kmetiji.«	Bolj je aktiven doma na kmetiji	Delno je uresničil en cilj
8-FO/11	»Moj največji cilj je detoksikacija. Zdaj pomislim na to vsak dan. Moram tudi prečistiti v svoji glavi in se sam odločit.«	Glavni cilj mu je detoksikacija	Počasi se premika proti cilju
9-FOP/8	»V programu sem si zadal cilj risanja tatoojev. Po programu nisem nič nadaljeval, ker jemljem zdaj zdravila interferon in sem prav taki kot da bi imel gripo.«	Zadal si je en cilj, ki ga ni uresničil zaradi bolezni	En neuresničen cilj
10-F/11	»Malo sem uresničil, ja. V programu sem si zastavil cilj zeliščarstvo in vrtnarstvo. Letos je bila taka letina še nikoli nisem imel tolko	Zastavljen en cilj, delno uresničen	Delna uresničitev cilja

	pomidorov.«		
11-DO/7	»Sem hotel dokončati trgovsko in sem tudi naredil en izpit. Samo, ne vem, saj mi je rekel dohtr da imam nizko toleranco, da hitro obupam.«	Dokončati trgovsko šolo. Zdravstvene težave mu to preprečujejo	Cilj je začel, malo možnosti, da bo dokončan zaradi zdravstvenih težav
12-A/7	»Zadal sem si, da bom več delal doma na kmetiji. Saj gre, gre ... Spodbuda je bila najprej zaradi programa, potem sem pa dobil voljo.«	Uresničen en cilj	En uresničen cilj, za katerega ima zasluge program

C.6 Potreba po mentorstvu po programu

oznaka	krajši zapis	koda	krovna koda
1-D/19	»7 mesecev je bilo kar dovolj, da sem dobil samozavest. Za enkrat mislim, da ne bi več potreboval nekega vodstva in ujčkanja.«	Postal dovolj samostojen, da ne potrebuje vodstva	Ne potrebuje več vodstva
2-Z/15	»Bi potreboval še kakšna znanja, ja. Taka, ki mi pridejo prav doma in v kakšnem podjetju. Želim biti čim bolj samostojen.«	Želi si novih znanj, konkretnih	Bolj kakor mentorja si želi novih izobraževanj
3-T/10	»Mislim, da bi bilo super, da bi imeli še naprej nekoga, ki bi nas občasno spodbujal, nam svetoval glede naših zastavljenih ciljev, da bi nam nudil učno pomoč pri učenju slovenščine, če bi želela pripraviti prošnjo za delo, se pripraviti na intervju ipd.«	Potrebovala bi občasno mentorja za spodbude, nasvete, učenje slovenščine, pripravo na intervju	Potreboval bi mentorja
4-Z/9	»To kar je bilo v programu mi zadošča. Ne bi potreboval dodatnega individualnega dela.«	Program mu zadošča, dodatnega mentorstva ne potrebuje	Ne potrebuje več vodstva
5-BFOP/16	»Ja. Dobro bi bilo, da bi se dobili vsake 14 dni vsi, ki smo končali. Vsak bi povedal kaj je dosegel in da bi inštruktor vsakemu posebej glede na sposobnosti dal kakšno nalogo.«	Vodena skupinska srečanja z rednimi zadolžitvami	Potreboval bi mentorja
5-BFOP/18	»Če pa bi imel slabo vest in 14 dni ne bi nič	Obvezna oz.	Oblika

	naredil, verjetno niti ne bi prišel na sestanek, razen če bi bilo obvezno ali pa plačano.«	plačana udeležba je stimulaturna	mentorstva
6-GI/8	»Mislim, da ni potrebno.«	Ne potrebuje mentorja	Ne potrebuje več vodstva
7-GT/9	»Ja, to bi bilo pametno, ja. Verjetno bi potem prišel prej do zaposlitve.«	Zdi se mu potrebno, da bi imel mentorja	Potreboval bi mentorja
8-FO/12	»Ja, bi bilo smiselno, če bi se dalo ... bi bil spet bolj aktiven in se me bi tako zgubljal kot zdaj. Precej lažje bi mi bilo, da bi imel nekoga s katerim bi se lahko pogovarjal, ki bi mi svetoval.«	Potrebuje vodstvo, da bi bil spet bolj aktiven	Potreboval bi mentorja
9-FOP/9	»Ma po mojem ne bi rabil več, je bilo prav zadosti.«	Program mu je zadoščal in ne potrebuje dodatnega mentorja	Ne potrebuje več vodstva
10-F/12	»Tisti mentor, ki bi te hodil domov učiti npr. računalništvo, ga je potrebno plačati. Razumeš, jaz nimam zdej denarja. Lahko potreba je, ma kdo bi ti pomagal na prijateljski bazi. In če občina meni neki da, jaz to morem plačati.«	Ne želi mentorja, da ne bi bil dolžan državi	Ne želi mentorja
11-DO/8	»Ja, jaz bi. Sploh z vidika, ker hitro obupam, bi mi to koristilo.«	Potreba po mentorju, da bi ga spodbujal, ker hitro obupa	Potreboval bi mentorja
12-A/8	»Jaz bi rabu mentorja, če bi bil še naprej dodatek na aktivnost, bi bilo pa sploh super.«	Potrebuje mentorja in dodatek na aktivnost	Potreboval bi mentorja

C.7 Predlogi pri oblikovanju programa

oznaka	krajši zapis	koda	krovna koda
1-D/20	»Pisanje prošenj je bilo zelo pozitivno.«	KK Samoiniciativnost in podjetnost	Temeljna znanja
1-D/21	»Pomembno je, da vi posredujete delo, tako kakor ste meni.«	Posredovanje dela	Zaposlitev

1-D/22	»Program je super, ne bi nič spreminjal. Je ravno prav zahteven, da te na prijeten način aktivira.«	Primerna zahtevnost, aktivacija	Zanimiva in raznolika temeljna znanja
1-D/23	»Obveznost udeležb ...«	Obveznost/rednost	Aktivacija
1-D/24	»... in zanimiv program te zna motivirati tudi za naprej.«	Zanimiv program, ki te motivira	Zanimiva in raznolika temeljna znanja
2-Z/16	»Delali kakšna minimalna dela npr. sestavljanje koščkov. To bi bilo dobro, da dobiš tistih 20 – 50€ dodatka in da se zgubim iz stanovanja ven.«	Preprosta dela za aktivacijo in denarni dodatek	Zaposlitev
3-T/4	»Všeč mi je to ker smo se učili z zabavo.«	Učenje s krepitvijo moči	Zanimiva in raznolika temeljna znanja
3-T/6	»Pri praktičnem delu ne vem, če bi bilo vsem, ki so bili v skupini to všeč. Vsi ne potrebujejo veččin pleskanja.«	Težko, da bi bile teme vsem všeč	Strokovno izobraževanje
3-T/11	»Meni so se zdele vse teme zelo koristne. Dobro se je prepletalo resno delo z zabavo in pridobivanje teoretičnih znanj s praktičnim delom. Vsa ta pridobljena znanja so mi omogočila, da sem ugotovila kakšno delo bi me najbolj veselilo in za kaj sem sposobna.«	Pestrost programa, da vsak spozna v njem svoje sposobnosti	Zanimiva in raznolika temeljna znanja
4-Z/10	»Seveda je v redu tako kot je bilo v programu. Ne vem, kaj bi lahko še spremenili.«	Dobra vsebina programa	Zanimiva in raznolika temeljna znanja
4-Z/11	»Vsekakor se mi zdi koristno poznavanje računalnika.«	KK Digitalna pismenost	Temeljne zmožnosti
5-BFOP/19	»Meni se zdi dobro, da bi predavatelj našel podjetje, kjer iščejo navadne delavce in bi šli na ogled firme in na pogovor z delodajalcem. V tujini vem, da je dosti takih podjetij, kjer jemljejo take kakor smo mi.«	Stiki s podjetji z zelo enostavnim delom	Zaposlitev
5-BFOP/20	»Bi bilo pa dobro, da bi imeli možnost postopnega uvajanja. Najprej po dve uri na dan ... potem pa počasi prehajati na redni delovnik. Če ne je prevelik šok za telo. Ampak katero podjetje pri nas bi te vzelo za dve uri? Nobeno.«	Postopno uvajanje na delovno mesto	Uvajanje na delovno mesto
6-GI/9	»Nimam pojma. Če nočem delati.«	Ne ve	Ne ve

6-GI/15	»Ne vem kako bi me program lahko pripravil na iskanje zaposlitve, ker nisem motiviran za dobiti redno delo.«	Ne želi se zaposliti	Nikakršen program ga ne more prisiliti k delu
7-GT/10	»Praksa bi morala biti, ampak odvisno od področja za katerega se odločiš.«	Praksa na želenem področju	Strokovno znanje
7-GT/11	»Mora biti zagotovljeno redno prihajanje, disciplina in podobno.«	Obveznost/rednost	Aktivacija
7-GT/12	»Pa da dopolniš svoje znanje. Program ki je bil, je bil v redu. Prav je da imaš najprej osnovo, da zgubiš strah do učenja, da se lahko potem tudi učiš kaj bolj strokovnega.«	Pridobivanje osnovnega znanja	Zanimiva in raznolika temeljna znanja
8-FO/8	»Dobro je bilo to, da smo imeli tako pester program. Boljše raznoliko kakor non stop ena snov.«	Pestrost programa je pozitivna	Zanimiva in raznolika temeljna znanja
8-FO/13	»Prošenj bi lahko malo več pisali za iskat delo.«	KK Samoiniciativnost in podjetnost	Temeljna znanja
8-FO/14	»Zelo dobro je bilo to, da je bil program tako raznolik – malo računalništva, angleščine, literarnih delavnic, ...«	Raznolikost programa	Zanimiva temeljna znanja
9-FOP/10	»Ne vem kaj bi pomagalo. Saj tisti program je bil v redu sestavljen, samo kaj, ko ni zaposlitev.«	Vsebina programa je bila dobra. Problem je v pomanjkanju dela	Program je bil dober, problem je pomanjkanje dela
10-F/6	»Mene me ni zanimala glina, obisk komune.«	Delavnica z glino in obisk komune mu ni bilo všeč	2 temi mu nista bili všeč
10-F/7	»Računalništvo in angleščina mi je bilo v redu.«	KK Digitalna pismenost in KK Sporazumevanje v tujem jeziku	Temeljna znanja
10-F/15	»Jaz bi šel na kšen tečaj. Recimo za trgovca, k me je zmeraj zanimalo.«	Tečaj za trgovca	Strokovna znanja
10-F/17	»Samo pri vas se mi je zdelo preveč razdrobljeno, preveč tem smo imeli. Meni pol od tistega ne pride prav.«	Preveč tem v programu mu ni ustrezalo	Negativni vidik raznolikosti programa
10-F/18	»Dobro bi bilo, da bi prišel kašen trgovc, da bi nas uvajal v kašno tako stvar, al pa kakšnega natararja, kuharja, to kar se zdaj išče.«	Dobrodošla strokovna znanja za poklic: natarar,	Strokovna znanja

		kuhar, prodajalec	
11-DO/9	»Ne, saj je v redu, samo meni je nihalo razpoloženje.«	Program je bil v redu	Program je bil v redu
12-A/9	»Se mi zdi, da je bil fajn ta raznolik program, da vsak najde neki notri zase. Tako, da se lahko potem sam malo bolj aktiviraš, ker država ti ne bo najdla dela. Je pa prav, da neki v življenju počneš, da ne gledaš v luft in samo tarnaš nad socialno.«	Pestrost tem	Zanimiva temeljna znanja

C.8 Prednosti in slabosti skupinskega dela

oznaka	krajši zapis	koda	krovna koda
1-D/25	»Meni je bilo veliko lepše delati v skupini.. da sem spoznal vse sorte ljudi. Vsi smo imeli podobne probleme.«	Spoznavanje različnih ljudi s podobnimi problemi	Pozitivni vidik dela v skupini
1-D/26	»Pozitivno je delati v skupini, ker individualno je posebnost, si obravnavan, kakor da si ti malo čuden. Pomembno je, da si med sebi enakimi.«	Individualno delo te stigmatizira	Negativni vidik individualnega dela
1-D/27	»Večkrat se sedaj vidimo, se pozdravimo, malo poklepetamo. Dobro sem se razumel z vsemi ...«	Pridobil družbo	Pozitivni vidik dela v skupini
2-Z/18	»Skupinsko delo ima prednosti, ker se lahko pogovoriš med seboj.«	Skupinski pogovori	Pozitivni vidik dela v skupini
2-Z/19	»Izpadi nekaterih, ki so bili v skupini, so me malo motili.«	Nered in nedisciplina	Negativni vidik dela v skupini
2-Z/21	»V skupini se dobro prenašajo motivacije.«	Prenos motivacije	Pozitivni vidik dela v skupini
2-Z/22	»Eden ve nekaj, drugi drugo.«	Prenos znanja iz udeležencev	Pozitivni vidik dela v skupini
2-Z/23	»Veliko primerneje se mi zdi delo v skupini, kakor da bi imel vsak svojega mentorja in delal z njim individualno. Pomembno je v skupini, da te neka stvar zanima.«	Primernejše delo v skupini kakor individualno	Pozitivni vidik dela v skupini
3-T/12	»Meni je bilo v redu, da smo delali v skupini.«	Dobro je bilo v skupini	Pozitivni vidik dela v skupini
3-T/13	»Razen enkrat, ko so se na predavanju dva skoraj stepla. Takrat sem se zelo ustrašila.«	Nasilje v skupini	Negativni vidik dela v skupini

3-T/14	»V skupini sem dobila tudi prijatelje z nekaterimi od njih sem še sedaj v stiku.«	Dobila nova poznanstva	Pozitivni vidik dela v skupini
3-T/15	»Tudi spoznavanje njihovih zgod mi je veliko pripomoglo pri reševanju moje problematike.«	Pomen narativizma	Pozitivni vidik dela v skupini
4-Z/12	»Skupina je dobro delovala name.«	Dobro delovanje nanj	Pozitivni vidik dela v skupini
4-Z/13	»Spoznal sem tudi nekaj prijateljev.«	Dobil prijatelje	Pozitivni vidik dela v skupini
4-Z/14	»Mislim, da je boljše skupinsko delo kakor individualno.«	Skupinsko boljše kot individualno	Pozitivni vidik dela v skupini
5-BFOP/17	»Skupinsko je dobro tudi z vidika, da ko nekdo predstavi kaj je naredil, to spodbudi tudi drugega.«	Aktivno delo skupine te spodbudi	Pozitivni vidik dela v skupini
5-BFOP/21	»Veliko raje imam skupinsko delo.«	Boljše je v skupini	Pozitivni vidik dela v skupini
5-BFOP/22	»Moteč faktor je bi hiperaktivni XY. Ampak, če ne bi bilo njega bi bil pa kdo drugi.«	Destruktivno vedenje posameznikov v skupini	Negativni vidik dela v skupini
5-BFOP/23	»Zdi se mi pa zelo pozitivno delo v skupini. Si med enakimi ...«	Si med sebi enakimi	Pozitivni vidik dela v skupini
5-BFOP/24	»Nekomu je šlo prej v glavo in ti je potem pomagal, če je videl, da si izostajal.«	Pomoč v skupini	Pozitivni vidik dela v skupini
5-BFOP/25	»Dobil sem nove znance. Ko se vidimo, se pozdravimo in se kaj pomenimo«	Dobil nova poznanstva	Pozitivni vidik dela v skupini
6-GI/4	»Druženje v programu mi je koristilo.«	Delo v skupini mu je koristilo	Pozitivni vidik dela v skupini
6-GI/10	»Mi je bilo dobro v skupini. Ljudje so mi bili všeč, ker so bili preprosti.«	Dobro se je počutil v skupini	Pozitivni vidik dela v skupini
7-GT/13	»Boljše je bilo v skupini. Vsak je predlagal kakšno drugačno področje, ki bi se ga učili in tako se naučiš nekaj, kar se drugače ne bi.«	Pridobivanje znanja od skupine	Pozitivni vidik dela v skupini
8-FO/15	»Meni ni oviralo skupinsko delo. V skupini spoznaš druge ljudi, spoznaš karakterje, ... boljše kot individualno.«	Spoznavanje različnih ljudi	Pozitivni vidik dela v skupini
8-FO/16	»Ne vem zakaj bi individualno, če lahko v skupini.«	Ne vidi smisla v individualnem delu	Pozitivni vidik dela v skupini
8-FO/17	»V skupini pride tudi do tega, da se eden drugega spodbujajo. Če eden kaj ne ve, mu	Spodbude udeležencev	Pozitivni vidik dela v skupini

	pove drugi in tako.«		
9-FOP/11	»Meni je bilo v redu. Je pozitivno delovalo name.«	Skupina je pozitivno delovala nanj	Pozitivni vidik dela v skupini
10-F/9	»Ker meni tisti bot mi ni pašalo, jaz ne maram tistega šenšurja, preveč zjanja, ne. Ker pole jaz ne sledim preveč.«	Nedisciplina v skupini ni delovala dobro nanj	Negativni vidiki dela v skupini
10-F/14	»Mene je malček oviralo, ker so ostali skakali predavatelju v besedo in ni bilo tišine.«	Ni bilo ustrezne discipline	Negativni vidik dela v skupini
11-DO/10	»Skupina me je spodbujala.«	Spodbude s strani skupine	Pozitivni vidik dela v skupini
11-DO/11	»Malo me je begalo to, da ni šla razlaga po jasni poti, ker je bilo različno predznanje in je bilo treba razlagat, ko eden ni kaj vedel, pa drugi ...«	Motila ga je nesistematična razlaga zaradi različnega predznanja udeležencev v skupini	Negativni vidik dela v skupini
11-DO/12	»Tudi skupinska razstava, mi je dala motivacijo.«	Povečana motivacija zaradi skupinske razstave	Pozitivni vidik dela v skupini
11-DO/13	»Jaz bi rabil bolj tisto, da bi se bolj skoncentriral in naredil kak izpit.«	Želi si bolj individualnega dela – da naredi izpit	Pozitivni vidik individualnega dela
12-A/10	»Vsekakor je bilo boljše delat v skupini. Sem de dosti naučil iz njihovih pripovedovanj. Spoznaš, da nisi tako sam in edini s takimi problemi.«	Pomen narativizma	Pozitivni vidik dela v skupini

C.9 Navezovanje stikov z institucijami

oznaka	krajši zapis	koda	krovna koda
1-D/28	»Dobro je bilo, da ste v program povabili predstavnico Karitasa. Zato sem tudi dobil delo. Pa stik z domom upokojencev mi je koristil, ki ste ga vzpostavili.«	Dobil dve deli zaradi vzpostavitve stika	Potrebno navezovanje stika z delovnimi organizacijami
2-Z/24	»Smiselna je bila predstavitev prostovoljnih institucij.«	Predstavitev možnosti za prostovoljno	Potrebno navezovanje stika z delovnimi

		delo	organizacijami
2-Z/25	»Predstavitev knjižnice in gledališča ni bilo potrebno.«	Knjižnica, gledališče	Nepotrebno navezovanje stika s kulturnimi in izobraževalnimi ustanovami
2-Z/26	»Se mi je pa zdelo zelo koristno, ko so prišli od Šenta predstaviti vse njihove dejavnosti.«	Šent	Potrebno navezovanje stika z nevladnimi ustanovami
2-Z/27	»Zelo dobro, bi bilo tudi, če bi v program povabili kakšne delodajalce podjetij, ki bi točno povedali kakšen kader potrebujejo.«	Predstavitev podjetij in pogojev dela	Potrebno navezovanje stika z delovnimi organizacijami
3-T/16	»Zelo je pomembno spoznavanje institucij v lokalnem okolju. Tako spoznaš vse možnosti, ki se ti ponujajo.«	Spoznavanje institucij v okolju	Potrebno navezovanje stika s kulturnimi in izobraževalnimi ustanovami
3-T/17	»Pomembno je tudi vzpostavljanje kontaktov z delodajalci.«	Navezovanje stikov z delodajalci	Potrebno navezovanje stika z delovnimi organizacijami
4-Z/15	»Se mi zdi pomembno, da sem vključen v okolje. Te predstavitve institucij, ki so bile v programu, so super. Da vsaj veš kam lahko greš po končanem programu. Da se sam malo aktiviraš.«	Potrebne predstavitve institucij v okolje za aktivacijo po končanem programu	Potrebno navezovanje stika s kulturnimi in izobraževalnimi ustanovami
5-BFOP/26	»Dobro bi bilo da bi šli na ogled podjetja.«	Ogled podjetij	Potrebno navezovanje stika z delovnimi organizacijami
6-GI/11	»Ja, zdi se mi potrebno. Všeč mi je bilo, da smo šli v knjižnico, v galerije. V knjižnico sem šel takrat prvič. Po programu sem potem šel še enkrat sam v knjižnico.«	Po programu šel prvič sam v knjižnico	Potrebno navezovanje stika s kulturnimi in izobraževalnimi ustanovami
7-GT/14	»Stik s kakšnimi podjetji bi bilo treba	Potrebni so stiki	Potrebno

	vzpostaviti.«	s podjetji	navezovanje stika z delovnimi organizacijami
7-GT/15	»Tudi to, da smo šli v knjižnico je odlično.«	Obisk knjižnice je dobrodošel	Potrebno navezovanje stika s kulturnimi in izobraževalnimi ustanovami
8-FO/18	»To bi bilo enkratno, če bi šli tudi v podjetja.«	Obisk podjetij bi bil dobrodošel	Potrebno navezovanje stika z delovnimi organizacijami
8-FO/19	»Mi smo šli v muzeje, galerije, knjižnico tudi to je bilo dobro. Od takrat sem bil potem še dvakrat al trikrat v knjižnici in si sposodil knjige.«	Ohranil je stik s knjižnico tudi po programu	Potrebno navezovanje stika s kulturnimi in izobraževalnimi ustanovami
9-FOP/12	»Ja, bi bilo dobro. Samo potem po mojem spet nobeden ne bi dubu djela.«	Dobro bi bilo navezovanje stikov z delodajalci, čeprav bi bilo lahko neuspešno	Potrebno navezovanje stika z delovnimi organizacijami
9-FOP/13	»In potem te zabije, če ne bi dobil dela, še večje razočaranje, ti pri njih delaš, potem pa nič.«	Izkoriščanje delodajalcev bi dodatno znižalo samopodobo	Negativni vidik povezovanja s podjetji
11-DO/14	»Seveda. Še vedno grem v knjižnico in si kaj izposodim.«	Ohranjen stik s knjižnico po programu	Potrebno navezovanje stika s kulturnimi in izobraževalnimi ustanovami
11-DO/15	»Tudi povezave z delodajalci so dobre.«	Potrebni so stiki s podjetji	Potrebno navezovanje stika z delovnimi organizacijami
12-A/11	»Ja, je potrebno, da izveš kaka podjetja so tu naokoli in kake ljudi rabijo za delat.«	Potrebni so stiki s podjetji, da veš, kakšne	Potrebno navezovanje stika z delovnimi

		možnosti imaš	organizacijami
--	--	---------------	----------------

C.10 Zaposlitev/šolanje po programu

oznaka	krajši zapis	koda	krovna koda
1-D/30	»Prostovoljno delam na Karitasu in v domu upokojencev.«	Prostovoljno dela v 2 org.	Prostovoljno delo
1-D/31	»Veliko hodim v knjižnico, na računalniku sem precej, 1x tedensko vadim z bandom.«	Hodi v knjižnico, dela z računalnikom, vadi z bandom	Neformalno učenje
2-Z/28	»Prostovoljno sem začel delati v domu upokojencev.«	Prostovoljno delo	Prostovoljno delo
2-Z/29	»Nekaj malega sem delal na črno. Zidaril sem in imel 7€ na uro.«	Delo na črno	Delo na črno
3-T/18	»Sem šla na tečaj slovenščine za tujce, ...«	Tečaj slovenščine za tujce	Izobraževanje
3-T/19	»... zaslužila sem nekaj denarja s šivanjem in čiščenjem.«	Šivanje in čiščenje	Delo na črno
4-Z/16	»Po programu sem delal en mesec v podjetju. To je bila moja prva redna zaposlitev po sedmih letih.«	Enomesečna redna zaposlitev	Redna zaposlitev
4-Z/17	»Večkrat mesečno sem pomagal tudi na kmetiji, ter delal na črno v gradbeništvu.«	Delo na črno	Delo na črno
5-BFOP/27	»Delal sem nekaj časa prostovoljno na Karitasu. Zdaj bom šel na Šent v Šempeter in na Mostovno vprašati, če bi rabili prostovoljca.«	Prostovoljno na Karitasu	Prostovoljno delo
5-BFOP/28	»Odprlo se mi je tudi v časopisu. Napisal sem en članek in zaslužil 4€.«	Honorarno dela za časopis	Honorarno delo
6-GI/12	»Začel sem pomagati na Karitasu vsak ponedeljek pri delitvi hrane.«	Prostovoljno delo	Prostovoljno delo
6-GI/13	»Poleg tega pa grem vsako jutro v bar in jim pomagam zložiti stole k mizam, da dobim svojo jutranjo kavico. To sem počel že pred programom.«	Pomoč v soseski	Dnevne aktivnosti že od prej
7-GT/16	»Ne, nisem iskal dela, ker sem se malo pred koncem programa ponesrečil in sem v gipsu. Ves čas pa razbijam glavo o službi, no.«	Ni še iskal službe zaradi poškodb pri nesreči	Ni iskal zaposlitve
8-FO/20	»Nisem dobil zaposlitve. Šel sem par dni na trgatve. Vsaj nekaj da sem zaslužil.«	Par dni v trgatvi	Priložnostno delo

8-FO/21	»Pa na računalnik sem zdaj bolj hodil v knjižnico, ker sem se na tečaju precej naučil.«	KK Digitalna pismenost	Samoizobraževanje
9-FOP/14	»Po končanem programu nisem iskal dela, ker sem na zdravljenju in se slabše počutim. Nič nisem delal, niti priložnostno.«	Niti ni iskal dela niti ni delal priložnostno zaradi zdravstvenih težav	Ni iskal zaposlitve
10-F/19	»Sem imel zlomljeno ključnico. Sem bil dvakrat operiran. Sem bil na bolovanju. Zdaj sem bil na zavodu pri svetovalki in mi je rekla, da me bodo verjetno dali na komisijo.«	Zaradi bolezni ni iskal dela. Predlagan za predčasno upokožitev	Ni iskal zaposlitve
10-F/21	»Sem se vpisal še na dva tečaja po vašem. Pred tem nisem bil nikjer, na nobenem tečaju.«	Vpisal se je na dva dodatna tečaja	Izobraževanje
11-DO/16	»Dela nisem dobil. Sem pa šel na trgovsko in naredil en izpit.«	Se je ponovno vpisal na trgovsko in naredil en izpit	Nadaljeval je z rednim šolanjem
12-A/12	»Nisem dobil dela, sem bil pa malo bolj aktiven na naši njivi.«	Delal na njivi	Samozaposlitev

C.11 Težave pri iskanju zaposlitve po programu

oznaka	krajši zapis	koda	krovnna koda
1-D/32	»Na pol sem že dobil delo. Zdaj samo še čakam, kdaj me bodo poklicali.«	Dobil delo, ni naletel na težave	Ni naletel na težave
1-D/33	»Program, mi je pri rihtanju dela zelo pomagal. V bistvu sem se tudi veliko bolj aktiviral.«		S pomočjo programa ni naletel na težave
2-Z/30	»Nisem imel kakih težav.«	Ni težav	Ni težav
3-T/20	»Na trgu ni veliko dela.«	Ni dela	Ni dela
4-Z/18	»Ma saj nimam velikih težav. Stalno kaj delam.«	Nima težav	Nima težav
5-BFOP/29	»Najbolj me je oviralo to, ker sem že toliko let brez službe.«	Dolgotrajna brezposelnost	Osebni razlog
5-BFOP/31	»Poleg tega je tudi problem, da nisem več tako zdrav in da sem odvisnik.«	Bolezen in odvisnost	Osebni razlog

6-GI/14	»Ne iščem službe.«	Ne želi si dobiti dela	Nima težav, ker ne išče dela
8-FO/22	»Največja moja težava je odvisnost. Če to odrešim, verjetno ne bom imel problema dobiti službo. Ne vem, če mi je program pri tem dobesedno pomagal ...«	Program ni deloval direktno na njegovo največjo oviro pri iskanju zaposlitve	Osebni razlog
10-F/22	»Jaz nimam avta in lahko delam samo tu okoli.«	Omejen na delo v lokalnem okolju	Osebni razlog
11-DO/17	»Bi mogel it najprej na detoks.«	Težava je odvisnost	Osebni razlog
11-DO/26	»Samo Gorica je majhna in ne dobiš dela ker bla bla bla tu bla bla bla tam. Na Iskri so uvedli pri zdravniškem še, da moreš dat urin (op. anket. Test za THC). Od takrat je težko naredit zdravniški. Kdo bi te vzel? Tudi če si priden delavec. Jaz bi delal tudi prostovoljno kje, samo da me spoznajo, tako bi imel potem lahko boljše možnosti, da me vzamejo.«	Predsodki delodajalcev pred narkomani	Predsodki delodajalcev
12-A/13	»Sem poslal tri prošnje, ma niti odgovora nisem dobil. Po mojem so kriva leta in pomanjkanje delovnih izkušenj.«	Leta in pomanjkanje delovnih izkušenj	Osebni razlog

C.12 Pomoč institucij pri zaposlovanju

oznaka	krajši zapis	koda	krovna koda
1-D/34	»Meni so bolj malo pomagali, ker sem bil drugače evidentiran.«	Ni pomoči zavoda za zaposlovanje	Ni pomoči
1-D/35	»Nobena institucija mi ni pomagala pri iskanju zaposlitve.«	Ni nobene pomoči kakšne institucije	Ni pomoči
1-D/36	»Veliko se jih pritožuje nad delom zavoda. Pravijo da se jim sploh ne splača biti prijavljeni.«	Ni pomoči zavoda za zaposlovanje	Ni pomoči
2-Z/31	»Nobena institucija mi ni vsa ta leta, ko sem brezposeln, pomagala pri iskanju zaposlitve. Njih sploh ne zanima kako si.«	Ni pomoči, ne zanima jih, kako si	Ni pomoči
2-Z/32	»Nikoli mi niso ponudili nobenih brezplačnih	Niso ponudili	Ni pomoči

	izobraževanj.«	brezplačnih izobraževanj	
3-T/23	»Zavod za zaposlovanje mi ni nikoli pomagal pri iskanju zaposlitve.«	Zavod za zaposlovanje ni pomagal	Ni pomoči
3-T/24	»Ravno tako mi niso pri tem pomagale nobene druge institucije.«	Tudi druge institucije niso pomagale	Ni pomoči
4-Z/20	»Zavod mi je zrihtal delo 7 let nazaj. Potem pa nič več.«	Pomagali pred 7 leti, potem nič več	Slaba pomoč
5-BFOP/32	»Nikakor. Od njih nisem dobil niti enega obvestila, da bi rabili delo. Na začetku sem moral hoditi ne neke razgovore, to je bilo 20 let nazaj. Tudi na kakšen tečaj me niso poslali niti v kakšno tovarno. Nikamor. Prav nikamor.«	Ni pomoči s strani zavoda za zaposlovanje	Ni pomoči
6-GI/16	»Niso nič. Nihče. Samo tata mi je na začetku pred nesrečo pomagal, da bi dobil delo. Po nesreči pa nič več.«	Niso mu pomagali pri zaposlitvi niti po nesreči	Ni pomoči
7-GT/17	»Ne niso mi pomagali.«	Ni dobil pomoči pri zaposlitvi	Ni pomoči
7-GT/18	»Razen dve leti nazaj, ko so mi omogočili prekvalifikacijo.«	Omogočili so mu prekvalifikacijo	Pomoč pri izobraževanju
8-FO/24	»Zavod za zaposlovanje ne vem, če bi mi lahko sploh kako pomagal, ker sem jim povedal kaka je situacija in oni so sklepali, da tudi če bi me nekdo hotel zaposliti, zdravniškega ne bi naredil.«	Ni dobil pomoči, ker ni bilo upanja za zaposlitev	Ni pomoči
8-FO/25	»Leta nazaj so me poslali na izobraževanje Druga možnost.«	Omogočili izobraževanje	Izobraževanje
8-FO/26	»Sicer blagor državi, da nam vsaj nekaj da, saj če ne, ne vem kaj bi jedli.«	Hvaležen državi za socialno pomoč	Finančna pomoč
9-FOP/3	»Napisat prošnjo sem znal že od prej, ker sem hodil že na eno drugo delavnico.«	Delavnica za vstop na trg dela	Izobraževanje
9-FOP/15	»Ma nič, dej. Čim so zvedli, da sem bil v zaporu, so me deli na socialno.«	Zaradi zapora je bil takoj prepisan na CSD. Nič bilo pomoči na zavodu	Ni pomoči
9-FOP/16	»Tudi na socialni nič. Če sam ne narediš nič,	Tudi na CSD mu	Ni pomoči s

	potem ni nič.«	niso nudili pomoči	strani CSD
10-F/8	»Jaz hodim k eni svetovalki na zavodu, ki je rekla, da mi ni potrebno nič skrbet in hodit na razgovore. Da če bo kaj, me bodo že oni obvestili.«	Rekli so mu, da je lahko pasiven pri iskanju dela, da mu bodo že oni uredili	Slaba pomoč zavoda za zaposlovanje
10-F/16	»Zavod za zaposlovanje ti ne ponujajo tečaja in zavarovanja. Oni so samo zato, da ti dajo karto in dobiš socialno in si potem mislijo, da je to vse.«	Ni pomoči zavoda za zaposlovanje	Ni pomoči
10-F/20	»Sem prašu, če bo kaj za se učit, ma je rekla, da ne, ker je zmiri manj denarja. In potem sem dobil oglas, da nudi Ljudska univerza v moji občini brezplačen tečaj računalništva in angleščine.«	Na zavodu mu niso dali informacij o brezplačnih izobraževalnih programih (imajo podatke le o APZ)	Ni bilo pomoči
10-F/23	»Svetovalka na CSD mi je dala en papir, sem imel priliko it za varnostnika, zdaj kolko bi dobu ne vem. Ma komu bi jaz grozu s pištolco, dej, še muhe ne morem ubojt.«	Svetovalka na CSD mu je ponudila delo, a po njegovem mnenju ni bilo primerno zanj	Pomoč CSD pri zaposlovanju
11-DO/18	»Saj ti pomagajo osnovno, recimo prošnje in to, ne morejo pa vplivati na nekega delodajalca, če te nočejo zaposliti ali pa da bi vplivali na zdravnike.«	Dobil pomoč pri pisanju prošnje, ne pa pri posredovanju dela	Delna pomoč zavoda
12-A/14	»Ma nič pomoči, prav nič. Če si odpisani ti ne pomaga zavod. CSD ti da pa samo keš za reveže. Ma rabimo tudi kaj za delat, ne?«	Ni dobil pomoči zavoda niti CSD	Ni bilo pomoči

C.13 Vizija/možnosti za naprej

oznaka	krajši zapis	koda	krovna koda
1-D/29	»Z zavodom sem se zmenil, da bom delal po 100 ur v domu upokoencev.«	Bo sprejet na poklicno rehabilitacijo	Obeta se mu redno delo preko programa poklicne

			rehabilitacije
1-D/37	»Tudi v tujini bi težje dobil delo.«	Tudi v tujini ni dela	Ni dela tudi v tujini
1-D/38	»... želim izdati svojo drugo pesniško zbirko, rad bi imel svoj bend, ...«	Namerava izdati novo pesniško zbirko	Samoaktivacija
1-D/39	»... želim si redno delati v domu upokojencev, da pridem do boljšega standarda.«	Jasen zaposlitveni cilj	Redno delo
1-D/18	»Bi pa v naprej rad še malo študiral.«	Končati šolo + NPK	Formalno izobraževanje
2-Z/11	»Ponuja se mi delo v Italiji za 3000€/mesec, si pa cele dneve v Italiji in ne vem, če bi zmoget tempo.«		Možnost dela v Italiji
2-Z/12	»Sem se kar navadil na socialno podporo. Če bi jo znižali, bi bil primoran delat.«		Zadovoljen je s socialno podporo
2-Z/33	»Mislim, da bi lahko dobil dobro delo v Italiji.«	Lahko bi delal v Italiji	Možnosti v tujini
2-Z/34	»Dokler imam redne prihodke, tudi če so nižji, da nisem lačen, v glavnem ne potrebujem dodatnega dela.«	Naučil se je razpolagati z minimalnimi dohodki	Zadovoljen je s tem, kar ima
3-T/25	»Tu ni dela. Razmišljam o tem, da bi iskala delo v Italiji. Mogoče bomo šli pa tudi v Nemčijo.«	Razmišlja o delu v tujini	Ni dela zanjo, mogoče kaj več v tujini
4-Z/21	»Sem razmišljal, ja, tudi o delu v Italiji, a ne znam italijansko.«	Omejene možnosti dela v tujini zaradi neznanja jezika	Vežan na delo v domačem kraju
4-Z/22	»Če pa bi delal v katerem drugem delu Slovenije bi bil problem prevoz, ker nimam avta.«	Omejene možnosti dela v oddaljenih krajih po Sloveniji, ker nima avta	Vežan na delo v domačem kraju
5-BFOP/5	»Nisem še šel iskat delo. Razmišljam o prostovoljnem delu, da bi dobil dodatek na aktivnost.«	Ni še iskal dela. Razmišlja o prostovoljnem delu	Prostovoljno delo
5-BFOP/33	»Če bi imel finančne možnosti bi odprl socialno podjetje in bi zaposlil take kot sem jaz in bi	Odprl bi socialno podjetje za	Ima podjetniško idejo

	prodajali rabljene stvari. Takšne trgovine v Novi Gorici še ni. In bi jo potrebovali, vedno bolj.«	podobne, kakor je on	
6-GI/3	»Mene sicer prav nobeno delo ne zanima. Sem zadovoljen z minimalno pokojnino. Raje nimam obveznosti in sem svoboden.«	Nima interesa dobiti službo, zadovoljen z minimalnimi dohodki	Ne želi se zaposliti, zadovoljen z dohodki
6-GI/17	»Ne želim se zaposliti.«	Ne želi dela	Zadovoljen s tem, kar ima
7-GT/19	»Tako kot je danes, samo da dobim kakšno stvar, ker mi je prav vseeno tudi če grem v Ameriko, samo tako kot je danes te groza prime. Delovnih izkušenj imam več kot dovolj.«	Pripravljen je delati povsod, samo da dobi delo. Delovnih izkušenj ima dovolj	Pripravljen je delati, samo da dobi delo
7-GT/20	»Bi sam začel nekaj delat. Nekaj izvirnega, kar še ni. Pa postavljanje inštalacij od vodovoda, do centralne in hidravlike.«	Razmišlja o samozaposlitvi	Samoaktivacija
8-FO/5	»Čeprav bi zelo rad delal, ker mi je že dolgčas in ne vem kaj bi sam s sabo. Samo, če bi lahko delal tak kot sm.«	Želi si zaposlitve zaradi vključenosti in socializacijskega vidika	Zanj ni redne zaposlitve
8-FO/7	»Meni ni potrebno iskati službo, ker mi jo je že tata zrihtal, pogoj je samo, da se moram najprej spucati.«	Delo bi lahko dobil, potrebno bi bilo najprej na detoksikacijo	Zanj ni redne zaposlitve
8-FO/27	»Lahko bi šel v vinogradništvo in pa to kar mi je tata rekel, da bi me vzeli na Komunali, ker pozna nekoga.«	Delo na kmetiji ali v javnem podjetju	Ima možnost dveh zaposlitev
8-FO/28	»... Je pa rekel, da moram bit čist.«	Pogoj za zaposlitev je detoksikacija	Zanj ni redne zaposlitve
9-FOP/17	»Če bom sam kaj poiskal, če ne, ne vidim nič.«	Prevzemanje odgovornosti	Samoaktivacija
9-FOP/18	»Bi šel povsod, če bi dobil, tudi v Italijo. Samo kaj ko je povsod kriza.«	Slabe možnosti za zaposlitev povsod	Zanj ni redne zaposlitve
10-F/13	»Ma kdu mi garantira, da bom dubu zaposlitev? Jaz sem rekel na zavodu za zaposlovanje,	Ne verjame, da bo dobil dobro	Zanj ni redne zaposlitve

	zrihtajte mi vi delo. Je rekla, da se ne da, da bom šel na komisijo, da bi šel predčasno v pezijo.«	delo. Lahko bi šel predčasno v pokoj	
10-F/24	»Jaz zase si bom najdu delo priložnostno.«	Dobil si bo priložnostno delo	Delo na črno
10-F/25	»Na zavodu mi je povedala, da si ne morem dubit dela za stalno taki ku sm.«	Nima možnosti redne zaposlitve zaradi zdravstvenih težav	Zanj ni redne zaposlitve
10-F/26	»V Italiji pa je tudi zmeri manj. Vedno večja kriza.«	Tudi v Italiji je težje dobiti dela	Ni dela tudi v tujini
11-DO/19	»Težko. Najprej detoksikacija.«	Detoksikacija je pogoj	Zanj ni redne zaposlitve
11-DO/20	»Bi sprejel pa karkoli, tudi v Italijo bi šel, ma kaj ko ni nič.«	Sprejel bi kakršno koli delo	Zanj ni redne zaposlitve
12-A/15	»Je bolj slabo glede zaposlitve.«	Težko bo dobil delo	Zanj ni redne zaposlitve
12-A/16	»Se bom mogu kar sam bolj angažirat in več delat na njivi, če ne, ne bo nč.«	Delo na kmetiji	Samoaktivacija

C.14 Koristi programa kljub trenutnim možnostim za zaposlitev

oznaka	krajši zapis	koda	krovna koda
1-D/40	»Najbolj mi je koristilo to, da sem bil ves čas aktiven, da sem tudi sam napisal kakšne članke ...«	Izrazil je svoje sposobnosti	Okrepljena notranja moč
1-D/41	»Koristno se mi je zdelo ponoviti znanje angleščine, računalništvo.«	KK Sporazumevanje v tujem jeziku in KK Digitalna pismenost	Pridobil temeljna znanja
1-D/42	»Najbolj pa ta rutina, da sem imel obveznosti, da nisem samo spal doma.«	Rutina, obveznost	Dnevne aktivnosti
1-D/43	»Dobro se je bilo naučiti pisanja prošenj in to, da imam sedaj doma dodelan življenjepis in osebno mapo.«	KK Samoiniciativnost in podjetnost	Pridobil temeljna znanja
1-D/44	»Program je bila zame neka potrditev.«	Pozitivna identiteta	Okrepljena notranja moč

1-D/45	»Prostovoljno delo z dodatkom 70€/mesec mi veliko pomeni.«	Dobil prostovoljno delo	Zaposlitev
2-Z/35	»Najbolj mi je koristilo računalništvo.«	KK Digitalna pismenost	Pridobil temeljna znanja
2-Z/36	»To, da je bila rutina, da točno prihajaš.«	Rutina, točnost	Dnevne aktivnosti
3-T/26	»Spoznala sem moje interese kaj bi lahko počela.«	Sposobnosti	Okrepljena notranja moč
3-T/27	»Naučila sem se pisati prošnjo za delo in življenjepis. Ter da sem spoznala načine iskanja dela preko interneta.«	KK Samoiniciativnost in podjetnost	Pridobil temeljna znanja
4-Z/23	»Nekaj več znam, odkar sem v programu.«	Povečano temeljno znanje	Pridobil temeljna znanja
4-Z/24	»Pomagalo mi je tudi redno obiskovanje programa.«	Rednost/aktivnost	Dnevne aktivnosti
5-BFOP/34	»Ja, mi je osebno zelo koristil, sem napredoval.«	Sposobnosti	Okrepljena notranja moč
6-GI/18	»Koristil mi je za dodatnih 60€, ki sem jih mesečno dobil.«	Koristil mu je denarni dodatek	Dodatek na aktivnost
7-GT/21	»Seveda je! Tam sem slišal dosti stvari, ki so mi bile prej neznanne.«	Pridobil nova znanja	Pridobil temeljna znanja
7-GT/22	»Pa izkušnje drugih sem dobil.«	Pridobil izkušnje soudeležencev v skupini	Izmenjava izkušenj v skupini
8-FO/29	»Mi je koristil. Nova izkušnja. Nekaj sem pobral od tega.«	Nove izkušnje v programu so mu koristile	Pridobil temeljna znanja
9-FOP/19	»Meni je pomagalo ful glede računalništva.«	KK Digitalna pismenost	Pridobil temeljna znanja
9-FOP/20	»Prej sem bil ful bolj zamorjen in sem se bolj odpru, tako bolj mi je pomagalo.«	Program ga je odprl, ni več tako zamorjen	Povečane psihofizične sposobnosti
10-F/27	»Seveda mi je koristil. Saj sem spoznal nove ljudi in se kaj pomenil z njimi.«	Sodelovanje v skupini	Okrepljena notranja moč
10-F/28	»Kšn bot mi je bilo težko ustat, kšn krat, ko je bla zima je blo treba prej it iz hiše. Ma mi je blo fajn, da sem se prisilu in šou.«	Obveznosti, red, aktivnost	Dnevne obveznosti
10-F/29	»Ja pa računalništvo sem pri vas pridobil.«	KK Digitalna pismenost	Pridobil temeljna znanja
11-DO/21	»Program mi je pomagal. Boljše sem se	Pozitivna	Okrepljena

	počutil, je bil vzpodbuden.«	identiteta	notranja moč
11-DO/22	»Sem začel delati, tisto kar mi je bilo všeč, fotografirati ...«	Odkril svoje sposobnosti, zanimanja	Okrepljena notranja moč
11-DO/23	»Spoznal sem kako se moreš predstaviti delodajalcu, da ne smeš biti pasiven niti preveč agresiven.«	KK Samoiniciativnost in podjetnost	Pridobil temeljna znanja
11-DO/24	»Pa od vsakega neki, računalništvo ... saj se vedno kaj novega naučiš.«	KK Digitalna pismenost	Pridobil temeljna znanja
12-A/17	»Vsekakor mi je program dal eno upanje in moč, da se morem tudi sam malo znati v življenju, da ne samo čakam od države.«	Odločanje o samem sebi	Okrepljena notranja moč
12-A/18	»Pa to, da smo imeli vsek sort predavanja in da smo se naučili iskat informacije, ki te zanimajo preko interneta.«	KK Digitalna pismenost	Pridobil temeljna znanja

C.15 Predlogi državnih ukrepov

oznaka	krajši zapis	koda	krovna koda
1-D/46	»Zame bi bilo pomembno, da bi imel mentorja na delovnem mestu, da ne bi bil takoj prepuščen samemu sebi.«	Mentor na delovnem mestu	Mentor na delovnem mestu
2-Z/17	»Ta nov zakon za prostovoljce si mi zdi odličen.«	Dodatek za prostovoljno delo	Dodatek za aktivnost
2-Z/37	»Še več skupinskega dela kakor je bilo to, ki smo imeli v tem programu ...«	Temeljna znanja in skupinsko delo	Temeljna znanja in skupinsko delo
2-Z/38	»... več delodajalcev, ki bi predstavili kakšen kader potrebujejo. Da bi pridobili čim več informacij o nekem delu.«	Predstavitve podjetij	Predstavitve podjetij
2-Z/39	»Da bi delali kakšna preprosta dela ... vsaj nekaj, da se čez dan zamotim in da imam svojo obveznost. Da nekaj koristnega naredim, saj ni važno za koliko denarja.«	Delo, da naredim nekaj koristnega in da se zamotim	Vzpostaviti možnosti za preprosta dela (npr. soc. podjetja)
3-T/28	»Danes je za tujce težko dobiti delo. Ni enostavnih del.«	Pomanjkanje enostavnih del	Vzpostaviti možnosti za preprosta dela (npr. soc.

			podjetja)
4-Z/25	»Ne vem. Tako kot je, je kar v redu.«	Kar v redu, kakor je	Nima predlogov k izboljšavi
5-BFOP/35	»Država bi morala imeti seznam o brezposelnih, kjer bi vse pisalo na primer ta človek slabo hodi, ta toliko časa ni delal in bi potem poslali 20-30 ljudem, primernim za to delovno mesto.«	Selektivno omogočanje del brezposelnim glede na zmožnosti	Omogočanje dela primerne brezposelnim
5-BFOP/36	»Se mi zdi pomembno, da bi dobil eno lažje delo, samo zato, da bi bil nekam vključen, tudi če ne bi bilo tako dobro plačano.«	Delo pomembno zaradi vključitve	Vzpostaviti možnosti za preprosta dela (npr. soc. podjetja)
5-BFOP/37	»Še boljše pa bi bilo, da bi bila kombinacija malo dela, malo učenja, da napreduješ.«	Kombinacija dela in učenja	Delo + učenje
6-GI/19	»Ne vem, nimam pojma.«	Ne ve	Ne ve
7-GT/23	»Da bi država dala več možnosti za začet ali no ... da bi mi omogočili delo.«	Več možnosti za začetek dejavnosti oz. da omogočijo delo	Več delovnih mest
8-FO/30	»Edino, če bi mi dali zaposlitev, da lahko grem delat v takem stanju kot sem. Jaz sem zdaj že prav obupan, dolgčas mi je in rad bi delal ampak nimam kje delat.«	Vzpostaviti možnosti za preprosta dela tudi za tiste na metadonu (npr. soc. podjetja)	Vzpostaviti možnosti za preprosta dela (npr. soc. podjetja)
8-FO/31	»Sem bolj sam. Na Šent ne hodim več, da ne bi bilo še slabše, ker so tam sami tisti, ki se drogirajo in nočem it več na to. Jaz sem negativen že zelo dolgo. Samo visoko dozo tablet imam. Ja, rad bi delal.«	Potreba po vključenosti	Programi za zdravljenje narkomane
9-FOP/21	»Take delavnice kakor smo jih imeli v programu in tudi bolj konkretno – to znanje bi bilo tudi v redu.«	Take delavnice kakor v programu + strokovne teme.	Temeljna znanja + strokovna znanja
9-FOP/22	»Da zaslužiš vsaj malo in da si v družbi.«	Vzpostaviti možnosti za preprosta dela (npr. soc. podjetja)	Vzpostaviti možnosti za preprosta dela (npr. soc. podjetja)
10-F/30	»Težko bo. Vsi obljubavajo, da bodo zagotovili	Težko je kaj	Težko bo kaj

	nova delovna mesta, vsi računajo na evropska sredstva. Lahko bo še drugo leto kriza, ne bo še tko hitro boljše.«	računati na državo. Kriza bo še trajala	boljše
10-F/31	»Danes tudi ni enostavnih del. Tudi če imaš samo poklicno, moreš obvladat tudi računalnik, brez tega skoraj ne moreš dobit službe.«	Vzpostaviti možnosti za preprosta dela (npr. soc. podjetja)	Vzpostaviti možnosti za preprosta dela (npr. soc. podjetja)
11-DO/25	»Da bi ti dali možnost da se izkažeš v nekem podjetju. Raje bi šel delat tudi za nizko plačo, samo da bi bil nekam vključen. Da začnejo možgani spet delat.«	Vzpostaviti možnosti za preprosta dela tudi za tiste na metadonu (npr. soc. podjetja)	Vzpostaviti možnosti za preprosta dela (npr. soc. podjetja)
12-A/19	»Meni bi bilo dobro, če bi nekje delal. Za minimalca, vsaj.«	Vzpostaviti možnosti za preprosta dela (npr. soc. podjetja)	Vzpostaviti možnosti za preprosta dela (npr. soc. podjetja)
12-A/20	»Pa kakšne delavnice, kjer bi se še kaj naučili. To bi nam morali večkrat omogočiti.«	Še več izobraževalnih delavnic	Izobraževanje